

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Špela Potokar in Vesna Poglajen

Položaj enostarševskih družin glede na spol starša

Magistrsko delo

Ljubljana, 2017

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Špela Potokar in Vesna Poglajen

Položaj enostarševskih družin glede na spol starša

Magistrsko delo

Mentorica: doc. dr. Liljana Rihter

Študijski program: Socialno delo

Ljubljana, 2017

PODATKI O MAGISTRSKEM DELU

Ime in priimek: Špela Potokar in Vesna Poglajen

Naslov dela: Položaj enostarševskih družin glede na spol starša

Kraj: Ljubljana

Leto: 2017

Št. strani: 153

Mentorica: doc. dr. Liljana Rihter

Št. prilog: 4

Deskriptorji: enostarševske družine, postopek dodelitve otroka v varstvo in vzgojo, položaj v družbi, pravice, socialna mreža, socialno delo z družino

Povzetek: V magistrskem delu predstavljamo položaj enostarševskih družin glede na spol starša. S kvalitativno raziskavo smo ugotovili, da so starši različno zadovoljni s postopkom dodelitve otrok v varstvo in vzgojo. Predvsem očetje so povedali, da so se morali veliko več dokazovati in truditi, ker se še vedno predvideva, da otrok pripada materi. Oboji se počutijo sprejete in imajo dobro razvito socialno oziroma podporno mrežo, še najbolj pa očetje, ki potrebujejo nekoliko več pomoči. Mame so izrazile več zadovoljstva s pravicami enostarševskih družin kakor očetje. Očetje pa so poiskali več virov informacij o teh pravicah. Vsi starši si želijo večje denarne podpore, da bi njihovi otroci lahko imeli enako kvaliteto življenja kakor otroci v vseh ostalih oblikah družin.

Title: One-Parent Families Situation Based on Parent Gender

Key words: one-parent families, child custody process, position in society, rights, social network, social work with family

Summary: In the thesis we represent the situation of one-parent families according to their sex. The qualitative research shows that parents are differently satisfied with the child custody process. Especially fathers state that they have to work harder, since it is still assumed that the child belongs to the mother. Both fathers and mothers feel accepted and have well-developed social and supportive network, especially the fathers who need more help. Mothers express more satisfaction with the rights of one-parent families than fathers. Fathers found more sources of the information about these rights. All parents want greater financial support that their children can have the same quality of life as all other forms of family.

ZAHVALA

Zahvala gre mentorici, doc. dr. Liljani Rihter, za podporo, potrpežljivost, nasvete in strokovno pomoč pri pisanju magistrskega dela.

Hvala vsem mamam in očetom, ki so sprejeli sodelovanje v najini raziskavi.

Zahvala pripada tudi najinima družinama in prijateljem, ki so naju spodbujali in podpirali.

Kazalo

1	Teoretični del	1
1.1	Definicija družine	1
1.2	Pluralizacija družinskih oblik	2
1.3	Družine v procesu ločitve in po njej	3
1.3.1	Ureditev varstva in vzgoje otrok, stikov in preživnine	6
1.4	Enostarševske družine	11
1.4.1	Statistika enostarševskih družin v Sloveniji	12
1.4.2	Kaj pomeni biti samohranilec, samohranilka	13
1.4.3	Socialnoekonomski položaj enostarševskih družin v družbi	15
1.4.4	Pravice enostarševskih družin v Sloveniji	19
1.5	Socialno delo z družino	20
2	Problem	24
3	Metodologija	26
3.1	Vrsta raziskave, model raziskave in spremenljivke	26
3.2	Merski instrumenti in viri podatkov	26
3.3	Populacija in vzorčenje	27
3.4	Zbiranje podatkov	27
3.5	Obdelava in analiza podatkov	27
3.5.1	Podčrtovanje in izpis relevantnih delov besedila	27
3.5.2	Prosto pripisovanje pojmov in kategorij (odprto kodiranje)	28
3.5.3	Oсно kodiranje	29
3.5.4	Izbor in definiranje relevantnih pojmov	30
3.5.5	Odnosno kodiranje	31
4	Rezultati	32
4.1	Dodelitev otroka v varstvo in vzgojo	32
4.2	Položaj enostarševskih družin v družbi	44
4.3	Podporna in socialna mreža enostarševskih družin	52
4.4	Informiranost staršev glede pravic enostarševskih družin	57
5	Razprava in sklepi	62
6	Predlogi	70
7	Literatura	72
8	PRILOGE	76
8.1	Priloga1: VSEBINSKE ENOTE	76

8.1.1	Mame samohranilke	76
8.1.2	Očetje samohranilci.....	83
8.2	Priloga 2: PRIPISOVANJE POJMOV IN KATEGORIJ.....	95
8.2.1	Mame samohranilke	95
8.2.2	Očetje samohranilci.....	111
8.3	Priloga 3: OSNO KODIRANJE.....	136
8.4	Priloga 4: ODNOSNO KODIRANJE	153

1 Teoretični del

1.1 Definicija družine

Različni avtorji različno opisujejo oziroma definirajo, kaj družina sploh je. Lešnik (1995: 11) na splošno definira družino kot »skupino ljudi, ki je na zakonit način povezana v sistem ženitnih in sorodstvenih vezi in na urejen način opravlja določeno (skupno) delo«. To delo na splošno zajema rojevanje in vzgojo otrok. Družina je institucija, ki zajema zakonsko določene obveznosti in pravice vseh članov.

Statistična definicija družine definira družino kot jedrno. To pomeni, da dve ali več oseb živi v skupnem gospodinjstvu in so med seboj povezani z zakonsko zvezo, kohabitacijo ali s starševskim razmerjem. (Rener 2006: 15)

Iz te definicije izhaja statistična tipologija družin (Rener 2006: 16):

- »družine zakonskih parov z otroki ali brez njih,
- neporočeni (kohabitirajoči) pari z otroki ali brez njih,
- matere z otrokom/otroki, očetje z otrokom/otroki (pri čemer mora z enim od staršev živeti vsaj en otrok)«.

Sociološke definicije družine se med seboj razlikujejo, vse pa družino definirajo kot vsaj dvogeneracijsko skupnost in institucijo, ki skrbi za otroke. Definicija OZN dodaja, da mora biti družina kot taka prepoznana v zakonodajah ali običajih držav članic. (Rener 2006: 16)

Mešl (2008: 78–82) se strinja, da je družino vse težje opredeliti, ker postaja vse bolj raznolika. Hkrati pa se večja negotovost, kje bi morali postaviti meje konceptu družine. Pravi, da tradicionalna družina ne bo izginila, bo pa postala vse manj običajna, ker se poleg nje razvijajo še druge družinske oblike.

Družino ali gospodinjstvo lahko kot tako prepoznamo v osebah, ki živijo skupaj in porabljajo skupna sredstva za osnovne življenjske potrebe ter njihove sorodstvene povezave. (Mešl 2008: 84)

Hartman in Laird (po Wise 2006: 60, v Mešl 2008: 94) definirata družino zelo odprto, in sicer ko se dva ali več oseb odloči, da so družina, potem postanejo družina. Delita ali delijo

si življenjski prostor, ki je lahko hiša, zatočišče ali prostor pod mostom. Skupaj iščejo načine, kako zadovoljiti čustvene, fizične, duhovne, intelektualne, družbene, ekonomske in druge potrebe. Razumejo in želijo izpolniti svoje vloge v družini z izvajanjem nalog, ki jih te vloge nalagajo.

Družina je po novem družinskem zakoniku širše definirana »kot življenjska skupnost otroka z enim ali obema staršema ali z drugo odraslo osebo, če ta trajno skrbi za otroka in ima do otroka določene dolžnosti in pravice«. Ta definicija odpravlja diskriminacijo glede različnih oblik družin in omogoča priznavanje njihovih pravic. (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti: Medijsko središče – Novica – Nova definicija družine in popolna izenačitev istospolnih zvez prispeva k razvoju bolj strpne, otrokom bolj prijazne družbe)

1.2 Pluralizacija družinskih oblik

Švab (2001: 45) govori o procesu družinske pluralizacije v postmoderni. S tem označuje spreminjanje družine in družinskega življenja oziroma pluralizacijo družinskih oblik in načinov življenja.

V zadnjih desetletjih se družine odmikajo od modernega modela nuklearne družine, ki ga predstavljajo heteroseksualni poročeni pari z otroki. Družinsko življenje v Sloveniji postaja vse bolj raznovrstno. Družina še vedno ostaja temeljna družbena institucija, spreminja pa se po spolni in starostni strukturi. Spremenile so se družinske vloge, delitev družinskega dela ter družinski poteki. To lahko opišemo s tem, da se spreminja maritalno vedenje, ki postaja vse bolj nedoločeno in nestabilno. Število razvez se večja, število porok upada, posledično je več kohabitacij, večja pa se tudi število novih porok. Prav tako se večja število reorganiziranih družinskih oblik, to lahko opišemo kot večanje števila enostarševskih družin ter kasneje spet reorganiziranih dvostarševskih. Spreminjajo se tudi obdobja življenjskega poteka, mladost se daljša, posledično se krajša obdobje aktivnega starševstva, poteki pa se med seboj tudi mešajo, kot primer lahko navedemo, da imajo starši otroke, še preden se poročijo. Družinski poteki so vse bolj nedoločljivi in neodvisni od družbenih norm. (Švab 2006: 63–65)

Število nuklearnih družin upada, narašča število enostarševskih in reorganiziranih družin. Več je tudi istospolnih družin in enočlanskih gospodinjstev. (Švab 2001: 59)

V preteklosti so družbene spremembe postavile pod vprašaj prepričanje o spolni segregaciji starševskih vlog. Dolgo so videli nego in skrb za otroke v domeni mater, zagotavljanje materialnega blagostanja pa so povezovali z moškimi. (Zavrl 1999: 19–20)

V postmodernem obdobju ženske niso več ekonomsko in socialno odvisne od moških, ker so vstopile na delovni trg. Pri enostarševskih družinah še zmeraj prevladujejo matere z otroki, vendar pa število očetov z otroki počasi narašča. To kaže, da se očetje čedalje bolj zavedajo svoje očetovske vloge in bolj pogosto zahtevajo skrbništvo za svoje otroke ter bolj aktivno sodelujejo v sostarševanju po razvezi. (Švab 2006: 68)

Družina pa ostaja pomembna družbena institucija in spremembe ne pomenijo tudi njenega propada. Še vedno ostajata njeni dve osrednji družbeni funkciji socializacija otrok in psihična stabilizacija odraslih posameznikov. (Švab 2006: 63–64)

Že v osemdesetih letih so v Evropi in Ameriki v medijih obveščali o novih radostih očetovstva in deljenega starševstva, kar je pripomoglo k spremembam v odnosu do očetovske vloge. Očetje niso več, kar so bili. Niso več lik suverenega patriarha, glave družine, ki ukazuje ženi in otrokom. Takšen model v družbi niti ni več zaželen. (Zavrl 1999: 21–22)

Očetovstvo je v zadnjih letih med aktualnejšimi temami v teorijah družin. V Sloveniji se vloga očetov spreminja, kar se kaže v aktivnejšem vključevanju v družinsko delo, skrb za otroke. Spremenila se je zaznava vrednot, stališč ter percepcija aktivnega očetovstva in materinstva. Dandanes si moški želijo za otroke skrbeti v večji meri in z njimi vstopati v tesnejša razmerja kot njihovi očetje, pripravljeni so povečati svoj delež pri družinskem delu. (Rener 2006: 75)

Koncept očetovstva se je bistveno spremenil. Mediji, kot so filmi, reklame, priročniki in revije, prikazujejo, da tudi med očetom in otrokom obstaja emocionalna vez. (Oechsle et al. 2012: 9–10)

1.3 Družine v procesu ločitve in po njej

Kakovost življenja in sodelovanje družine po ločitvi sta precej odvisna od sposobnosti za oblikovanje nove identitete, ki presega okvire prejšnjega partnerskega odnosa. Ko starša oblikujeta novo identiteto, lažje sodelujeta pri starševskih nalogah. Številne spremembe tako ločeno mater kot ločenega očeta izzovejo k soočanju z novimi vlogami in socialnimi

krogi. Ker morajo očetje večkrat iskati novo prebivališče, oblikovati novo socialno mrežo, prevzemati odgovornosti za nove delovne naloge, je to lahko zelo stresno, hkrati pa priložnost za proces globlje osebne rasti, oblikovanje nove identitete in novega začetka. (Ganc 2015: 60)

Pri ločitvi je pomembno, kako v tem obdobju ravnamo z otrokom. Ne smemo domnevati, kako se počutijo otroci, ker ne občutijo enakih čustev kakor starši. Otroka je treba poslušati, mu nameniti pozornost, se vzdržati kritik in nasvetov, preverjati naše razumevanje in podpirati njegova čustva. (McGhee 2015: 70–71)

Starša morata za prvi pogovor zbrati pogum, morata biti trdna in hkrati tankočutna. Pomembno je, da je pogovor prilagojen starosti otroka, starejši ko je, več informacij lahko predela in razume. Otroci potrebujejo varen odnos tako z mamo kot z očetom. Potrebujejo svoj prostor, da izrazijo občutke in svoje misli. Starša morata biti pri podajanju informacij jasna in usklajena. Otroku morata dati vedeti, da on ni ničesar kriv ter da ga imata oba še vedno neizmerno rada. (Ganc 2015: 28)

Najpomembnejša dejavnika, kako otrok sprejema ločitev staršev, sta, kako se starša sama spoprijemata z ločitvijo in kako se starša sporazumevata drug z drugim po razhodu. (McGhee 2015: 81)

Komunikacija med ločenima staršema igra izjemno vlogo pri tem, kako otroci komunicirajo s svetom, to vpliva na vsak vidik otrokovega življenja. Starši se lahko s svojim ravnanjem drug do drugega razvrednotijo na ne tako očitne načine. To se lahko zgodi, ko si ne sporočata pomembnih informacij, ampak jih delita z drugimi vpletenimi družinskimi člani, z ignoriranjem prisotnosti drugega starša ali pozitivnih komentarjev otroka o drugem staršu, z negativnimi primerjavami med lastnostmi otroka in drugega starša. Drugega starša lahko razvrednotimo, ko mislimo ali govorimo, da je njegovo prestajanje časa z otrokom bolj prestajanje kazni in pa z internimi šalami in negativnimi komentarji. (McGhee 2015: 175–176)

Dodič (2016: 37) svetuje, da je dobro, če je to le možno, da starša otrok ne vodita na sodišče. Glede pravnih zadev lahko najameta odvetnika ali poiščeta drugo pravno pomoč.

Odnos med partnerjema se po ločitvi iz zaupanja, intimnosti in bližine spremeni v odnos, poln nasprotovanja, razočaranja in jeze. Ker sta prej dolgo živela skupaj, vesta, katere besede in dejanja sprožajo boleča občutja in odpirajo nezaceljene rane. Tudi če se starša

odločita za sodelovanje, lahko zaradi nerazčiščenih vsebin naletita na zahtevne izzive. Drug drugega morata nehati gledati v vlogi bivšega partnerja, ampak kot mamu ali očeta svojih otrok. (Ganc 2015: 129–130)

Dober odnos z bivšim partnerjem ali partnerko lahko opišemo kot spoštljivo ravnanje z njim/njo, v takšnem odnosu starša poiščeta način komunikacije drug z drugim, ki je neškodljiv za otroka. Dobro je, da drug drugega obveščata o načrtih ali spremembah z otrokom, kajti nasprotno lahko pri drugem partnerju izzove jezo. Dobro je tudi, da se stare zamere in konflikti ne oživljajo. (Dodič 2016: 39)

Že zaradi dobrobiti otroka morata starša vzpostaviti odnos, v katerem sodelujeta. Za uspešen odnos pa potrebujeta sposobnost ustreznega komuniciranja. Ko spoznata, da jima uspeva kot staršema, kljub porazu v zakonu, se odprejo dobre možnosti za otrokov razvoj. (Ganc 2015: 130)

Komunikacija med staršema se po ločitvi usmeri na (Ganc 2015: 130):

- sprejemanje pomembnih odločitev in oblikovanje jasnih dogovorov glede otrok,
- sprotno reševanje težav in uspešno sprejete dogovore, kar vodi do občutka varnosti otroka in funkcionalnih medsebojnih odnosov,
- lajšanje življenja in boljše pogoje za zdrav osebni razvoj.

Sposobnost staršev, da po ločitvi sodelujeta pri ugotavljanju in zadovoljevanju otrokovih potreb, lahko imenujemo sostarševstvo. Poznamo tri modele navezanosti in sostarševanja. (Ganc 2015: 131)

- Prvi model je varni model navezanosti in sodelujoče sostarševstvo. Zanj je značilna visoka vključenost, dobra komunikacija in dobro sodelovanje obeh staršev. Starša razlikujeta med vlogama bivših partnerjev in staršev.
- Naslednji model je preokupirani model navezanosti in konfliktno sostarševstvo. Značilna je visoka vključenost staršev, vendar sta v konfliktnem odnosu. Intenziven, z negativnim čutenjem in nezaupanjem prežet stik jima povzroča težave pri komunikaciji.
- Tretji model se imenuje izogibajoči model navezanosti in ne vključeno sostarševstvo. Starša sta malo vključena, med njima največkrat vladajo konflikti.

Nevključen starš težko komunicira z otrokom, saj stik z njim sproži negativne občutke v povezavi z bivšim partnerjem.

Starša lahko začneta dobro skrbeti za otroka šele po tem, ko se sama spopadeta s posledicami ločitve. To pomeni, da sta uspešno opravila proces žalovanja in sta sposobna začeti znova, da sta obudila upanje in spet našla smisel življenja. (Ganc 2015: 53)

1.3.1 Ureditev varstva in vzgoje otrok, stikov in preživitve

Družinski zakonik (Ur. l. RS, št. 15/17) določa, da se morata starša sporazumeti o varstvu in vzgoji, preživljanju skupnih otrok in glede stikov, če ne živita več skupaj. Sodišče mora preveriti, če je njun dogovor v skladu s koristjo otrok in o tem pridobiti mnenje centra za socialno delo. Sodišče upošteva tudi otrokovo mnenje, če je ta sposoben razumeti njegov pomen in posledice.

Starša, ki ne živita več skupaj, se morata dogovoriti, pri kom bo otrok. Pri tem morata upoštevati otrokovo korist. Vzgojo in varstvo lahko obdržita oba. Pri dogovoru jima lahko pomaga center za socialno delo. Če skleneta sporazum, sodišče v nepravdnem postopku izda sklep o tem, še prej pa preveri, ali so bile res upoštevane koristi otroka. (Šalinger 2009: 19)

Če med staršema ne pride do sporazuma, odloča sodišče v pravdnem postopku. Center za socialno delo o varstvu in vzgoji otrok izdelava strokovno mnenje, pri kom bo za otroka najboljše poskrbljeno. Glede vsega na koncu odloča sodišče. Center za socialno delo ima pri tem strokovno in svetovalno funkcijo. Tudi če se starša vse dogovorita na centru za socialno delo, ta dogovor nima pravnega učinka. (Šalinger 2009: 19–20)

Že Konvencija o otrokovih pravicah v 9. členu (Konvencija o otrokovih pravicah, št. 44/25) določa: »Države pogodbenice spoštujejo pravico otroka, ki je ločen od enega ali od obeh staršev, da redno vzdržuje osebne stike in neposredno zvezo z obema, razen če je to v nasprotju z njegovimi koristmi«.

Družinski zakonik (Ur. l. RS, št. 15/17) ureja stike otrok s staršem v 141. členu. Otrok ima pravico do stikov z obema staršema in oba starša imata pravico do stikov z otrokom. Stiki se morajo zagotavljati predvsem zaradi otrokove koristi. Starš, pri katerem otrok živi, mora omogočiti stike otroka z drugim staršem. Drugi starš pa mora opustiti vse, kar otežuje varstvo in vzgojo otroka.

O stikih se lahko starša dogovorita na centru za socialno delo, kjer se dogovorijo glede obsega in načina izvrševanja stikov. Sodišče nato v nepravdnem postopku izda sklep. Če ne pride do sporazuma med staršema, morata sodišču predložiti dokazilo pristojnega centra za socialno delo, da sta se skušala sporazumeti. Center ima tukaj bolj svetovalno vlogo in strokovno oporo, tudi sodišču. (Šalinger 2009: 20–21)

V 173. členu Družinskega zakonika (Ur. l. RS, št. 15/17) je določeno, da lahko sodišče pravico do stikov odvzame ali omeji samo, če je otrok zaradi teh stikov ogrožen in je to potrebno zaradi varovanja otrokove koristi. V 141. členu je določeno, da lahko sodišče otroka odvzame in ga zaupa drugemu staršu, če prvi onemogoča stike med otrokom in drugim staršem in če stikov ni mogoče izvrševati ob strokovni pomoč centra za socialno delo.

Šalinger (2009: 20) poudarja, da mora sodišče pred odločitvijo pridobiti otrokovo mnenje v postopkih varstva in vzgoje. Mnenje lahko izrazi sam ali preko druge osebe. Zagovornika se otroku lahko zagotovi že na začetku samega procesa ali pa kasneje. Ta skrbi za korist otroka, posreduje njegovo mnenje sodišču in centru za socialno delo. Zavaruje ga lahko pred večkratnim zasliševanjem pri različnih organih.

Družinski zakonik (Ur. l. RS, št. 15/17) v 189. členu določa višino preživnine. Ta se določi glede na potrebe upravičenca in materialne ter pridobitne zmožnosti zavezanca.

Eden izmed dejavnikov za odnos med staršem in otrokom je selitev in posledično geografska razdalja. Ponovne poroke so na eni strani pomoč staršu samohranilcu, po drugi strani pa zmanjšujejo stike med biološkim staršem in otrokom zaradi številčnejšega usklajevanja odnosov. (Zavrl 1999: 208)

Ker največkrat matere postanejo skrbnice otrok po razvezi, velikokrat ohranijo svojo »vratarsko dejavnost« in omejujejo očetove stike z otroki ter določajo pogoje, pod katerimi naj bi se ti odvijali. Velikokrat tudi sklep sodišča v praksi sploh ne deluje. (Zavrl 1999: 209)

McGhee (2015: 177–178) dojema idejo stikov kot najbolj destruktivni koncept varstva in vzgoje po ločitvi, ki so ga uvedla družinska sodišča. Izraz stiki izraža idejo, da bi moral po ločitvi en starš prevzeti vlogo obiskovalca otroka. Še vedno je uveljavljena filozofija z enim primarnim staršem in domom. Pomembno je zavedanje, da ima otrok pravico do

kakovostnega odnosa z mamo in očetom. Otrokom ni treba dojemati enega odnosa kot večvrednega.

Avtorica zagovarja koncept dveh domov za otroka ločenih staršev. Tukaj čas z otrokom ni razdeljen točno na polovico, ni potrebno popolno strinjanje staršev glede pravil in organiziranosti. Ta koncept pomeni odprto komunikacijo med starši, otroci imajo občutek pripadnosti pri obeh in nikjer niso le obiskovalci, dogovori med starši se prilagajajo in starša podpirata pomembnost prisotnosti obeh staršev. (McGhee 2015: 189)

Na odločitev sodišč, komu bodo dodelili otroka v varstvo in vzgojo, vplivajo naslednji dejavniki: otrokovo bivališče, nova družina, kvalitete staršev, kot sta izobrazba ali emocionalnost, pričakovana prihodnost otroka pri starših ter dejanja staršev pred ločitvijo oziroma razvezo, na primer vsakodnevna nega otroka. (Zavrl 1999: 184)

Po Konvenciji o otrokovih pravicah sta oba starša enako odgovorna za otrokovo vzgojo in razvoj. Skupno varstvo in vzgoja otroka je lahko način, ki naj bi pravično uravnaval potrebe staršev in otrok, čeprav to mogoče ni vedno najboljša rešitev. Včasih skupno varstvo in vzgoja nista mogoča, ker bivša partnerja ne zmoreta preseči občutka zagrenjenosti, krivde in sovraštva. Po eni strani je pri skupnem varstvu in vzgoji pomembna njegova simbolična vrednost, ki daje drugemu staršu sporočilo, da je obdržal starševske pravice in dolžnosti, otrokom pa sporoča, da je njegov starš še naprej član njegove družine in pomemben lik v njegovem življenju. (Zavrl 1999: 191–192)

V preteklosti je veliko avtorjev menilo, da je bilo avtomatično dodeljevanje otrok v varstvo in vzgojo materam diskriminatorno do očetov in v nasprotju z otrokovimi koristmi. Največkrat so bili obtoženi na plačevanje preživnine in niso imeli vpliva, kako naj se ta porabi. Očetje so imeli občutek, da so po razvezi postali obtoženci, ki jim pripadajo dolžnosti, pravice pa ne. Čedalje več očetov se je borilo, vendar jih je večina izgubila, zato so se obračali na različna združenja in skupine za samopomoč, ki so zadevale pravice očetov po razvezi. Ta združenja še sedaj želijo spremeniti sodno prakso, ki je bila v preteklosti predvsem na strani mater. (Zavrl 1999: 192)

Moški, ki so pridobili pravico do varstva in vzgoje otrok, so bili včasih redki primeri, saj je bilo dodeljevanje te pravice njim bolj izjema kot pravilo. Ti očetje so morda bili izjemno nadarjeni in predani starši, morda so že pred razvezo razvili bolj zavezujoče odnose z otroki, kar je lahko bil glavni razlog za željo po pridobitvi te pravice. (Zavrl 1999: 205)

Statistika sedaj kaže, da se število dodelitev otrok očetom počasi povečuje. Leta 2011 so očetom dodelili otroka v 6,1 % primerov, leta 2012 pa v 9,2 %. (Andrejč 2014: 26)

Študija v Ameriki je pokazala, da so se očetje pri ločitvi počutili diskriminirane. Zanje je ločitev pomenila izgubo očetovske vloge, kot da so samo stroji za dajanje denarja bivšim partnericam. Za svoje starševske pravice so se morali boriti zakonsko. Njihovo mnenje je, da če bi bili ženska, bi jim te pravice avtomatično pripadale, brez boja. Za svoje pravice se borijo, saj so mnjenja, da imajo otroci pravico tudi do očeta. (Arendell 1995: 45–48)

Tudi v Sloveniji najdemo stigmatizacijo, povezano z novim ali aktivnim očetovstvom. Pojav označuje željo očetov po vpletenosti v otrokovo življenje po razvezi in tudi večanje zahtev po dodelitvi otroka v varstvo in vzgojo očetom. Na te odločitve še vedno vplivajo močni tradicionalni kriteriji, ki govorijo o povezanosti med mamo in otrokom, s čimer očete potisnejo na stran. Pri nas so dodelitve očetom redke, izjeme se največkrat pokažejo, ko mati ne more skrbeti za otroka. (Švab 2006: 68)

»Sklepi sodišč odražajo stereotipno pojmovanje starševskih vlog, ki skrb za otroke postavljajo v domeno mater, zmožnost skrbi za otroke s strani očetov pa pod vprašaj«. (Švab 2006: 68)

Kljub vsemu pa čedalje bolj prevladuje mišljenje, da je oče, prav tako kot mati, sposoben skrbeti za otroka. Očetje samohranilci so pionirji na tem področju, odpirajo meje glede vprašanja spola skrbnika. Tako moške kot ženske vloge so spremenljive in zato lahko očetje tudi sami skrbijo za otroka. Mogoče se njihov stil vzgoje razlikuje od stila mater, vendar to ne pomeni, da je zato slabši ali boljši od njihovega. (Lilley 1996: 29)

Koncept v »interesu otroka« se je pojavil v 19. stoletju v Franciji in je bil skoraj stoletje uporabljen kot edinstven kriterij za odločanje o dodelitvi v varstvo in vzgojo v tej državi. Koncept ima vsaj dve dimenziji, ki kažeta, kako starši igrajo svoje vloge v prilagajanju situaciji po razvezi. To sta psihoafektivna stabilnost otroka in njegov odnos do staršev ter ekonomska dobrobit otroka, ki jo določa kombinacija plače, preživnine in finančnih virov starša, kateremu je bil otrok dodeljen v varstvo in vzgojo. Interes otroka lahko razumemo tudi kot otrokove potrebe in okoliščine, vključno s čustvenimi povezavami, otrokovimi prioritetami, stabilnim okoljem in načrtano shemo za otrokovo varstvo in vzgojo. (Zavrl 1999: 185)

Na definicijo interesa otroka so vplivali sodniki in sodišča ter tudi ostali vpleteni v proces dodelitve v varstvo in vzgojo; psihologi, socialni delavci, borci za očetove pravice in odvetniki. Tukaj se je pojavila past, da je zagovarjal vsak svoje interese, kar je lahko kdaj pomenilo škodo za otroka. (Zavrl 1999: 186)

Oče, ki v času zveze ni bil toliko udeležen pri skrbi za otroka, lahko dvomi v svoje starševske sposobnosti in podcenjuje svoj pomen v otrokovem življenju. Poleg tega predvidevanje bivše žene, da bo ona dobila skrbništvo, pomanjkanje podpore s strani sorodnikov, pomanjkanje alternativnih modelov vlog in tudi pesimizem njegovega odvetnika lahko prepričajo očeta, naj skrb za varstvo in vzgojo otroka raje prepusti materi. Veliko jih ima občutek, da je vse skupaj že vnaprej izgubljena stvar. Nekateri očetje se borijo za pravico, da bi otrok živel z njimi, najamejo odvetnika in v postopek vložijo ogromno energije. Samski moški imajo manjše možnosti za pridobitev te pravice, lažje je že na novo poročenim moškim, kot da je to dokaz, da se mu lahko zaupa. (Zavrl 1999: 187–188)

Danes se proces urejanja zadev po razvezi nagiba bolj k redefiniranju družinskih norm v smislu otrokovih možnosti za emocionalno in finančno stabilnost. (Zavrl 1999: 185)

Pri dodeljevanju otroka v varstvo in vzgojo je treba biti pozoren na koristi in želje otroka. Treba je odgovoriti na vprašanja, pri katerem staršu ima boljše pogoje za življenje, kateri starš je zmožen skrbeti za vse otroke, kateri starš lahko ponudi boljše fizične pogoje, kje bo hodil v boljšo šolo, kateri starš je bolj psihično stabilen, kateri starš bo lažje dopuščal snidenje otroka z drugim staršem in še in še. Določa se tudi, kateri od staršev ima več starševskih izkušenj oziroma kateri je že prej več skrbel za otroka in bil v večji meri vključen v njegovo življenje. (Thompson, Amato 1999: 54–55)

Zoltan govori o tem, da pri razvezah velikokrat pričakujemo preveč od institucij, ki pa nimajo veliko pristojnosti. Zaradi pritožb in procesnih zapletov lahko postopki glede varstva in vzgoje otrok trajajo zelo dolgo. Eden od predlogov za boljšo učinkovitost delovanja institucij je ustanovitev razveznih ali družinskih sodišč. Tam bi se za posamezne primere oblikovali specializirani timi. Eden izmed predlogov je, da se pri razvezah v večji meri spodbuja mediacija. (Zoltan 2009: 11–12)

Sodišče mora v samem postopku dodeljevanja otroka določenemu staršu otroku zagotoviti varnost. Ni dobro, da se kasneje po določeni odločitvi sodišča razkaja avtoriteta

določenega starša z nenehnim nadzorovanjem. Sodišče tudi ne sme dovoliti, da ga drugi starš izsiljuje ali z njim manipulira. Otroci imajo zelo majhno toleranco do konflikta lojalnosti in se tako lahko hitro znajdejo v hudi stiski. Če otroka silimo v obvezne stike s starši, to nikakor ni v njegovo korist. (Pavlovič 2009: 17–18)

Soklič (2009: 54–55) vidi več izboljšav glede učinkovitosti postopkov dodelitve otrok:

- konec psihološke igre med institucijami in strokovnjaki, potrebna je razmejitev in jasnost vlog ter odgovornosti posameznih strokovnih služb;
- multidisciplinaren pristop, sodelovanje vseh vpletenih organizacij in jasne kompetence vsake službe;
- skrajšanje postopkov in prednostno obravnavanje primerov zaupanja otrok v varstvo in vzgojo ter določitev stikov, ko se pojavijo simptomi odtujevanja;
- nadzor izvajanja sklepov sodišč;
- vzpostavitev pravne osnove v primeru odtujevanja otrok od staršev in njemu pomembnih oseb;
- vzpostavitev šolanja za sodelujoče starše ob razvezi.

Pri postopkih razveze je pomembno sodelovanje strokovnih krogov. Sodelovanje institucij in strokovnjakov je pomembno pri prepoznavanju odtujevanja otroka. Prepoznati morajo, ali je odtujevanje dobro za otroka ali pa je le posledica negativnega vpliva enega starša proti drugemu. Pri izdelavi strokovnega mnenja je potreben multidisciplinaren pristop. Odgovornost odtujevanja je treba preložiti z institucij na starša. (Soklič 2009: 54)

1.4 Enostarševske družine

Enostarševske družine so danes družbeno sprejet tip družinskega življenja, ki ni več podvržen družbeni stigmatizaciji. So pa še vedno socialno ranljive družine, v nevarnosti za socialno izključenost, saj so bolj izpostavljene revščini. Razlogov za naraščanje števila enostarševskih družin je več. (Švab 2006: 68)

V preteklosti je bil glavni vzrok nastanka enostarševske družine smrt partnerja, danes pa prevladujejo ločitve in razveze zakonskih zvez, vedno več pa je tudi odločitev žensk, ki želijo otroke vzgajati same. (Švab 2006: 69)

Rener ocenjuje, da bo enostarševska družina v prihodnosti celo najpogostejša in hkrati najbolj spremenljiva oblika družine. Narašča tudi delež reorganiziranih družin, kjer je vsaj en starš socialni starš; te se ponavadi oblikujejo po razvezah staršev. (Dnevnik – Enostarševske družine niso nepopolne družine)

1.4.1 Statistika enostarševskih družin v Sloveniji

V Sloveniji se število zakonskih razvez in razpadov zunajzakonskih skupnosti v zadnjih letih povečuje. Statistični urad Republike Slovenije (v Andrejč 2014: 26) navaja podatek, da se je že vsaka četrta sklenjena zakonska zveza končala z razvezo. Podatek iz leta 2012 kaže, da se je razvezalo 35,5 % zakonskih zvez. Pri tem je treba poudariti, da nimamo podatkov za razveze zunajzakonskih skupnosti. Več kot polovica razvez vsebuje tudi izkušnje ločitve otrok. Leta 2011 je bila večina otrok dodeljena materam (79,5 %), obema staršema 14,4 %, očetu pa 6,1 %. Leta 2012 se je pri očetih to razmerje že malo spremenilo (9,2 %). Te številke prikazujejo na večji delež vključenosti očetov v vzgojo in varstvo otrok.

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije iz leta 2015 bistvenih sprememb glede števila enostarševskih družin od začetka leta 2011 ni. Še vedno je njihov delež četrtnina vseh družin v Sloveniji. Spremembe pa so se zgodile v razmerju glede na spol starša: mater z otroki je za 3.400 manj, kar predstavlja 2,8 % (s 119.706 na 116.295). Število očetov z otroki pa se je povečalo za 14,6 % (s 23.423 na 26.866). (Statistični urad Republike Slovenije: Prebivalstvo – Gospodinjstva in družine – Vsaka sedma družina v Sloveniji je zunajzakonska skupnost, med družinami z otroki, starimi do 6 let, vsaka tretja)

Tretjina mater z otroki je samskih, po četrtnina pa vdov ali razvezanih. Tri družine od štirih, kjer je mati samska, sestavljajo otroci, mlajši od 18 let. Vdove matere imajo skoraj vse otroke starejše od 18 let. Vsaka peta razvezana mati ima mladoletne otroke. (Statistični urad Republike Slovenije: Prebivalstvo – Gospodinjstva in družine – Vsaka sedma družina v Sloveniji je zunajzakonska skupnost, med družinami z otroki, starimi do 6 let, vsaka tretja)

Povprečna starost matere samohranilke je 52,4 leta, povprečna starost otroka, ki živi z materjo samohranilko, pa 22,7 leta. (Dolenc 2016: 29)

Leta 2015 je v enostarševskih družinah živelo 193.000 otrok ali vsak tretji. 44,8 % otrok v enostarševskih družinah je mladoletnih. (Dolenc 2016: 29)

V vsaki četrti enostarševski družini ni bilo zaposlenega člana, je bil pa v vsaki drugi taki družini vsaj en upokojenec. Stopnja brezposelnosti mater v enostarševski družini, starih med 24 in 44 let, je bila več kot dvakrat višja od stopnje brezposelnosti očetov v enakem starostnem obdobju. (Dolenc 2016: 30)

Število enostarševskih družin je v urbanih območjih večje (38 % enostarševskih družin je leta 2015 bivalo v enajstih mestnih občinah). (Dolenc 2016: 30)

1.4.2 Kaj pomeni biti samohranilec, samohranilka

Biti starš pomeni stres, biti starš samohranilec pomeni enkrat več stresa. Partner ob sebi nima druge osebe, ki bi mu pomagala, delila skrb za otroka in prevzela del hišnih opravil. Stres lahko povzroča šest faktorjev. To so finančne težave, delo, bolezen, brezposelnost, otroci in osebni odnosi. Starši samohranilci se ponavadi srečujejo z vsemi naštetimi. Preveč stresa lahko povzroči resne težave, bolezni ter zasvojenosti, zato se je treba z njim soočiti in delati na pozitivnem vidiku. (Lilley 1996: 90)

Poleg stresa so občutki staršev samohranilcev tudi osamljenost, izolacija in pomanjkanje energije. (Lilley 1996: 38)

Ganc (2015: 36–43) piše, da skoraj vsi moški po ločitvi čutijo osamljenost in depresivna občutja. Depresivna občutja lahko trajajo celo dve leti po ločitvi. To dejstvo povezuje s tem, da se spremeni dinamika odnosov z otroki. Težavam v duševnem zdravju so bolj izpostavljene starejše osebe, manj izobražene, osebe z izogibajočim ali tesnobnim stilom navezanosti, posamezniki, ki doživljajo strah pred intimnostjo in se bojijo vzpostaviti nov intimni odnos, ter tisti, ki niso biti pobudniki ločitve. Vsak ločen starš se sooča s podobnimi občutki, je pa res, da so verjetno občutki močnejši pri tistem, ki izgubi skrbništvo oziroma je manj prisoten v življenju otrok.

Biti starš samohranilec pomeni več stroškov zanj. Za vzgojo in preživljanje otroka je potreben denar. Glavni razlog zaposlitve je, da starš zasluži dovolj za življenje in da otroku omogoča dober standard življenja. Poleg tega lahko služba staršu pomeni, da spozna ljudi, si poveča samozavest, si planira finančno prihodnost, si gradi kariero in ima določen status. (Lilley 1996: 93)

Pri obremenitvah, ki so posledica enostarševske družine, lahko opazimo tudi razlike med spoloma. Po raziskavi so imeli očetje samohranilci več težav pri spremljanju otrokovega

zdravja, vedenja in (ne)uspehov v šoli, matere samohranilke pa so imele težave glede potrpežljivosti in odločnosti pri vzgoji otrok. Oboji pa poročajo o utrujenosti, družabni izolaciji, zaskrbljeni so nad svojimi starševskimi sposobnostmi in opažajo, da samostojno starševstvo prihaja v navzkrižje z zahtevami na delovnem mestu in družabnim življenjem. (Zavrl 1999: 204)

V današnjem času očetje družinski vlogi dodeljujejo vse večji psihološki pomen. Vse bolj se srečujejo z vprašanjem, kako uravnavati zahteve, ki jih postavlja samostojna vzgoja otrok, medtem ko delajo zunaj doma. Število očetov samohranilcev narašča, raziskovalci pa kljub temu posvečajo le malo pozornosti temu, kako jim uspe premagovati zahteve v službi in v družini. Prav tako ni veliko primerjav o tem, kako se težave usklajevanja dela in družine razlikujejo med materami samohranilkami in očeti samohranilci. Največkrat prevladuje mnenje, da je materam težje zaradi nižjih dohodkov in manj gibljivega, nižjega zaposlitvenega statusa. Pri očetih je manjša verjetnost, da so že pred razvezo primarno skrbeli za otroke. Zato morajo v zaposlitvene vzorce vpeljati več sprememb in verjetneje je, da bo za njih težje kot za ženske, ki so že prej kombinirale zaposlitev in družino. (Zavrl 1999: 124)

Ganc (2015: 57) svetuje, da morajo starši poleg izražanja čustev poskrbeti tudi za telo. Fizična aktivnost lahko bistveno zmanjša slabo počutje. Tu je pomembno le, da vsak najde tisto, kar mu najbolj odgovarja, to je lahko individualna aktivnost ali pa skupinski šport. Poleg aktivnosti pa na telo vpliva tudi redna in kakovostna hrana.

Nekaterim ločenim staršem lahko k telesnemu in čustvenemu olajšanju pomagajo duhovnost, čuječnost ali meditacija. Z drugimi besedami lahko to opišemo tudi kot osredotočenost na doživljanje v sedanosti. To zajema več stvari, lahko je pozornost na dihanje ali pa na zunanje dogajanje in dražljaje. Raziskave so pokazale, da to pripomore k večjemu sprejemanju sebe, vpliva na zmanjšanje ravni stresa, zamišljenosti, strahu pred čustvi, zaskrbljenosti in jeze. Meditacija ima na kakovost življenja podoben vpliv kot vključenost v psihoterapijo. (Ganc 2015: 59)

Pri predelovanju procesa ločitve in po njej pa lahko igra pomembno vlogo tudi duhovnost, saj pomaga osmisliti to izkušnjo. Raziskave so pokazale, da so pozitivne religiozne strategije spoprijemanja s stresnimi življenjskimi situacijami povezane z boljšo prilagoditvijo na stresne okoliščine. Starši so bolj osebno in duhovno rasli, doživljali

so več pozitivnih čustev, razvili boljšo samopodobo, doživljali manj stiske in depresije. (Ganc 2015: 60)

1.4.3 Socialnoekonomski položaj enostarševskih družin v družbi

Enostarševske družine so še vedno podvržene stigmatizaciji, ker se ne prilegajo standardom »normalne« družine, »tradicionalne«, ki jo razumemo kot nuklearno družino srednjega razreda, ki jo vodi in preživlja oče, mama pa jo podpira in je gospodinja. (Mešl 2008: 87)

Očetje in matere se lahko po ločitvi spopadajo z občutkom stigmatiziranosti. Dobijo lahko občutek, da nosijo nalepko, ki se je je težko znebiti. Nekateri občutijo spremembo v odnosu prijateljev in znancev, nekateri se začnejo približevati in se zanimati za njihovo doživljanje, nekateri pa nasprotno, ob ločencih doživljajo občutke nelagodja in se jim posledično izogibajo. Razlogi za izogibanje so lahko strah pred srečanji z bolečimi občutki, močnejša navezava z bivšim/-o partnerjem/-ico ločene osebe in podobno. Sram starša lahko vpliva na ohranjanje stika z otrokom, nekateri se umaknejo iz otrokovega življenja, da ne bi otrok čutil sramu zaradi ločitve. (Ganc 2015: 38)

Včasih so enostarševske družine veljale za nepopolne in manjvredne oblike družine. V Sloveniji še vedno zaznavamo družbeno stigmatizacijo, ki je povezana s pojavom novega oziroma aktivnega očetovstva, čeprav je manjša kot v preteklosti. Analiza sklepov sodišč o zaupanju otrok v varstvo in vzgojo očetom je pokazala, da pri odločanju o tem, komu od staršev bo otrok dodeljen, še vedno prevladujejo tradicionalni kriteriji, ki otroke povezujejo z materjo in na ta način stigmatizirajo očete. Sklepi sodišč kažejo na stereotipno pojmovanje starševskih vlog, ker skrb za otroke pripisujejo vlogi mater, očetje pa so pri tem potisnjeni v stran, opredeljujejo jih kot manj zmožne za skrb svojih otrok. Čeprav se dodelitve očetom povečujejo, jih je številčno še vedno malo in so največkrat pogojene s tem, da mati ni zmožna srbeti za otroka. (Švab 2006: 68)

Družba definira ženske kot matere tudi v primerih, ko matere ne živijo več z otroki. Po eni strani gre za globoko zasidrano tradicionalno gledanje na materinsko poslanstvo ženske. K podobi matere sodi, da bo skrbela za otroke tudi po ločitvi. (Zavrl 1999: 185)

Nasprotno od očetov so matere redkeje deležne pohval in odobravanja, ker same skrbijo za svoje otroke. Očetova skrb za otroke pomeni izjemno, nenavadno in posebno vlogo, ki pa jo od mater samohranilk vsi avtomatsko pričakujejo. (Zavrl 1999: 203)

Enostarševske družine imajo manjšo socialno oporo, ker imajo manjše socialno omrežje kakor dvostarševske. Tako imajo v svojem krogu manj oseb, na katere bi se lahko obrnili po pomoč. Njihova omrežja so poleg tega bolj homogena, predstavljajo jih starši in prijatelji. Pri dvostarševskih lahko posamezniki oporo najdejo pri partnerjih in njegovih sorodnikih. (Nagode et al. 2011: 108)

Ena izmed socialnih posledic ločitve je sprememba družabnega življenja ločenih staršev. Po podatkih naj bi po ločitvi ostala nedotaknjena le petina stikov s prijatelji in znanci. Približno polovica prijateljev izgubi stik z obema staršema, trideset odstotkov prijateljev pa ohrani stik s tistim, ki je istega spola, ki ga pozna dalj časa in s katerim ima trdnejši odnos. (Ganc 2015: 41)

Po ločitvi so prijatelji lahko v zadregi, ker ne vedo, s katerim naj se družijo. To dejstvo lahko prizadene tudi starša. (Dodič 2016: 8)

Vseeno pa mora ločen starš ohranjati in razvijati socialno mrežo, ker to zanj pomeni skrb zase in za svoj razvoj. (Ganc 2015: 53)

Očetje, ki sami skrbijo za otroke, so deležni več pomoči s strani sorodnikov in prijateljev. Pomagajo jim pri varovanju otrok, gospodinjskih opravilih, jih povabijo na kosilo in podobno. Večkrat so deležni večjega spoštovanja. Ni pa nikjer dokazano, da očetje pogosteje kot matere zahtevajo takšno pomoč, niti da drugi menijo, da potrebujejo več takšne pomoči. Še vedno prevladuje mnenje, da so moški manj sposobni poskrbeti za otroke in gospodinjstvo, zaradi česar je možno, da dobijo več prostovoljne pomoči. Pomoč očetom lahko otrokom omogoča bolj kvalitetno vpletenost odraslih tako s strani starša kot s strani tistih, ki priskočijo na pomoč. (Zavrl 1999: 203)

Okolica na očeta samohranilca gleda z nezaupanjem, dokler ne spozna, da je zaradi nastale situacije pripravljen in sposoben prevzeti še glavnino materine vloge. Zanimivo je, da redko toži nad svojimi problemi in noče obremenjevati sodelavcev in prijateljev, ker noče vzbujati pomilovanja. Svoje probleme želi reševati samostojno, kar mu dviguje samozavest in pripomore k oblikovanju pozitivne samopodobe. (Zavrl 1999: 204)

Moški kolegi se lahko očeta samohranilca večkrat izogibajo zaradi tega, ker ima drugačne obveznosti. Manj udeleževanja v različnih aktivnostih to le še poveča. Teme pogovorov se zaradi gospodinjskih opravil in vzgoje otrok spremenijo, kar vpliva tudi na spremembo sogovornikov. Očeta to začne oddaljevati od moške družbe. (Zavrl 1999: 125)

Starši morajo zase in za svoje otroke ustvariti podporno mrežo. Paziti morajo, da otroci ne postanejo njihova glavna čustvena opora. Lahko se ujamejo v past in začnejo iskati oporo pri otroku in tako lahko postanejo njihovi zaupniki ter najboljši prijatelji. Če imajo otroci podporno mrežo zunaj družine, lahko dobijo še druge zorne kote glede razveze, možnost, da se oddaljijo od čustev staršev, ter priložnost, da se povežejo še z drugimi. Starši lahko pomagajo otroku tudi tako, da zmanjšajo število sprememb v otrokovem življenju, ohranjati morajo pozitivne odnose z razširjeno družino na obeh straneh, jih vključevati v izvenšolske dejavnosti in ohranjati rutino in rituale. (McGhee 2015: 71–72)

Velikokrat se zdi, da je težje poiskati pomoč, kot pa sam rešiti problemsko situacijo. Zelo veliko olajšanje je že pogovor z osebo, ki se počuti podobno, ki ima enake težave in enake izkušnje. Starši samohranilci največkrat potrebujejo praktično pomoč in čustveno podporo. Praktična pomoč vključuje nasvete glede ločitve, financ, stanovanja, vzgoje in varstva otrok, nakupovanja in podobno. Emocionalna podpora pa pomeni, da se lahko starš obrne na nekoga, da se mu potoži, nekoga, ki ga posluša. V pomoč so mu lahko najbližje osebe, družina in prijatelji, sosedje, lahko pa v okolici poišče kakšno organizacijo za svetovanje in pomoč. (Lilley 1996: 38)

Ganc (2015: 54) dodaja, da je lahko oseba, ki ji ločen starš zaupa, terapevt, član terapevtske skupine ali duhovnik. Ločen starš potrebuje osebo, ki mu prisluhne in ga razume. Ločitev je velika stiska, zato nujno potrebuje nekoga, ki mu lahko zaupa. Dovolj je že en odnos, kjer se oseba počuti dovolj varno, da lahko spregovori.

Ganc (2015: 32) svetuje, da si lahko očetje po ločitvi pomoč poiščejo pri drugih ločenih očetih ter tako spoznajo njihove pozitivne in negativne izkušnje v času ločevanja in po njem. Ob tem lahko oče začuti, da v takšni situaciji ni sam, drugi ga lahko opogumijo in mu povrnejo zaupanje v prihodnost. Pri tej podporni mreži lahko očetje dobijo veliko razumevanja in podpore. Midve pa dodajava, da opisano prav tako velja za mame po ločitvi.

Pomembno je, da starši najdejo podoben krog ljudi, s katerimi lahko podelijo stiske. Avtorica podaja primer, da se očetje samohranilci lahko počutijo izolirane v skupini mamic samohranilk. (Lilley 1996: 27)

Z raziskovanjem spletnih vsebin sva ugotovili, da obstaja kar nekaj forumov in spletnih strani na temo enostarševskih družin. Te spletne strani so lahko dostopne in kar dobro

obiskane, delujejo pa po principu skupin za samopomoč. Tam si starši izmenjujejo izkušnje, informacije in pomoč.

Podatki SURS (v Nagode et al. 2011: 10) iz leta 2010 kažejo, da so med revnimi gospodinjstvi še posebej ranljiva enostarševska gospodinjstva. Kar 31,4 % oseb, živečih v enostarševskih gospodinjstvih, je leta 2010 živelo pod pragom revščine.

To je 2,5-krat višje od povprečnega tveganja revščine za vsa gospodinjstva v Sloveniji. Finančni in materialni položaj enostarševskih družin je močno slabši od dvostarševskih. (Nagode et al. 2011: 103)

Novejši podatki iz leta 2015 kažejo, da 32,5 % oseb iz enostarševskih gospodinjstev živi pod pragom tveganja revščine, kar je še več kot leta 2010. (Statistični urad Republike Slovenije: Domov – Podatki – Kakovost življenja – Kazalniki dohodka in revščine, Slovenija, 2015 – Stopnja tveganja revščine v letu 2015 nekoliko nižja (14,3 %), dohodki gospodinjstev višji)

Raziskava iz leta 2010 je pokazala, da je Slovenija ena izmed treh držav, ki imajo najvišjo stopnjo tveganja revščine med otroki iz enostarševskih družin v primerjavi z otroki iz velikih družin. Problem je pri pridobivanju socialnih transferjev, na primer pri otroških dodatkih. Upošteva se višina dohodka na člana družine in narašča s številom otrok v družini. Večje družine so poleg tega upravičene še do dodatka za veliko družino. Dvostarševske družine pri isti bruto plači prejema večji znesek, ki izhaja iz pravic iz javnih sredstev, kot pa enostarševske družine – zaradi prisotnosti še drugega starša ter posledičnega nižjega dohodka na člana družine. (Nagode et al. 2011: 103–104)

Starši iz enostarševskih družin so povedali, da živijo zelo skromno, ker jim en dohodek ne zadostuje za doseganje zelene življenjske ravni. (Nagode et al. 2011: 107)

Povečanje finančnih stroškov in posledično zmanjšanje življenjskega standarda zaradi ločitve lahko pomenita določen pritisk na starša in otroka. Mogoče se mora enostarševska družina preseliti, zamenjati stanovanje, šolo, prijatelje. Mogoče mora starš začeti delati dlje časa, otrok potrebuje več varstva, kar spet pomeni določen strošek. (Thompson, Amato 1999: 9)

Raziskave kažejo, da matere ločitev finančno bolj prizadene kot očete. Izkušnje v praksi so pokazale, da je v bolj deprivilegiranem položaju starš, kateremu je otrok dodeljen v varstvo

in vzgojo. Študije pa so tudi pokazale, da se očetje prav tako velikokrat spopadajo s finančno stisko, negotovostjo in brezposelnostjo. Se pa vsekakor povečajo stroški pri obeh starših, saj morata vzdrževati dva domova. Poleg tega se lahko pojavijo visoki stroški tudi v postopku ločevanja (plačilo sodnih obravnav, izvedencev ...). (Ganc 2015: 42)

1.4.4 Pravice enostarševskih družin v Sloveniji

Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (Ur. l. RS, št. 62/10 in nasl.) določa, da so denarni prejemki in subvencije odvisni od materialnega položaja (dohodkov in premoženja) vlagatelja in družinskih članov.

Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (Ur. l. RS, št. 62/10 in nasl.) in Zakon o socialnovarstvenih prejemkih (Ur. l. RS, št. 61/10 in nasl.) določata pravice in ugodnosti družin, ki pripadajo tudi enostarševskim družinam:

- Otroški dodatek

Je dopolnilni prejemek za preživljanje, vzgojo in izobraževanje otroka. V 22. členu Zakona o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (Ur. l. RS, št. 62/10 in nasl.) je določeno, da ima pravico do dodatka eden od staršev za otroka, ki še ni dopolnil 18. leta. (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve: Delovna področja – Družina – Starševsko varstvo in družinski prejemki – Otroški dodatek)

Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (Ur. l. RS, št. 62/10 in nasl.) v 10. členu definira enostarševske družine. Enostarševska družina je skupnost enega od staršev z otroki, kadar je drugi starš umrl in otrok po njem ne prejema prejemkov za preživljanje ali je eden od staršev neznan ali pa po drugem staršu ne prejema prejemkov za preživljanje. (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve: Delovna področja – Družina – Starševsko varstvo in družinski prejemki – Otroški dodatek)

Določa izjemno višino glede otrok, ki živijo v enostarševski družini. Upošteva se 30-odstotno povečanje zneskov otroškega dodatka za vsakega otroka, ki je upravičen do dodatka, v skladu z uvrstitvijo družine v dohodkovni razred. (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve: Delovna področja – Družina – Starševsko varstvo in družinski prejemki – Otroški dodatek)

- Denarna socialna pomoč

Namenjena je zadovoljevanju minimalnih življenjskih potreb, določena pa je z Zakonom o socialnovarstvenih prejemkih (Ur. l. RS, št. 61/10 in nasl.). Odvisna je od višine dohodkov, premoženja in števila družinskih članov. Denarna socialna pomoč se poveča za vsakega otroka v enostarševski družini za približno 58,5 €. Definicija enostarševske družine je enaka kakor v 10. členu Zakona o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (Ur. l. RS, št. 62/10 in nasl.). (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve: Delovna področja – Sociala – Denarna socialna pomoč)

1.5 Socialno delo z družino

Definicija socialnega dela v Proposals for a new ethical Document IASSW in IFSW iz leta 2004 (v Čačinovič Vogrinčič 2006: 13) pravi: *»Socialno delo promovira družbene spremembe, reševanje problemov v medčloveških odnosih, socialno krepitev in osvoboditev ljudi, da bi omogočilo njihovo dobrobit. Pri tem socialno delo uporablja teorije o človekovem ravnanju in socialnih sistemih. Socialno delo intervenira na točki interakcije ljudi in okolja. Načela človekovih pravic in socialna pravičnost so temeljna za socialno delo.«*

Družina je mala in delovna skupina, ki ima svojo zgodovino, vzpostavljene odnose, čustva, komunikacijo, meje, vloge in delitev dela. Po razvezi družine pa je treba to na novo definirati, pri čemer lahko pomaga socialno delo. (Čačinovič Vogrinčič 1998: 128–221)

V socialnem delu moramo odstopati od vprašanja »dobre«, »zdrave« družine. Z njo moramo raziskovati, kako člani živijo, kaj potrebujejo in kaj za njih pomeni družina. (Mešl 2008: 94)

Pri delu v socialnem delu potrebujemo koncept pomoči, da ga lahko podelimo z družino v praksi. Delati moramo v jeziku socialnega dela, kar pomeni, da socialno delo prevajamo v jezik družine in obratno, njihove besede prevajamo v strokovni jezik. Posebnost socialnega dela v procesu sodelovanja opredeljujeta dva koncepta, in sicer delovni odnos in izviren delovni projekt pomoči. Delovni odnos ni mogoč brez pogovora, ker ustvarja odnos med družino in socialnim delavcem. (Čačinovič Vogrinčič 2006: 11)

Da lahko delamo v delovnem odnosu, potrebujemo pomembna koncepta socialnega dela, in sicer etiko udeležnosti in perspektivo moči. (Čačinovič Vogrinčič 2006: 14)

Etika udeležенosti nas usmerja v sodelovanje in pogovor, ki se ne zaključi, ampak nadaljuje. Socialni delavec mora odstopiti od moči, ki mu ne pripada. To moč pa mora nadomestiti z raziskovanjem prispevkov vseh članov delovne skupine. Perspektiva moči pa pomeni, da iščemo vire in moči vsakega člana posebej in celotne družine skupaj z njimi, da lahko rešijo svoje stiske in uresničijo svoje možnosti. Sogovornike sprašujemo po želenih razpletih, sanjah, dobrih izkušnjah in možnih rešitvah. Vsak član družine ima svoje izkušnje in znanja, ki so lahko v veliko pomoč pri gradnji ciljev zanjo. Upoštevajoč ta dva koncepta se sedanjost na novo definira in hkrati že ubesedi nove vire moči. (Čačinovič Vogrinčič 2009: 12–17)

Socialni delavec mora pri delu z družino izhajati iz prepričanja, da lahko člani družine sami sebe okrepijo. Spoštovati moramo njihovo moč, da lahko spremembe dosežejo sami. Naša naloga pa je, da jim omogočimo dostop do virov, do njihove moči. (Mešl 2008: 107)

Vloga socialnega dela po ločitvi je poleg urejanja pravice do stikov tudi pomoč pri sprejemanju in aktivnem sospreminjanju življenjskih okoliščin ter pri zagotavljanju starševstva otroku v novi, fleksibilni inačici, ki jo izdelata socialni delavec skupaj z družino. (Čačinovič Vogrinčič 2006: 81)

Socialno delo z družino je pomembno področje v socialnem delu. Za reševanje ovir in težav potrebujemo sodelovanje družine, ki ga vidimo kot pomemben vir podpore in moči. Včasih so družine samo v vlogi uporabnika, ker potrebujejo spremembe, ker jih člani sami, brez pomoči, niso zmožni oblikovati. (Čačinovič Vogrinčič 2006: 26)

Socialno delo z družino zajema sodelovanje družine, posameznika v družini, socialnega delavca in skupnosti. Pri delu se opiramo na dve ravni, raven mobilizacije in raven odnosov, delamo s časovno in prostorsko razsežnostjo ter se opiramo na družbeni in kulturni kontekst družine. Delo z družino pomeni odnos med nami in njimi, pomeni pogovor, dogovarjanje, soustvarjanje procesa pomoči, refleksivnost, uporabljamo tudi znanje drugih strok, vse skupaj pa mora potekati v jeziku socialnega dela. Z vsem tem ustvarimo neprekinjen krog koncepta pomoči v teoriji socialnega dela z družinami, ki se kasneje kažejo kot ravnanja v praksi, hkrati pa praksa na novo ustvarja teorijo dela z družinami. (Mešl 2010: 8)

Vlogo socialnega dela z družino lahko vidimo tudi kot omogočanje dostopa do sredstev, čeprav se velikokrat preveč oklepamo formalnih resursov. Navsezadnje ni toliko

pomembno, koliko informacij imamo, v tem primeru, informacij o enostarševskih družinah, temveč kako do njih dostopati. (Flaker 2003: 23)

Prav tako je zelo pomembna zagovorniška vloga socialnega delavca. To pomeni, da si socialna delavka prizadeva za zaščito in uveljavljanje pravic in želja uporabnika. Zastopa glas ljudi, njihove interese, v odnosu deluje s perspektive moči in poudarja njihove pravice. (Flaker 2003: 37)

Center za socialno delo nudi dve poti razreševanja težav v družini. Prva možnost je socialno delo z vsemi udeleženi v problemu in vzpostavljanje projekta socialnega svetovanja, ki temelji na razumevanju, sporazumevanju in dogovoru. Druga možnost je upravni postopek, ki v jasnem in določenem postopku pripelje do odločbe centra. Socialno delo temelji na delovnem odnosu, ki je podlaga za iskanje možnosti za sodelovanje družine. Družina mora najti dobre izide tako za starše kot za otroke. Tema prvega pogovora z družino po razvezi je spreminjanje življenja po ločitvi in ustvarjanje novih rešitev v novih okoliščinah starševstva. Center za socialno delo je mesto, kjer lahko to varno ubesedimo. Vse naše dogovore in poteke tudi zapišemo, da imamo dokumentacijo za nadaljnje sodelovanje. (Čačinovič Vogrinčič 2006: 79–80)

Na centrih za socialno delo imajo veliko vlogo strokovni delavci, ki potrebujejo znanje na področju socialnega dela z družino. Strokovni delavci imajo javno pooblastilo za tri naloge:

- opravljanje svetovalnega razgovora ob razvezi zakonske zveze ali razgovora s staršema v primeru zunajzakonske skupnosti,
- priprava strokovnega mnenja za sodišče glede otrokove koristi (varstvo in vzgoja, stiki in preživnina),
- pomoč pri pridobivanju strokovnega mnenja. (Andrejč 2014: 26)

Strokovni delavec na centru skuša pomagati staršema pri urejanju medsebojnih družinskih razmerij, pri sklenitvi sporazumov glede otrok, tako da so zagotovljene otrokove pravice in koristi. Podaja strokovna mnenja, kako so otrokove koristi najbolj zagotovljene pri zaupanju v varstvo in vzgojo (enemu ali obema staršema), o stikih (obseg, potek) in preživnini (višina). Prav tako ocenjuje, kako bodo pri preoblikovanju družine zagotovljene materialne, čustvene in psihosocialne potrebe otroka. Skrbi, da bo poskrbljeno za njegov telesni in duševni razvoj ter za njegove pravice. Pri tem je potrebno znanje o tem, katere

okoliščine in dejavniki pripomorejo k boljšemu reševanju težav ob razvezi. (Andrejč 2014: 26–27)

Soklič piše o vlogi centrov za socialno delo pri postopku razveze. Strokovni delavci se pri svojem delu soočajo s tem, kako omiliti čustveno bolečino otroka zaradi boja med obema staršema. Skušajo pomagati staršem s tem, da naredijo razvidno, kakšno škodo delajo otrokom. Pomagajo jim, da se spravijo z bivšim partnerjem in med seboj razvijejo dobro sodelovanje za sostarševanje. Socialni delavci morajo sodelovati s policijo, sodišči, svetovalnimi centri, terapevti, s šolskimi zavodi ... Ravno sodelovanje med različnimi institucijami pripomore k manjšemu trpljenju otroka. (Soklič 2009: 53)

Pristojnost centrov za socialno delo je svetovanje in pomoč staršema, da dosežeta sporazum ob prenehanju skupnega življenja. Svetovalni razgovor je nujen. Sporazumevanje glede zaupanja otroka v varstvo in vzgojo, preživetje in stikov pa temelji na prostovoljnosti obeh staršev. Centri imajo potrebno znanje, vzpostavljene oblike pomoči družini in sistematičen pristop. Problem se pojavi, ko starši to pomoč odklanjajo in ne prepoznajo svoje lastne odgovornosti, pač pa jo prelagajo na drugega starša. Ukrep je lahko izrečen le v primeru nasilja, zlorabe in zanemarjanja. (Soklič 2009: 53)

Soklič predlaga, da bi centri prevzeli vlogo koordinatorja v primeru odtujenosti. Centri bi morali znati prepoznati stopnjo odtujenosti in pomagati staršema pri aktivnem sodelovanju. Starši morajo razumeti negativne posledice odtujenosti otroka od drugega starša in dejanske potrebe otroka. (Soklič 2009: 53)

Ko odpove sodelovanje med starši in institucijami, kot so centri za socialno delo in sodišča, nastopi delo izvršitelj, ki mora izvršiti določeno sodno odločbo. Pri tem mora delovati strokovno in odgovorno. Predvsem pa z neko mero občutka do otroka in do vseh vpletenih. Pri odvzemu otroka je najbolj pomembno dobro sodelovanje med izvršiteljem in delavcem s centra za socialno delo. Naloga socialnega delavca je, da miri situacijo in zamoti otroka. Tako lahko izvršitelj opravi izvedbo postopka in razloži staršem, kaj je dobro za otroka in za njihovo družino. (Horvat Zec 2009: 37–38)

2 Problem

Socialno delo pokriva ogromno področij. Eno izmed njih je tudi družina. Danes poznamo več tipov družine, večina jih je v družbi že dobro sprejetih. V Sloveniji strmo narašča število enostarševskih družin. Enostarševsko družino lahko sestavlja mama z otrokom ali oče z otrokom. Takšen tip družine nastane z ločitvijo, razvezo ali smrtjo partnerja.

V magistrskem delu primerjava položaj enostarševskih družin glede na spol starša. Zanimalo naju je, kako je potekala dodelitev otroka v varstvo in vzgojo, s kakšnimi ovirami so se soočali pri tem in kje so poiskali pomoč. Zanimal naju je položaj enostarševskih družin v družbi, kakšno je njihovo podporno in socialno omrežje in kako so informirane o svojih pravicah. Najino zanimanje za to temo je spodbudil predmet na fakulteti Teorije o družinah, kjer je bila ena od tem tudi enostarševske družine v Sloveniji. Poleg tega sva lani znotraj prakse sodelovali v projektu Soustvarjanje pomoči in podpore družinam v skupnosti. Na mentorskih skupinah smo razpravljali o problemih in ovirah, s katerimi se soočajo starši samohranilci. Bili sva presenečeni nad številom enostarševskih družin očetov z otroki in nad dejstvom, da so potrebovali pomoč študentov z naše fakultete. Tako sva dobili idejo, da primerjava enostarševske družine glede na spol starša, da primerjava, če obstajajo kakšne razlike – glede na to, da so enostarševske družine očetov v porastu.

Zdi se nama pomembno, da je stroka socialnega dela seznanjena s problematiko enostarševskih družin. Poznati mora ovire, s katerimi se soočajo starši v enostarševskih družinah, da lahko potem do njih pristopi ter jim nudi potrebno pomoč in podporo.

Tema se nama zdi aktualna zato, ker so enostarševske družine v porastu. Ugotavljava, kakšne strategije uporabljajo za preživetje na pravni, družbeni in vsakodnevni ravni, tako matere z otroki kot očetje z otroki. Rezultati najine raziskave lahko pomagajo strokovnim službam, da vidijo, kje lahko posežejo v življenje enostarševskih družin in se vključijo tja, kjer pomoči primanjkuje. Raziskava lahko koristi tudi enostarševskim družinam, da vidijo svojo situacijo in jo primerjajo z ostalimi. Družine lahko dobijo informacije o tem, kam se lahko obrnejo po pomoč v primeru uveljavljanja pravic, v primeru iskanja informacij in podpore. Na splošno, več ko se govori o nekem specifičnem družbenem pojavu, v najinem primeru o enostarševskih družinah, več je lahko aktivnih in pozitivnih sprememb v smeri rešitev s strani različnih strokovnih služb, države, delodajalcev in družbe.

Z raziskavo bova odgovorili na naslednja vprašanja:

1. Kakšen je bil postopek dodelitve otroka v varstvo in vzgojo?
2. Kakšen je položaj enostarševskih družin v družbi?
3. Kakšno podporno in socialno mrežo imajo enostarševske družine?
4. Kakšna je informiranost enostarševskih družin o njihovih pravicah?

3 Metodologija

3.1 Vrsta raziskave, model raziskave in spremenljivke

Najina raziskava je kvalitativna, kar pomeni, da je gradivo, ki sva ga zbrali pri raziskovalnem delu, v obliki besednih opisov oziroma pripovedi intervjuvancev. Pridobljeno gradivo je bilo obdelano in analizirano na opisen oziroma beseden način. Gradivo sva zbirali z intervjuji. (Mesec 2007)

Najina raziskava je deskriptivna ali opisna. To pomeni, da pogledamo kakšne so značilnosti določene situacije in iščemo njihove medsebojne povezave. Če deliva naprej, je najina raziskava tudi empirična, ker sva s spraševanjem zbrali novo gradivo ter uporabna ali aplikativna, kar pomeni, da jo lahko uporabimo za določene potrebe v praksi. (Mesec 2009)

Raziskovalec skuša raziskati konstrukcije sveta različnih ljudi ter ugotoviti podobnosti in razlike med njimi. Skupaj z njimi išče, kakšna je njihova skupna konstrukcija stvarnosti. Raziskovalec ni nevtralen, nanj vplivajo udeleženci v raziskovalnem pojavu in obratno, on vpliva na njih. (Mesec 2009)

Teme raziskovanja so: dodelitev otroka v varstvo in vzgojo: postopek na CSD, dejavniki, ki vplivajo na odločitev sodišča, ovire v postopku, stiki in sodelovanje z drugim staršem; položaj enostarševskih družin v družbi: sprejetost v okolju, prednosti in pomanjkljivosti v enostarševskih družinah, zadovoljstvo z ureditvijo položaja enostarševskih družin; podporna in socialna mreža enostarševskih družin: vrste pomoči, potrebe po dodatni pomoči; informiranost staršev glede pravic enostarševskih družin: poznavanje pravic enostarševskih družin, pomen prejemkov in zadovoljstvo s pravicami.

3.2 Merski instrumenti in viri podatkov

Za merski instrument sva uporabili seznam vprašanj, ki so se lahko po potrebi prilagodila vprašancu. Vprašanja so bila odprta, nevtralna in niso vsiljevala odgovorov. Vprašanja so zajemala teme o dodelitvi otroka v varstvo in vzgojo, položaju enostarševskih družin v družbi, podporni in socialni mreži enostarševskih družin ter informiranosti staršev glede pravic enostarševskih družin. Vprašalnik je priložen v prilogi.

3.3 Populacija in vzorčenje

Populacijo sestavljajo mame samohranilke in očetje samohranilci, ki imajo vsaj enega mladoletnega otroka v času zbiranja podatkov (10. 4. 2017–30. 4. 2017).

V raziskavi sva uporabili neslučajnostni priložnostni vzorec, kar pomeni, da sva izbrali enote, ki niso imele enake možnosti izbora v vzorec. Uporabili sva enote, ki so nama bile najbolj dostopne. Tak vzorec poveča tveganje, da ne prikaže realnega stanja populacije. V vzorec sva vključili 16 oseb, 8 je bilo mam samohranilk, 8 očetov samohranilcev. Družine so morale imeti vsaj enega mladoletnega otroka.

3.4 Zbiranje podatkov

Izvedli sva 16 intervjujev, 8 z mamami samohranilkami, 8 z očeti samohranilci. Vsi, razen dveh očetov, so bili udeleženi v postopku dodelitve otrok v varstvo in vzgojo. Dva očeta sta bila vdovca, zato sta avtomatsko postala skrbnika svojih otrok. Pogovori so povprečno trajali 30–60 minut.

Zbiranje podatkov je potekalo preko telefona, v kavarni in pri družinah doma, odvisno od želja intervjuvancev. Podatke sva zbirali od 10. 4. 2017 do 30. 4. 2017. Vsakemu sva razložili namen vprašalnika in mu predstavili osnovne teme. S tistimi, ki so v sodelovanje privolili, sva se dogovorili za termin in kraj pogovora, ki je najbolj ustrezal vprašancem.

Pri zbiranju podatkov sva uporabili spraševanje, in sicer delno standardiziran odprt intervju. Vprašanja so bila vnaprej določena in so se lahko po potrebi spremenila. Način intervjuja je bil individualen.

Nekatere pogovore sva snemali, nekatere po želji vprašancev zapisovali in jih potem prepisali v računalniško obliko.

3.5 Obdelava in analiza podatkov

Uporabili sva kvalitativno obdelavo podatkov, kar pomeni, da sva izjave obdelali na način kvalitativne analize. Potek analize je prikazan spodaj.

3.5.1 Podčrtovanje in izpis relevantnih delov besedila

Odgovore vprašancev sva najprej uredili po vprašanjih. Nato sva določili vsebinske enote za mame in vsebinske enote za očete ter združili njihove odgovore. Mame sva označili s

črkami AŽ–HŽ in zaporedno številko izjave. Očete sva označili s črkami AM–HM in zaporedno številko izjave. Izjave sva označili s krepko pisavo.

Primer:

1. Dodelitev otroka v varstvo in vzgojo

1.1 POSTOPEK NA CSD

GŽ: /S postopkom na CSD sem bila zadovoljna/ (GŽ1), ker je bil /pristop zaposlenih strokoven/ (GŽ2) in /korekten do nas udeležencev/ (GŽ3). /Pomanjkljivosti nisem zaznala/ (GŽ4). /Na centu za socialno delo sporazum ni bil realiziran, zato se je postopek nadaljeval po sodni poti/ (GŽ5).

3.5.2 Prosto pripisovanje pojmov in kategorij (odprto kodiranje)

Pri odprtem kodiranju sva v tabelo izpisali oznako, izjavo, pojem in kategorijo.

Primer:

OZNAKA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA
1. Dodelitev otroka v varstvo in vzgojo 1.1 Postopek na CSD			
GŽ1	S postopkom na CSD sem bila zadovoljna.	Zadovoljstvo	Zadovoljstvo s postopkom – splošno
GŽ2	Pristop zaposlenih strokoven	Strokoven pristop	Zadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca
GŽ3	Korekten do nas udeležencev	Korekten pristop	Zadovoljstvo s postopkom – z delom

			strokovnega delavca
GŽ4	Pomanjkljivosti nisem zaznala.	Brez pomanjkljivosti	Zadovoljstvo s postopkom – splošno
GŽ5	Na centu za socialno delo sporazum ni bil realiziran, zato se je postopek nadaljeval po sodni poti.	Ni bilo sporazuma na CSD, nadaljevanje na sodišču.	Nezadovoljstvo s postopkom – splošno

3.5.3 Osno kodiranje

Pri osnem kodiranju sva uredili pojme znotraj kategorij in podkategorij.

Primer:

1 Dodelitev otroka v varstvo in vzgojo

1.1 Postopek na CSD

a) Nezadovoljstvo s postopkom

- Splošno (DM8, FM7)
 - Porazen (AŽ1)
 - Težek (DM1)
 - Dolgotrajen postopek (HM17)
 - Napornost postopka (EŽ11)
 - Niso znali svetovati (HM6, HM16)
 - Ni informacij (HM14, DM11)
 - Neupoštevanje potreb starša ob rojstvu otroka (AŽ5)
 - Izguba družine (BŽ10)
- Nesodelovanje staršev (EM14, GM17)
 - Krepitev preprirov (EŽ5)
 - Ni sporazuma (FŽ2)

- Nezmožnost dogovorov (HŽ7, HM3, FŽ9)
- Partnerica se ni odzvala vabilu (EM3)
- Neplačevanje preživnine (EM10)
- Mama zahtevala otroka zase (FM2, FM4, HM10)
- Preprečevanje stikov (FM8, GM2)
- Ščuvanje otroka (FM9)
- Nagajanje (FM10, GM10)
- Boj za otroka (FM6, GM5, HM9)
- Mama ni dovolila zaslišanja otrok (GM7)
- Nepričakovano otrok k očetu (HM4, HM20)
- Mama prekinila stike (HM7, HM19)

3.5.4 Izbor in definiranje relevantnih pojmov

Dodelitev otroka v varstvo in vzgojo

- Postopek na CSD: pojem označuje izkušnjo in opis postopka starša, ki je na centru za socialno delo urejal postopek dodelitve otroka v varstvo in vzgojo.
- Dejavniki, ki vplivajo na odločitev sodišča: pojem vsebuje naštevane dejavnikov, ki po mnenju staršev samohranilcev pripomorejo k odločitvi sodišča, komu pripada dodelitev otroka v varstvo in vzgojo.
- Ovire v postopku: pojem opredeljuje težave oziroma ovire, s katerimi so se soočali starši, ki so bili v postopku dodelitve otroka v varstvo in vzgojo.
- Stiki in sodelovanje z drugim staršem: pojem opredeljuje, kakšne stike ima sedaj otrok z drugim staršem in kako med seboj sodelujeta oba starša.

Položaj enostarševskih družin v družbi

- Sprejetost v okolju: pojem označuje občutek starša samohranilca, kako dobro se počuti sprejetega v svojem okolju.
- Prednosti in pomanjkljivosti v enostarševskih družinah: pojem definira prednosti in pomanjkljivosti življenja enostarševske družine.

- Zadovoljstvo z ureditvijo položaja enostarševskih družin: pojem opredeljuje, kako so starši samohranilci zadovoljni z ureditvijo položaja enostarševskih družin v Sloveniji.

Podporna in socialna mreža enostarševskih družin

- Vrste pomoči: pojem opredeljuje, kakšne vrste pomoči potrebujejo starši, ker živijo sami z otroki.
- Potrebe po dodatni pomoči: pojem definira, kakšno dodatno pomoč še potrebujejo starši samohranilci.

Informiranost staršev glede pravic enostarševskih družin

- Poznavanje pravic enostarševskih družin: pojem se nanaša na poznavanje pravic staršev samohranilcev, ki izhajajo iz statusa enostarševskih družin.
- Pomen prejemkov: pojem označuje, kaj staršem samohranilcem pomenijo pravice, ki jih pridobijo na podlagi statusa enostarševskih družin.
- Zadovoljstvo s pravicami: pojem opredeljuje, kako zadovoljni so starši samohranilci s pravicami, ki jih pridobijo na podlagi statusa enostarševskih družin.

3.5.5 Odnosno kodiranje

Odnosno kodiranje nama je pomagalo pri pisanju rezultatov, kjer sva kategorije med seboj povezovali v celoto.

4 Rezultati

4.1 Dodelitev otroka v varstvo in vzgojo

4.1.1 Postopek na CSD

V rezultatih sva zaznali tako vidike nezadovoljstva s postopkom na CSD kot vidike zadovoljstva. Opisali jih bova ločeno.

Vidiki nezadovoljstva so naslednji. Mame samohranilke postopek na splošno opisujejo kot porazen in naporen */bilo je naporno/ (EŽ11)*. Pravijo, da niso upoštevali potreb starša ob rojstvu otroka */jaz pa ne, saj sem bila sama po porodu. Mene so vabili na razgovor 4 tedne po porodu, medtem ko se obiski do 6. tedna odsvetujejo./ (AŽ5)* in da je celoten postopek izguba v vsem. Očetje so menili, da je bil postopek težek in dolgotrajen. Na CSD jim niso znali svetovati, niso imeli informacij. V posameznih primerih so otroka celo želeli vzeti */Na enem CSD-ju so mi otroka želeli vzeti/ (EM12)*.

Mame so povedale, da so bili strokovni delavci brez empatije */Delavke brez empatije/ (AŽ2)*, niso racionalno razmišljali, niso imeli informacij in niso razumeli situacije. Bile so razočarane nad njihovim delom */Nad delom socialnih delavk na CSD-ju sem bila zelo razočarana/ (EŽ1)*, ker jim niso prisluhnili, vsiljevali so jim svojo voljo, jih prepričevali, naj s partnerjem ostaneta skupaj */Z bivšim partnerjem sva odšla tja, da se nekako zmeniva glede otrok. Sklenila sva, da ne moreva več živeti skupaj in da greva narazen. Tam pa so naju prepričevali, da naj ne obupava in naj se nekako zmeniva, naj vztrajava skupaj/ (EŽ3)* in želeli na njihov račun vzpostaviti stik med otrokom in očetom */Predlagali so mi, naj si mleko po tem, ko sem se s hčerko 2 meseca mučila z dojenjem, večinoma zaradi očetovega ustrahovanja, izčrpam in naj dam flaško očetu, da jo bo on nahranil in bosta vzpostavila odnos./ (AŽ6)*. Očetje so povedali, da so bili nekateri strokovni delavci hladni, pristranski in da so jih prepričevali, da je za otroka dobro, da živi pri mami */Prepričevali so me, da je za otroka dobro, da ima en dom, kar je po njihovo pomenilo, da otrok živi pri mami, oče pa ga obiskuje/ (DM9)*.

Očetje so bili nezadovoljni tudi z (ne)ukrepanjem institucij. Ni ukrepal niti CSD niti sodišče */Sodišče pa pravi, da ji ne morejo nič, da imajo zavezane roke/ (EM15)*, CSD je želel nekaterim celo vzeti otroka. Razočarani so bili tudi nad odsotnostjo svetovanja drugemu staršu. Očetje so poleg tega verjeli v strokovnost strokovnjakov */Mislil sem, da*

imajo prav, saj so le strokovnjaki/ (DM10). Tudi mame so potožile, da ne zaupajo v CSD /Spoznala sem da se na CSD ne morem obračati v zvezi z zaščito otroka./ (AŽ7).

Mame so potožile, da so bili strokovni delavci v postopku bolj naklonjeni očetu, ker je imel več časa */Bile so res naklonjene očetu, saj je ta imel ogromno časa za konstantne obiske pri njih/ (AŽ4).* Očetje pa ravno obratno, da so bili vsi bolj naklonjeni mamam, da je cel sistem usmerjen v prid mame */Sodišče, CSD, ves sistem je bil usmerjen v »mama«/ (DM2),* da so se morali nenehno boriti s sistemom, da so jih strožje obravnavali */V kolikor bi sam naredil isto, bi se lahko od otroka poslovil. Sam sem moral biti brezmadežen, nisem si smel privoščiti nobene napake/ (DM20),* da so bili neenakovredni mamam in so se morali nenehno dokazovati.

Nekateri očetje so bili nezadovoljni z odločitvijo sodišča glede obiskov otroka, želeli so pogostejše obiske mame, ne samo na tri mesece */Želela je obiskovati otroka na tri mesece, kar je bilo meni premalo/ (EM8).*

Z nesodelovanjem staršev so bili nezadovoljni tako očetje kot mame. Očetje so tožili, da je med njimi potekal boj za otroka, partnerica se ni odzivala na vabila */Tudi sam sem hotel dogovor, a se ona ni odzvala, ni prišla na CSD/ (EM3),* ni plačevala preživnine, otroka je zahtevala zase, preprečevala je stike, ščuvala otroka */Ker jo pri mami ščuvalo, ne ve, če se lahko druži z mojimi starši in s sestro/ (FM15),* nagajala, ni dovolila zaslišanja otrok in nepričakovano pustila otroka pri očetu. Mame so dodale, da so se prepiri krepili */Prepiri so se še okrepili/ (EŽ5)* in niso dosegli sporazumov */Oče se je nekaj časa razburjal in ni hotel takoj podpisati sporazuma/ (FŽ9).* Oboji so bili nezadovoljni z nezmožnostjo sklepanja dogovorov */Problem je nastal, ko sem enkrat prišel iskat otroka v vrtec, saj ga mama ni mogla priti iskati. Odpeljal sem ga k sebi, saj se ona ni niti javljala na telefon. Kar naenkrat je prekinila stike, zvedeli smo, da je znova noseča/ (HM3)* in nadaljevanjem postopka na sodišču */napotili so naju na sodišče/ (EŽ6).*

Očetje so povedali, da so jim bivše partnerice grozile s policijo in podajale tožbe. Prijavile so celo zlorabo */Prijavila me je tudi policiji, da zlorabljam otroka/ (GM8).* Zaradi tega so zaslišali otroke na policiji.

Očetje so rekli, da so mame kršile dogovor o varstvu in vzgoji s tem, da otroka niso prepustile očetu in da je otrok živel pri njih, čeprav ni imel skrbništva */kar nekaj časa nisem imel skrbništva, otrok pa je živel pri meni/ (HM18).*

Mame so izpostavile, da je bil postopek zelo dolg, nefleksibilen, poenoten /*Problem pri takih postopkih je ta, da so zelo poenoteni za vse/ (HŽ4)* in tog.

Očetje so med postopkom doživeli veliko negativnih občutkov, in sicer strah pred obtožbo spolne zlorabe /*Najbolj sem se bal obsodbe spolne zlorabe, to je največji strah vseh očetov/ (DM7)*, strah, da je slab oče /*Sodišča sem se vedno bal, ker sem vedel, da so vedno na strani mame ne glede na to, kako popoln starš sem, sem pač napačnega spola/ (DM14)*, zapostavljenost in razčlovečenost /*Ob izjavi, da če se ugotovi, da sta za otroka dobra oba starša, se otrok dodeli materi, sem se počutil razčlovečenega/ (DM18)*. Tako mame kot očetje so se med postopkom počutili slabo.

Bila pa so tudi drugačna mnenja. Nekateri so bili s postopkom zadovoljni.

Na splošno so bolj zadovoljne mame. Zadovoljne so s hitrostjo in korektnostjo postopka. Pravijo, da je bil postopek dober, brez pomanjkljivosti in težav. Všeč jim je bilo usmerjanje /*na CSD-ju so naju le usmerjali/ (DŽ2)*. Očetje so bili zadovoljni s tem, da je CSD obljubil, da bo uredil dokumentacijo /*CSD je obljubil, da bodo uredili papirje/ (EM4)*. Všeč jim je bilo, da jih je CSD povabil na razgovor /*Iz CSD-ja so poslali, da se dogovorimo glede otroka/ (EM2)* in da so uvideli situacijo družine. Tudi postopek na sodišču nekateri opisujejo kot dober.

Mame so bile zadovoljne, da je CSD odločil v korist mame /*odločilen v mojo korist/ (BŽ3)*, očetje pa ravno obratno, da je sodišče odločilo v korist očeta in določilo pomoč partnerice /*Otrok se je dodelil meni/ (EM6)* in plačevanje preživnine /*ona pa naj bi mi pomagala in plačevala preživnino/ (EM7)*.

Mame so bile zadovoljne s tem, da se je oče strinjal z dogovori /*Oče otroka se je v vsem strinjal/ (BŽ4)*, da je postopek stekel hitro in da so se lahko skupaj z drugim staršem sporazumeli o odločitvah. Očetje pravijo, da so z bivšimi partnericami sodelovali na začetku /*Z bivšo partnerico sva se na začetku dogovorila, da hčerka ostane pri meni. Ona je imela že od prej enega sina in takrat je bila že noseča s tretjim otrokom, spet z drugim moškim. Tako se je strinjala, da otroka prepusti meni v varstvo in vzgojo/ (FM1)*. Nekateri so bili zadovoljni z začetnimi dogovori /*V začetku sva se lepo zmenila, da otrok ostane pri njej, jaz pa imam z njim stike za vikende. To je trajalo kako leto, oba sva se držala dogovorjenega/ (HM2)*.

Delo strokovnih delavcev so mame opisale kot njihovo pripravljenost */Gospod, ki nas je sprejel, je bil pripravljen/ (BŽ6)*, uvid v sliko družine */je imel pred seboj popolno viden razdor družine/ (BŽ7)*, poslušanje */Socialna delavka naju je poslušala/ (FŽ3)*, obrazložitev odločanja v korist otroka */Obrazložila nama je, da mora biti vsaka naša odločitev v korist otrokoma/ (FŽ5)*, strokoven in korekten pristop, prijaznost, razumevanje, trud, sodelovanje direktorja */v mojem primeru se je v postopek vključil še gospod direktor/ (HŽ3)* in to, da so pripomogli k strinjanju očeta */S pomočjo socialne delavke se je nekako sprijaznil, saj mu je zagotovila, da to ne pomeni, da bo prikrajšan za stike z otrokoma/ (FŽ10)*. Očetom je bilo všeč njihovo svetovanje, pregled bivanjskih pogojev */Center je med postopkom tudi šel pogledat bivanjske pogoje k obema, če je vse ustrezno za razvoj otrok/ (GM11)*, profesionalnost */Na centru so se mi zdeli zelo profesionalni/ (GM12)*, nepristranskost, zavzetost, njihova pomoč */skušali na vse načine pomagati, kolikor so le lahko/ (GM15)*, dobro sodelovanje, informiranje, usmerjanje in pomoč pri denarnih zadevah */Socialna delavka mi je pomagala tudi pri urejanju denarnih zadev/ (GM18)*. Oboji so bili zadovoljni s tem, da so strokovnjaki ob napetih trenutkih mirili situacijo */Poudarili so, da je najbolje, da se vse rešuje na miren način in da se ne smem razburjati, ker bi tako škodil le sebi in otrokoma/ (GM4)*.

Mame so bile zadovoljne s tem, da so upoštevali mnenje in želje otroka */Otroka sta bila stara 6 in 9, tako sta tudi sama lahko dala mnenje, kje bi bila raje/ (FŽ6)* ostati pri mami. Očetje pa ravno obratno, da so upoštevali željo otroka ostati pri očetu */je starejša hčerka izrazila željo, da ostane pri meni/ (GM6)*. Poleg tega so bili zadovoljni s tem, da so imeli razgovore z otrokom in da so omogočili varno okolje za izražanje mnenja */Sin se je tam počutil dobro, saj so pogovor z njim opravili med igranjem in se je lahko odpel in povedal, pri kom hoče živeti/ (HM13)*.

Mame so bile zadovoljne s tem, da so skupaj prišli do dogovorov */Z bivšim partnerjem sva se vse dogovorila sama/ (DŽ1)*, med drugim tudi do dogovorov o stikih. Očetje so še povedali, da je bil CSD največji vir informacij in da so nekateri z njim veliko sodelovali */Med celotnim procesom sem imel kar veliko stika s centri za socialno delo, kar na treh različnih/ (HM1)*.

Mame so se pred postopkom informirale o postopku */Jaz sem se že prej pozanimala, kako in kaj bo/ (BŽ8)*.

V nekaterih primerih, ki so jih navajale mame, so se starši že prej dogovorili o tem, da je otrok dodeljen mami */Oče sploh ni hotel tja na srečanje, saj sva se takoj zmenila, da bo otrok pri meni/ (CŽ4)*, in o ostalih zadevah.

Tisti očetje, ki so vdovci, niso bili udeleženi v postopku */Nisem se srečal s tem postopkom, ker je žena umrla in sem avtomatsko dobil otroka v varstvo in vzgojo/ (BM1)*, pri nekaterih ostalih je postopek v teku */Drugi starš se ne strinja s formalizacijo sporazuma glede dodelitve otroka v varstvo in vzgojo, tako da zaenkrat varstvo in vzgoja potekata na podlagi neformalnega dogovora med obema staršema/ (CM1)*, nekje je partnerka odšla */Bivša je odšla/ (EM1)*. Strinjajo se, da je postopek odvisen tudi od strokovnjaka */Kakšen je postopek, je odvisno od osebe, ki ga vodi/ (EM11)*. Nekateri očetje so v postopku urejanja začasnega skrbništva */Takrat so mi dali začasno skrbništvo za otroka, dokler se stvari formalno ne uredijo/ (HM8)*.

Očetje so potožili nad nesodelovanjem staršev po zaključku postopka. Nekateri so imeli probleme */Čeprav je sedaj sodno vse urejeno in imam jaz skrbništvo, so še vedno problemi/ (FM12)*, posledice se kažejo pri otroku s tem, da je otrok zmeden */Na primer, hčerka je zmedena, saj ne ve, kako naj se obnaša do vseh vpletenih/ (FM14)*, da se nekatere mame ne držijo dogovorov ter da stiki med njimi in otroki slabijo */Tudi v vrtcu smo imeli težave, saj je včasih mama sploh ne gre iskati/ (FM16)*.

Če povzameva, očetje so s postopkom zaradi prevladujočega stereotipa, da otrok po naravi spada k materi, bolj nezadovoljni kot mame. Zaradi tega so mnjenja, da imajo mame v postopku prednost. V postopek so morali vložiti več truda, prav tako so opisali več negativnih občutkov. So pa očetje bolj zadovoljni z delom CSD. Poleg tega so očetje navedli več nesodelovanja med starši (z mamine strani), prav tako so dobili več groženj z odvzemom otroka.

4.1.2 Dejavniki, ki vplivajo na odločitev sodišča

Dejavnike, ki vplivajo na odločitev sodišča, sva razdelili na dejavnike, vezane na starše, dejavnike, vezane na otroke ter dejavnike, vezane na strokovnjake. Najprej izpostavimo dejavnike, ki so vezani na starše.

Oboji so se strinjali, da na odločitve vplivajo stereotipi glede vloge spola. Mame so rekle, da se pričakuje, da se majhen otrok dodeli materi */Menim, da če je otrok majhen, ga večinoma materi. Dejstvo je, da otrok nekje do 5. leta najbolj potrebuje mamo. Zaradi*

čustvovanja. Ker sam ne zmore predelati čustev in se energijsko poveže z mamo. Mama naj bi vsaj bila ta sočutna, mila, razumevajoča oseba v otrokovem življenju./ (AŽ8), očetje pa, da otrok po naravi spada k materi /Najbolj stereotipi. Pač otrok »po naravi« spada k materi/ (DM23).

Mame so dodale, da na odločitev, komu dodelijo otroka, vplivajo odklonska vedenja v družini, in sicer (ne)prisotnost alkohola in nasilja /Komu dodelijo otroka, je pa odvisno od tega, kaj družina počne, ali je prisoten kakšen alkohol, nasilje/ (BŽ11). Poleg tega na odločitev vpliva tudi delavnik starša, ker ponavadi očetov več časa ni doma, ter (ne)zmožnost samostojnega varstva in vzgoje, ker oče sam ni zmožel /Prav tako je kmalu videl sam, da ne bi zmožel varstva in vzgoje sam/ (EŽ13). Poleg tega je odločitev vezana tudi na sprejetje ločitve /Pomembno je tudi, da se ločena partnerja čim prej sprijaznita z nastalo situacijo/ (GŽ7).

Očetje so povedali, da se otrok dodeli tistemu staršu, ki skrbi za otroka. Tudi sami so velikokrat skrbeli za njih, se z njimi ukvarjali in se za njih trudili /Otroka dodelijo tistemu staršu, ki je boljši, ki skrbi zanj. Vedno sem skrbel za njega, prišel sem iz službe, šel iskati otroka v vrtec, šolo, perem, kuham/ (EM16). Odvisno je tudi od tega, koliko je zanimanja za otroka. Pravijo, da so nekatere mame sčasoma prepustile otroka očetu /Tukaj je bil glavni dejavnik ta, da je mama iznenada zapustila otroka in ga prepustila meni/ (HM21) in to opravičevale s tem, da so bile v stiski.

Na to, da so očetje dobili otroka v varstvo in vzgojo, so vplivale tudi izjave drugih oseb. To so bile izjave partneričinih prijateljic /Bivša ni želela skrbeti zanj, raje je pila s prijateljicami. Na sodišču so odločali tudi papirji, na katerih to piše, in izjave njenih prijateljic, ki so se potegnile zame/ (EM17), očetovih prijateljev, prič, strokovnjakov /Pričalo je tudi kar nekaj strokovnjakinj z različnih področij/ (GM26), družine, učiteljic, zdravnikov in vzgojiteljic.

Očetje so povedali, da so na začetku sprejeli odločitev, da mama prepusti otroka očetu /V mojem primeru mama ni imela veliko pogojev, da dobi skrbništvo, ker se je že pred tem odločila, da otroka pusti meni/ (FM18). Poleg tega so povedali, da so nekatere mame v zelo kratkem času že imele drugega otroka z drugim moškim. Kasneje so postopoma odstopale od zahteve, da bi otrok ostal pri njih /Postopoma je sama odnehala z zahtevo, da otrok ostane pri njej/ (FM23).

Očetje so se strinjali, da nesodelovanje drugega starša prav tako vpliva na odločitev o dodelitvi otrok. Nesodelovanje drugega starša s CSD */Pri našem primeru je bilo tako, da mamica ni dobro sodelovala niti na centru/ (GM21)* in sodiščem, nagajanje */Kmalu so opazili, da mi hoče nagajati/ (GM23)*, onemogočanje stikov, lažne obtožbe o zlorabi otrok */Na sodišču ji niso veliko verjeli, saj me je obtožila zlorabe, stike pa mi vseeno pustila/ (GM38)* in neresnost lahko zmanjšajo možnosti za dodelitev otroka očetu. Očetje so dogajanje zapisovali in zbirali dokaze */Veliko pa so pomagali tudi razni dokazi/ (HM28)* o tem, da mama slabo skrbi za otroka.

Naslednji so dejavniki, ki so vezani na otroke.

Mame so povedale, da na dodelitev otroka vplivajo korektnost odnosa med staršem in otrokom */korekten odnos med otrokom in staršem/ (BŽ12)*, korist otroka, kaj je za otroka bolje, ohranjanje iste šole */Bivši partner se je odselil malo stran in otroka bi tako morala menjati šolo/ (FŽ13)*, da so potrebe otrok pred potrebami staršev, upoštevanje mnenja otroka in zaščita otroka med procesom ločitve in pred manipulacijo */da ne vplivata nanje oziroma da se preko njih z manipuliranjem ne poskušata maščevati eden drugemu/ (GŽ9)*. Očetje so omenjali le upoštevanje mnenja otroka, da je želel ostati pri očetu */Upoštevali so tudi mnenje otroka, ki je želel biti pri meni in se pri dveh letih skoraj več ni spomnil matere, ker je toliko časa ni videl/ (HM27)*.

Dejavniki, ki so vezani na strokovnjake, so naslednji:

Mame pravijo, da na odločitve sodišča vplivajo dejavniki, kot so, da je bil postopek zaključen na CSD */Vse smo se dogovorili na centru, tako da nimam izkušenj s sodiščem./ (CŽ9)*, da je bil podpisan sporazum, da se je tožba prekinila, in dober odvetnik */Žal to, da imaš zelo dobrega odvetnika/ (HŽ9)*. Povedale so, da mnenje psihologa ni pogoj za pravo odločitev */V današnjem času je tako, da tudi če greš na psihološko mnenje, še ne pomeni, da bo prav narejeno in odločeno/ (HŽ10)*. Nekatere mame pravijo, da je bila v postopek vključena tudi subjektivnost strokovnjakov, na strani moža */V mojem primeru je bil postopek zelo subjektiven, v korist bivšega moža (tožitelja)/ (HŽ11)*, ki pa so jo v postopku z vplivom argumentov obrnili v prid mame.

Če narediva povzetek glede dejavnikov, ki vplivajo na odločitev, komu otroka dodelijo v varstvo in vzgojo, so očetje našli več dejavnikov, vezanih na starše, mame pa so se osredotočile na dejavnike, vezane na strokovnjake in otroke.

4.1.3 Ovire v postopku

Nekateri so navajali ovire, na katere so naleteli v postopku, spet drugi ovir niso zaznavali. Omenjajo pa tudi pomoč v okviru postopkov in občutke, ki so se v njih vzbudili med postopkom.

Ovire, ki so jih zaznali v postopku:

Nekatere mame so izpostavile, da CSD ne gleda na koristi otroka in da ne prepoznajo spreminjanja potreb otroka */in tega, da se pri tako majhnem otroku njegove potrebe praktično čez noč spreminjajo in se je nemogoče dogovarjati na tako dolgi rok./ (AŽ11)*. Kot oviro v postopku izpostavljajo tudi bolezen starša ali otroka.

Tako mame kot očetje opisujejo kot veliko oviro neplačevanje preživnine */Problem je bil edino kasneje, ko sem zahtevala, da plačuje preživnino/ (EŽ18)*. Očetje pravijo, da so se za preživnino borili */Drug problem se je pojavil pri preživnini, saj sem jo na začetku plačeval jaz, potem pa je to morala ona. Tukaj sem se moral tudi boriti, da sem sploh kaj dobil, saj ni hotela plačevati/ (HM39)*.

Mame pravijo, da je bila velika ovira nesodelovanje drugega starša. Naštele so napete odnose, ni bilo sporazumevanja */Soočala sem se predvsem s tem, da se s partnerjem nisva mogla sporazumevati, ker sva bila v napetih odnosih/ (FŽ15)*, da je želel bivši mož dokazati, da je nesposobna mati */Ker je biološki oče mojih otrok vedel, da sem sama v Sloveniji, je poskušal na vsak način dokazati, da nisem sposobna mati/ (HŽ13)* in da je opisoval njo in njeno družino na negativen način. Tudi očetje izpostavljajo to oviro; v posameznih primerih partnerica ni želela na mediacijo */Sam sem želel zadeve reševati preko mediacije, zunaj sodišča, vendar se bivša partnerica ni odzvala/ (DM24)*, ni se držala dogovorov, nagajala je, podala tožbo, obtoževala */Obtoževala me je, da sem pijanec, da sem psihično bolan in tako naprej/ (FM26)*, ni želela sodelovati, najela pa je tudi priče */Najela je tudi pedopsihiatrinjo, da je pričala, da jima bo bolje pri mamici/ (GM42)*.

Nekatere mame so povedale, da je bil problem to, da očetje niso sprejeli ločitve */Predvsem s tem, da se odtujeni partner ni sprijaznil s samo ločitvijo/ (GŽ10)*. Očetom pa je oviro predstavljal dolgotrajni postopek, tudi dve leti. Mame omenjajo, da je posamično srečanje trajalo do 4 ure. Nekaj mam je moralo na psihološko testiranje */Morala sem iti na psihološko testiranje/ (HŽ14)*.

Očetje so povedali, da je bil sistem na mamini strani, da so krivi, ker so moški */Bil sem kriv samo zato, ker sem moški/ (DM37)*. Ob tem so bili zelo razburjeni */Enkrat me je sodnica morala odsloviti iz dvorane, saj sem se močno razburil, ker je mama lagala in mi sodnica ni verjela, ker je bila na začetku na njeni strani/ (HM35)*. Očetom so ovire predstavljali tudi stroški obravnave. Nekateri pravijo, da so na sodišču želeli ločiti otroke */Poleg tega je na začetku sodni izvedenec hotel ločiti hčerke, da bi bila ena pri mami/ (GM44)*, na kar so se tudi pritožili.

V določenih primerih ovir niso zaznavali.

Nekatere mame so dobro sodelovale z drugim staršem, o dogovorih so se strinjali */Drugače pa težav ni bilo, ker se je oče z vsem popolnoma strinjal/ (BŽ14)*. Pomagali sta jim informiranost in osveščenost o poteku postopka. Nekateri starši so določili preživnino */Na sodišču so nato določili razumno višino preživnine in stvar je bila zaključena/ (EŽ19)*, se nehali prepirati in na CSD podpisali sporazum. Nekatere mame so same financirale postopek. Očetje so povedali, da se je na koncu dobro razpletlo, ker so mamo ujeli na lažeh */Tako so na koncu vse verjeli meni, ker se je mamica sama ujela v laži/ (GM48)*.

Pomoč v okviru postopkov so si organizirali na različne načine.

Tako mamam kot očetom so pomagali odvetniki */Pomagala mi je edino odvetnica. Hvala Bogu, sem jo lahko plačala./ (AŽ9)*. Pomoč odvetnika je potekala v smislu pogovora, pomagal je z nasveti, jih miril in spodbujal k zbiranju dokazov */me spodbujala, da izberem čim več dokazov, ki bi kazali na to, da bo otroku bolje pri meni/ (HM38)*. Mame so kot pomoč navedle še psihologe */So mi pa v postopku pomagali psihologi s tem, da so mi dali vizitko in bili na voljo, če bi jih potrebovala. Ta preventiva mi je bila v tolažbo/ (BŽ17)*, socialne delavke pri mediaciji in pri opozarjanju na to, da je otrok na prvem mestu */skušala dopovedati, da morava gledati sedaj predvsem na otroka, da ne trpita še bolj/ (FŽ19)*. Tudi očetom je bila v pomoč socialna delavka. Omenjajo tudi pomoč na CSD, kjer so jim posredovali veliko informacij. Tako mamam kot očetom je socialna delavka pomagala pri miritvi odnosov med bivšima partnerjema */Ves čas so me mirili in mi svetovali, da naj vse rešujem po mirni poti in da resnica vedno pride na dan/ (GM47)*.

Mamam so pomagali tašče in tasti */V pomoč sta mi bila tast in tašča. Bila sta res popolna in vedno v pomoč/ (BŽ15)*. Očete so sorodniki spremljali na sodišču in policiji. V pomoč so jim bili sorojenci */Pri tem mi je najbolj pomagala sestra. Z mano gre na sodišče in na*

policijo, če je treba kaj urediti/ (FM40). Tako mamam kot očetom so veliko pomagali tudi njihovi starši, prijatelji, ki so imeli podobne izkušnje in so jih lahko podprli z informacijami o virih pomoči /Seznanil me je z vsemi informacijami, kaj vse lahko naredim in na koga vse se lahko obrnem/ (FM31), o pravicah in tožbah. Tako mame kot očetje pa so pomoč dobili od znancev s podobno izkušnjo /V pomoč so mi bile ločene mame, ki so skrbale za otroke. Imeli smo isto izkušnjo, samo spolne vloge so bile zamenjane/ (DM28).

Očetje so podporo dobili tudi v vrtcu, pomagal jim je duhovni učitelj s tem, da jih je pomiril in dal moči /Moj učitelj me je slišal, me pogledal s svojimi globokimi, sočutnimi očmi in mi položil dlan na nadlaket ter rekel le: »Relax!« V trenutku sem se umiril. Na sodišču med obravnavo sem se nekajkrat spomnil na ta dogodek in dobil moč za soočanje s pristranskim sodiščem in sistemom/ (DM36). Veliko so si pomagali sami. Nekateri očetje so začutili odsotnost podpore v šoli s tem, da so se drugi starši umaknili od njih /v šoli manj. Imel pa sem občutek, da ko so drugi starši izvedeli, da sem sam, so se od mene umaknili, izolirali/ (DM31).

Občutki, ki so se v njih vzbudili med postopkom, so bili različni.

Očetje pravijo, da je bil postopek travmatska izkušnja, počutili so se živčni, strah jih je bilo sodišča /živčen zaradi obravnave. Ta strah lahko primerjam s strahom, kot ga čutijo vojaki, ko grejo v boj z 10-krat močnejšim sovražnikom, ko vedo, da grejo v smrt, da nihče ne preživi. Vedel sem, da na sodišču nimam šans, ker sem napačnega spola. In vedel sem, da mi hči lahko vzamejo in nabijejo obilno preživnino. Bivša bi me dobila v klešče in nad mano izživila svoje frustracije zaradi svojega očeta/ (DM35), ker so moški. Nekateri pravijo, da imajo še danes težke občutke, ko se spomnijo postopka /Še sedaj, po 10 letih, mi je hudo zaradi izkušnje krivice/ (DM38). Nekateri so si želeli mirne rešitve in vzpostaviti razumevanje z mamo.

Za povzetek lahko skleneva, da so mame zaznavale manj ovir pri postopku kot očetje.

4.1.3 Stiki in sodelovanje z drugim staršem

Mame so povedale, da imajo otroci stike z očetom zelo raznoliko. Nekateri dva dni na teden /mu hčerko zaupam za 2 dni na teden/ (AŽ15), na dva tedna po dva dni, dva dneva v tednu in en vikend v mesecu, vsak drugi vikend in eno popoldne na teden /Od septembra naprej, ko gre v šolo, bo pa z njim vsak drugi vikend ter eno popoldne na teden/ (DŽ9), vsak torek po vikendu, ko so pri mami, 14 dni neprekinjeno med počitnicami v enem

mesecu in 7 dni v drugem, enkrat tedensko po šoli do 19. ure. Nekatere so povedale, da vsak drugi vikend prespijo pri drugem staršu. V določenih primerih imajo manj stikov, kot je bilo dogovorjeno */Dejansko pa so stiki enkrat na mesec/ (CŽ15)*. Tako en starš ostane sam za vse. Včasih ni interesa s strani drugega starša, a se trudijo za redne stike, saj gre za željo otrok */Ko je doma, se stiki izvršijo predvsem na željo otrok/ (EŽ23)* in staršev. Tudi očetje so govorili o raznoliki pogostosti stikov – vsak dan po 3 ure med tednom in kakšno soboto */Hčerka je pri mami vsak dan med tednom od 3h do 6h, po dogovoru tudi kakšno soboto/ (FM41)*. V nekaterih primerih so otroci in mame na začetku imeli stike vsak drug vikend */Na začetku sta imele stike z mamico vsak drug vikend, torej soboto in nedeljo/ (GM50)*. Kasneje so jih skušali omejiti zaradi neplačevanja preživnine. Nekateri očetje so povedali, da so mame opustile stike */Mamica je kasneje sama opustila stike, ni se več zanimala za hčerke/ (GM54)*, nekateri jih imajo po dogovoru */ne držimo se jih čisto točno, se sproti dogovarjamo/ (HM43)*. Nekaj očetov in mam si počitnice in praznike razdeli na polovico */otroke imava vsak polovico časa, enako med počitnicami, gre torej za nekakšno skupno skrbništvo/ (CM4)*. Nekaj otrok ima neredne stike z drugim staršem */Hčerka nima ravno rednih stikov z očetom/ (CŽ12)*.

Nekatere mame so povedale, da stiki otroku niso v korist, ker sprožajo negativna vedenja in negativna čustva */Je pa res, da hčerka od njega pride zelo utrujena, živčna, agresivna./ (AŽ16)*. Korist pa prepoznajo v tem, da na ta način otrok pozna očeta */Ampak on je njen oče in mislim, da dokler ni konstantno v življenjski nevarnosti, da je bolje, da ima stik z njim, kot pa da ga nima. Mislim da so rane, če nimaš stika z očetom lahko mnogo hujše, kot če je oče »bluzič«./ (AŽ17)*. Nekateri očetje pravijo, da je otroku v korist, da imajo stik s sorojenci, ki so pri drugem staršu */Njena hčerka, danes je stara 12 let in pol, tako mene šteje za svojega očeta, jaz pa njo za svojo hčerko, je pa nikoli nisem posvojil, saj je nekdanja partnerica ocenila, da hčerka potrebuje pokojnino po svojem biološkem očetu. Hkrati imam z nekdanko partnerico tudi »biološko« hčerko/ (CM2)*, ker so navezani drug na drugega */Obe hčerki tudi druga drugo dojemata kot sestrí, tako da bi takšna različna ureditev za vsako od hčerk tudi njima povzročila precejšnjo škodo/ (CM9)*. Posamezni očetje izpostavljajo, da se otrok dobro počuti pri obeh starših in si želijo, da ima stik z obema staršema */Nisem je nagovarjal proti materi, ravno nasprotno, hkrati pa nisem strl njenega odpora/ (DM40)*.

Nekaj mam navaja, da starši ne sodelujejo med seboj ter da je stik med njimi obtoževanje in žaljenje po telefonu in elektronski pošti */vsak sms, e-mail je bilo obtoževanje. Zelo težko*

mi je bilo vse to brati, zato mu nisem več odgovarjala. Sčasoma mi je nehal pisati in me žaliti/ (HŽ23). Očetje so se o nesodelovanju staršev bolj razgovorili. Pravijo, da je stanje porazno, da se je težko sporazumeti glede financ, strah jih je, da bi bivša partnerica odvzela skupno skrbništvo /ob morebitni zaostritvi odnosov z nekdanjo partnerico imel skupno skrbništvo nad biološko hčerko, s starejšo hčerko pa le stike/ (CM8), imajo motnje v komunikaciji /Se je pa zgodilo, da enkrat nisem prejel maila z njenimi predlogi glede počitnic – čisto tehnične težave. Iz tega je nastala huda drama, ker je brez moje vednosti, kaj šele soglasja, odpeljala otroka na počitnice. Končalo se je s prijavo na policiji. Od takrat preveri oziroma pošlje sms, da mi je poslala mail/ (DM46), se izogibata drug drugega, nič več se ne kličeta po telefonu /Jaz sem jo že pred nekaj leti nehal klicati, ker se mi ni javila niti poklicala nazaj/ (DM48), nekateri nimajo stika. Pravijo, da so mame včasih poklicale, zdaj ne več, da jim partnerice nagajajo, skušajo vzeti otroka oz. grozijo z odvzemom otrok /Velikokrat pa dobim tudi grozilna sporočila, kako mi bo vzela otroka/ (FM49), ne upoštevajo dogovora o stikih /mi noče vrniti hčerke po koncu obiska/ (FM46), škodujejo otroku in tožijo za preživnino /Glede tega sem jo tudi tožil in dobil nazaj, kar mi je bila dolžna/ (GM53).

Očetje imajo stike z bivšimi partnericami preko elektronske pošte /Stike z mamo imava preko e-mailov/ (DM45), za stike se trudijo /Sam skušam ostati vključen in miren/ (FM50) in želijo upoštevati dogovore. Mame pravijo, da se drug drugemu prilagajajo, da sodelujejo pri vzgoji /Dobro sodelujeva glede vzgoje otrok/ (FŽ23), šoli, dejavnosti otrok. Njihovo sodelovanje je korektno, nekateri pa se dogovorijo samo glede prevzema otrok /Trenutno se samo zmenimo o uri prevzema otrok/ (HŽ24). Nekaj mam in očetov nima problemov z drugim staršem in se dogovarja glede stikov /Z bivšim partnerjem glede dogovarjanja kar dobro sodelujeva/ (FŽ21).

Očetje pravijo, da si varstvo, vzgojo in finance glede tega delijo na polovico /Najlažje je, če se vse razdeli na pol, tako finančne zadeve/ (DM42) /kot stiki z otrokom. Hči je en teden pri mami, en teden pri meni. Karkoli drugega ne gre/ (DM43). Glede formalizacije stikov nekateri očetje pravijo, da še nimajo formaliziranih in da si tega želijo /Na dolgi rok bi želel zato varstvo in vzgojo formalizirati/ (CM11). Zaradi tega tudi nimajo vpliva na določene finančne vidike. Posamezni primeri so še bolj zapleteni, saj so povezani še z nebiološkimi otroki in si želijo, da bi upoštevali tudi njihovo mnenje /upam, da bodo upoštevali voljo starejše hčerke, ki je sicer precej navezana na mamo, hkrati pa se dobro počuti tudi pri meni/ (CM12). Nekateri očetje so se obrnili na pomoč policije, kadar bivša

partnerica ni pripeljala otroka nazaj k očetu /*Trikrat se je zgodilo, da je v sedmih letih »pozabila« pripeljati otroka k meni. Dal sem pogoj, da ga do določene ure pripelje, drugače grem na policijo. In vsakič sem moral na policijo/ (DM44).*

Nekatere mame so prisotne ob stikih očeta in otrok, nekatere pravijo, da so stiki neresni in da opravičujejo partnerja, ker se ne držijo dogovorov /*Otroku sem situacije olepševala in očeta opravičevala. Vedno sem bila pozorna in sem z igro potopila slabo voljo/ (BŽ21).* Nekaj mam ima občutek življenjske ogroženosti otroka /*Hčerka je bila po tem, ko je nekajkrat prespala pri očetu, v življenjski nevarnosti. Takrat sem sprožila vse mogoče postopke, ampak nihče ni jemal resno. Še vedno mi govorijo, da naj čakamo, da se bo nekaj dejansko zgodilo. Mislim, a ni dovolj, da so ignorirali moje opozarjanje, sedaj bi pa hčerka lahko umrla!/ (AŽ12),* zato grozijo drugemu staršu z ukinitvijo stikov, kadar se pojavi dogodek, ki predstavlja tveganje /*Ker sem očetu dejansko zagrozila, da v primeru, da se zadnji dogodek ponovi, ne bom odnehala, dokler stiki ne bodo ukinjeni, je sedaj trezen 1 mesec/ (AŽ14).* Nekatere mame glede stikov popuščajo.

Če povzameva, so očetje manj zadovoljni s stiki med otroki in drugim staršem kakor mame. Opisujejo več izogibanja, manj stikov in neupoštevanje dogovorov o stikih.

4.2 Položaj enostarševskih družin v družbi

4.2.1 Sprejetost v okolju

Nekatere mame se počutijo dobro sprejete v okolju /*Kot mati samohranilka se počutim dobro sprejeta v okolju/ (EŽ26),* spet druge sprejetost občutijo redko, nekatere pa pravijo, da ne čutijo drugačnosti /*nimam občutka, da bi me kdo gledal drugače/ (CŽ19)* in da se dobro počutijo v kraju /*uživam v tem kraju/ (BŽ24).* Nekatere mame so se naučile živeti same, neobremenjeno z okolico in tako, da preslišijo zgodbe okolja /*A te zgodbe ne pomagajo pri kvaliteti življenja, zato jih skušam preslišati/ (HŽ28).* Očetje pravijo, da toliko kot daš, toliko dobiš. Nekateri so dobili veliko opore in razumevanja /*Po smrti žene sem dobil veliko podpore/ (BM4).* Sosedje so jim vedno v pomoč. Pravijo, da ljudje hitro sprejmejo odprto osebo /*Sem odprt človek, zato me ljudje tudi sprejmejo/ (DM50).* Nekateri so bili zelo zadovoljni s tem, da so se jim na delovnem mestu prilagodili /*so se zelo dobro prilagajali, kadar sem moral kdaj prej domov zaradi otrok/ (GM61).* Veliko mam in očetov pravi, da se počutijo zelo sprejete, da ni težav in da je takšno stanje zaradi pogostosti enostarševskih družin v družbi /*Časi so se precej spremenili, danes je veliko*

razvezanih, odraslih brez otrok, ponovno zvezanih, zato tudi okolica drugače gleda na to/ (CM15).

Nekateri očetje so povedali, da so na okolje navajeni, v okolju poznajo ljudi, okolje pozna zgodbo družine */V vasi vsi poznajo mojo situacijo/ (HM47)* in ne bi želeli začenjati znova */Drugam ne bi šel živeti. Nočem spet začenjati znova/ (EM26)*. Veliko očetom je pomembno, da se otrok v okolju dobro počuti */Pomembno mi je, da se otrok počuti dobro/ (EM27)*.

Mame so povedale, da se nesprejeto počutijo zaradi pomilovanja */Nekateri se vedejo do naju pomilujoče/ (AŽ18)*, zaradi tega, ker ostale ženske mislijo, da so jim konkurenca */nekatero žensko dejansko mislijo, da bom napadla njihove partnerje/ (AŽ19)*. Pravijo, da ima okolje svoje zgodbe */okolje ima tako ali tako več plati in zgodb, ponavadi je tako, da bolj »pametujejo« o drugih, o sebi zelo redko/ (HŽ27)*. Nesprejetost so opazile tudi v šoli. Nekatero učiteljico premalo razumejo situacijo */Učiteljice bi morale poudariti, naj narišejo družino, kakršno pač imajo. In da ni nič narobe, če narišejo še očetovo novo partnerico ali pa mojega novega partnerja/ (EŽ31)*, otrokom dajejo naloge, ki se tičejo tradicionalne oblike družine. Opažajo potrebo po normalizaciji družinskih oblik */O tem bi morali govoriti več v šoli, da so vse oblike družine normalne/ (EŽ32)*. Nekaj očetov je sram pred socialnimi delavkami zaradi prostorske stiske. */Me je pa včasih sram pred socialnimi delavkami, predvsem zaradi prostorske stiske/ (EM28)*. Spet drugi ocenjujejo, da je okolje stresno zaradi bližine drugega starša */Vse skupaj je zelo stresno. Bilo bi lažje, če ne bi živeli tako blizu/ (FM55)*.

Kot povzetek, očetje občutijo večjo sprejetost v okolju kakor mame. Še več, očetje vdovci se počutijo bolj sprejeti v okolju kot očetje ločenci.

4.2.2 Prednosti in pomanjkljivosti v enostarševskih družinah

Tako očetje kakor mame, ki živijo v enostarševskih družinah, so našli kar nekaj prednosti, ki jih prinaša življenje v taki obliki družine. Ker poleg sebe nimajo drugega starša, se jim ni treba prilagajati glede vzgoje in varstva otrok */Zame je prednost v tem, da raje živim sam in vzgajam sam hčerko, ker tega ne bi zmogel z bivšo partnerico/ (FM56)*. Mame se ne počutijo razpete med partnerjem in otrokom */Nisi razpet med otroka in partnerja/ (AŽ22)*. Tako mame kot očetje menijo, da se otrok v enostarševski družini nauči večje samostojnosti */Dejstvo pa je, da so otroci v enostarševskih družinah mnogo bolj*

samostojni/ (AŽ29). Mame opažajo večjo samozavest otroka, tudi pri spoznavanju novega partnerja */Trenutno smo v procesu spoznavanja mojega prijatelja, zadovoljna sem, opažam, da fanta postajata samozavestnejša/ (HŽ30)*. Očetje pa opažajo, da otroci postanejo bolj odgovorni */Kot pozitivno vidim to, da otrok postane bolj odgovoren/ (DM55)*.

Mame samohranilke so naštele kar nekaj prednosti življenja v enostarševskih družinah, ki so pomembne za njih same. Mame imajo sedaj več časa zase */Tudi to, da imaš več časa zase, je prednost/ (DŽ12)*, se boljše počutijo, so bolj potrpežljive */si zaradi tega tudi bolj potrpežljiv/ (DŽ14)* in imajo več energije. Počutijo se svobodne */Največja prednost pri tem je, da sem svobodna/ (EŽ33)* in sproščene. Očetje so pri tem dodali, da so po tej izkušnji bolj močni */Ne jočem, ampak grem naprej. Človek postane bolj žilav, zunaj trd, a notri še vedno mehak/ (DM59)* in se ne ustrašijo novih izzivov */ko pride nek izziv, se ga ne ustrašim, ampak vanj »ugriznem« in naredim, kar je treba/ (DM58)*.

Oboji vidijo veliko prednost v tem, da imajo sedaj mirno življenje, predvsem zaradi manj konfliktov z drugim staršem */Prednost je, da nisem ves čas v konfliktu z mamo in da otroku tega ni treba prenašati/ (HM53)*. Mame živijo mirneje zaradi odsotnosti »problematičnega« partnerja */Prednost je lahko mirnejše življenje ob odsotnosti »problematičnega« partnerja/ (GŽ26)*, nesoglasij in napetosti med partnerjema */brez napetosti, nesoglasij med partnerjema/ (HŽ32)* in ker lahko živijo po svoje.

Prednost vidijo tudi v kvalitetnejšem preživljanju skupnega časa */preživljam z njim čas, kakor nama odgovarja/ (HM55)*, saj se otroku lahko bolj posvetijo */Prednost je sigurno ta, da ko nisi z otrokom čisto vsak dan, se mu takrat, ko si, sigurno bolj posvetiš/ (DŽ11)* in z njimi preživijo več časa */Veliko več časa preživim sam z otrokom in takrat se imava super/ (FM59)*. Očetje poleg vsega tega opažajo večjo povezanost z otroki */Kot plus vidim to, da sva z otrokom bolj povezana/ (EM31)* in s svojimi starši */Tudi s starši se sedaj bolje razumem, odkar ni več partnerice/ (FM58)*. Enega izmed plusov vidijo tudi v tem, da so sami odgovorni za vzgojo otrok */Prednost je gotovo to, da sam odgovarjaš za vzgojo v svojem gospodinjstvu, kar pomeni, da tudi otroci bolj jasno vedo, kaj lahko pričakujejo/ (CM16)*. Očetje, ki so postali vdovci, se počutijo lepše sprejete v družbi */Plus vidim v tem, da kamorkoli greš in rečeš, da si vdovec, te veliko lepše sprejmejo. Je lepša beseda kot ločenec/ (BM6)*, ker tak status ne predstavlja krivde v družbi */Pri ločitvi sta oba starša kriva, če si vdov, pa nisi kriv, nisi nič naredil narobe/ (BM8)*.

Starši samohranilci opažajo, da na splošno ne vidijo pomanjkljivosti v enostarševskih družinah */Pomanjkljivosti že skoraj več ne vidim/ (AŽ23)*. Je pa seveda težje pri skrbi za otroka, predvsem pri urejanju varstva */Otroka dam dopoldne v vrtec, popoldne jo moram imeti sama v varstvu/ (CŽ21)*. Mame naštevajo kot pomanjkljivost, da je vsa skrb na enem staršu */Slabost je definitivno to, da si za vse sam/ (AŽ24)*. Same morajo poskrbeti za prevoz otroka, stroške in vzdrževanje doma. Nekatere priznavajo, da nočejo nikogar prositi za pomoč */Nočem obremenjevati staršev, da bi mi potem kaj očitali, koliko mi morajo pomagati/ (CŽ22)*. V posameznih primerih so očetje izpostavili problem pri varstvu, ker mama otroka nasprotuje varstvu starih staršev */Otrokova mama pa nasprotuje, da bi več časa preživela hčerka pri mojih starših/ (FM63)*.

Očetje samohranilci in mame samohranilke naštevajo pomanjkljivosti enostarševske družine, ki jih občutijo otroci. Otroci so na slabšem, ker izgubijo enega starša */Slabost je to, da otrok nima drugega starša. Opazim, da mu to manjka/ (EM29)*. Mame menijo, da otrokom v enostarševskih družinah primanjkuje ljubezni */Otroci so v pomanjkanju ljubezni/ (BŽ26)*, zaradi tega imajo težave v puberteti */Največ težav nastane v njihovi puberteti. Če nisi kos otrokovim zahtevam in mu ne slediš ter ne obvladaš vsega, si lahko v težavah. Družba in okolje ga posrka in slediti mu je treba povsod/ (BŽ27)*. Dodajajo, da otroci tako živijo v razbiti družini */Pomanjkljivost je ta, da otroka živita v razbiti družini, seveda si želita, da bi starša ostala skupaj/ (FŽ28)* in da jim primanjkuje moški vzor */Če si mati dvema sinovoma, ki nimata moškega vzora, je težje. Zdi se mi, da fantje potrebujejo moški vzor/ (HŽ29)*. Očetje pri otroku opažajo negativna čustva */te so bile zaradi tega dostikrat žalostne in se počutile neželene/ (GM66)*, otrokovo pogrešanje drugega starša */Včasih otrok tudi pogreša mamo/ (HM51)* in nerazumevanje otroka, kar za očeta pomeni, da začne olepševati situacijo */me sprašuje razna vprašanja, jaz pa mu moram situacijo olepševati in mu nočem kar povedati, da ga je mama nekako zapustila/ (HM52)*.

Starši tudi v svojem osebnem življenju opažajo pomanjkljivosti, ki jih prinaša življenje v enostarševski družini. Mame samohranilke vidijo slabost v tem, da se ne morejo zaposliti */Največjo pomanjkljivost vidim v tem, da se ne morem zaposliti/ (CŽ20)*, ker so na voljo le večizmenska dela */Vse službe, ki bi jih lahko dobila, so večizmenske in bi morala delati tudi popoldne. Tega pa ne morem/ (CŽ23)*, nekatere se skušajo zaposliti vsaj za polovični delovni čas */Sedaj se skušam dogovoriti nekje vsaj za polovični delovni čas/ (CŽ24)*. Pomanjkljivost vidijo tudi pri odrekanju njih samih */Pa tudi velikokrat se meni podrejo plani, če ne dobim varstva, tako da je kar nekaj odrekanja/ (FŽ30)* in pri zahtevni vzgoji

/zahtevnejša oziroma pomanjkljiva vzgoja/ (GŽ24). Moški vidijo minuse pri tem, da težko vodijo tričlanska gospodinjstva /Slabost je predvsem v tem, da je zelo težko voditi tričlansko gospodinjstvo, ki ima le eno odraslo osebo, sam sem ob službi precej dejaven še v civilni družbi, tako da mi redno zmanjkuje časa za vse/ (CM17), primanjkuje jim časa zase /pomanjkanje časa, to mislim na račun časa zase. Vedno dam na prvo mesto otroka, službo, študij, sebe pa na konec/ (DM52), so sami za vse in nimajo časa za posel /Včasih ne morem delati v svojem poslu, saj moram poskrbeti za otroka/ (HM50).

Veliko pomanjkljivost enostarševske družine oboji opažajo pri financah. Imajo nizke dohodke */Tako imam zelo majhen dohodek in si ne moreva privoščiti dosti/ (CŽ25),* saj se preživljajo le z eno plačo */Ponavadi ima družina dve plači oziroma dohodka, potem pa si naenkrat kar sam/ (GM63)* in so tako ves čas v skrbeh zaradi financ */Minus je finančna obremenitev/ (DM51).* Mame samohranilke navajajo še nizke preživnine */preživnine tudi ne dobim veliko/ (CŽ26).* Očetje menijo, da življenje v enostarševski družini pomeni velik strošek na odraslo osebo, vse finance družine pa so na enem staršu */Manj je denarja, položnic pa veliko. Pozimi so stroški večji. Vse finance padejo name/ (EM30).* Nekateri očetje ne dobijo niti preživnine */Prav tako je problem denar, saj ne dobivam nobene preživnine/ (FM65),* prav tako pa se jim zdi denarna podpora države premajhna */tudi državna podpora je slaba/ (FM66).* Prav tako imajo nekateri očetje še dodatne stroške, ker skrbijo za bolne starše in za domačo kmetijo.

Očetje samohranilci navajajo še dodatne pomanjkljivosti življenja v enostarševskih družinah. Ena izmed njih je pomanjkanje časa za druženje */časa je pa manj za druženje/ (AM4),* druga pa pomanjkanje časa zaradi delovnika */Drugi problem je moja služba, saj jo končam šele ob 17. uri, tako imam le malo časa za svojega otroka/ (FM62).* Minuse opažajo tudi glede položaja v družbi. Opažajo, da ima status ločenca negativen prizvok */Ločenec zveni za moje pojme bolj negativno/ (BM7),* deležni so stigmatizacije */Slabost je tudi stigmatizacija, čeprav tega ni več toliko, tega je bilo včasih več. Ko so me ljudje spoznali kot osebo, so me sprejeli medse/ (DM53)* in občutijo veliko pritiska s strani družbe */Zdi se mi, da je več pritiskov name, psihičnih pritiskov, z različnih strani, veliko obveznosti imam, za vse sem sam/ (EM32).* Očete moti nesodelovanje drugega starša, torej mame otroka. Menijo, da jim bivša partnerica namerno nagaja */Pomanjkljivost v naši situaciji je, da se situacija kar še noče umiriti, še vedno so neke spletko in nagajanje/ (FM60)* in tako nimajo miru */Tako še ne živimo v miru/ (FM61).* Nekateri očetje vidijo

pomanjkljivost v tem, da matere zavračajo stike z otroki */Kasneje pa je že sama pričela zavračati stike s hčerkama/ (GM65).*

Raziskava je pokazala, da so mame našle več prednosti enostarševske družine, ki veljajo predvsem za njih same. Zaradi samostojne vzgoje otroka imajo več časa zase, več energije, počutijo se svobodne in sproščene. Ena izmed pomanjkljivosti za mame je ta, da ne morejo najti zaposlitve. So pa našle več pomanjkljivosti za otroka kakor očetje. Zdi se jim, da otrok prejema premalo ljubezni, ker živi v razbiti družini in da mu manjka moški vzor. Očetje prednost vidijo v večji povezanosti z otrokom in v tem, da so sami postali bolj močni. Pomanjkljivosti opažajo pri negativnih čustvih otroka in pri tem, da ga morajo tolažiti zaradi odsotnosti mame. Očetje so našli več pomanjkljivosti življenja v enostarševski družini kakor mame. Omenjali so stigmatizacijo in pomanjkanje časa za druženje.

4.2.3 Zadovoljstvo z ureditvijo položaja enostarševskih družin

Nekatere mame samohranilke so na splošno zadovoljne z ureditvijo položaja enostarševskih družin */Mislim, da je dobro poskrbljeno/ (BŽ29),* saj ne opazijo pomanjkljivosti glede ureditve */Pomanjkljivosti trenutno ne zaznavam/ (GŽ28).* Nekaterim očetom in materam se zdi urejenost položaja enostarševskih družin ustrezna */Jaz mislim, da je dobro urejeno/ (AM5).* Nekaterim očetom se zdi, da jim nič ne manjka */Nikoli nisem čutil, da bi nam kaj manjkalo/ (AM6),* eni predvidevajo, da je to posledica naučene skromnosti */naučiš se biti pri kateri stvari bolj skromen/ (AM7).*

Nekatere mame so zadovoljne glede dodatno subvencioniranega vrtca */Edino to je dobro, da je vrtec dosti cenejši in si lahko vsaj to privoščim/ (CŽ32)* in glede razpoložljivosti svetovanja glede vzgoje otrok ločenih staršev */Meni je to zelo pomagalo in o teh zadevah se lahko vedno pogovorim odprto z otrokoma/ (EŽ42).* Nekatere mame poznajo različne pravice enostarševskih družin */Ustrezno se mi zdi, da imamo starši na razpolago določene pravice in možnosti: preživnina, možnost urejenih stikov z otroki, otroški dodatek .../ (GŽ27),* nekateri očetje pa so zadovoljni z otroškim dodatkom in pa z upoštevanimi pravicami v družinam prijaznih podjetjih */Prejšnje podjetje, kjer sem delal, je imelo certifikat družinam prijazno podjetje, zato sem lahko kdaj zamudil ali šel prej od dela. Ni bilo problema, če sem rekel, da moram iti, ker moram po otroka v vrtec/ (DM62).* Nekateri očetje samohranilci so zadovoljni z dobljeno pomočjo, saj jim je bila vedno na voljo */Imel*

sem srečo, vedno, ko sem potreboval pomoč, sem bil uslišan, pomoč sem vedno dobil/ (BM15).

Nekaj očetov samohranilcev meni, da položaj enostarševskih družin na splošno ni dobro urejen */Mislim, da ni dobro urejeno/ (FM70)*. Nezadovoljni so z institucijami, ker se te izogibajo težavam */Vsi organi se izogibajo težavam, da pač ne morejo nič urediti/ (FM72)*, ne upoštevajo določil */Sodišče nekaj določi, pa se tega nihče ne drži/ (FM73)* in sankcij, nič ne uredijo */Tako smo ves čas po sodiščih, nič pa se ne premakne ali uredi/ (FM75)* ter predstavljajo velik strošek.

Kar nekaj mam samohranilk je bilo nezadovoljnih s centrom za socialno delo. Nekatere menijo, da bi morali center za socialno delo izključiti iz postopka dodelitve otroka v varstvo in vzgojo */Mislim pa, da bi bilo več koristi, če bi bil CSD izvzet pri teh zadevah, zaradi mojih slabih izkušenj/ (AŽ31)*. Menijo, da nudijo premalo denarne podpore za enostarševske družine */Neustrezno se mi zdi, da ni kaj več denarne podpore za enostarševske/ (AŽ32)*. Druge menijo, da je potrebna boljša izobrazba delavcev na centrih za socialno delo */Mislim, da se morajo CSD-ji malo bolj izobraziti glede tega, kako delati s takimi družinami/ (EŽ43)*. Te menijo, da bi morali strokovni delavci bolj upoštevati stiske in želje celotne družine.

Tako očetje kakor mame so nezadovoljni s financami, denarna podpora za enostarševske družine se nekaterim zdi premajhna */mislim, da bi morale enostarševske družine dobivati kakšen dodatek več, ker kakšen dan ne morem delati in služiti, ker imam obveznosti zaradi otroka in moram sam poskrbeti za vse in pride do izpada dohodka/ (HM58)*. Nekatere mame vidijo problem v samo enem viru dohodka in v nepričakovanih življenjskih stroških */zmeraj so kakšni nepričakovani stroški/ (FŽ40)*. Posamezni očetje so poudarili, da bi morale imeti vse družine pravico do enakega standarda */Družine bi morale imeti nekako enak standard ne glede na to, ali je v njej en starš ali dva/ (GM71)* in vsak otrok pravico, da ga preskrbujeta oba starša */Otrok ima pravico, da ga preskrbujeta oba starša, tako si lahko tudi več privošči/ (GM72)*. Nekateri kot problem navajajo težko razporejanje dohodka */Saj nam ni manjkalo veliko, vendar pa sem bil vedno v skrbeh, kako razporediti dohodek/ (GM73)*.

Kar nekaj nezadovoljnih staršev je dejalo, da so preživnine premajhne */Pomanjkljivost vidim v preživninah, ker so prenizke/ (HM56)*. V določenih primerih je problem tudi, da so preživnine neredne */Če bi se preživnina redno plačevala, bi mi bilo lažje in bi hčerkama*

lahko privoščil več/ (GM74) ali pa se sploh ne plačujejo /Pri nas ni dobro urejeno glede preživnin, tukaj je veliko problemov, ker se kar ne plačujejo/ (GM70). Izrazili so potrebo po ureditvi preživnin /Tukaj bi se moralo nekaj urediti/ (FM78).

Nekatere mame so nezadovoljne z delovnimi mesti, ker so neprilagojena potrebam majhnih otrok */Pa tudi delovna mesta bi morala biti kaj prilagojena, sploh če imaš majhnega otroka/ (CŽ30). Motijo jih tudi različni odpiralni časi vrtcev /Težavo mogoče vidim pri varstvih v vrtcih, ker imajo različne odpiralne čase in ti včasih ne bi uspelo priti pravočasno/ (DŽ18). Nekatere menijo, da je na splošno premalo pravic za enostarševske družine /Mislim, da imamo čisto premalo pravic/ (EŽ37).*

Nekateri očetje samohranilci so izrazili nezadovoljstvo s postopkom dodelitve otroka v varstvo in vzgojo. Pri nekaterih postopek še ni formaliziran */Zaenkrat še nisem uspel formalizirati varstva in vzgoje otrok/ (CM19), poznajo veliko nerešenih primerov. Postopki se jim zdijo zakomplicirani /Upravni postopki so včasih preveč zakomplicirani. Kot primer, potekel je potni list otroka za Bosno, sem šel na CSD, ki me je poslal na upravno enoto, po 14 dneh še kar nisem dobil, šel sem spet na CSD, tam so mi rekli, da lahko potni list dvigne mama, čeprav so vedeli, da je otrok pri meni, zato sem šel na sodišče/ (EM33).*

Nekaj očetov je bilo nezadovoljnih z urejenostjo položaja enostarševskih družin, ker se povsod daje prednost mamam. Menijo, da sami težje dobijo skrbništvo za otroka */Moški iz enostarševskih družin tudi pravijo, da je očetu razmeroma težko formalno dobiti skupno skrbništvo/ (CM21). Moti jih pogled družbe /Kot negativno vidim miselnost, da otrok pripada mami/ (DM63) in menijo, da spol ne vpliva na dobro ali slabo starševstvo /spol sam po sebi ne predstavlja nobene vnaprejšnje garancije za dobro ali slabo starševstvo/ (CM22). Nekaj jih je kot problem izpostavilo izkoriščanje pravic oziroma lažno kazensko ovadbo za spolno zlorabo otrok /Največja slabost pa je lažna kazenska ovadba za spolno zlorabo, ki jo lahko poda mama z namenom odrezati očeta od otroka/ (DM64).*

Starši so podali nekaj svojih predlogov za izboljšanje položaja enostarševskih družin. Nekaj mam je predlagalo boljše osveščanje otrok v šoli glede enostarševskih družin, predvsem delo na normalizaciji te družinske oblike */Pa o enostarševskih družinah bi morali več govoriti v šoli, da se otroci ne počutijo prikrajšane, da nečesa nimajo, kar imajo drugi/ (EŽ40). Drug predlog mam je bil, da je potrebno osveščanje staršev, da imajo na voljo svetovanje glede vzgoje otrok ločenih staršev /Vse starše, mislim, bi morali napotiti k psihologu ali svetovalcu, da jim svetuje, kako vzgajati otroke ločenih staršev/*

(EŽ41). Nekaj očetov pa je podalo tretji predlog, da bi se otroški dodatek v primeru deljenega skrbništva nakazoval ločeno na dva računa. Tako bi se ta pravica delila */čeprav je bil včasih (pred 2012) boljše urejen, ker ga je CSD lahko nakazoval na dva bančna računa/ (DM61)*.

Nekaj mam samohranilk je poudarilo pomembnost, da se starši sami zanimajo in zbirajo informacije glede pravic */Vse je odvisno od njih, kako se zanimajo in vedo za nudeno pomoč/ (BŽ30)*. Nekatere menijo, da se mora starš najprej soočiti z nastalo situacijo, ki je posledica nastanka enostarševske družine in si urediti življenje po svoji meri */urediti svoje življenje, kakor najbolj znaš in kakor ti najbolj ustreza/ (HŽ35)*. Nekatere matere so mnenja, da ni razlik glede urejenosti enostarševske družine v primerjavi z dvostarševsko oziroma so izenačene */saj smo popolnoma enaki kakor dvostarševske družine/ (FŽ37)*.

4.3 Podporna in socialna mreža enostarševskih družin

4.3.1 Vrste pomoči

Očetje in mame v enostarševskih družinah potrebujejo podporo in pomoč pri varstvu otrok */Pomoč potrebujem pri varstvu/ (FŽ41)*, tudi pri prevzemu otrok v šoli ali v vrtcu */Pomagajo pri prevzemanju otrok v šoli in vrtcu/ (GŽ33)*. Pomoč pri varstvu otrok dobijo predvsem v družini */Včasih mi pride prav pomoč družine/ (DŽ19)*. Pomagajo jim njihovi starši, nekateri tega ne zmorejo */Mama mi pri tem ne more pomagati, ker skrbi za očeta, ki ne more iz postelje, ker ga je kap/ (FM82)*. Na pomoč jim priskočijo sestre */pri tem mi največkrat pomaga sestra, na katero sta otroka dosti navezana/ (FŽ42)* in pa otrokovi stari starši po strani drugega starša */Pri vsem tem mi največ pomaga mati bivšega partnerja, otrokova babica/ (EŽ49)*.

Starši si pri varstvu otroka pomagajo tudi s plačano pomočjo. Otroke oddajajo v varstvo v vrtec */Otrok drugače hodi v vrtec/ (HM64)*, nekateri poleg tega kdaj najamejo tudi varuško */občasno pri varuški, dokler je bil otrok majhen/ (DM68)*. Nekaterim mamam so pri tem pomagali tudi prijatelji. Tisti, ki imajo sedaj nove partnerje, dobijo pomoč pri varstvu tudi od njih */Veliko pa mi pomaga sedanji partner glede varstva/ (EŽ55)*. Nekateri očetje samohranilci so dobili pomoč v obliki nasvetov od poznanih ločenih mamic */Glede varstva pri drugih ločenih mamah/ (DM67)*.

Starši potrebujejo pomoč tudi pri vzgoji otrok. Pri tem jim največ pomaga družina z nasveti */za nasvet glede vzgoje/ (EŽ53)* in s pogovorom */kakšen drug sorodnik (teta) s*

pogovorom glede vzgoje/ (AM11). Nekateri si pomagajo s tem, da se zgledujejo po vzgoji svojih staršev /mojih staršev, predvsem mamine vzgoje/ (BM21). Nekateri starši si pomagajo s samoizobraževanjem. Mame se poslužujejo branja knjig in priročnikov /Berem knjige in priročnike vzgoje/ (BŽ35), oboji uporabljajo informacije z interneta /Drugače pa vse potrebne informacije dobim na internetu/ (EŽ54). Nekateri očetje pa si pomagajo z izobraževanjem o vzgoji preko radia in televizije /Velikokrat gledam in poslušam po radiu in televiziji kakšne poučne oddaje o vzgoji otrok. Veliko sem se preko tega naučil in se še vedno učim/ (BM23).

Tako očetje kakor mame so se pri skrbi zase in za svojo družino obrnili na strokovnjake z različnih področij. Pomoč so dobili pri vzgojiteljicah v vrtcih /Sodelovala sem z vzgojiteljico/ (BŽ37) in pri svojih odvetnikih /Pa tudi moja odvetnica mi je veliko v pomoč/ (FM90). Ti jim nudijo potrebne informacije /Glede informacij o dodelitvi skrbništva in med samim postopkom mi je največ pomagala odvetnica/ (HM65) in jih vodijo skozi postopke. Nekateri očetje so pridobili brezplačno pomoč odvetnika /Pomagal mi je tudi brezplačni odvetnik/ (EM48). Nekateri so se obrnili tudi na psihologa v šoli /meni pa je svetoval tudi psiholog/ (EŽ59), v katero je vključen otrok.

Mame samohranilke so poiskale pomoč pri logopedu in učitelju, nekaterim je z informacijami pomagal tudi zdravnik /Na začetku mi je zelo pomagala napotitev pediatrije, da naj grem na Vzgojo otrok ločenih staršev/ (EŽ57). Nekatere so obiskovale delavnice o vzgoji otrok ločenih staršev, kjer so pridobile nova znanja /Prineslo mi je veliko novega znanja/ (EŽ60) in se lahko bolj opremile z znanjem, kako ravnati z otrokom v razvezanih družinah /počutila sem se bolj opremljeno, da vem, kako naprej z otrokoma/ (EŽ61). Nekateri očetje pa so pomoč dobili pri socialni delavki na centru za socialno delo. Tam so dobili potrebne informacije /Vse sem kar sam urejal. Na začetku sem potreboval samo pomoč z informacijami. Te sem našel na centru, s katerim sem bil zelo zadovoljen/ (GM76) o njihovih pravicah in pomoč pri iskanju stanovanja ali službe.

Očetje samohranilci in mame samohranilke veliko pomoči in podpore dobijo predvsem v ožji družini /Pri ožji družini/ (GŽ31). Na pomoč jim priskočijo njihovi starši, bratje, sestre in starši bivšega partnerja /starših nekdane partnerice – z obojimi se dobro razumemo in mi z veseljem priskočijo na pomoč/ (CM28). Nekateri so se po pomoč obrnili na svoje prijatelje. Tako nekateri dobijo moralno podporo /Sam potrebujem predvsem čustveno in moralno podporo/ (FM83).

Nekateri očetje so potrebno podporo dobili z nasveti pri prijateljih */z nasveti, kako skozi težke situacije/ (FM94)*, ki so imeli podobno izkušnjo s svojo enostarševsko družino */Eden od prijateljev, ki je imel podobno situacijo, mi svetuje glede postopkov/ (FM93)*. Očetje so povedali, da so pomoč dobili tudi pri sosedih */Pomoč sem dobil tudi pri sosedih/ (BM24)* in pri znancih. Dodali so še podporo in pomoč s strani šole in vrtcev. V šoli so jim pomagali z nasveti */Tudi na šoli so mi dosti znali pomagati z nasveti/ (GM77)*. V vrtcu so dobili podporo, bili so prilagodljivi, spoznali so družinsko situacijo in skušali pomagati. Z njimi so se lahko dodatno dogovarjali glede prevzema otroka iz vrtca */Če mama ne pride po otroka, pokličejo mene/ (FM99)*. Otroku so pomagali pri razumevanju družinske situacije */potem skušajo na pravi način razložiti otroku, da jo danes pride iskat oče, da ni preveč stresno za otroka/ (FM100)*. Zadovoljni so bili tudi z obveščanjem vrtca */Če organizirajo kakšen izlet ali dogodek, takoj obvestijo mene, da ne grejo informacije slučajno mimo mene/ (FM101)*.

Mame iz enostarševskih družin so povedale, da jim starši pomagajo pri zmanjševanju bivalnih stroškov */Starši mi pomagajo tudi s tem, da lahko živim v isti hiši in plačujem le minimalne stroške, včasih pa nič/ (CŽ39)*, pri financah in nakupu oblačil za otroka */Skoraj ves čas je kupovala oblačila za otroka/ (EŽ50)/*. Nekateri starši jim pomagajo tako, da peljejo svoje vnuke na počitnice. Nekaj si jih pomaga tudi z izmenjavo oblačil. Nekatere koristijo plačano pomoč za dela doma */Za dela, kar potrebujem, pokličem ustrezno osebo in jo izplačam/ (AŽ32)*. Nekatere mame vidijo podporo v pogovoru */da se s kom pogovorim/ (FŽ44)* s prijatelji ali s sestro.

Očetje potrebujejo nekoliko drugačno pomoč in podporo. Nekateri potrebujejo pomoč pri gospodinjskih opravilih oziroma hišnih opravilih */Pomoč sem rabil predvsem pri hišnih opravilih/ (AM8)*, predvsem pri kuhanju in pospravljanju. Pri tem jim pomaga njihova mama in pa otroci */otroka sta morala več pomagati, kot bi sicer. Punci sta prevzeli dela znotraj hiše/ (BM18)*. Pri določenih opravilih jim je na pomoč priskočila tudi mama nekdanje partnerice. Nekaj pomoči so potrebovali pri vzdrževanju stanovanja */zahtevno je tudi vzdrževanje stanovanja/ (CM26)*. Nekateri očetje potrebujejo pomoč pri pridobivanju informacij glede sodnih postopkov */Kdaj potrebujem tudi kakšen nasvet pri sodnih postopkih/ (FM84)*. Nekaj jih potrebuje pomoč pri prevozu otroka.

Nekateri očetje so poudarili, da si želijo biti, kolikor se le da, samostojni */Poskušam biti čim bolj samostojen/ (CM24)*. Nekaterim je pomembna medsebojna pomoč, kjer se lahko

človek uči drug od drugega, drugi pa poudarjajo pomembnost samopomoči */Največ sem bil sam, tako da sem si sam pomagal/ (DM72)*. Nekaterim očetom je pomagala tudi policija in študentke Fakultete za socialno delo */Pomaga mi tudi študentka s Fakultete za socialno delo/ (EM43)*. Nekaj si jih je pomagalo z organizacijami, kot so Rdeči Križ in MISSS, predvsem z materialnimi dobrinami in hrano, pa tudi z nasveti */delavke, ki mi prisluhnejo in pomagajo pri kakšnih materialnih dobrinah/ (EM51)*.

Na splošno so starši samohranilci zadovoljni s pomočjo drugih ljudi. Taka pomoč jim pomeni veliko */Te pomoči ne morem oceniti. To je toliko vredno, da se ne da povedati/ (AŽ38)* in so za njo hvaležni */Pomoč, ki sem jo potrebovala, sem vedno dobila in sem zanjo nepredstavljivo hvaležna/ (BŽ40)*. Tako hvaležnost so izrazile predvsem mame. Nekaterim očetom je bila pomembna pomoč drugih ljudi, da so lahko neovirano hodili v službo */kar je zame pomenilo, da sem lahko neovirano hodil v službo/ (BM28)*.

Starši niso izrazili dosti nezadovoljstva glede pomoči drugih ljudi. Nekatere očete skrbi, da varuške in starši popuščajo pri vzgoji njihovih otrok */Pri pomoči se stari starši zelo potrudijo, je pa pri starih starših kot varuškah na splošno morda neka posebnost, to je, da so praviloma »zaljubljeni« v vnukinje, kar posredno pomeni, da jih postavljajo v center pozornosti, posledično niso zadosti konsistentni pri vzgoji, večkrat jim popustijo ipd./ (CM29)* in si želijo, da bi jih vzgajali tako, kakor jih očetje sami. Nekateri so trdili, da niti ne potrebujejo nobene pomoči */Nisem potreboval in ne potrebujem nobene pomoči/ (GM75)*.

Starši so dodali še pomembnost druženja z drugimi starši */Pogovarjam se z vrstnicami, ki imajo otroke iste starosti/ (BŽ34)* in pa druženje otroka s sovrstniki */Z otrokom se veliko pogovarjam, ga vozim v družbo otrok/ (BŽ33)*.

Če primerjava očetje in mame iz enostarševskih družin, očetje prejemajo več pomoči kakor mame. Ena vrsta pomoči, ki se pojavlja le pri očetih, je pomoč pri gospodinjskih opravilih. Očetje so poiskali več vrst pomoči, tudi izven družinskega kroga. Pomoč so dobili v vrtcih pri vzgojiteljicah, v šoli, pri različnih strokovnjakih in organizacijah. Pri mamah sva opazili, da so za razliko od očetov potrebovale finančno pomoč.

4.3.2 Potrebe po dodatni pomoči

Tako mame kakor očetje bi potrebovali dodatno pomoč pri varstvu otroka */Ali pa pomoč pri dodatnem varstvu otroka, da bi se lahko zaposlila/ (CŽ42)* ter pri spremljanju otroka v

šolo in nazaj. Nekateri starši bi potrebovali pomoč pri iskanju primerne zaposlitve, ker lahko zaradi varstva otroka delajo le dopoldan */Največ pomoči bi potrebovala pri iskanju službe, ki bi bila le v dopoldanskem času/ (CŽ40)*, svoj čas bi radi bolj posvetili svojim otrokom in tako iščejo delo s prilagojenim delovnim časom */Skrbi me, kako bo, ko bo šla v šolo. Pri mami se ne bo mogla učiti, ker ni nobenega reda. Sam pa zaradi delavnika nimam zadosti časa/ (FM105)*.

Očetje iz enostarševskih družin so na splošno izrazili potrebo po dodatni pomoči, vsaka pomoč jim je dobrodošla */Vsaka pomoč je dobrodošla/ (EM55)*. Nekateri bi potrebovali osebo, ki bi jim pomagala iti naprej v življenju */Nekoga, ki bi mu zaupal in bi mi pomagal pri tem, kam zdaj, kako naprej/ (EM57)*, nekateri pa soborca oziroma sostarša */podporo nekoga, na primer pri postavljanju mej. Ni nekoga, ki bi bil ob meni kot »soborec«, sostarš/ (DM66)*. Želijo si nekoga, s katerim bi si delili delo in skrb */Potreboval bi nekoga, da bi se delo in skrb porazdelila/ (EM38)*. Nekateri si želijo skupine prijateljev, na katero bi se lahko zanesli */Prijateljsko skupino. Da lahko človek enostavno samo pride na obisk. Ljudi, na katere se lahko zanesesh in da imajo čas/ (DM74)* in v njej poiskali pomoč pri varstvu otroka.

Nekaj očetov je izrazilo potrebo po svetovanju socialnega delavca drugemu staršu */Sedaj bi potreboval pomoč na CSD-ju, da bi skušali materi s pogovorom razložiti, da s svojim obnašanjem škodi otroku/ (FM102)* in po njegovi vlogi mediatorja ter nepristranskosti */Socialnega delavca, delavko, ki bi prihajal/-a na dom, ki bi deloval/-a v smeri izboljšanja odnosa med ločenima in skreganima staršema in bi bil/-a pri tem delu nepristranski/-a ter empatičen/-na z mislijo na korist vseh vpletenih/ (DM76)*. Nekaj bi jih potrebovalo konkretno delo na konstruktivnih rešitvah v skupini za samopomoč */podporno skupino ali skupino za samopomoč za očete. Lahko mešano, to bi bilo še bolje, vendar pod pogojem, da je predstavništvo po spolu izenačeno, v nobenem primeru ne smejo prevladovati ženske. In drugi pogoj: da ima skupina kompetentnega vodjo, da skupina išče konstruktivne rešitve in se izogiba jamranju, militantnosti in sovražnosti do bivših partnerjev/ (DM77)*.

Nekateri očetje samohranilci si želijo več pomoči tudi pri vzdrževanju gospodinjstva */nekoliko težko vzdrževati gospodinjstvo, sam imam sicer nadpovprečno plačo, pa kljub temu živim iz meseca v meseca/ (CM31)*. Čiščenje gospodinjstva se jim zdi naporno */Tudi redno čiščenje gospodinjstva je dosti naporno, ob ostalih obveznostih/ (CM32)*, potrebovali bi pomoč pri gospodinjstvih opravilih.

Nekatere mame samohranilke bi potrebovale nadzor drugega starša */Pomoč pri tem, da bi nekdo očeta dejansko nadzoroval in poskrbel, da bi bil »clean«.* Ker ko bo nekaj časa nezadet, bo šele lahko videl realno sliko/ (AŽ39). Nekaj jih misli, da bi njihov otrok potreboval moški lik osebe v družini */Bolj kot zase, bi rekla, da je otrok potreboval in še vedno pogreša moško osebo, moški lik osebe/* (BŽ43). Nekatere so izrazile potrebo po večjem dohodku, da bi lahko otrokom kaj več privoščile */da bi lahko otrokoma omogočila kaj več. Sedaj moram gledati na vsak strošek in na to, kaj si lahko privoščimo/* (FŽ49).

Nekateri starši pa so povedali, da ne potrebujejo pomoči */Ne potrebujem ničesar več/* (EŽ62) in da je imajo že dovolj na voljo */Vedno sem imel dovolj pomoči/* (BM31). Nekatere mame so povedale, da nočejo iskati dodatne pomoči, ker si ne želijo obremenjevati okolice */Trudim se, da čim manj obremenjujem okolico/* (HŽ39).

Zaključiva lahko, da so očetje izrazili večjo potrebo po dodatni pomoči zase in za otroka. Kar nekaj si jih želi več prijateljev ali pa osebo, s katero bi sostarševali. Očetje bi potrebovali več pomoči pri gospodinjskih opravilih, mame pa pri financah.

4.4 Informiranost staršev glede pravic enostarševskih družin

4.4.1 Poznavanje pravic enostarševskih družin

Med starši samohranilci sva zasledili kar nekaj primerov nepoznavanja pravic */Nikjer nobenih dodatnih pravic/* (AŽ40), še posebej pri mamah pa nezanimanje za njih */Nikoli se nisem ubadala s tem, težko bi rekla/* (DŽ24) ter neinformiranost */vsaj informiral me ni nihče o njih/* (AŽ41).

Večina staršev je poznala pravice pri postopku dodelitve otroka v varstvo in vzgojo */Vem samo, da je otrok pri meni in da jaz odločam o varstvu in vzgoji/* (FM107). Vedo, da jim pripada višji znesek pri otroškem dodatku na podlagi statusa enostarševskih družin */nekoliko višji otroški dodatek/* (FŽ51). Samo nekaj staršev je poudarilo pravico do dodatno subvencioniranega vrtca */cenejši vrtec/* (HM75) in višjo denarno socialno pomoč. Kar nekaj jih je izpostavilo pravico do preživitve */Vem, da mi pripada preživnina/* (EŽ64). Nekateri so priskrbeli štipendijo za otroke */Na centru so mi pomagali, da sem dekletoma priskrbel tudi štipendije/* (GM82) in pa neprofitno stanovanje */To, da sva enostarševska družina, je pripomoglo k pridobitvi neprofitnega stanovanja/* (BŽ47).

Posamezni očetje so izkoristili brezplačni dopust z otroki na morju */Šli pa smo dvakrat brezplačno na morje/ (BM35)*, drugi so se zaposlili v družini prijaznem podjetju */Pri firmi, pri kateri sem bil včasih zaposlen, je imela naziv delavcem prijazno podjetje, zato sem lahko kdaj zamudil ali prej odšel z dela/ (DM82)* in si našli tudi pomoč s strani projekta Botrstvo.

Viri informacij o pravicah enostarševskih družin so bili različni. Nekateri so informacije našli v socialnih službah oziroma na centrih za socialno delo */Največ informacij sem pridobila od CSD/ (GŽ41)*, na internetu */če sem se želel bolj pozanimati o njih, pa sem iskal po internetu/ (DM81)*, pri odvetnikih in prijateljih */Največ informacij sem dobil od prijatelja, ki je bil v podobni situaciji/ (FM109)*. Nekaj mamic je poiskalo informacije pri svojih bivših taščah oziroma pri mami bivših partnerjev */Tašča me je letos opomnila, da lahko na CSD dam prošnjo za kurilno olje, kar sem tudi dobila/ (EŽ67)*. Očetje so našli še šole */Veliko so pomagali v šoli/ (BM36)*, vzgojitelje, ločene mame */Veliko informacij sem pridobil pri ločenih mamah/ (DM80)*, policijo, forume in pa partnerice svojega očeta */Največ informacij sem dobil od partnerice svojega očeta/ (HM70)*.

Nekateri očetje denarnih pravic niso koristili */Denarnih pravic nisem nikoli koristil/ (BM34)* ali pa niso dosegali kriterijev za dosego pravic */Verjetno ne spadam več niti pod mlade družine niti pod družine z minimalno ali zelo nizko plačo in kot tak verjetno padem skozi obstoječe socialne mreže/ (CM34)*. Nekateri so izrazili razočaranje nad centrom za socialno delo, ker ne nudijo informacij glede pravic enostarševskih družin */Bil sem kar razočaran, da te s takimi informacijami ne oskrbi CSD/ (HM72)* in tako ne izvejo, kaj vse jim pripada */Vse se moraš pozanimati sam, pa sploh ne veš, kaj vse ti pripada/ (HM73)*.

4.4.2 Pomen prejemkov

Nekaterim staršem iz enostarševskih družin pomenijo prejemki veliko */Taki prejemki pridejo zelo prav sploh enostarševskim družinam, kjer so prihodki omejeni na enega starša/ (AM15)*. Nekaterim mamam pomenijo ti prejemki preživljanje družine */Z njimi preživljam sebe in pa otroka/ (CŽ48)* oziroma vir za osnovno preživljanje družine */Ta del prejemkov predstavlja zelo pomemben vir dohodkov za osnovno preživljanje enostarševske družine/ (GŽ44)* in jim omogočajo kvalitetnejše življenje njihovih otrok */V današnjem času, ko se potrebe otrok povečujejo, vsak evro pride zelo prav. Prejemki omogočajo, da imajo otroci čim bolj kvalitetno življenje/ (HŽ41)*. Nekaterim očetom so ti prejemki pomembni za preživetje */Zelo veliko. Pomagajo meni in otroku preživeti/ (EM64)*. Se pa

soočajo z izzivi, kako preživeti skozi mesec */Po plačanih položnicah malo ostane, z denarjem znam »čarati«, da uspem preživeti mesec/ (DM85)*, in živijo skromno življenje.

Za nekatere očete prejemki nimajo pomena, nekatere matere pa so izrazile potrebo po večjih prejemkih */Menim pa, da bi za dejanske samohranilke in samohranilce lahko bili nekoliko višji/ (AŽ43)*. Za nekatere starše je pomen teh prejemkov majhen */Te pravice mi pomenijo zelo malo/ (EŽ68)* in višina prejemkov se jim zdi premajhna */Nimajo velikega pomena, ker so prejemki zelo majhni/ (FM112)*.

Nekateri očetje so povedali, da vse prejemke porabijo za hrano, položnice, oblačila, za šolo in stanovanje. Prejemke namenijo predvsem otrokom */Ni pa to kakšen velik dohodek, res je namenjen samo otroku/ (HM78)* in za njegove osnovne potrebščine */Pomembno mi je to, kar potrebuje otrok, da ima osnovne potrebščine/ (EM69)*. Nekateri mame so izpostavile pomen otroškega dodatka, ki ga namenijo otrokovim oblačilom */Otroški dodatek porabim predvsem za nakup oblačil/ (FŽ55)* in šolskim potrebščinam, preživnino pa porabijo za pokrivanje stroškov */Preživnina pa mi pride prav pri pokrivanju stroškov/ (FŽ57)*.

Nekatere mame so izrazile nezadovoljstvo glede prežvinn, ki niso urejene */Vsi vemo, da preživnine v večini primerov niso niti približek reali/ (AŽ44)*. Nekateri očetje niso upravičeni do določenih prejemkov */Ne prejemam nič od tega, verjetno tudi ne bi bil upravičen glede na zgoraj povedano/ (CM35)*. Nekaj jih je povedalo, da vsi prejemki skupaj ne zadostujejo niti za plačilo vrtca */Vse, kar dobim od teh dodatkov, tudi za vrtec ni/ (FM114)*.

Ostali starši so s prejemki zadovoljni, v večini mame */Me zelo veseli, da država vsaj malo pomaga, zmeraj prav pride/ (DŽ25)*. Pomagajo jim k boljšemu finančnemu položaju */Še dobro, da obstajajo, ker nekateri si ne bi upali prositi za njih in bi bili posledično še v slabšem finančnem stanju/ (BŽ50)*. Nekaj jih je zadovoljnih tudi s preživninami, ki jim omogočajo preživetje */Tako lahko živimo kolikor toliko dobro, brez večjih stisk/ (EŽ70)*. Tudi nekateri očetje so povedali, da vsak prejemek pride prav v enostarševskih družinah */Vse prav pride, ko moraš sam preživljati otroka/ (HM77)*.

4.4.3 Zadovoljstvo s pravicami

Nekatere mame samohranilke so nezadovoljne s cenami vrtca, zdi se jim predrag */vrtec bi lahko bil cenejši/ (AŽ45)*. Nekateri so na splošno nezadovoljne z razpoložljivimi pravicami */Mislim, da so te pravice čisto premajhne, tako da nisem ravno zadovoljna/ (EŽ71)*. Največ

nezadovoljstva so izrazili očetje. Nezadovoljni so z otroškim dodatkom */Prej ko je bila pri meni partnerica, sva imela večje dodatke, ker je bila brezposelna in imela še enega otroka/ (FM117)* in z neurejenimi preživninami */Poleg tega pa še preživnine ne dobim za otroka, ker nima mama nobenega premoženja in ji ne morejo ničesar vzeti/ (FM119)*. Pravice označujejo za slabe in zdi se jim, da jim ne pripada veliko */Meni pa ne pripada skoraj nič/ (FM118)*. Nekateri očetje menijo, da je denarna porazdelitev pravic neenakomerna glede na spol starša */Denarne pravice niso enakomerno porazdeljene, poznam primere mam, ki imajo večji otroški dodatek, a so finančno na boljšem kot jaz/ (EM71)*.

Mame samohranilke so na splošno bolj zadovoljne s pravicami */Pravice naj ostanejo in naj vse ostane tako, kot je/ (BŽ51)*. Tudi nekaterim očetom se zdijo pozitivne in dobre ter nimajo potrebe po drugih pravicah */kaj drugega ne bi potreboval/ (AM17)*.

Nekateri starši so predlagali plačilo šole v naravi */Zdaj sam plačam recimo šolo v naravi, želel bi, da bi bile šolske obveznosti plačane od države, da bi lahko vsi otroci šli v šolo v naravi, da ne bi bil kdo prikrajšan, ker je potem avtomatsko izločen. Tega pa noben starš noče/ (EM72)* ali pa šolo smučanja. Mame so predlagale, naj država nudi večjo podporo za dodatne dejavnosti otrok */Tukaj bi država lahko dajala več podpore/ (FŽ61)*, predvsem plačane šolske dejavnosti */dejavnost, ki se jih otroci udeležijo preko šole/ (HŽ44)*. Potrebovale bi plačan dopust */Želela bi le, da bi mame samohranilke peljali na dopust, kjer bi se družile/ (BŽ52)*. Očetje so predlagali cenejše varstvo otrok */Glede varstva bi želel, da je brezplačno ali pa vsaj za minimalni znesek, a ne kot prostovoljstvo, varuška mora imeti delo plačano/ (DM89)* in pa boljši pravno-informativni sistem pri postopku dodelitve otroka v varstvo in vzgojo */Dobro bi bilo tudi, da bi obstajal pravno-informativni sistem, da bi starš, ki se znajde v določeni situaciji, imel na enem mestu informacije pravnega značaja, informacije o tem, kaj lahko zdaj naredim/ (DM90)*.

Starši si želijo večje denarne socialne pomoči */Kot sem rekel že prej, bi morala biti denarna podpora za enostarševske družine večja, saj je bistveno težje živeti le od enega dohodka. Mislim, da v Sloveniji ni dobro poskrbljeno glede tega/ (GM87)*, nekateri višji otroški dodatek */Želela bi si višji otroški dodatek/ (DŽ26)*. Nekaj očetov bi si želelo nakazovanje otroškega dodatka na dva računa */Slabo je tudi to, da se od leta 2012 otroškega dodatka ne more več nakazovati na dva tekoča računa. Če je dobila bivša partnerica nakazan otroški dodatek, ga meni ni nikoli nakazala polovice. Zdaj jo jaz prehitim z oddajo vloge in ji potem tudi nakažem denar/ (DM88)*. Nekateri očetje želijo

večjo enakopravnost med oblikami družin /Želel bi, da bi bila večja enakopravnost pri pravicah. Predvsem pri pravicah, ki se tičejo otrok. Zelo so velike denarne razlike. S tem se potem otroci srečajo v šoli in se primerjajo. Tu se pokaže razlika med revnimi in bogatimi/ (BM40).

Nekatere mame samohranilke si želijo prilagojenega delavnika /Ali pa vsaj razumevanje delodajalcev, da ne morem delati več izmen, vseeno pa si želim zaposlitve/ (CŽ51) in za svoje otroke kakšne počitnice /Želim si, da bi lahko privoščila otrokoma kaj več, kakšne počitnice več/ (FŽ59) ali kakšno obšolsko dejavnost več. Očetje bi zase želeli kakšen obisk strokovne osebe /Želel bi tudi, da bi nas obiskal kdorkoli od sociale. Nikoli niso preverili, ali imamo za jesti in piti, ali je kdo zlorabljen, kaj bi potrebovali, kaj bi lahko izboljšali. Nikoli ni bilo kontrole in obiska otrok. Pa tudi če bi bil čisto nepričakovan, bi ga bil vesel. Če bi kdo prišel, bi videl, da delam dobro in bi me lahko pohvalil. To pa bi mi pomenilo zagon za naprej, za prihodnost/ (BM41), za otroka pa zagovornika v postopku /Za otroka pa bi želel zagovornika, zaščitnika njegovih pravic, ko sta starša v sporu in se ne moreta dogovoriti/ (DM91).

Ugotovili sva, da so očetje našli več virov informacij o pravicah enostarševskih družin kakor mame. Mame pa so izrazile večje zadovoljstvo s pravicami kakor očetje.

5. Razprava in sklepi

Postopki glede varstva in vzgoje otrok lahko zaradi pritožb in procesnih zapletov trajajo zelo dolgo. (Zoltan 2009: 11–12)

Raziskava je pokazala, da je bilo veliko staršev iz enostarševskih družin nezadovoljnih s postopkom dodelitve otroka v varstvo in vzgojo. Postopek se jim je zdel naporen in dolgotrajen. Nekateri so imeli izkušnjo, da jim na centru za socialno delo niso znali svetovati ali posredovati potrebnih informacij. Ti starši so bili razočarani nad delom strokovnih delavcev na centru za socialno delo, ker ti niso pokazali empatije, jim niso prisluhili in so bili pristranski. Starše je motilo, da so jim vsiljevali svojo voljo in niso skušali razumeti njihove družinske situacije. Nekatere mame je zmotilo, da je postopek nefleksibilen in poenoten.

Očete je zmotilo, da institucije, kot sta CSD in sodišče, niso ukrepale, kadar je bilo to potrebno. Pričakovali so tudi, da institucije svetujejo drugemu staršu, kaj je najboljše za otroka, zaradi česar bi lažje dosegli sporazum. Tudi nekatere mame so povedale, da ne zaupajo centru za socialno delo.

Veliko očetov ima občutek, da je vse skupaj že vnaprej izgubljena stvar. Nekateri se borijo za pravico, da bi otrok živel z njim, najamejo odvetnika in v postopek vložijo ogromno energije. (Zavrl 1999: 187–188)

Naraščanje števila očetov z otroki kaže, da se očetje čedalje bolj zavedajo svoje očetovske vloge in bolj pogosto zahtevajo skrbništvo za svoje otroke ter bolj aktivno sodelujejo v sostarševanju po razvezi. (Švab 2006: 68)

Nekateri starši, ki so se morali boriti za skrbništvo nad svojim otrokom tudi na sodišču, so opazali, da so bili tam strokovni delavci na začetku na strani drugega starša. Nekje so bili na strani očeta, ker je imel več časa in je bolj pogosto sodeloval z njimi. Nekaterim očetom pa se je zdelo, da je celoten sistem usmerjen v prid mame. Potožili so, da je bil sistem do njih strožji in da so se morali veliko bolj dokazovati kakor mame. Počutili so se neenakovredne mamam.

Tako očetje kot mame so videli v postopku velik problem zaradi nesodelovanja z drugim staršem. Očete je motilo, ko se mame niso odzvale na vabila s centra za socialno delo, ker jim niso redno plačevale preživnine in ker so preprečevale stike z otrokom. Zmotilo jih je

ščuvanje otroka, nagajanje in pa prekinitev stikov z njimi in otrokom. Mame je motilo, da so se prepiri krepili in da niso bili zmožni doseganja sporazumov. Nekateri očetje so povedali, da so jim bivše partnerice grozile s policijo in tožbo. Nekateri so morali na zaslišanje zaradi lažne prijave spolne zlorabe otroka.

S postopkom so bile na splošno bolj zadovoljne mame. Opisale so ga kot hitrega in korektnega, na centru za socialno delo so bile deležne dobrega usmerjanja v postopku s strani strokovnih delavcev. Očetom je bilo všeč, da so jih povabili na razgovor in so tako uvideli celotno situacijo družine. Nekateri starši so bili zadovoljni tudi s postopkom na sodišču.

Mame so bile zadovoljne, da je CSD odločil v korist mame, očetje pa seveda ravno obratno, da je sodišče odločilo v korist očeta. Nekatero mame so bile zadovoljne, ker je postopek stekel hitro in so dosegle sporazum z očetom. Očetje so bili glede tega zadovoljni le na začetku, potem pa so se pojavile težave pri sodelovanju in dogovarjanju z mamo.

Nekatero mame so bile zadovoljne z delom strokovnih delavcev na centru za socialno delo zaradi njihove pripravljenosti, strokovnega in korektnega pristopa, prijaznosti, razumevanja, truda, znali so prisluhniti in pripomogli so k boljšemu sodelovanju z drugim staršem. Očetom je bilo všeč njihovo svetovanje, profesionalnost, nepristranskost, zavzetost, informiranje, usmerjanje in miritev napetih situacij. Nekateri starši so bili zadovoljni s tem, da so z otrokom imeli razgovore in da so jim omogočili varno okolje za izražanje mnenja. Zadovoljni so bili tudi s tem, da so potem upoštevali otrokovo mnenje in želje.

Nekateri starši so se že pred postopkom dogovorili, pri kom bo otrok v varstvu in vzgoji ter glede stikov. Nekje tako do postopka na sodišču ni prišlo, pri nekaterih pa je postopek še v teku.

Starša, ki ne živita več skupaj, se morata dogovoriti, pri kom bo otrok. Pri tem morata upoštevati otrokovo korist. Pri dogovoru jima lahko pomaga center za socialno delo. Če skleneta sporazum, sodišče v nepravdnem postopku izda sklep o tem, še prej pa preveri, ali so bile res upoštevane koristi otroka. (Šalinger 2009: 19)

Na odločitev sodišč, komu bodo dodelili otroka v varstvo in vzgojo, vplivajo naslednji dejavniki: trenutno bivališče otroka, na novo osnovana družina enega od staršev, prejšnje vedenje obeh staršev, skupaj z opravili, ki zadevajo vsakodnevno nego otroka, prihodnja

dobrobit otroka, ki je odvisna od psiholoških vezi, izobrazbene in emocionalne kvalitete vsakega izmed staršev. (Zavrl 1999: 184)

Analiza sklepov sodišč o zaupanju otrok v varstvo in vzgojo očetom je pokazala, da pri odločanju o tem, komu od staršev bo otrok dodeljen, še vedno prevladujejo tradicionalni kriteriji, ki otroke povezujejo z materjo in na ta način stigmatizirajo očete. *»Sklepi sodišč odražajo stereotipno pojmovanje starševskih vlog, ki skrb za otroke postavljajo v domeno mater, zmožnost skrbi za otroke s strani očetov pa pod vprašaj.«* (Švab 2006: 68)

Tako očetje kakor mame so se strinjali, da na odločitev sodišča, komu dodelijo otroka v varstvo in vzgojo, vplivajo stereotipi glede vloge spola. Mame pričakujejo, da se majhen otrok dodeli materam. Tudi očetje so povedali, da se domneva, da otrok po naravi spada k materi. Sodišče gleda tudi na to, da otrok ne ostane pri staršu z odklonskim vedenjem (alkoholizem in nasilje). Na odločitev vpliva tudi delavnik starša in zmožnost samostojnega varstva in vzgoje s strani starša.

Pri dodeljevanju otroka v varstvo in vzgojo je treba biti pozoren na koristi in želje otroka. Treba je odgovoriti na vprašanja, pri katerem staršu ima boljše pogoje za življenje, kateri starš je zmožen skrbeti za vse otroke, kateri starš lahko ponudi boljše fizične pogoje, kje bo hodil v boljšo šolo, kateri starš je bolj psihično stabilen, kateri starš bo lažje dopuščal snidenje otroka z drugim staršem in še in še. Določa se tudi, kateri od staršev ima več starševskih izkušenj oziroma kateri je že prej več skrbel za otroka in bil v večji meri vključen v njegovo življenje. (Thompson, Amato 1999: 54–55)

Očetje mislijo, da se otrok dodeli tistemu staršu, ki skrbi za otroka in se zanima zanj. Nekateri matere so tako sčasoma prepustile otroka očetom. Očetom so glede odločitve sodišča pomagale tudi izjave drugih oseb, ki so pričale v njihovo dobro (prijatelji, družina, strokovnjaki z različnih področij), in zbiranje ter zapisovanje dokazov o mamini slabi skrbi za otroka. Očetje so izpostavili odločilni dejavnik, tj. nesodelovanje drugega starša s centrom za socialno delo in sodiščem, predvsem z nagajanjem in obtoževanjem. Mame so povedale, da sta na odločitev sodišča vplivali korektnost odnosa med staršem in otrokom ter korist otroka. Pomemben dejavnik pri obojih pa je bil upoštevanje otrokovega mnenja.

Šalinger (2009: 20) poudarja, da mora sodišče pred odločitvijo pridobiti otrokovo mnenje v postopkih varstva in vzgoje. Mnenje lahko izrazi sam ali preko druge osebe.

Starši kot veliko oviro pri postopku vidijo neredno plačevanje preživnine. Mame je oviralo, ker center za socialno delo ni gledal na otrokove koristi, nesodelovanje in slabo sporazumevanje z drugim staršem. Očetje so prav tako videli oviro v nagajanju bivših partneric in obtožbah. Očete je motila dolgotrajnost postopka in stroški obravnave. Razburjeni so bili, kadar je bil sistem na strani mame. Nekateri starši niso naleteli na veliko ovir v postopku, ker so dobro sodelovali z drugim staršem in so sporazum sklenili skupaj.

Pri postopku so jim pomagali odvetniki s pogovorom in nasveti, socialne delavke s posredovanjem informacij in z miritvijo odnosov med staršema ter psihologi. Pomagali so jim tudi sorodniki in prijatelji, ki so jih spremljali in spodbujali skozi postopek. Očetom so pomagali prijatelji, ki so imeli podobno izkušnjo. Nekateri so podporo dobili tudi v vrtcu.

McGhee (2015: 189) zagovarja koncept dveh domov za otroka ločenih staršev. Tukaj čas z otrokom ni razdeljen točno na polovico, ni potrebno popolno strinjanje staršev glede pravil in organiziranosti. Ta koncept pomeni odprto komunikacijo med starši, otroci imajo občutek pripadnosti pri obeh in nikjer niso le obiskovalci, dogovori med starši se prilagajajo in starša podpirata pomembnost prisotnosti obeh staršev.

Sposobnost staršev, da po ločitvi sodelujeta pri ugotavljanju in zadovoljevanju otrokovih potreb, lahko imenujemo sostarševstvo. Poznamo sodelujoče, konfliktno in ne vključeno sostarševstvo. (Ganc 2015: 131)

Družinski zakonik (Ur. l. RS, št. 15/17) v 141. členu določa, da ima otrok pravico do stikov z obema staršema in oba starša imata pravico do stikov z otrokom. Stiki se zagotavljajo predvsem zaradi otrokove koristi. Starš, pri katerem otrok živi, mora omogočiti stike otroka z drugim staršem. Drugi starš pa mora opustiti vse, kar otežuje varstvo in vzgojo otroka.

Najina raziskava je pokazala, da so stiki med otrokom in drugim staršem v vsakem primeru posebej drugače dogovorjeni. Nekateri starši mislijo, da stiki koristijo otroku, drugi pa menijo ravno obratno. O nesodelovanju med staršema so se najbolj razgovorili očetje. Pravijo, da imajo veliko motenj v komunikaciji, ne morejo se sporazumeti glede financ, med seboj se izogibajo, nekateri pa sploh nimajo stika. Jezi jih tudi neupoštevanje dogovora o stikih. Nekaj staršev med seboj nima problemov z dogovarjanjem glede stikov, njihovo sodelovanje je omejeno le na dogovarjanje glede otrok. Nekateri stiki med starši in

otroki so neredni in neresni. Nekaj mam ima tudi občutek življenjske ogroženosti pri stikih z očetom, nekatere so prisotne ob stikih.

Nasprotno od očetov so matere redkeje deležne pohval in odobravanja, ker same skrbijo za svoje otroke. Očetova skrb za otroke pomeni izjemno, nenavadno in posebno vlogo, ki pa jo od mater samohranilk vsi avtomatsko pričakujejo. (Zavrl 1999: 203)

Veliko mam in očetov iz enostarševskih družin se počuti dobro sprejete v okolju. Menijo, da je to zaradi pogostosti enostarševskih družin v družbi. Večina mam se dobro počuti v svojem okolju, drugačnosti ne čutijo, druge pa se ne obremenjujejo z okolico. Očetje so po smrti partnerice dobili veliko podpore v okolici, predvsem od sosedov. Nekaterim očetom samohranilcem so se prilagodili tudi na njihovem delovnem mestu. Nekaj mam se zaradi pomilovanja okolice počuti nesprejete. Nesprejetost opažajo tudi v šoli, kjer otrokom dajejo naloge, ki so v okviru tradicionalne oblike družine. Opažajo potrebo po normalizaciji te družinske oblike.

Starši so našli veliko prednosti življenja v enostarševski družini. Predvsem se jim ni treba prilagajati glede vzgoje otrok, otroci se naučijo večje samostojnosti, so bolj samozavestni in odgovorni. Mame so našle več prednosti, ki so pomembne za njih same. Počutijo se svobodne, sproščene, imajo več energije in so bolj potrpežljive. Oboji vidijo prednost v tem, da nimajo več toliko konfliktov z drugim staršem in živijo mirneje. Prednost vidijo v kvalitetnejšem preživljanju časa z otrokom. Nekateri očetje opažajo večjo povezanost z otrokom. Težave starši vidijo predvsem pri urejanju varstva za otroke in da je vsa skrb na enem staršu. Nekateri mame skrbijo, da so pri tem največje žrtve otroci, ker jim primanjkuje ljubezni ter moški vzor. Očetje opažajo otrokova negativna čustva, pogrešanje drugega starša in njegovo nerazumevanje družinske situacije. Velik minus vidijo tisti, kjer mama zavrača stike z otrokom. Nekateri starši vidijo pomanjkljivost v tem, da se ne morejo zaposliti za poln delovni čas ali pa jim zaradi zaposlitve primanjkuje časa za otroka. Oboji opažajo pomanjkljivost pri financah, saj preživljajo družino le z eno plačo in so zaradi tega ves čas v skrbeh. Nekaterim očetom primanjkuje časa za druženje.

Nekaterim očetom in mamam se zdi urejenost položaja enostarševskih družin ustrezna. Nekateri mame so zadovoljne glede dodatno subvencioniranega vrtca, nekateri očetje pa z otroškim dodatkom in z upoštevanjem pravic v družinam prijaznih podjetjih. Oboji so nezadovoljni z denarno socialno pomočjo za enostarševske družine. Prejemki se jim zdijo premajhni. Nekaterim se zdijo prenizke tudi preživnine, eni jih sploh ne dobivajo redno.

Nekatere mame niso zadovoljne z razpoložljivostjo delovnih mest, ki so prilagojena potrebam majhnih otrok. Nekaj mam je poudarilo pomembnost, da se starši sami zanimajo o informacijah glede pravic.

Starši morajo zase in za svoje otroke ustvariti podporno mrežo. Če imajo otroci podporno mrežo zunaj družine, lahko dobijo še druge zorne kote glede razveze, možnost, da se oddaljijo od čustev staršev in priložnost, da se povežejo še z drugimi. Enako velja za starše. (McGhee 2015: 71–72)

Starši imajo različno velike podporne in socialne mreže. Pri varstvu otrok jim največ pomagajo ožja družina in sedanji partnerji. Včasih si pomagajo tudi s plačano pomočjo, otroci hodijo v vrtec ali pa najamejo varuško. Pri vzgoji otrok jim pomagajo družinski člani z nasveti ali pa se samoizobražujejo z branjem knjig in priročnikov ter z informacijami z interneta.

Pri skrbi zase in otroka so se obračali na strokovnjake z različnih področij. Pomoč so dobili pri vzgojiteljicah, odvetnikih, psihologih, logopedih, učiteljih in pri zdravnikih. Nekatere mame so obiskovale delavnice o vzgoji otrok ločenih staršev, nekateri očetje pa so dobili pomoč pri socialnih delavkah na centru za socialno delo.

Očetje, ki sami skrbijo za otroke, so deležni več pomoči s strani sorodnikov in prijateljev. Pomagajo jim pri varovanju otrok, gospodinjskih opravilih in podobno. Še vedno prevladuje mnenje, da so moški v manjši meri sposobni poskrbeti za otroke in gospodinjstvo, zaradi česar je možno, da dobijo več prostovoljne pomoči. (Zavrl 1999: 203) Zelo veliko olajšanje za starše je že pogovor z osebo, ki se počuti podobno, ki ima enake težave in enake izkušnje. Starši samohranilci največkrat potrebujejo praktično pomoč in čustveno podporo. (Lilley 1996: 38)

Predvsem očetje so dobili pomoč pri prijateljih ali znancih, ki so imeli podobno izkušnjo s svojo enostarševsko družino. Podporo so dobili tudi pri sosedih, v vrtcu in šoli. Nekaterim mamam pomagajo njihovi starši pri stroških in financah. Nekateri očetje potrebujejo pomoč pri gospodinjskih opravilih. Dobijo jo pri svojih mamah, taščah in svojih otrocih. Nekateri očetje poiščejo pomoč tudi pri različnih organizacijah, kjer jim pomagajo z materialnimi dobrinami. Na splošno so starši zadovoljni z dobljeno podporo in pomočjo drugih ljudi, za kar so hvaležni. Pomembno se jim zdi druženje z drugimi starši, ki so v podobni situaciji in pa druženje otrok s sovrstniki.

Starši samohranilci bi potrebovali dodatno pomoč pri varstvu otroka. Očetje si želijo novega partnerja oziroma sostarša, s katerim bi si lahko delili skrb in delo. Nekateri si želijo skupine prijateljev, kjer bi našli kaj več podpore.

Veliko očetov se je borilo, veliko tudi izgubilo, zato so se obračali na različna združenja in skupine za samopomoč, ki so zadevale pravice očetov po razvezi. (Zavrl 1999: 192)

Drugi si želijo svetovanja socialnega delavca drugemu staršu in sodelovanja v skupini za samopomoč. Nekateri očetje bi potrebovali pomoč pri vzdrževanju gospodinjstva, nekatere mame pa večji dohodek. Nekatere mame bi potrebovale nadzor drugega starša, ker mislijo, da je otrok pri njih ogrožen. Nekateri starši pa so povedali, da ne potrebujejo dodatne pomoči.

Med starši sva zasledili kar nekaj primerov nepoznavanja pravic, ki bi jih lahko pridobili na podlagi statusa enostarševskih družin. Predvsem pri mamah sva zaznali nezanimanje za to področje. Najbolj so poznali pravice pri postopku dodelitve otroka v varstvo in vzgojo, višji znesek pri otroškem dodatku in preživitino. Nekateri so dodali še dodatno subvencioniran vrtec in višjo denarno socialno pomoč. Viri informacij o pravicah so bili različni. Informacije so dobili na centrih za socialno delo, pri odvetnikih, v krogu družine in pri prijateljih ter znancih. Nekateri so jih dobili v šolah in na forumih. Nekateri očetje pravic niso koristili ali pa niso dosegali kriterijev za dodelitev.

Nekaterim staršem ti prejemki pomenijo veliko, ker jim predstavljajo vir za osnovno preživljanje družine. Za nekatere očete prejemki nimajo pomena, nekatere mame pa so izrazile potrebo po večjih prejemkih. Starši te prejemke namenijo otrokom za nakup hrane, oblačil, šolskih potrebščin in za plačevanje položnic.

Mame so izrazile večje zadovoljstvo s prejemki in pravicami. Nekatere so nezadovoljne s previsokimi cenami vrtca. Nekateri očetje so nezadovoljni z otroškim dodatkom in z neurejenostjo preživnin, zdi se jim, da jim pripada zelo malo pravic. Starši so podali tudi nekaj predlogov. Predlagali so plačilo šole v naravi za otroka. Mame bi si želele večje podpore za dodatne dejavnosti otrok. Očetje so predlagali cenejše varstvo otrok in boljši pravno-informativni sistem pri postopku dodelitve otroka v varstvo in vzgojo. Oboji si želijo večjo denarno podporo in večjo enakopravnost z drugimi oblikami družine. Nekatere mame si želijo prilagojenega delavnika, očetje pa obisk strokovne osebe na dom in zagovornika v postopku za otroka.

V raziskavi sva uporabili neslučajnostni vzorec, kar pomeni, da v vzorec zajete enote niso imele enake možnosti biti izbrane. Izbrali sva tiste, ki so nama bile najbolj dosegljive, tiste mame samohranilke in tiste očete samohranilce, ki so v raziskavi želeli sodelovati. Takšen vzorec pomeni, da rezultatov ne moremo posplošiti na vse mame samohranilke in očete samohranilce v Sloveniji. Vzorec bi izboljšali s tem, da bi osebe žrebali, kjer bi vsi imeli enake možnosti biti izbrani. Zaradi dveh očetov vdovcev sva izgubili prvi sklop vprašanj, in sicer sklop dodelitve otrok v varstvo in vzgojo, saj sta po smrti žene avtomatsko dobila skrbništvo. Mogoče so bili kakšni odgovori na vprašanja pristranski zaradi najine prisotnosti. Ker sva nekatere intervjuje zapisovali, sva lahko izgubili kakšno informacijo. Če bi kakšno vprašanje postavili drugače ali postavili še kakšno podvprašanje, bi prav tako pridobili dodatne informacije. Ker sva z nekaterimi imeli pogovor v kavarni, nama mogoče niso povedali vseh informacij zaradi prisotnosti drugih ljudi, čeprav so želeli tam izpeljati pogovor.

6. Predlogi

- Glede na to, da so bili nekateri starši nezadovoljni z delom strokovnjakov in da še vedno prevladuje stereotip, da otrok spada k mami, predlagava dodatno izobraževanje strokovnjakov, lahko kot dodatna in vseživljenjska usposabljanja ali delavnice na teme večjega razumevanja staršev nove družinske dinamike, razbijanja stereotipov, učenja zaveznitva med strokovnjakom in starši, nudenja informacij, nepristranskosti in osredotočanja na vsako družino posebej.
- Predlagava več možnosti za mediacijo, saj jo je več staršev pogrešalo. Lahko bi se več strokovnjakov usposobilo za izvajanje mediacije, kar bi pripomoglo k večjemu sodelovanju med starši in hitrejšemu reševanju težav. S tem bi k sodelovanju posledično spodbujali še drugega starša.
- Ker mora biti v postopku v ospredju otrok, mora CSD omogočiti varno okolje zanj z možnostmi varnega umika, izražanja mnenja in njegovega upoštevanja. Za to bi lahko za vsak primer otroku dodeliti zagovornika, ki bi bil pozoren na interes otroka.
- Veliko staršev je bilo nezadovoljnih z neplačevanjem preživnine. Strokovnjaki bi morali spremljati plačevanje preživnine in glede neplačevanja ustrezno ukrepati.
- Predlagava sodelovanje šol in socialnih delavcev (lahko tudi študentov) na temo učenja enakopravnosti vseh družinskih oblik. S tem bi se otroci in učitelji učili, da so vse družine enako pomembne.
- Predlagava, da socialni delavci pomagajo načrtovati staršu samohranilcu, kako organizirati družinsko življenje in narediti zemljevid socialnih stikov in podpore tako, da bo imel nekaj časa tudi zase. Poleg tega predlagava tudi svetovanje glede vzgoje otrok ločenih staršev in večje informiranje glede pravic, ki jim pripadajo.
- Socialni delavec naj ob začetku obišče družino, da vidi situacijo in da spodbudo za še boljše okolje za odraščanje otroka. Obisk lahko opravi kasneje še enkrat ali večkrat po potrebi za dodatno motivacijo.
- Predlagava večjo pazljivost in obvezno preverjanje strokovnjakov glede (lažnih) kazenskih ovadb spolne zlorabe otroka s strani očetov v postopku ločitve.
- Predlagava večjo denarno socialno pomoč na podlagi statusa enostarševske družine.
- Predlagava vzpostavitev pravno-informativnega sistema pri postopku dodelitve otroka v varstvo in vzgojo, kjer bi bile vse informacije glede pravnih zadev na

enem mestu in bi lahko starši pridobili vse podatke, kam se lahko obrnejo, katere pravice jim pripadajo in podobno.

- Predlagava spodbujanje in promoviranje družinam prijazne zaposlitve, ki bi med drugim omogočala prilagoditve majhnim otrokom.
- Staršem se po ločitvi socialna mreža zmanjša in nekateri ostanejo sami z mnogo vprašanj brez odgovorov. Zato bi lahko ustanovili manjše skupine za samopomoč enostarševskim družinam. Sedaj obstajajo predvsem forumi na internetu.
- Predlagava uvedbo varstva za enostarševske družine, ki bi ga delno ali v celoti financirala država. Možnost varstva bi se morala razširiti tudi na popoldanski čas.
- Predlagava tudi celotno ali delno plačilo šole v naravi in dodatne šolske dejavnosti za otroke iz enostarševske družine s strani države.

7. Literatura

1. Andrejč, A. (2014), Negativni učinki razveze staršev na otroke in mladostnike. *Socialno delo* 53, 1: 25–41.
2. Arendell, T. (1995), *Fathers&Divorce*. California: SAGE Publications.
3. Čačinovič Vogrinčič, G. (1998), *Psihologija družine: prispevek k razvidnosti družinske skupine*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
4. Čačinovič Vogrinčič, G. (2006), *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
5. Čačinovič Vogrinčič, G. (2009), *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
6. Dodič, D. (2016), *Ločitev*. Ljubljana: Corason.
7. Dolenc, D. (2016), *Ata, mama, dedi, babi: gospodinjstva in družine v Sloveniji*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
8. Flaker, V. (2003), *Oris metod socialnega dela: uvod v katalog centrov za socialno delo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo, interno gradivo.
9. Ganc, D. (2015), *Izzivi očetovstva po ločitvi*. Sevnica: Družinski inštitut Zupanje.
10. Horvat Zec, B. (2009), Otrok v postopku izvršbe. V: Zoltan, J., Tratnik Volasko, M., Zupanec, N. *OTROK v vrtincu odločitev institucij*. Ljubljana: Državni svet Republike Slovenije. (37–38)
11. Lešnik, B. (1995), Mitologika družine in spolna usmerjenost v političnem boju. V: Renner, T., Potočnik, V., Kozmik, V., *Družine: različne – enakopravne*. Ljubljana: Vitrum. (11–14)
12. Lilley, M. (1996), *Successful single Parenting: How to combine bringing up children with your other life goals*. UnitedKingdom: How to Books Ltd.
13. McGhee, C. (2015), *Vzgajati ločeno; kako lahko ločeni in razvezani starši vzgojijo srečne in brezskrbne otroke*. Grosuplje: Svetovalno izobraževalni center MIT.
14. Mesec, B. (2007), *Metodologija raziskovanja v socialnem delu II*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo. (študijsko gradivo, 2. izdaja)
15. Mesec, B. (2009), *Metodologija raziskovanja v socialnem delu I: Načrtovanje raziskave*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo. (študijsko gradivo)
16. Mešl, N. (2008), *Razvijanje in uporaba znanja v socialnem delu z družino: procesi soustvarjanja teoretskega znanja v praksi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

17. Mešl, N., (2010), Socialno delo z družino: uporaba in soustvarjanje znanja v praksi. *Socialno delo*, 49, 1: 1–9.
18. Nagode, M., Dremelj, P., Boškić, R., Kovač, N. Kobal Tomc, B. (2011), *Revščina in socialna izključenost enostarševskih družin* (končno poročilo). Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo.
19. Oechsle, M., Muller, U., Hess, S. (2012), *Fatherhood in late modernity*. Opladen, Berlin & Toronto: Verlag Barbara Budrich.
20. Pavlovič, Z. (2009), Ko je "manj" lahko "več". V: Zoltan, J., Tratnik Volasko, M., Zupanec, N. *OTROK v vrtincu odločitev institucij*. Ljubljana: Državni svet Republike Slovenije. (17–18)
21. Rener, T. (2006), Težave s pojmom družine. V: Rener, T., Sedmak, M., Švab, A., Urek, M., *Družine in družinsko življenje v Sloveniji*. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Založba Annales: Zgodovinsko društvo za južno Primorsko. (13–26)
22. Soklič, M. (2009), Otrok ob prenehanju skupnega življenja družine. V: Zoltan, J., Tratnik Volasko, M., Zupanec, N. *OTROK v vrtincu odločitev institucij*. Ljubljana: Državni svet Republike Slovenije. (47–56)
23. Šalinger, L. (2009), Vloga centrov za socialno delo in otrokovo mnenje v vrtincu odločitev institucij. V: Zoltan, J., Tratnik Volasko, M., Zupanec, N. *OTROK v vrtincu odločitev institucij*. Ljubljana: Državni svet Republike Slovenije. (19–24)
24. Švab, A. (2001), *Družina: od modernosti k postmodernosti*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
25. Švab, A. (2006), Družinske spremembe. V: Rener, T., Sedmak, M., Švab, A., Urek, M. (2006), *Družine in družinsko življenje v Sloveniji*. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Založba Annales: Zgodovinsko društvo za južno Primorsko.
26. Thompson, R., Amato, P. (1999), *The Postdivorce Family: Children, Parenting and Society*. Thousand Oaks, London: New Delhi SAGE Publications.
27. Zavrl, N. (1999), *Očetovanje in otroštvo*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
28. Zoltan, J. (2009), Otroci v primežu nasprotujočih interesov. V: Zoltan, J., Tratnik Volasko, M., Zupanec, N. *OTROK v vrtincu odločitev institucij*. Ljubljana: Državni svet Republike Slovenije. (9–14)

Internetni viri

29. Družinski zakonik. Ur. l. RS, št. 15/17. (<https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2017-01-0729?sop=2017-01-0729>) (8. 6. 2017).
30. Konvencija o otrokovih pravicah, št. 44/25 (OZN). (<http://www.varuh-rs.si/pravni-okvir-in-pristojnosti/mednarodni-pravni-akti-s-podrocja-clovekovih-pravic/organizacija-zdruzenih-narodov/konvencija-o-otrokovih-pravicah-ozn/>) (11.3.2017).
31. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve: Delovna področja – Družina – Starševsko varstvo in družinski prejemki – Otroški dodatek. (http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/starsevsko_varstvo_in_druzinski_prejemki/druzinski_prejemki/otroski_dodatek/) (11.3.2017).
32. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve: Delovna področja – Sociala – Denarna socialna pomoč. (http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/sociala/denarna_socialna_pomoc/) (11.3.2017).
1. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti: Medijsko središče – Novica – Nova definicija družine in popolna izenačitev istospolnih zvez prispeva k razvoju bolj strpne, otrokom bolj prijazne družbe. (http://www.mddsz.gov.si/nc/si/medijsko_sredisce/novica/article/1966/6232/) (2.4.2017).
2. Rener T. (2003), v: Lorenčič, Dnevnik – *Enostarševske družine niso nepopolne družine*. Dostopno na: www.dnevnik.si/51900. (11.3.2017).
3. Statistični urad Republike Slovenije: Prebivalstvo – Gospodinjstva in družine – Vsaka sedma družina v Sloveniji je zunajzakonska skupnost, med družinami z otroki, starimi do 6 let, vsaka tretja. (<http://www.stat.si/StatWeb/News/Index/5465>) (11.3.2017).
4. Statistični urad Republike Slovenije: Domov – Podatki – Kakovost življenja – Kazalniki dohodka in revščine, Slovenija, 2015 – Stopnja tveganja revščine v letu 2015 nekoliko nižja (14,3 %), dohodki gospodinjstev višji. (<http://www.stat.si/StatWeb/News/Index/6070>) (2.4.2017).
5. Zakon o socialno varstvenih prejemkih. Ur. l. RS, št. 61/10 in nasl. (<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5609>) (2.4.2017).

6. Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev. Ur. l. RS, št. 62/10 in nasl.
(<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4780>) (11.3.2017).

8. PRILOGE

8.2 Priloga 1: VSEBINSKE ENOTE

8.2.1 Mame samohranilke

1 Dodelitev otroka v varstvo in vzgojo

1.1 POSTOPEK NA CSD

AŽ: /Porazen/ (AŽ1). /Delavke brez empatije/ (AŽ2), /nesposobne racionalnega razmišljanja/ (AŽ3). /Bile so res naklonjene očetu, saj je ta imel ogromno časa za konstantne obiske pri njih/ (AŽ4), /jaz pa ne, saj sem bila sama po porodu. Mene so vabili na razgovor 4 tedne po porodu, medtem, ko se obiski do 6. tedna odsvetujejo./ (AŽ5) /Predlagali so mi, naj si mleko, po tem ko sem se s hčerko 2 meseca mučila z dojenjem- večinoma zaradi očetovega ustrahovanja, izčrpam in naj dam flaško očetu, da jo bo on nahranil in bosta vzpostavila odnos./ (AŽ6) /Spoznala sem da se na CSD ne morem obračati v zvezi z zaščito otroka./ (AŽ7)

BŽ: /Moj postopek je bil hiter/ (BŽ1), /korekten/ (BŽ2) in /odločilen v mojo korist/ (BŽ3). /Oče otroka se je v vsem strinjal/ (BŽ4). /S postopkom sem bila zelo zadovoljna/ (BŽ5). /Gospod, ki nas je sprejel je bil pripravljen/ (BŽ6) in /je imel pred seboj popolno viden razdor družine/ (BŽ7). /Jaz sem se že prej pozanimala kako in kaj bo/ (BŽ8). /Otrok je želel ostati pri meni/ (BŽ9). /Prednost v tem ne vidim, prej izgubo v vsem/ (BŽ10).

CŽ: /Postopek je bil dober/ (CŽ1), /nobenih komplikacij/ (CŽ2). /Delavka tam ni pokazala ravno zanimanja, da bi mi pomagala s kakšnimi informacijami/ (CŽ3). /Oče sploh ni hotel tja na srečanje, saj sva se takoj zmenila, da bo otrok pri meni/ (CŽ4). Najina zveza je prenehala, še preden sem zvedela, da sem noseča. /Tam smo se samo dogovorili glede stikov/ (CŽ5). /Takosem bila kar zadovoljna/ (CŽ6), /ker nisem imela komplikacij z očetom/ (CŽ7). /Smo se na hitro sporazumeli/ (CŽ8).

DŽ: /Z bivšim partnerjem sva se vse dogovorila sama/ (DŽ1), /na CSD-ju so naju le usmerjali/ (DŽ2). /Vse je potekalo brez problemov/ (DŽ3). /Tako, da sem bila kar zadovoljna/ (DŽ4).

EŽ: /Nad delom socialnih delavk na CSD-ju sem bila zelo razočarana/ (EŽ1). /Socialna delavka ni pokazala nobenega razumevanja/ (EŽ2). /Z bivšim partnerjem sva odšla tja, da se nekako zmeniva glede otrok. Sklenila sva, da ne moreva več živeti skupaj in da greva narazen. Tam pa so naju prepričevali, da naj ne obupava in naj se nekako zmeniva, naj vztrajava skupaj/ (EŽ3). /Mene je vse skupaj jezilo, saj so mi vsiljevali svojo voljo/ (EŽ4). /Prepiri so se še okrepili/ (EŽ5) in /napotili so naju na sodišče/ (EŽ6). /Na CSD-ju se nisem počutila dobro/ (EŽ7), /občutek sem imela, da me ne poslušajo/ (EŽ8) in /me ne poskušajo razumeti/ (EŽ9). /Tja sva hodila skoraj dve leti/ (EŽ10), /bilo je naporno/ (EŽ11).

FŽ: /S postopkom na CSD sem bila kar zadovoljna/ (FŽ1). /Z bivšim partnerjem sva bila v napetih odnosih, nikakor se nisva mogla sporazumeti, pri kom naj bosta otroka/ (FŽ2). /Socialna delavka naju je poslušala/ (FŽ3) in /mirila situacijo/ (FŽ4). /Obrazložila nama je, da morajo biti vsaka naša odločitve v korist otrokoma/ (FŽ5). /Otroka sta bila stara 6 in 9, tako sta tudi sama lahko dala mnenje, kje bi bila raje/ (FŽ6). /Ker se je odselil oče, sta želela ostati pri meni/ (FŽ7). /Tako smo se na koncu dogovorili, da skrbništvo pripade meni/ (FŽ8). /Oče se je nekaj časa razburjal in ni hotel takoj podpisati sporazuma/ (FŽ9). /S pomočjo socialne delavke se je nekako sprijaznil, saj mi je zagotovila, da to ne pomeni, da bo prikrajšan za stike z otrokoma/ (FŽ10).

GŽ: /S postopkom na CSD sem bila zadovoljna/ (GŽ1), ker je bil /pristop zaposlenih strokoven/ (GŽ2) in /korekten do nas udeležencev/ (GŽ3). /Pomanjkljivosti nisem zaznala/ (GŽ4). /Na centu za socialno delo sporazum ni bil realiziran, zato se je postopek nadaljeval po sodni poti/ (GŽ5).

HŽ: /Gospa na centru je bila zelo prijazna/ (HŽ1) in /razumevajoča/ (HŽ2), /v mojem primeru se je v postopek vključil še gospod direktor/ (HŽ3). /Problem pri takih postopkih je ta, da so zelo poenoteni za vse/ (HŽ4). /Kljub vsemu so se strokovnjaki trudili/ (HŽ5). /Mislim, da je tako prav, da so starši sporazumni in skupaj odločajo o otrocih/ (HŽ6). Ampak, /če zadeva pride do CSD-ja pomeni, da je

stanje zelo resno in da nekateri sporazumi niso možni/ (HŽ7). /Največja pomanjkljivost je to da je postopek zelo tog/ (HŽ8).

1.2 DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA ODLOČITEV SODIŠČA

AŽ: /Menim, da če je otrok majhen, ga večinoma materi. Dejstvo je, da otrok nekje do 5. leta najbolj potrebuje mamo. Zaradi čustvovanja. Ker sam ne zmore predelati čustev in se energijsko poveže z mamo. Mama naj bi vsaj bila ta sočutna, mila, razumevajoča oseba v otrokovem življenju./ (AŽ8) V primeru večjega otroka ali najstnika nimam izkušenj.

BŽ: Da pride postopek do sodišča so krivi starši. Ti se med seboj potegujejo in netijo spor, kar vse vodi v sovraštvo. Otroci so žrtve in vse slabo vpliva na njihov razum. /Komu dodelijo otroka je pa odvisno od tega, kaj družina počne, ali je prisoten kakšen alkohol, nasilje/ (BŽ11) ali pa /korekten odnos med otrokom in staršem/ (BŽ12).

CŽ: /Vse smo se dogovorili na centru, tako da nimam izkušenj s sodiščem./ (CŽ9)

DŽ: /Težko komentiram, ker nimam izkušenj s tem/ (DŽ5). /Verjetno še vedno prevladujejo mame kot glavne skrbnice otrok/ (DŽ6).

EŽ: /V našem primeru sta otroka pripadala meni, saj je bil on po poklicu šofer, tako je bil večino časa na poti/ (EŽ12). /Prav tako je kmalu videl sam, da ne bi zmogel varstva in vzgoje sam/ (EŽ13). /Po dveh letih sva vložila tožbo, postopek pa ni stekel do konca/ (EŽ14). /Pred tem sva se odločila, da podpiševa sporazum, da dobim jaz otroka/ (EŽ15). /Poslala sva ga na sodišče in stvar je bila zaključena/ (EŽ16).

FŽ: /V mojem primeru mislim, da je bila res upoštevana korist otroka/ (FŽ11). /Mislim, da je glavni dejavnik ta, da se pogleda pri kom bo bolje otroku/ (FŽ12). /Bivši partner se je odselil malo stran in otroka bi tako morala menjati šolo/ (FŽ13). /Hotela sta ostati doma, tako je bilo upoštevano tudi njuno mnenje/ (FŽ14).

GŽ: /Bistveni dejavnik je vsekakor ta, da se otroci dodelijo tistemu staršu, za katerega sodišče presodi, da postavlja potrebe otrok pred svojimi lastnimi potrebami/ (GŽ6). /Pomembno je tudi, da se ločena partnerja čim prej sprijaznita z nastalo situacijo/ (GŽ7) in /da v ločitveni postopek ne vpletata lastnih otrok/ (GŽ8), /da ne vplivata nanje, oziroma da se preko njih z manipuliranjem ne poskušata maščevati eden drugemu/ (GŽ9).

HŽ: /Žal to, da imaš zelo dobrega odvetnika/ (HŽ9). /V današnjem času je tako, da tudi če greš na psihološko mnenje, še ne pomeni, da bo prav narejeno in odločeno/ (HŽ10). /V mojem primeru je bil postopek zelo subjektiven, v korist bivšega moža (tožitelja)/ (HŽ11). /S protiangumenti smo obrnili postopek tudi na mojo stran/ (HŽ12).

1.3 OVIRE V POSTOPKU

AŽ: /Pomagala mi je edino odvetnica. Hvala Bogu, sem jo lahko plačala./ (AŽ9)/Ovira je bil CSD, ki ni gledal koristi otroka/ (AŽ10)/in tega, da se pri tako majhnem otroku njegove potrebe praktično čez noč spreminjajo in se je nemogoče dogovarjati na tako dolgi rok./ (AŽ11)

BŽ: /Največ težav sem imela, ko je zbolel otrok ali jaz/ (BŽ13). /Drugače pa težav ni bilo, ker se je oče z vsem popolnoma strinjal/ (BŽ14). /V pomoč sta mi bila tast in tašča. Bila sta res popolna in vedno v pomoč/ (BŽ15). /Drugače pa sem bila sama dovolj osveščena/ (BŽ16). /So mi pa v postopku pomagali psihologi s tem, da so mi dali vizitko in bili na voljo, če bi jih potrebovala. Ta preventiva mi je bila v tolažbo/ (BŽ17).

CŽ: /Problem se je pojavil pri urejanju preživnine, ker oče nekaj časa ni hotel plačevati./ (CŽ10) /Tukaj mi je pomagala odvetnica, ki je vse sama uredila glede tega/ (CŽ11).

DŽ: /Na srečo ni bilo nobenih ovir/ (DŽ7).

EŽ: /Problemov na sodišču nisva imela, saj sva prekinila s tožbo in podpisala sporazum/ (EŽ17). /Problem je bil edino kasneje, ko sem zahtevala, da plačuje preživnino/ (EŽ18). /Na sodišču so nato

določili razumno višino preživnine in stvar je bila zaključena/ (EŽ19). /Po tem je šlo vse na bolje, saj smo se vsi pomirili in prenehali so se stalni prepiri/ (EŽ20).

FŽ: /Soočala sem se predvsem s tem, da se s partnerjem nisva morala sporazumevati, ker sva bila v napetih odnosih/ (FŽ15). /Komaj kaj sva komunicirala/ (FŽ16). /Na CSD nama je pomagala socialna delavka, ki je bila kot nek mediator/ (FŽ17). /Mirila nas je/ (FŽ18) in /skušala dopovedati, da morava gledati sedaj predvsem na otroka, da ne trpita še bolj/ (FŽ19).

GŽ: /Predvsem s tem, da se odtujeni partner ni sprijaznil s samo ločitvijo/ (GŽ10) in /posledično izgubo družine kot skupnosti, kar je vplivalo na dolgotrajnejši sodni proces/ (GŽ11). /Potrebna je bila pomoč odvetnikov/ (GŽ12). /Veliko koristnih informacij ter podporo sem prejela tudi od ožje družine/ (GŽ13) ter /prijateljev/ (GŽ14) in /znancev s podobnimi izkušnjami/ (GŽ15).

HŽ: /Ker je biološki oče mojih otrok vedel, da sem sama v Sloveniji, je poskušal na vsak način dokazati, da nisem sposobna mati/ (HŽ13). /Morala sem iti na psihološko testiranje/ (HŽ14), /v svojih tožbah je opisoval mojo družino na negativen način/ (HŽ15), /obravnavo je trajala skoraj 4 ure/ (HŽ16). /Moj oče je v tem času prišel iz Srbije in mi je pomagal/ (HŽ17). /Finančni del sem sama pokrila/ (HŽ18). /Veliko podpore sem dobila od mojih prijateljev/ (HŽ19).

1.4 STIKI IN SODELOVANJE Z DRUGIM STARŠEM

AŽ: /Hčerka je bila po tem, ko je nekajkrat prespala pri očetu, v življenjski nevarnosti. Takrat sem sprožila vse mogoče postopke ampak nihče ni jemal resno. Še vedno mi govorijo, da naj čakamo, da se bo nekaj dejansko zgodilo. Mislim, a ni dovolj, da so ignorirali moje opozarjanje, sedaj bi pa hčerka lahko umrla!/ (AŽ12)/Če vam po pravici povem, sem sedaj popustila. Enostavno se ne morem več boriti proti vsem./ (AŽ13) /Ker sem očetu dejansko zagrozila, da v primeru, da se zadnji dogodek ponovi, ne bom odnehala dokler stiki ne bodo ukinjeni, je sedaj trezen 1 mesec/ (AŽ14) in /mu hčerko zaupam za 2 dni na teden/ (AŽ15). /Je pa res, da hčerka od njega pride zelo utrujena, živčna, agresivna./ (AŽ16) /Ampak on je njen oče in mislim, da dokler ni konstantno v življenjski nevarnosti, da je bolje da ima stik z njim, kot pa da ga nima. Mislim da so rane, če nimaš stika z očetom lahko mnogo hujše, kot če je oče »bluzič«./ (AŽ17)

BŽ: /Stiki z očetom so bili neredni/ (BŽ18) in /neresni/ (BŽ19) in /otrok je bil večkrat užaljen in prevaran/ (BŽ20). /Otroku sem situacije olepševala in očeta opravičevala. Vedno sem bila pozorna in sem z igro potopila slabo voljo/ (BŽ21). /Bila sem res sama za vse/ (BŽ22).

CŽ: /Hčerka nima ravno rednih stikov z očetom/ (CŽ12), /pri katerih tudi sam ne vztraja/ (CŽ13). /Dogovorjeni smo drugače na 14 dni, za vikend/ (CŽ14). /Dejansko pa so stiki enkrat na mesec/ (CŽ15), /pa še takrat sem jaz poleg/ (CŽ16). /Tako ne sodelujem dosti z njim/ (CŽ17).

DŽ: /Dokler je hčerka še v vrtcu, preživi s svojim očetom 2 dneva v tednu ter 1 vikend v mesecu/ (DŽ8). /Od septembra naprej, ko gre v šolo, bo pa z njim vsak drugi vikend ter eno popoldne na teden/ (DŽ9).

EŽ: /Stike imajo kolikor se le da redne/ (EŽ21). /Pri nas ne morejo biti redni, ker je on večino časa na poti/ (EŽ22). /Ko je doma, se stiki izvršijo predvsem na željo otrok/ (EŽ23) in /njega/ (EŽ24). /Pri tem nimamo nobenih težav/ (EŽ25).

FŽ: /Otroci imajo z očetom stike vsak drugi vikend in pa enkrat na teden popoldne/ (FŽ20). /Z bivšim partnerjem glede dogovarjanja kar dobro sodelujeva/ (FŽ21), /tako da se včasih tudi sproti prilagajava/ (FŽ22). /Dobro sodelujeva glede vzgoje otrok/ (FŽ23) in pa /kar se tiče šole/ (FŽ24) in /drugih dejavnosti otroka/ (FŽ25).

GŽ: /Stike je z Odločbo določilo Višje sodišče v Ljubljani/ (GŽ16). Stiki potekajo na način: /vsak drugi vikend so otroci pri očetu/ (GŽ17), /otroci so pri očetu tudi vsak torek, ki sledi vikendu, ko so otroci pri materi/ (GŽ18), /otroci preživijo pri obeh starših polovico šolskih počitnic ter praznikov/ (GŽ19), /v času poletnih počitnic otroci preživijo pri očetu neprekinjeno 14 dni v enem mesecu počitnic in 7 dni v drugem mesecu počitnic/ (GŽ20). Ves preostali čas preživijo pri materi. /Z bivšim partnerjem sodelujeva korektno/ (GŽ21).

HŽ: /Otroci imajo enkrat na teden popoldne, do 19 ure po šoli stik z očetom/ (HŽ20), in /vsak drug vikend pri bivšem možu prespijo/ (HŽ21). /Ne sodelujem z njim/ (HŽ22), /vsak sms, e-mail je bilo obtoževanje. Zelo težko mi je bilo vse to brati, zato mu nisem več odgovarjala. S časom mi je nehal pisati in me žaliti/ (HŽ23). /Trenutno se samo zmenimo o uri prevzema otrok/ (HŽ24).

2 Položaj enostarševskih družin v družbi

2.1 SPREJETOST V OKOLJU

AŽ: /Nekateri se vedejo do naju pomilujoče/ (AŽ18), /nekatero ženske dejansko mislijo, da bom napadla njihove partnerje/ (AŽ19), /nekateri ampak redki pa normalno/ (AŽ20).

BŽ: /V okolju se počutim zelo sprejeta/ (BŽ23) in /uživam v tem kraju/ (BŽ24).

CŽ: /Počutim se dobro sprejeta/ (CŽ18), /nimam občutka, da bi me kdo gledal drugače/ (CŽ19).

DŽ: /S tem nimam nobenih težav/ (DŽ10).

EŽ: /Kot mati samohranilka se počutim dobro sprejeta v okolju/ (EŽ26). /Ne opazim, da bi me obravnavali kaj drugače/ (EŽ27), /saj nas je čedalje več/ (EŽ28). /Problem pa sem opazila v šoli/ (EŽ29). /Otroka včasih prideta z nalogo, da morajo prinesiti sliko družine ali pa jo narisati/ (EŽ30). /Učiteljice bi morale poudariti naj narišejo družino kakršno pač imajo. In da ni nič narobe če narišejo še očetovo novo partnerko ali pa mojega novega partnerja/ (EŽ31). /O tem bi morali govoriti več v šoli, da so vse oblike družine normalne/ (EŽ32).

FŽ: /V svojem okolju se počutimo dobro sprejete/ (FŽ26), /saj so enostarševske družine že čisto nekaj običajnega/ (FŽ27).

GŽ: /V okolju, kjer živimo sedaj, smo dobro sprejeti in ne čutimo zavračanja/ (GŽ22).

HŽ: /Naučila sem se živeti sama/ (HŽ25), /neobremenjeno z okolico/ (HŽ26), /okolje ima tako ali tako več plati in zgodb, ponavadi je tako, da bolj "pametujejo" o drugih, o sebi zelo redko/ (HŽ27). /A te zgodbe ne pomagajo pri kvaliteti življenja, zato jih skušam preslišati/ (HŽ28).

2.2 PREDNOSTI IN POMANKLJIVOSTI V ENOSTARŠEVSKIH DRUŽINAH

AŽ: /Prilagajaš se samo sam sebi in otroku, ni motečih dejavnikov/ (AŽ21). /Nisi razpet med otroka in partnerja./ (AŽ22) /Pomanjkljivosti že skoraj več ne vidim./ (AŽ23) Partnerski odnos, če je dober, lahko mnogo doprinese h razvoju otrokovih vzorcev. Če je slab lahko otroka zelo rani. /Slabost je definitivno to, da si za vse sam./ (AŽ24) /Za redne stroške/ (AŽ25), /za vzdrževanje doma/ (AŽ26), /za prevoze/ (AŽ27). /Pa za vsako dejavnost ali službo ko ni otrok v vrtcu, si moram poiskati varstvo./ (AŽ28) /Dejstvo pa je, da so otroci v enostarševskih družinah mnogo bolj samostojni./ (AŽ29)

BŽ: /Prednosti v enostarševski družini ni. Izguba partnerja je zame slabo v vseh življenjskih pogledih/ (BŽ25). /Otroci so v pomanjkanju ljubezni/ (BŽ26). /Največ težav nastane v njihovi puberteti. Če nisi kos otrokovim zahtevam in mu ne slediš ter ne obvladaš vsega, si lahko v težavah. Družba in okolje ga posrka in slediti mu je potrebno povsod/ (BŽ27). /Prednost v moji situaciji je ta, da ga vzgajam in odvrčam ter sodelujem v dobrem in slabem/ (BŽ28).

CŽ: /Največjo pomanjkljivost vidim v tem, da se ne morem zaposliti./ (CŽ20) /Otroka dam dopoldne v vrtec, popoldne jo moram imeti sama v varstvu./ (CŽ21) /Nočem obremenjevati starše, da bi mi potem kaj očitali, koliko mi morajo pomagati/ (CŽ22). /Vse službe, ki bi jih lahko dobila, so več izmenske in bi morala delati tudi popoldne. Tega pa ne morem./ (CŽ23) /Sedaj se skušam dogovoriti nekje vsaj za polovični delovni čas/ (CŽ24). /Tako imam zelo majhen dohodek in si ne moreva privoščiti dosti/ (CŽ25), /preživnine tudi ne dobim veliko/ (CŽ26). /Prednost je pa v tem, da lahko vzgajam hčerko po svoje./ (CŽ27)

DŽ: /Prednost je sigurno ta, da ko nisi z otrokom čisto vsak dan, se mu takrat, ko si, sigurno bolj posvetiš/ (DŽ11). /Tudi to, da imaš več časa zase je prednost/ (DŽ12), /saj se boljše počutiš/ (DŽ13) in /si zaradi tega tudi bolj potrpežljiv/ (DŽ14), /imaš več energije/ (DŽ15). /Pomanjkljivosti se trenutno ne spomnim nobene take, ki bi izstopala/ (DŽ16).

EŽ: /Največja prednost pri tem je, da sem svobodna/ (EŽ33) in /lahko v miru živim s svojimi otroki/ (EŽ34). /Slabost pa vidim predvsem pri otrocih, ker nimajo poleg sebe stalno očeta/ (EŽ35) in /živijo v razbiti družini/ (EŽ36).

FŽ: /Pomanjkljivost je ta, da otroka živita v razbiti družini, seveda si želita da bi starša ostala skupaj/ (FŽ28). /Problem je tudi finančen, saj domov prihaja samo ena plača/ (FŽ29). /Pa tudi velikokrat se meni podrejo plani, če ne dobim varstva, tako da je kar nekaj odrekanja/ (FŽ30). /Prednost je v tem, da otrokom in meni ni treba prenašati konfliktov, ki so bili prej med nama/ (FŽ31). /Živimo po svoje/ (FŽ32). /Jaz pa sem svobodna/ (FŽ33) in /delam kar si želim/ (FŽ34). /Tako sem tudi bolj sproščena/ (FŽ35).

GŽ: /Pomanjkljivost enostarševske družine je predvsem, da otroci nimajo stalno ob sebi obeh bioloških staršev/ (GŽ23). Temu posledično lahko sledi /zahtevnejša oziroma pomanjkljiva vzgoja/ (GŽ24) in /finančna skrb otrok/ (GŽ25). /Prednost je lahko mirnejše življenje ob odsotnosti 'problematičnega' partnerja/ (GŽ26).

HŽ: /Če si mati dvema sinovoma, ki nimata moškega vzora, je težje. Zdi se mi, da fantje potrebujejo moški vzor/ (HŽ29). /Trenutno smo v procesu spoznavanja mojega prijatelja, zadovoljna sem, opažam, da fanta postajata samozavestnejša/ (HŽ30). /Prednost enostarševske družine vidim v bolj mirnem življenju/ (HŽ31), brez napetosti, nesoglasij med partnerjema/ (HŽ32).

2.3 ZADOVOLJSTVO Z UREDITVIJO POLOŽAJA ENOSTARŠEVSKIH DRUŽIN

AŽ: /Mislim, da ni nekih opaznih razlik v primerjavi z dvostarševsko./ (AŽ30) /Mislim pa, da bi bilo več koristi, če bi CSD bil izvzet pri teh zadevah, zaradi mojih slabih izkušenj./ (AŽ31) /Neustrezno se mi zdi, da ni kaj več denarne podpore za enostarševske./ (AŽ32)

BŽ: /Mislim, da je dobro poskrbljeno/ (BŽ29). /Vse je odvisno od njih, kako se zanimajo in vedo za nudeno pomoč/ (BŽ30). /Mislim, da pomanjkljivosti ni/ (BŽ31).

CŽ: /Ravno manjši dohodek, ker si sam/ (CŽ28), /premalo podpore za enostarševske družine/ (CŽ29). /Pa tudi delovna mesta bi morala biti kaj prilagojena, sploh če imaš majhnega otroka/ (CŽ30). /Preživnine so majhne, pa čeprav sem na denarni podpori/ (CŽ31). /Edino to je dobro, da je vrtec dosti cenejši in si lahko vsaj to privoščim/ (CŽ32).

DŽ: /Mislim, da je kar dobro urejeno/ (DŽ17). /Težavo mogoče vidim pri varstvih v vrtcih, ker imajo različne odpiralne čase in ti včasih ne bi uspelo priti pravočasno/ (DŽ18).

EŽ: /Mislim, da imamo čisto premalo pravic/ (EŽ37), /premalo finančne podpore/ (EŽ38). /Tudi preživnine so majhne/ (EŽ39). /Pa o enostarševskih družinah bi morali več govoriti u šoli, da se otroci ne počutijo prikrajšane, da nečesa nimajo, kar imajo drugi/ (EŽ40). /Vse starše, mislim, bi morali napotiti k psihologu ali svetovalcu, da jim svetuje, kako vzgajati otroke ločenih staršev/ (EŽ41). /Meni je to zelo pomagalo in o tem teh zadevah se lahko vedno pogovorim odprto z otrokoma/ (EŽ42). /Mislim, da se morajo CSD-ji malo bolj izobraziti glede tega, kako delati s takimi družinami/ (EŽ43) in /upoštevati stisko družine/ (EŽ44) in /njihove želje/ (EŽ45).

FŽ: /Mislim, da je kar dobro urejeno/ (FŽ36), /saj smo popolnoma enaki kakor dvostarševske družine/ (FŽ37). /Moje mnenje je, da bi nas morali še malo bolj finančno podpreti/ (FŽ38), /včasih preživnina ni ustrezna/ (FŽ39), /zmeraj so kakšni nepričakovani stroški/ (FŽ40).

GŽ: /Ustrezno se mi zdi, da imamo starši na razpolago določene pravice in možnosti: preživnina, možnost urejenih stikov z otroci, otroški dodatek.../ (GŽ27). /Pomanjkljivosti trenutno ne zaznavam/ (GŽ28).

HŽ: /Mislim, da je ustrezno urejeno/ (HŽ33), je pa odvisno od situacije. Ampak /sem mnenja, da se moraš sam s soočiti s situacijo/ (HŽ34) in /urediti svoje življenje kakor najbolj znaš in kakor ti najbolj ustreza/ (HŽ35).

3 Podporna in socialna mreža enostarševskih družin

3.1 VRSTE POMOČI

AŽ: /Varstvo/ (AŽ33). /Pomagajo mi sestre/ (AŽ34), /mami/ (AŽ35), /varuška/ (AŽ36), /vrtec/ (AŽ37). /Te pomoči ne morem oceniti. To je toliko vredno, da se ne da povedat./ (AŽ38)

BŽ: /Za dela, kar potrebujem pokličem ustrezno osebo in jo izplačam/ (BŽ32). /Z otrokom se veliko pogovarjam, ga vozim v družbo otrok/ (BŽ33). Nudim mu kar vem, da je dobro zanj. Trudim se, da je zadovoljen in to pokaže. /Pogovarjam se z vrstnicam, ki imajo otroke iste starosti/ (BŽ34). /Berem knjige in priročnike vzgoje/ (BŽ35). /Otrok je bil v vrtcu/ (BŽ36). /Sodelovala sem z vzgojiteljico/ (BŽ37), /logopedinjo/ (BŽ38) in /učiteljem/ (BŽ39). /Pomoč, ki sem jo potrebovala sem vedno dobila in sem zanj nepredstavljivo hvaležna/ (BŽ40). /Pri varstvu sta mi pomagala največ tašča in tast/ (BŽ41).

CŽ: /Po navadi potrebujem pomoč pri varstvu/ (CŽ33). /Hčerka hodi v vrtec/ (CŽ34). /Kdaj jo čuva moja mami/ (CŽ35) ali pa /sestra/ (CŽ36), ampak /ne dostikrat/ (CŽ37). /Ta pomoč mi veliko pomeni./ (CŽ38)/Starši mi pomagajo tudi s tem, da lahko živim v isti hiši in plačujem le minimalne stroške, včasih pa nič/ (CŽ39).

DŽ: /Včasih mi pride prav pomoč družine/ (DŽ19), /prijateljic/ (DŽ20), /novega partnerja/ (DŽ21), /pri varstvu zaradi moje službe/ (DŽ22).

EŽ: /Pomoč potrebujem pri varstvu/ (EŽ46), /vzgoji/ (EŽ47) in /denarju/ (EŽ48). /Pri vsem tem mi največ pomaga mati bivšega partnerja, otrokova babica/ (EŽ49). /Skoraj ves čas je kupovala oblačila za otroka/ (EŽ50) in /ju vozila na počitnice/ (EŽ51). /Lahko jo pokličem kadarkoli, za varstvo/ (EŽ52) ali pa /za nasvet glede vzgoje/ (EŽ53). /Drugače pa vse potrebne informacije dobim na internetu/ (EŽ54). /Veliko pa mi pomaga sedanji partner, glede varstva/ (EŽ55) in /vzgoje/ (EŽ56). /Na začetku mi je zelo pomagala napotitev pediatrije, da naj grem na Vzgoja otrok ločenih staršev/ (EŽ57). /Tja sem hodila z otrokoma na delavnice/ (EŽ58), /meni pa je svetoval tudi psiholog/ (EŽ59). /Prineslo mi je veliko novega znanja/ (EŽ60), /počutila sem se bolj opremljeno, da vem, kako naprej z otrokoma/ (EŽ61).

FŽ: /Pomoč potrebujem pri varstvu/ (FŽ41), pri tem mi največkrat pomaga sestra, na katero sta otroka dosti navezana/ (FŽ42). /Kdaj potrebujem pomoč jaz, za moralno podporo/ (FŽ43), /da se s kom pogovorim/ (FŽ44). /Tukaj mi na pomoč priskočijo prijatelji/ (FŽ45) in /sestra/ (FŽ46). /Ta pomoč mi je neprecenljiva/ (FŽ47).

GŽ: /Finančno pomoč/ (GŽ29) ter /pomoč pri vzgoji otrok/ (GŽ30). /Pri ožji družini/ (GŽ31) ter /občasno pri prijateljih/ (GŽ32). /Pomagajo pri prevzemanju otrok v šoli in vrtcu/ (GŽ33), /pomagajo pri varstvu otrok doma ob odsotnosti starša/ (GŽ34), /pomagajo ob boleznih/ (GŽ35), /pomagajo z izmenjavo oblačil/ (GŽ36) in podobno. /Pomoč ocenjujem kot zelo dobro in potrebno/ (GŽ37).

HŽ: /Največ pomoči potrebujem pri varstvu otrok/ (HŽ36). /Mi je pa velikokrat pomagal moj oče/ (HŽ37). /Pomoč poiščem tudi pri prijateljih. Dobri prijatelji vedno priskočijo na pomoč/ (HŽ38). Prijateljica, da mi občasno popazi otroke za vsaj 5 ur.

3.2 POTREBE PO DODATNI POMOČI

AŽ: /Pomoč pri tem, da bi nekdo očeta dejansko nadzoroval, in poskrbel da bi bil clean. Ker ko bo nekaj časa ne zadet, bo šele lahko videl realno sliko./ (AŽ39)

BŽ: /Starše enostarševskih družin bi lahko nagradili z regresom za dopust/ (BŽ42). /Bolj kot zase bi rekla, da je otrok potreboval in še vedno pogrša moško osebo, moški lik osebe/ (BŽ43).

CŽ: /Največ pomoči bi potrebovala pri iskanju službe, ki bi bila le v dopoldanskem času/ (CŽ40), /tako bi imela tudi večji dohodek/ (CŽ41). /Ali pa pomoč pri dodatnem varstvu otroka, da bi se lahko zaposlila/ (CŽ42).

DŽ: /Imam vse kar potrebujem/ (DŽ23).

EŽ: /Ne potrebujem ničesar več/ (EŽ62).

FŽ: /Potrebovala bi mogoče malo večji dohodek ali denarno pomoč/ (FŽ48), /da bi lahko otrokoma omogočila kaj več. Sedaj moram gledati na vsak strošek in na to, kaj si lahko privoščimo/ (FŽ49).

GŽ: /Zaenkrat nobene/ (GŽ38).

HŽ: Ne vem. /Trudim se, da čim manj obremenjujem okolico/ (HŽ39).

4 Informiranost staršev glede pravic enostarševskih družin

4.1 POZNAVANJE PRAVIC ENOSTARŠEVSKIH DRUŽIN

AŽ: /Nikjer nobenih dodatnih pravic/ (AŽ40); /vsaj informiral me ni nihče o njih./ (AŽ41)

BŽ: /Pravico vzgoje in varstva otroka in odločanja v njegovo korist/ (BŽ44). /Poleg tega sem dobila otroški dodatek/ (BŽ45), /otrok pa štipendijo/ (BŽ46). /To, da sva enostarševska družina je pripomoglo k pridobitvi neprofitnega stanovanja/ (BŽ47). /Največ informacij sem pridobila na socialnih službah/ (BŽ48).

CŽ: /Dobila sem večji otroški dodatek/ (CŽ43), /dodatno subvencioniran vrtec/ (CŽ44) in pa /višja denarna socialna pomoč/ (CŽ45). /Vse informacije za te pravice sem dobila na internetu/ (CŽ46).

DŽ: /Nikoli se nisem ubadala s tem, težko bi rekla/ (DŽ24).

EŽ: /Glede tega nisem dosti opremljena, nič ne vem/ (EŽ63). /Vem, da mi pripada preživnina/ (EŽ64), /otroški dodatek se mi ne zdi nič kaj večji/ (EŽ65). /Priznam, da se za to ne zanimam dovolj/ (EŽ66). /Tašča me je letos opomnila, da lahko na CSD dam prošnjo za kurilno olje, kar sem tudi dobila/ (EŽ67).

FŽ: /Glede tega vem le, da mi pripada preživnina/ (FŽ50) in pa /nekoliko višji otroški dodatek/ (FŽ51). /Vse informacije sem dobila na internetu/ (FŽ52) ali pa /sem vprašala na CSD-ju/ (FŽ53).

GŽ: /Pravico dodelitve otrok materi/ (GŽ39) ter /pravico do preživnine/ (GŽ40). /Največ informacij sem pridobila od CSD/ (GŽ41), /odvetnikov/ (GŽ42) ter /prijateljev/ (GŽ43).

HŽ: /Na Centru za socialno delo/ (HŽ40).

4.2 POMEN PREJEMKOV

AŽ: /Velik, ogromno mi pomagajo./ (AŽ42) /Menim pa da bi za dejanske samohranilke in samohranilce, lahko bili nekoliko višji./ (AŽ43) /Vs vemo, da preživnine v večini primerov niso niti približek reali./ (AŽ44)

BŽ: /Denarni prejemi so zelo dobrodošli/ (BŽ49). /Še dobro da obstajajo, ker nekateri si nebi upali prositi za njih in bi bili posledično še v slabšem finančnem stanju/ (BŽ50).

CŽ: /Veliko mi pomenijo, ker drugega dohodka sploh nimam./ (CŽ47) /Z njimi preživljam sebe in pa otroka/ (CŽ48).

DŽ: /Me zelo veseli, da država vsaj malo pomaga, zmeraj prav pride/ (DŽ25).

EŽ: /Te pravice mi pomenijo zelo malo/ (EŽ68). /Najbolj prav mi pride preživnina, ki se je sedaj še malo zvečala/ (EŽ69). /Tako lahko živimo kolikor toliko dobro, brez večjih stisk/ (EŽ70).

FŽ: /Vs prejemi mi pridejo zelo prav/ (FŽ54). /Otroški dodatek porabim predvsem za nakup oblačil/ (FŽ55) in /šolskih zadev/ (FŽ56). /Preživnina pa mi pride prav pri pokrivanju stroškov/ (FŽ57).

GŽ: /Ta del prejemkov predstavlja zelo pomemben vir dohodkov za osnovno preživljanje enostarševske družine/ (GŽ44).

HŽ: /V današnjem času, ko se potrebe otrok povečujejo, vsak evro pride zelo prav. Prejemki omogočajo, da imajo otroci čim bolj kvalitetno življenje/ (HŽ41).

4.3 ZADOVOLJSTVO S PRAVICAMI

AŽ: Nekaj sem že prej povedala. Aja pa /vrtec bi lahko bil cenejši/ (AŽ45) – za enostarševske. /Meni so pri 1000€ plače, naračunali 250€ vrtca + malico. Lahko si predstavljate, da sem ob plačilu najemnine in vrtca in tekočih položnic, otroka komaj preživela./ (AŽ46)

BŽ: /Pravice naj ostanejo in naj vse ostane tako kot je/ (BŽ51). /Želela bi le, da bi mame samohranilke peljali na dopust, kjer bi se družile/ (BŽ52).

CŽ: /Mislim, da imamo glede tega kar nekaj pravic/ (CŽ49), /seveda bi si želela večje podpore/ (CŽ50). /Ali pa vsaj razumevanje delodajalcev, da ne morem delati več izmen, vseeno pa si želim zaposlitve/ (CŽ51).

DŽ: /Želela bi si višji otroški dodatek/ (DŽ26).

EŽ: /Mislim, da so te pravice čisto premajhne, tako, da nisem ravno zadovoljna/ (EŽ71).

FŽ: /Pravice so kar v redu/ (FŽ58). /Želim si, da bi lahko privoščila otrokoma kaj več, kakšne počitnice več/ (FŽ59), ali pa /kakšno obšolsko dejavnost/ (FŽ60). /Tukaj bi država lahko dajala več podpore/ (FŽ61).

GŽ: /Pravice, ki jih omogočajo zakoni, ocenjujem za ustrezne/ (GŽ45).

HŽ: Trenutno nimam ideje. /Mogoče eno lahko izpostavim, in sicer plačano vsako šolo v naravi/ (HŽ42) ali /plačano šolo smučanja/ (HŽ43), tiste /dejavnost, ki se jih otroci udeležijo preko šole/ (HŽ44).

8.2.2 Očetje samohranilci

1 Dodelitev otroka v varstvo in vzgojo

1.1 POSTOPEK NA CSD

AM: /Sem vdovec. Postopka ni bilo/ (AM1).

BM: /Nisem se srečal s tem postopkom, ker je žena umrla in sem avtomatsko dobil otroka v varstvo in vzgojo/ (BM1).

CM: /Drugi starš se ne strinja s formalizacijo sporazuma glede dodelitve otroka v varstvo in vzgojo, tako da za enkrat varstvo in vzgoja potekata na podlagi neformalnega dogovora med obema staršema/ (CM1).

DM: /Postopek je bil težek/ (DM1). /Sodišče, CSD, ves sistem je bil usmerjen v "mama"/ (DM2). /V celotnem postopku sem se moral boriti proti temu. Partnerka in socialna delavka sta me stisnili "v kot". Bil sem sam proti njima/ (DM3). Začelo se je že s tem, da sem /približno leto pred tem dobronamerno podpisal izjavo na CSD, kot da sva z bivšo partnerko šla narazen in da je otrok pri njej v varstvu in vzgoji, zato da ona nebi ostala brez dohodkov, saj je izgubila pravico do štipendije. Kot mati samohranilka je zaradi izjave dobila višji otroški dodatek in denarno socialno pomoč. Takšnih izjav zdaj ni več, ker se to ureja na sodišču. Ko sem tej isti socialni delavki vpričo bivše partnerke povedal, kako sva jo prinesla okoli zaradi dohodkov, je le-ta mrtvo hladno izjavila: »Boste pa sedaj res plačevali!«/ (DM4) Odločen sem bil, da se tega izigravanja ne grem. /Zaradi te izjave me je bivša partnerka nenehno imela "v šahu". Ko je izvedela, da želim otroka pri sebi, mi je grozila, klicala policijo in me celo tožila – podala tožbo za zaupanje v varstvo in vzgojo, stike in preživnino (s čemer je sama potrdila neveljavnost izjave)/ (DM5). /Odvetnik mi je pomagal odgovoriti na to tožbo/ (DM6). /Najbolj sem se bal obsodbe spolne zlorabe, to je največji strah vseh očetov/ (DM7). /Povsem nezadovoljen sem bil s postopkom/ (DM8). /Prepričevali so me, da je za otroka dobro, da ima en dom, kar je po njihovo pomenilo, da otrok živi pri mami, oče pa ga obiskuje/ (DM9). /Mislim sem, da imajo

prav, saj so le strokovnjaki/ (DM10), /bil sem premalo informiran/ (DM11). /Socialna delavka je bila na strani mame/ (DM12). /Ker se glede stikov nisva morala dogovoriti, naju je socialna delavka napotila na sodišče/ (DM13). /Sodišča sem se vedno bal, ker sem vedel, da so vedno na strani mame, ne glede na to, kako popoln starš sem, sem pač napačnega spola/ (DM14). /V postopku sem se počutil slabo/ (DM15) in /zapostavljeno/ (DM16), /vse je bilo na strani matere/ (DM17). /Ob izjavi, da če se ugotovi, da sta za otroka dobra oba starša, se otrok dodeli materi, sem se počutil razčlovečenega/ (DM18). /Na sodišče sem podal dokaze o zanemarjanju s strani mame (slike), sodnica je odvrnila, da to ni nič takega, da se zgodi/ (DM19). /V kolikor bi sam naredil isto, bi se lahko od otroka poslovil. Sam sem moral biti brezmadežen, nisem si smel privoščiti nobene napake/ (DM20), /nisem bil enakovreden materi/ (DM21). /Nenehno sem se moral dokazovati, da sem dober oče/ (DM22).

EM: /Bivša je odšla/ (EM1). /Iz CSD ja so poslali, da se dogovorimo glede otroka/ (EM2). /Tudi sam sem hotel dogovora, a se ona ni odzvala, ni prišla na CSD/ (EM3). Bivša je imela še enega otroka (ni bil moj), njega je vzela, enega pustila meni. /CSD je obljubil, da bodo uredili papirje/ (EM4). /Ker nismo mogli doseči dogovora, smo šli na sodišče/ (EM5). /Otrok se je dodelil meni/ (EM6), /ona pa naj bi mi pomagala in plačevala preživnino/ (EM7). /Želela je obiskovati otroka na tri mesece, kar je bilo meni premalo/ (EM8), /sam sem želel na vsaj dva tedna/ (EM9). /Ničesar se ni držala. Zdaj že osem let ne plačuje preživnine/ (EM10). /Kakšen je postopek, je odvisno od osebe, ki ga vodi/ (EM11). /Na enem CSD-ju so mi otroka želeli vzeti/ (EM12). /Na sodišču je bil postopek vreden/ (EM13). /Slabo se mi pa zdi, ker bivša ni želela sodelovati/ (EM14). /Sodišče pa pravi, da ji ne morejo nič, da imajo zavezane roke/ (EM15).

FM: /Z bivšo partnerico sva se na začetku dogovorila, da hčerka ostane pri meni. Ona je imela že od prej enega sina in takrat je bila že noseča s tretjim otrokom, spet z drugim moškim. Tako se je strinjala, da otroka prepusti meni v varstvo in vzgojo/ (FM1). /Problem je nastal, ko se je partnerica premislila in je zahtevala otroka ter se ni več držala dogovorjenega/ (FM2). /CSD naju je povabil na srečanje, da bi se dogovorili kako naprej/ (FM3). /Mama ni hotela več sodelovati, hčerko je hotela zase/ (FM4). /Tako so nas poslali kar naprej na sodišče/ (FM5), saj tudi /sam nisem hotel popustiti, ker sem vedel, da je bolje za otroka, da ostane pri meni/ (FM6). /S postopkom na CSDju nisem bil nikoli zadovoljen/ (FM7). /Problemi so nastali, ko mi mama po obiskih ni hotela predati otroka/ (FM8), /ščuvala ga je proti meni in mojim staršem/ (FM9), /začela je nagajati/ (FM10). /To sem tudi povedal CSD-ju, vendar so rekli, da nimajo nikakršnih pristojnosti na tem področju in da moramo kar na sodišče, da se ta zadeva uredi/ (FM11). /Čeprav je sedaj sodno vse urejeno in imam jaz skrbništvo, so še vedno problemi/ (FM12). /Od CSD bi pričakoval, da bi lahko malo bolj ukrepala/ (FM13). /Na primer, hčerka je zmedena, saj ne ve kako naj se obnaša do vseh vpletenih/ (FM14). /Ker jo pri mami ščuvajo, ne ve če se lahko druži z mojimi starši in s sestro/ (FM15). /Tudi v vrtcu smo imeli težave, saj je včasih mama sploh ne gre iskati/ (FM16). /CSD bi moral sklicati sestanek, da se materi razloži, da s takim obnašanjem ne škodi samo meni, ampak tudi otroku. Da bi se malo zamislila/ (FM17).

GM: /Takoj ko sem se pričel zavedati, da bom imel probleme glede stikov z otroki, sem odšel na CSD po prve informacije/ (GM1). /Mamica mi kar naenkrat ni hotela več dati otrok in sem pričel ukrepati/ (GM2). /Tam so mi vse povedali in svetovali/ (GM3). /Poudarili so, da je najbolje, da se vse rešuje na miren način in da se ne smem razburjati, ker bi tako škodil le sebi in otrokoma/ (GM4). /Na centru sem povedal mamici, da se bom boril za otroka/ (GM5), saj /je starejša hčerka izrazila željo, da ostane pri meni/ (GM6). /Mamica ni dovolila, da greta otroka na zaslišanje na center, tukaj center ni mogel nič narediti/ (GM7). /Prijavila me je tudi policiji, da zlorabljam otroka/ (GM8). /To sem izkoristil in otroka sam peljal vsaj tja na zaslišanje, ker drugače ne bi dovolila/ (GM9). /Pri celem postopku je najbolj nagajala ravno mamica/ (GM10). /Center je med postopkom tudi šel pogledat bivanjske pogoje k obema, če je vse ustrezno za razvoj otrok/ (GM11). /Na centru so se mi zdeli zelo profesionalni/ (GM12) in /nepristranski/ (GM13). /Zelo so se zavzeli za primer/ (GM14) in /skušali na vse načine pomagati, kolikor so le lahko/ (GM15). /Bil sem zelo zadovoljen z našim sodelovanjem/ (GM16). /Problem se je pojavil, ker mamica ni hotela sodelovati/ (GM17). /Socialna delavka mi je pomagala tudi pri urejanju denarnih zadev/ (GM18), /dajala mi je informacije/ (GM19) in /me usmerjala/ (GM20).

HM: /Med celotnim procesom sem imel kar veliko stika s centri za socialno delo, kar na treh različnih/ (HM1). Bivša partnerka se je preselila nazaj v Maribor, zato sva tam na začetku urejala stike. /V začetku sva se lepo zmenila, da otrok ostane pri njej, jaz pa imam z njim stike za vikende. To je trajalo kako leto, oba sva se držala dogovorjenega/ (HM2). /Problem je nastal, ko sem enkrat prišel iskat otroka v vrtec, saj ga mama ni mogla priti iskati. Odpeljal sem ga k sebi, saj se ona ni niti javljala na telefon. Kar

naenkrat je prekinila stike, zvedeli smo, da je znova noseča/ (HM3). /Bil sem v veliki dilemi, kaj naj naredim. Za 14 dni sem si moral vzeti dopust, saj nisem imel kam dati otroka/ (HM4). /Poleg tega sem se bal imeti otroka ves ta čas pri sebi doma, saj nisem imel skrbništva in sem tako kršil dogovor o stikih/ (HM5). /Tako sem se obrnil na center za socialno delo v svojem kraju, kjer mi niti niso znali svetovati/ (HM6). /Poskušali smo skupaj vzpostaviti stik z materjo, ampak nam to ni uspelo pol leta/ (HM7). /Takrat so mi dali začasno skrbništvo za otroka, dokler se stvari formalno ne uredijo/ (HM8). /S tretjim centrom pa sem sodeloval, ko sem se odločil, da zahtevam popolno skrbništvo, saj otrok niti ni imel stika z materjo/ (HM9). /Ko je mati za to izvedela, je zahtevala nazaj otroka in mogli smo na sodišče/ (HM10). /Z enim centrom sem bil zadovoljen, saj so videli realno situacijo, da je mati zapustila otroka/ (HM11). /Tukaj so opravili kar nekaj razgovorov tudi z otrokom. Upoštevali so njegovo mnenje/ (HM12). /Sin se je tam počutil dobro, saj so pogovor z njim opravili med igranjem in se je lahko odprl in povedal pri kom hoče živeti/ (HM13). Na enem so me kmalu preusmerili drugam, saj je primer prevzel CSD v mojem kraju. /Tukaj pa niti niso znali mi dati vseh informacij/ (HM14). /Nekaj časa so bili na mamini strani, češ da sem onemogočal stike med otrokom in njo/ (HM15). /Niso mi znali svetovati, kako naj se borim za skrbništvo/ (HM16). /Velika pomanjkljivost je, da je ves proces tako dolg/ (HM17) in /kar nekaj časa nisem imel skrbništva, otrok pa je živel pri meni/ (HM18). /Mislim, da se niso dovolj potrudili vzpostaviti kontakta z mamo, ki je kar naenkrat prekinila stike z otrokom/ (HM19) in /ga prepustila meni, ki sem bil popolnoma nepripravljen/ (HM20).

1.2 DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA ODLOČITEV SODIŠČA

DM: /Najbolj stereotipi. Pač otrok »po naravi« spada k materi/ (DM23).

EM: /Otroka dodelijo tistemu staršu, ki je boljši, ki skrbi zanj. Vedno sem skrbel ta njega, prišel sem iz službe, šel iskati otroka v vrtec, šolo, perem, kuham/ (EM16). /Bivša ni želela skrbeti zanj, raje je pila s prijateljicami. Na sodišču so odločali tudi papirji, na katerih to piše in izjave njenih prijateljic, ki so se potegnile zame/ (EM17).

FM: /V mojem primeru mama ni imela veliko pogojev, da dobi skrbništvo, ker se je že pred tem odločila, da otroka pusti meni/ (FM18). /Prav tako ima enega otroka od prej/ (FM19). Ko sva midva dobila hčerko, tudi zanjo ni dobro skrbela, sem moral velikokrat sam skrbeti zanjo/ (FM20). /Ko je bila stara dva meseca, me je že prevarala in zanosila z drugim moškim/ (FM21). /Imel sem veliko prič, ki so lahko povedale, da bi bilo za otroka najbolje, da ostane pri meni/ (FM22). /Postopoma je sama odnehala z zahtevo, da otrok ostane pri njej/ (FM23).

GM: /Pri našem primeru je bilo tako, da mamica ni dobro sodelovala niti na centru/ (GM21) /niti s sodiščem/ (GM22). /Kmalu so opazili, da mi hoče nagajati/ (GM23) in /onemogočati stike z otroki/ (GM24). /Zelo mi je pomagalo, da sem ves čas zbiral dokaze, kako slabo skrbi za otroka/ (GM25). /Pričalo je tudi kar nekaj strokovnjakinj iz različnih področij/ (GM26) in /družinski člani/ (GM27) in /prijatelji/ (GM28). /Pričala je učiteljica iz šole/ (GM29), /zdravnica/ (GM30), /vzgojiteljica iz vrtca/ (GM31). /Vsi so najboljše poznali mene, saj mamice nikoli ni bilo v vrtec ali šolo, ker se ni zanimala za otroka/ (GM32). /Vse zadeve sem urejal že prej sam/ (GM33). /Vedele so, da dobro skrbim za otroka in da se z njima ukvarjam/ (GM34). /Upoštevali pa so tudi mnenje otrok, saj sta hoteli ostati pri meni/ (GM35). /Odvetnik mi je na začetku sodelovanja svetoval naj si vsako stvar, kar se dogaja, zapisujem, saj tudi to upoštevajo na sodišču/ (GM36). /Tako vidijo, da se res trudiš za svoje otroke/ (GM37). /Na sodišču ji niso veliko verjeli, saj me je obtožila zlorabe, stike pa mi vseeno pustila/ (GM38). /Še sama je kasneje sčasoma opustila stike z otrokoma/ (GM39).

HM: /Tukaj je bil glavni dejavnik ta, da je mama iznenada zapustila otroka in ga prepustila meni/ (HM21). /Kasneje se je nekaj opravičevala, da je bila takrat v stiski/ (HM22). /Potem pa še ni hodila na dogovorjena srečanja na CSD/ (HM23) /ali pa na obravnave na sodiščih/ (HM24). /Videli so, da je neresna in da nima velikega interesa obdržati skrbništva/ (HM25). /Prav tako so videli, da bi ovirala stike med otrokom in mano/ (HM26). /Upoštevali so tudi mnenje otroka, ki je želel biti pri meni in se pri dveh letih skoraj več ni spomnil matere, ker je toliko časa ni videl/ (HM27). /Veliko pa so pomagali tudi razni dokazi/ (HM28) oziroma /pričanja vzgojiteljic/ (HM29), /zdravnikov/ (HM30) in pa /mojih domačih/ (HM31).

1.3 OVIRE V POSTOPKU

DM: /Sam sem želel zadeve reševati preko mediacije, zunaj sodišča, vendar se bivša partnerka ni odzvala/ (DM24). /Postopek je bil zame zelo travmatska izkušnja/ (DM25), ki je /trajala dve leti/ (DM26). /Največ sem si pomagal sam/ (DM27). /V pomoč so mi bile ločene mame, ki so skrbele za otroke. Imeli smo isto izkušnjo, samo spolne vloge so bile zamenjane/ (DM28). /Srečal sem tudi očete, vendar sem se z njimi težje ujel, oni so bili bolj "militantni", kar čisto razumem, sam pa sem želel težave reševati na miren način/ (DM29). /V vrtcu sem tudi čutil podporo/ (DM30), /v šoli manj. Imel pa sem občutek, da ko so drugi starši izvedeli da sem sam, so se od mene umaknili, izolirali/ (DM31). /Izjeme pa so bili ločeni starši/ (DM32). Poleg teh mi je /pomagal moj duhovni učitelj/ (DM33). /Spomnim se, ko sem bil dan pred prvo sodno obravnavo tako živčen, da sem mislil, da mi bo srce skočilo iz prsi. Z navadno britvico se nisem bil sposoben obriti, ker bi se ves porezal/ (DM34). Tisti dan je bila prireditev v Muzeju novejši zgodovine v Ljubljani, kjer sem ga počakal. Ko sem pristopil k njemu, sem mu razložil, da me je strah, da sem /živčen zaradi obravnave. Ta strah lahko primerjam s strahom kot ga čutijo vojaki, ko grejo v boj z 10x močnejšim sovražnikom, ko vedo, da grejo v smrt, da nihče ne preživi. Vedel sem, da na sodišču nimam šans, ker sem napačnega spola. In vedel sem, da mi hči lahko vzamejo in nabijejo obilno preživnino. Bivša bi me dobila v klešče in nad mano izživila svoje frustracije zaradi svojega očeta/ (DM35). /Moj učitelj me je slišal, me pogledal s svojimi globokimi, sočutnimi očmi in mi položil dlan na nadlaket ter rekel le: "Relax!". V trenutku sem se umiril. Na sodišču med obravnavo sem se nekajkrat spomnil na ta dogodek in dobil moč za soočanje s pristranskim sodiščem in sistemom/ (DM36). /Bil sem kriv samo zato, ker sem bil moški/ (DM37). /Še sedaj, po 10-ih letih mi je hudo zaradi izkušnje krivice/ (DM38).

EM: /Največja ovira je bila nesodelovanje s strani matere otroka. Bili smo dogovorjeni za sestanek, nje ni bilo/ (EM18). /Največ sem si pomagal sam/ (EM19) in /socialne delavke na CSD-ju/ (EM20).

FM: /Soočal sem se predvsem z nagajanjem/ (FM24) in /tožbami proti meni, ki so prišle s strani mame moje hčerke/ (FM25). /Obtoževala me je, da sem pijanec, da sem psihično bolan in tako naprej/ (FM26). /Še vedno imam težave, ker mi ne plačuje preživnine/ (FM27). /Je brezposelna in nima nobenega premoženja, tako ji ni treba ničesar plačevati/ (FM28). /Vse moram plačevati sam/ (FM29). /Pri vsem tem mi je najbolj pomagal prijatelj, ki je bil v podobni situaciji/ (FM30). /Seznanil me je z vsemi informacijami, kaj vse lahko naredim in na koga vse se lahko obrnem/ (FM31). /Povedal mi je za vse pravice/ (FM32). /kako moram odreagirati na obtožbe/ (FM33). /Tako ostajam kolikor se le da miren v takih situacijah/ (FM34). /Skušam razumeti tudi hčerino mamo, saj se mi ne zdi popolnoma psihično zdrava/ (FM35). /Našel sem tudi dobro odvetnico, s katero se lahko pogovorim in posvetujem o vsem/ (FM36). /Psihično podporo pa mi nudijo tudi doma/ (FM37), /starši/ (FM38) in /sestra/ (FM39). Pri tem mi je najbolj pomagala sestra. Z mano gre na sodišče in na policijo, če je potrebno kaj urediti/ (FM40).

GM: /Največje probleme sem imel z mamico, ker nikakor ni hotela sodelovati/ (GM40). /Poleg tega me je prijavila za spolno zlorabo hčerk in sem imel opravka še s policijo/ (GM41). /Najela je tudi pedopsihiatrinjo, da je pričala, da jima bo bolje pri mamici/ (GM42). /Postopek se je vlekel dolgo/ (GM43). /Poleg tega je na začetku sodni izvedenec hotel ločiti hčerke, da bi bila ena pri mamici/ (GM44). /Tako sem se pritožil/ (GM45). /Dobil sem veliko koristnih informacij s centra/ (GM46). /Ves čas so me mirili in mi svetovali, da naj vse rešujem po mirni poti in da resnica vedno pride na dan/ (GM47). /Tako so na koncu vse verjeli meni, ker se je mamica sama ujela v laži/ (GM48). /Pomagal mi je tudi odvetnik, s svojimi nasveti/ (GM49).

HM: /Največja ovira je dolgotrajnost postopka/ (HM32) in pa tudi /stroški obravnave/ (HM33). /Morali smo na kar štiri obravnave, preden se je rešilo/ (HM34). /Enkrat me je sodnica morala odsloviti iz dvorane, saj sem se močno razburil, ker je mama lagala in mi sodnica ni verjela, ker je bila na začetku na njeni strani/ (HM35). /Največ mi je pomagala odvetnica, saj me je mirila, da je primer na moji strani in da se ne smem razburjati, da si s tem samo škodim/ (HM36). /Dobro mi je svetovala/ (HM37) in /me spodbujala, da izberem čim več dokazov, ki bi kazali na to, da bo otroku bolje pri meni/ (HM38). /Drug problem se je pojavil pri preživnini, saj sem jo na začetku plačeval jaz, potem pa je to morala ona. Tukaj sem se moral tudi boriti, da sem sploh kaj dobil, saj ni hotela plačevati/ (HM39).

1.4 STIKI IN SODELOVANJE Z DRUGIM STARŠEM

CM: Sem v nekoliko specifični situaciji, saj je imela nekdanja partnerka ob začetku partnerskega razmerja že tri leta staro hčerko, katere oče je bil že pokojen. /Njena hčerka, danes je stara 12 let in pol, tako mene šteje za svojega očeta, jaz pa njo za svojo hčerko, je pa nikoli nisem posvojil, saj je nekdanja partnerka

ocenila, da hčerka potrebuje pokojnino po svojem biološkem očetu. Hkrati imam z nekdanjo partnerko tudi »biološko« hčerko/ (CM2). /Glede na to, da za enkrat z nekdanjo partnerko nisva formalizirala varstva in vzgoje otrok/ (CM3), sem v nekoliko nevhvaležnem položaju – /otroke imava vsak polovico časa, enako med počitnicami, gre torej za nekakšno skupno skrbništvo/ (CM4). /Starejša hčerka dobiva pokojnino po svojem očetu, to pokojnino »upravlja« njena zakonita zastopnica – torej njena mama oziroma moja nekdanja partnerka/ (CM5). /Glede finančne plati se je posledično precej težko sporazumeti. Sam sem predlagal, da se od skupnih stroškov za oba otroke odšteje pokojnina in da se preostanek skupnih stroškov deli z dva; strogo pravno gledano bi bil sam dolžan prispevati za starejšo hčerko, ko je pri meni, saj njena mati že dobiva omenjeno pokojnino v višini preživitve; za mlajšo hčerko pa bi bil dolžan pokriti polovico skupnih stroškov; sedaj prispevam večino stroškov za mlajšo hčerko, režim glede financ pa glede na navedeno ni stabilen in se je že večkrat spremenil; nekdanja partnerka ima sicer višje dohodke kot jaz, v gospodinjstvu ima tudi dve plači, sam imam eno/ (CM6). /Kot nekdanji partner nimam formalne vezi s starejšo hčerko, ki ni moj biološki otrok, niti posvojenka, po veljavni zakonodaji sem upravičen le do stikov z njo/ (CM7), kar bi pomenilo, da bi /ob morebitni zaostritvi odnosov z nekdanjo partnerko imel skupno skrbništvo nad biološko hčerko, s starejšo hčerko pa le stike/ (CM8). /Obe hčerki tudi druga drugo dojemata kot sestrji, tako da bi takšna različna ureditev za vsako od hčerk tudi njima povzročila precejšnjo škodo/ (CM9). /Glede na navedeno se nekako moram prilagajati željam nekdanje partnerke, sicer obstaja z njene strani že večkrat omenjena možnost, da starejše hčerke sicer ne bo pustila k meni/ (CM10). Položaj še dodatno zapleta dejstvo, da ima nekdanja partnerka novega partnerja, ki ima tuje državljanstvo in svojega otroka iz prejšnje zakonske zveze. /Na dolgi rok bi želel zato varstvo in vzgojo formalizirati/ (CM11), in /upam, da bodo upoštevali voljo starejše hčerke, ki je sicer precej navezana na mamo, hkrati pa se dobro počuti tudi pri meni/ (CM12). Je pa v letih, ko vstopa v puberteto, kar lahko še dodatno zaplete situacijo.

DM: /Otroku je bilo lepo in dobro pri obeh. Ločitev je dobro sprejela. Naenkrat pa ni več želela biti pri mami ampak pri meni. Za njeno odločitvijo sem trdno stal, bil sem močen zaradi njene želje/ (DM39). /Nisem je nagovarjal proti materi, ravno nasprotno, hkrati pa nisem strl njenega odpora/ (DM40). /Ta hčerina želja mi je bila vir moči, da sem se boril zanjo na sodišču/ (DM41). /Najlažje je, če se vse razdeli na pol, tako finančne zadeve/ (DM42), /kot stiki z otrokom. Hči je en teden pri mami, en teden pri meni. Karkoli drugega ne gre/ (DM43). /Trikrat se je zgodilo, da je v sedmih letih »pozabila« pripeljati otroka k meni. Dal sem pogoj, da ga do določene ure pripelje, drugače grem na policijo. In vsakič sem moral na policijo/ (DM44). /Stike z mamo imava preko e-mailov/ (DM45). /Se je pa zgodilo, da enkrat nisem prejel maila z njenimi predlogi glede počitnic – čisto tehnične težave. Iz tega je nastala huda drama, ker je brez moje vednosti, kaj šele soglasja odpeljala otroka na počitnice. Končalo se je s prijavo na policijo. Od takrat preveri, oziroma pošlje sms, da mi je poslala mail/ (DM46). /Zdi se mi, da se me izogiba, kar ni dobro. Saj ima mojo telefonsko in me lahko pokliče/ (DM47). /Jaz sem jo že pred nekaj leti nehal klicati, ker se mi ni javila niti poklicala nazaj/ (DM48).

EM: /Otrok nima stikov z materjo, ker jih ona ne želi/ (EM21). /Tudi sam z njo nimam stikov, ker se izmika. Spremenila je telefonsko številko/ (EM22). /Včasih je poklicala ob petkih, zdaj nič več/ (EM23).

FM: /Hčerka je pri mami vsak dan med tednom od 3h do 6h, po dogovoru tudi kakšno soboto/ (FM41). /Sodelovanje z bivšo partnerico je porazno/ (FM42). /Ves čas mi nagaja in me toži za razne zadeve/ (FM43), /skuša mi vzeti hčerko/ (FM44). /Prav tako je problem, ker ne upošteva dogovora glede obiskov/ (FM45) in /mi noče vrniti hčerke po koncu obiska/ (FM46). /Najbolj me boli to, ker ne pomisli, da s tem zelo škodi svojemu otroku/ (FM47). /Tako si samo pošiljava sporočila, ko se dogovarjava za obiske/ (FM48). /Velikokrat pa dobim tudi grozilna sporočila, kako mi bo vzela otroka/ (FM49). /Sam skušam ostati vljuden in miren/ (FM50), /hočem da se enkrat vsaj nekaj dogovorimo in da upoštevamo potem to/ (FM51).

GM: /Na začetku sta imele stike z mamico vsak drug vikend, torej soboto in nedeljo/ (GM50). /Tudi te stike sem že hotel omejiti, ker mi ni plačevala preživitve/ (GM51) in /je samo nagajala/ (GM52). /Glede tega sem jo tudi tožil in dobil nazaj, kar mi je bila dolžna/ (GM53). /Mamica je kasneje sama opustila stike, ni se več zanimala za hčerke/ (GM54). /Tako, da sedaj sploh nimajo več stikov/ (GM55) in /med nami ni nobenega sodelovanja več/ (GM56).

HM: /Dogovorili smo se na vsake 14 dni, od petka do nedelje/ (HM40). /Nekaj časa se je teh stikov držala, potem spet ne/ (HM41). /Stiki so sedaj nekako redni/ (HM42), /ne držimo se jih čisto točno, se sproti dogovarjamo/ (HM43). /Sedaj sva se z mamo pomirila in se lahko normalno dogovarjava glede stikov/ (HM44) in /s tem nimava problemov za enkrat/ (HM45).

2 Položaj enostarševskih družin v družbi

2.1 SPREJETOST V OKOLJU

AM: /Počutim se dobro sprejeto, normalno/ (AM2).

BM: /Počutim se zelo sprejeto. Okolica nas je zelo lepo sprejela/ (BM2). /Sam pravim, da toliko kolikor daješ, toliko tudi dobiš od drugih nazaj/ (BM3). /Po smrti žene sem dobil veliko podpore/ (BM4), /sosedje so mi bili vedno v pomoč, ko sem jih potreboval/ (BM5).

CM: /Brez kakšnih večjih težav/ (CM13), /za enkrat je vse ok/ (CM14). /Časi so se precej spremenili, danes je veliko razvezanih, odraslih brez otrok, ponovno zvezanih, zato tudi okolica drugače gleda na to/ (CM15).

DM: /Zdaj se počutim zelo sprejet/ (DM49). /Sem odprt človek, zato me ljudje tudi sprejmejo/ (DM50).

EM: /Tu poznam ljudi/ (EM24), /sem navajen/ (EM25). /Drugam nebi šel živeti. Nočem spet začenjati znova/ (EM26). /Pomembno mi je, da se otrok počuti dobro/ (EM27). /Me je pa včasih sram pred socialnimi delavkami, predvsem zaradi prostorske stiske/ (EM28).

FM: /Počutim se popolnoma sprejetega/ (FM52). /Celotna vas je na moji strani in me podpirajo, ker poznajo situacijo/ (FM53). /Problem je v tem, ker se je bivša partnerica preselila k mojem sosedu, s katerim ima zdaj že druga dva otroke. Tako se vidavamo vsakodnevno in mi nagajajo/ (FM54). /Vse skupaj je zelo stresno. Bilo bi lažje, če ne bi živeli tako blizu/ (FM55).

GM: /Mi smo se počutili čisto dobro sprejeti/ (GM57). /Vsi so me razumeli/ (GM58) in mi /bili pripravljeni pomagati/ (GM59). /Tudi v službi so bili razumevajoči/ (GM60) in /so se zelo dobro prilagajali, kadar sem moral kdaj prej domov zaradi otrok/ (GM61).

HM: /Jaz se počutim čisto sprejetega/ (HM46). /V vasi vsi poznajo mojo situacijo/ (HM47) in /me pri tem podpirajo/ (HM48).

2.2 PREDNOSTI IN POMANKLJIVOSTI V ENOSTARŠEVSKIH DRUŽINAH

AM: /Smo bolj povezani to je prednost/ (AM3), /časa je pa manj za druženje/ (AM4).

BM: /Plus vidim v tem, da kamor koli ko greš in rečeš da si vdovec, te veliko lepše sprejmejo. Je lepša beseda kot ločenec/ (BM6). /Ločenec zveni za moje pojme bolj negativno/ (BM7). /Pri ločitvi sta oba starša kriva, če si vdov pa nisi kriv, nisi nič naredil narobe/ (BM8). /Pri ločenih starših ne nastradajo oni, ampak otroci/ (BM9). /Minus vidim v tem, da otroci za normalen razvoj rabijo oba starša, torej v enostarševski družini en manjka. Najtežje za celo družino je ob praznovanjih, slavnjih, dopustu. Takrat se začuti, da nekdo manjka/ (BM10). /Skušam živeti čim bolj normalno naprej. /Pridejo tudi vprašanja zakaj se je to zgodilo ravno nam. Ampak to vprašanje ni postavlja težav, okoli tega se je vse mirno odvijalo/ (BM11).

CM: /Prednost je gotovo to, da sam odgovarjaš za vzgojo v svojem gospodinjstvu, kar pomeni, da tudi otroci bolj jasno vedo, kaj lahko pričakujejo/ (CM16). Pri dveh starših so med obema po navadi vsaj manjša razhajanja pri vzgoji. /Slabost je predvsem v tem, da je zelo težko voditi tričlansko gospodinjstvo, ki ima le eno odraslo osebo, sam sem ob službi precej dejaven še v civilni družbi, tako da mi redno zmanjkuje časa za vse/ (CM17). Kolegica, ki se je razvezala pred časom, je to dobro opisala, rekoč, da je v času zakonske zveze menila, da njen partner skoraj nič ne stori za družino, šele, ko je začela živeti sama, je ugotovila, kako veliko je dejansko prispeval s svojim delom in kakšna razlika je, če za gospodinjstvo skrbita dve osebi. /Tudi finančno je tričlanska družina z eno plačo velik zalogaj, zlasti, če najema stanovanje, in če imata otroka svojo sobo, gre torej za razmeroma večje stanovanje, v katerem pa polovico časa živi le ena oseba/ (CM18).

DM: /Minus je finančna obremenitev/ (DM51), /pomanjkanje časa, to mislim na račun časa zase. Vedno dam na prvo mesto otroka, službo, študij, sebe pa na konec/ (DM52). /Slabost je tudi stigmatizacija, čeprav tega ni več toliko, tega je bilo včasih več. Ko so me ljudje spoznali kot osebo, so me sprejeli medse/ (DM53). /Kot slabost lahko še navedem varstvo/ (DM54). /Kot pozitivno vidim to,

da otrok postane bolj odgovoren/ (DM55) in /samostojen/ (DM56), /tudi sam sem postal bolj močen/ (DM57), recimo, /ko pride nek izziv, se ga ne ustrašim, ampak vanj »ugriznem« in naredim, kar je treba/ (DM58). /Ne jočem, ampak grem naprej. Človek postane bolj žilav, zunaj trd, a notri še vedno mehak/ (DM59).

EM: /Slabost je to, da otrok nima drugega starša. Opazim, da mu to manjka/ (EM29). /Manj je denarja, položnic pa veliko. Pozimi so stroški večji. Vse finance padejo name/ (EM30). /Kot plus vidim to, da sva z otrokom bolj povezana/ (EM31). /Zdi se mi, da je več pritiskov name, psihičnih pritiskov, iz različnih strani, veliko obveznosti imam, za vse sem sam/ (EM32).

FM: /Zame je prednost v tem, da raje živim sam in vzgajam sam hčerko, ker tega ne bi zmozel z bivšo partnerico/ (FM56). /Sedaj ni več krega v hiši, imava neki mir/ (FM57). /Tudi s starši se sedaj bolje razumem, odkar ni več partnerice/ (FM58). /Veliko več časa preživim sam z otrokom in takrat se imava super/ (FM59). /Pomanjkljivost v naši situaciji je, da se situacija kar še noče umiriti, še vedno so neke spletke in nagajanje/ (FM60). /Tako ne živimo še v miru/ (FM61). /Drugi problem je moja služba, saj jo končam šele ob 5h, tako imam le malo časa za svojega otroka/ (FM62). /Otrokova mama pa nasprotuje, da bi več časa preživela hčerka pri mojih starših/ (FM63). /Tako me mora vsak dan čakati do 6h, da jo poberem/ (FM64). /Prav tako je problem denar, saj ne dobivam nobene preživnine/ (FM65), /tudi državna podpora je slaba/ (FM66). /V celi hiši imamo glavni dohodek od moje službe/ (FM67). /Doma je mama, ki skrbi za nepokretnega očeta/ (FM68). /Imamo pa tudi majhno kmetijo. Tako je veliko dela, za vse pa si sam/ (FM69).

GM: /Največjo pomanjkljivost vidim v pomanjkanju denarnih sredstev, to je velik hendikep enostarševskih družin/ (GM62). /Po navadi ima družina dve plači oziroma dohodka, potem pa si naenkrat kar sam/ (GM63). /Drugi problem sem videl v tem, da mama ni hotela sodelovati/ (GM64). Do tega je ni mogel pripraviti nobeden. /Kasneje pa je že sama pričela zavračati stike s hčerkama/ (GM65) in /te so bile zaradi tega dostikrat žalostne in se počutile neželene/ (GM66). /Prednost enostarševske družine je v tem, da sem ju lahko vzgajal po svoje in mi pri tem noben ni predstavljal ovire/ (GM67). /Če bi recimo imel partnerico bi se moral prilagajati tudi njej/ (GM68), /če pa bi z mamico imela deljeno skrbništvo, bi moral upoštevati tudi njene želje glede vzgoje/ (GM69).

HM: /Največjo pomanjkljivost vidim v tem, da si za vse sam/ (HM49). /Včasih ne morem delati v svojem poslu, saj moram poskrbeti za otroka/ (HM50). /Včasih otrok tudi pogreša mamo/ (HM51) in /me sprašuje razna vprašanja, jaz pa mu moram situacijo olepševati in mu nočem kar povedati, da ga je mama nekako zapustila/ (HM52). /Prednost je, da nisem ves čas v konfliktu z mamo in da otroku tega ni treba prenašati/ (HM53). /Vzgajam ga po svoje/ (HM54) in /preživljam z njim čas, kakor nama odgovarja/ (HM55).

2.3 ZADOVOLJSTVO Z UREDITVIJO POLOŽAJA ENOSTARŠEVSKIH DRUŽIN

AM: /Jaz mislim, da je dobro urejeno/ (AM5). /Nikoli nisem čutil, da bi nam kaj manjkalo/ (AM6), /naučiš se biti pri kateri stvari bolj skromen/ (AM7).

BM: /Ko rečeš, da si, vdovec prideš "bolje čez". Kamorkoli sem prišel, so me sprejeli/ (BM12). /Nikoli nisem užival alkohola, nisem propadel kot oseba/ (BM13). /Otroci imajo vse/ (BM14). /Imel sem srečo, vedno, ko sem potreboval pomoč, sem bil uslišan, pomoč sem vedno dobil/ (BM15). Največ trpijo otroci, pri ločitvi je polno odločitev in dogovorov, pri smrti partnerja pa je tako kot je.

CM: /Za enkrat še nisem uspel formalizirati varstva in vzgoje otrok/ (CM19). /Od prijateljev in znancev sicer slišim, da takšnih primerov ni malo, tako da upoštevajoč število zunajzakonskih skupnosti uradne statistike verjetno ne odražajo realnega števila enostarševskih družin/ (CM20). /Moški iz enostarševskih družin tudi pravijo, da je očetu razmeroma težko formalno dobiti skupno skrbništvo/ (CM21), kar je verjetno (statistično) nekorektno, saj /spol sam po sebi ne predstavlja nobene vnaprejšnje garancije za dobro ali slabo starševstvo/ (CM22), je pa /družba tradicionalno bolj naklonjena mamam/ (CM23).

DM: /Dobro je, da imamo otroški dodatek/ (DM60), /čeprav je bil včasih (pred 2012) boljše urejen, ker ga je CSD lahko nakazoval na dva bančna računa/ (DM61). /Prejšnje podjetje, kjer sem delal, je imel certifikat družinam prijazno podjetje, zato sem lahko kdaj zamudil ali šel prej od dela. Ni bilo problema če sem rekel, da moram iti, ker moram po otroka v vrtec/ (DM62). /Kot negativno vidim

miselnost, da otrok pripada mami/ (DM63). /Največja slabost pa je lažna kazenska ovadba za spolno zlorabo, ki jo lahko poda mama z namenom odrezati očeta od otroka/ (DM64).

EM: /Upravni postopki so včasih preveč zakomplicirani. Kot primer, potekel je potni list otroka za Bosno, sem šel na CSD, ki me je poslal na upravno enoto, po 14 dneh še kar nisem dobil, šel sem spet na CSD, tam so mi rekli, da lahko potni list dvigne mama, čeprav so vedeli, da je otrok pri meni, zato sem šel na sodišče/ (EM33). /Preveč so usmerjeni v otrok - mama/ (EM34).

FM: /Mislim, da ni dobro urejeno/ (FM70). /Mogoče za mame, za očete ne/ (FM71). /Vsi organi se izogibajo težavam, da pač ne morejo nič urediti/ (FM72). /Sodišče nekaj določi, pa se tega nihče ne drži/ (FM73), /sankcij pa ni/ (FM74). /Tako smo ves čas po sodiščih, nič pa se ne premakne ali uredi/ (FM75). /Veliko denarja sem že zmetal za odvetnike, pa nič/ (FM76). /Ker mama nima nobenih dohodkov, ne dobim ničesar od nje za otroka/ (FM77). /Tukaj bi se moralo nekaj urediti/ (FM78).

GM: /Pri nas ni dobro urejeno glede preživnin, tukaj je veliko problemov, ker se kar ne plačujejo/ (GM70). /Družine bi morale imeti nekako enak standard, ne glede na to ali je v njej en starš ali dva/ (GM71). /Otrok ima pravico, da ga preskrbujeta oba starša, tako si lahko tudi več privoščil/ (GM72). /Saj nam ni manjkalo veliko, vendar sem bil pa vedno v skrbeh kako razporediti dohodek/ (GM73). /Če bi se preživnina redno plačevala, bi mi bilo lažje in bi hčerka lahko privoščil več/ (GM74).

HM: /Pomanjkljivost vidim v preživninah, ker so prenizke/ (HM56) in /v mojem primeru neredne/ (HM57). Se pa s tem ne obremenjujem, ker kar dobro služim. Vseeno pa /mislim, da bi morale enostarševske družine dobivati kakšen dodatek več, ker kakšen dan ne morem delati in služiti, ker imam obveznosti zaradi otroka in moram sam poskrbeti za vse in pride do izpada dohodka/ (HM58).

3 Podporna in socialna mreža enostarševskih družin

3.1 VRSTE POMOČI

AM: /Pomoč sem rabil predvsem pri hišnih opravilih/ (AM8). /Pri svojih starših sem dobil največ pomoči, saj živimo v skupnem gospodinjstvu/ (AM9). /Pomagala je moja mama pri hišnih opravilih/ (AM10) in se /kakšen drug sorodnik (teta) s pogovorom glede vzgoje/ (AM11).

BM: /Mogoče pri kuhanju/ (BM16), /pospravljanju/ (BM17). Sam sem vedno več postoril zunaj, /otroka sta morala več pomagati, kot bi sicer. Punci sta prevzeli dela znotraj hiše/ (BM18). /Vsaka šola nekaj stane, veliko smo se naučili drug od drugega/ (BM19). Povsod so plusi in minusi. /Največ sem se naučil od tašče/ (BM20) in /mojih staršev, predvsem mamine vzgoje/ (BM21). /Vzgoja je šla iz roda v rod, da se otroka nauči ubogati in delati. Pri naši hiši se je vedno delalo, vedno smo videli delo, pa tudi če čisto majhno, osnovno delo, kot je pometanje/ (BM22). Mislim, da otroci ne smejo imeti preveč stvari, prav tako se jih ne sme preveč pohvaliti, malo se morajo potruditi in jih potem malo pohvaliti. /Velikokrat gledam in poslušam po radiu in televizijo kakšne poučne oddaje, o vzgoji otrok. Veliko sem se preko tega naučil in se še vedno učim/ (BM23). /Pomoč sem dobil tudi pri sosedih/ (BM24), /največ pa je pomagala tašča, oziroma rejnica od žene, bila je najboljša/ (BM25). Sprejela je ženo in otroka in /pomagala pri varstvu/ (BM26) in /opravilih/ (BM27), /kar je zame pomenilo, da sem lahko neovirano hodil v službo/ (BM28). /V pomoč so bile tudi vzgojiteljice/ (BM29) in /psihologi v šolah/ (BM30).

CM: /Poskušam biti čim bolj samostojen/ (CM24), /občasno potrebujem varstvo/ (CM25), /zahtevno je tudi vzdrževanje stanovanja/ (CM26) (sam sem ga deloma obnovil, čeprav je najemniško ipd.) /Varstvo poiščem pri svojih starših/ (CM27) ali /starših nekdanje partnerke – z obojimi se dobro razumemo in mi z veseljem priskočijo na pomoč/ (CM28). /Pri pomoči se stari starši zelo potrudijo, je pa pri starih starših kot varuškah na splošno morda neka posebnost, to je, da so praviloma »zaljubljeni« v vnukinje, kar posredno pomeni, da jih postavljajo v center pozornosti, posledično niso zadosti konsistentni pri vzgoji, večkrat jim popustijo ipd./ (CM29) To je sicer očitno širši družbeni pojav, ki se opravičuje s tem, da stari starši nimajo neposredne odgovornosti do vnukov, hkrati pa na stara leta tudi sami potrebujejo nekoga, ki bi jih imel rad. /Sam sicer menim, da je vsakdo, ki varuje otroka, dolžan vedno ravnati tako, da skrbi za največjo korist otroka (tudi za ceno nepriljubljenosti pri otroku) in da je tudi dolžan spoštovati vrednote staršev, ki so mu otroka zaupali v varstvo – da torej varstvo izvaja nekako v imenu staršev – kolikor je tu preveliko razhajanje, torej med vrednotami staršev in starih staršev, imajo potem starši težave pri vzgoji, saj znajo otroci zelo dobro izkoristiti različno stopnjo strogosti in drugačnost vrednot v posameznih gospodinjstvih – še toliko bolj to velja za enostarševske družine/ (CM30).

DM: /Varstvo otroka/ (DM65) in /podporo nekoga, na primer pri postavljanju mej. Ni nekoga, ki bi bil ob meni, kot »soborec«, sostarš/ (DM66). /Glede varstva pri drugih ločenih mamah/ (DM67) in /občasno pri varuški, dokler je bil otrok majhen/ (DM68). /Drugače pa se posvetujem pri prijateljih/ (DM69) in /znancih, ki so strokovnjaki s področja vzgoje/ (DM70). /Tudi študij mi veliko pomaga pri tem/ (DM71). /Največ sem bil sam, tako da sem si sam pomagal/ (DM72). /Mi je pa bilo v pomoč druženje z drugimi mamami, da smo malo "pojamrali" drug drugemu in si pomagali z varstvom/ (DM73).

EM: /Prav bi prišla pomoč pri varstvu otroka/ (EM35), /gospodinjskih opravilih/ (EM36), /spremljanju otroka v šolo in nazaj/ (EM37). /Potreboval bi nekoga, da bi se delo in skrb porazdelila/ (EM38). Otrok je še majhen, nič si ne upa, povsod ga spremljam in ga spodbujam k samostojnosti. /Včasih mi je zelo pomagala sestra, zdaj se je odselila/ (EM39). /Imam nekaj prijateljic, ki mi pomagajo/ (EM40). Moških prijateljev nimam. /Brat je v Nemčiji in včasih pošlje obutev in obleke/ (EM41). /Občasno mi pomagajo starši v Bosni/ (EM42). /Pomaga mi tudi študentka iz Fakultete za socialno delo/ (EM43) in /socialne delavke na CSD-ju/ (EM44). /Pomagajo mi pri pravicah/ (EM45), /različnih informacijah/ (EM46), pri /iskanju stanovanja in službe/ (EM47). /Pomagal mi je tudi brezplačni odvetnik/ (EM48). /Pomoč dobim tudi na Rdečem križu/ (EM49) in /MISS-u/ (EM50), tam so /delavke, ki mi prisluhnejo in pomagajo pri kakšnim materialnih dobrinah/ (EM51), tam /dobim hrano/ (EM52), in /kakšne nasvete/ (EM53). /Največ sem si pomagal sam/ (EM54).

FM: /Včasih potrebujem pomoč pri varstvu otroka, če imam kakšne druge obveznosti/ (FM79). /Pomoč poiščem pri sestri/ (FM80). /Ima tudi sama otroke in hčerka je navezana na njih/ (FM81). /Mama mi pri tem ne more pomagati, ker skrbi za očeta, ki ne more iz postelje, ker ga je kap/ (FM82). /Sam potrebujem predvsem čustveno in moralno podporo/ (FM83). /Kdaj potrebujem tudi kakšen nasvet pri sodnih postopkih/ (FM84), /pri tožbah/ (FM85) in /na policiji/ (FM86). /Tako pomoč dobim od dobrih prijateljev/ (FM87), /od staršev/ (FM88) in /od sestre/ (FM89). /Pa tudi moja odvetnica mi je veliko v pomoč/ (FM90). /Daje mi potrebne informacije/ (FM91) in /me vodi skozi postopke/ (FM92). /Eden od prijateljev, ki je imel podobno situacijo, mi svetuje glede postopkov/ (FM93) in pa /z nasveti kako skozi težke situacije/ (FM94). /Veliko podporo in pomoč pa mi dajejo tudi v vrtcu/ (FM95). /Tam so zelo prilagodljivi/ (FM96), /poznajo celo situacijo/ (FM97) in /skušajo pomagati/ (FM98). /Če mama ne pride po otroka, pokličejo mene/ (FM99) in /potem skušajo na pravi način razložiti otroku, da jo danes pride iskat oče, da ni preveč stresno za otroka/ (FM100). /Če organizirajo kakšen izlet ali dogodek, takoj obvestijo mene, da ne grejo informacije slučajno mimo mene/ (FM101).

GM: /Nisem potreboval in ne potrebujem nobene pomoči/ (GM75). /Vse sem kar sam urejal. /Na začetku sem potreboval samo pomoč z informacijami. Te sem našel na centru, s katerim sem bil zelo zadovoljen/ (GM76). /Tudi na šoli so mi dosti znali pomagati z nasveti/ (GM77). /Drugače pa sedaj že vse najdeš na internetu, na raznih forumih/ (GM78). /Za varstvo si pomagam s plačanim varstvom/ (GM79).

HM: /Varstvo/ (HM59) pa /prevoz/ (HM60). S tem nimam problema. /Sedaj imam kratek čas novo partnerico in mi tudi ona največ pomaga pri varstvu/ (HM61). /Drugače pa tudi moji starši/ (HM62) ali pa /starši sinove mame/ (HM63). /Otrok drugače hodi v vrtcu/ (HM64). /Glede informacij o dodelitvi skrbništva in med samim postopkom mi je največ pomagala odvetnica/ (HM65) in pa /partnerka od mojega očeta/ (HM66). /Največ mi pomeni pomoč moje družine, ker mi vedno priskočijo na pomoč/ (HM67) in /jim ni nikoli problem. Z veseljem pazijo na otroka/ (HM68).

3.2 POTREBE PO DODATNI POMOČI

AM: /Druge pomoči ne rabim/ (AM12).

BM: Sam menim, da če veliko oddajaš, tudi veliko prejemaš. Ampak najprej moraš ti nekaj dati. Ker če daš, pomeni da imaš nekaj. /Vedno sem imel dovolj pomoči/ (BM31), /včasih sem se odrekal določenim stvarim, kar pa ni bilo prav/ (BM32). /Več pomoči nisem potreboval in jo tudi ne potrebujem/ (BM33).

CM: Kot rečeno, je /nekoliko težko vzdrževati gospodinjstvo, sam imam sicer nadpovprečno plačo, pa kljub temu živim iz meseca v meseca/ (CM31) (najemnina, stroški itd.), saj otrok ne prikrajšujem za počitnice ipd. /Tudi redno čiščenje gospodinjstva je dosti naporno, ob ostalih obveznostih/ (CM32) (z otroci smo dosti aktivni, hodimo v hribe, na izlete s kolesi ipd.)

DM: /Priateljsko skupino. Da lahko človek enostavno samo pride na obisk. Ljudi, na katere se lahko zanesesh in da imajo čas/ (DM74). /Če na primer zbolíš, da te lahko nekdo pelje k zdravniku ali ti pomagajo pri varstvu/ (DM75). /Socialnega delavca, delavko, ki bi prihajal/a na dom, ki bi deloval/a v smeri izboljšanja odnosa med ločenima in skreganima staršema in bi bil/a pri tem delu nepristran/s ter empatičen/na z mislijo na korist vseh vpletenih/ (DM76). Takrat bi še potreboval /podporno skupino ali skupino za samopomoč za očete. Lahko mešano, to bi bilo še bolje, vendar pod pogojem, da je predstavništvo po spolu izenačeno, v nobenem primeru ne smejo prevladovati ženske. In drugi pogoj: da ima skupina kompetentnega vodjo, da skupina išče konstruktivne rešitve in se izogiba jamranju, militantnosti in sovražnosti do bivših partnerjev/ (DM77).

EM: /Vsaka pomoč je dobrodošla/ (EM55). /Potreboval bi osebo, ki bi pazila na otroka/ (EM56). Zdaj je otrok preveč navezan name, zato bi bilo potrebno, da ima stik še z nekom. /Nekoga, ki bi mu zaupal in bi mi pomagal pri tem, kam zdaj, kako naprej/ (EM57).

FM: /Sedaj bi potreboval pomoč na CSDju, da bi skušali materi s pogovorom razložiti, da s svojim obnašanjem škodi otroku/ (FM102). /Morala bi prenehati s tožbami in nagajanjem/ (FM103). /Razmišljam tudi o tem, da bi zamenjal službo, saj tako ne bo šlo več dolgo/ (FM104). /Skrbi me, kako bo, ko bo šla v šolo. Pri mami se ne bo mogla učiti, ker ni nobenega reda. Sam pa zaradi delavnika nimam zadosti časa/ (FM105).

GM: /Ne potrebujem nobene pomoči/ (GM80).

HM: /Ne potrebujem nič/ (HM69).

4 Informiranost staršev glede pravic enostarševskih družin

4.1 POZNAVANJE PRAVIC ENOSTARŠEVSKIH DRUŽIN

AM: /Dobil sem pravico do otroškega dodatka/ (AM13). /Informacije sem dobil na Centru za socialno delo/ (AM14).

BM: /Denarnih pravic nisem nikoli koristil/ (BM34). Imamo kmetijo in se na njej trudimo vsi. /Šli pa smo dvakrat brezplačno na morje/ (BM35). /Veliko so pomagali v šoli/ (BM36), /vzgojitelji so povedali marsikateri dober nasvet, ki sem ga izkoristil, predal naprej puncam/ (BM37).

CM: /Za enkrat nisem pridobil nobenih pravic/ (CM33). /Verjetno ne spadam več niti pod mlade družine niti pod družine z minimalno ali zelo nizko plačo in kot tak verjetno padem skozi obstoječe socialne mreže/ (CM34).

DM: /Otroški dodatek/ (DM78) in /neprofitno stanovanje. Kot mlada družina sva dobila 100 točk. Ravno sva ujela razpis, če bi morala čakati še eno leto, bi bila hči že prestara da bi lahko kandidirala kot mlada družina/ (DM79). Prijaviti se na ta razpis ni tako enostavno kot se sliši, ni samo to, da izpolniš obrazec. /Veliko informacij sem pridobil pri ločenih mamah/ (DM80), /če sem se želel bolj pozanimati o njih, pa sem iskal po internetu/ (DM81). /Pri firmi, pri kateri sem bil včasih zaposlen je imela naziv delavcem prijazno podjetje, zato sem lahko kdaj zamudil ali prej odšel iz dela/ (DM82).

EM: /Dobim 50€ preživnine iz javnega preživninskega sklada, kar je meni premalo/ (EM58). /Poleg tega dobim otroškega dodatka 114€/ (EM59). Velik del gre za stroške stanovanja. /Imam tudi denarno socialno pomoč/ (EM60). /Vložil sem vlogo za neprofitno stanovanje, upam, da dobim večje stanovanje/ (EM61). /Vključena sva v Botrstvo, otrok dobi 30€ mesečno/ (EM62). /Drugače pa za kakšne druge pravice ne vem, nekateri pravijo, da jih imam, nekateri, da jih nimam/ (EM63).

FM: /Nisem dobil kaj veliko pravic/ (FM106). /Vem samo, da je otrok pri meni in da jaz odločam o varstvu in vzgoji/ (FM107). /Glede denarnih prejemkov nisem dobil veliko od države/ (FM108). /Največ informacij sem dobil od prijatelja, ki je bil v podobni situaciji/ (FM109) in pa /od odvetnice/ (110). /Nekaj tudi od policije/ (FM111).

GM: /Dobil sem večji otroški dodatek/ (GM81). /Na centru so mi pomagali, da sem dekletoma priskrbel tudi štipendije/ (GM82). /Največ informacij sem dobil na centru/ (GM83), /od odvetnika/ (GM84) in pa /na forumih/ (GM85).

HM: /Največ informacij sem dobil od partnerke svojega očeta/ (HM70) in pa /od odvetnice/ (HM71). /Bil sem kar razočaran, da te s takimi informacijami ne skrbi CSD/ (HM72). /Vse se moraš pozanimati sam, pa sploh ne veš, kaj vse ti pripada/ (HM73). /Imam pa večji otroški dodatek/ (HM74), /cenejši vrtec/ (HM75) pa /preživnino/ (HM76).

4.2 POMEN PREJEMKOV

AM: /Taki prejemki pridejo zelo prav sploh enostarševskim družinam, kjer so prihodki omejeni na enega starša/ (AM15).

BM: /Otroka sta imela pokojnine, vsaka po 250€, ki sta jih porabili za šolo/ (BM38). /Svetovali so mi, naj pokojnino zamenjamo za štipendijo in doklade, da bi tako dobili več denarja. Sam nisem želel tega, nisem bil pohlepen. Vzel sem to, kar je država dala od mame, čeprav smo dobili manj denarja/ (BM39). Denar ne prinese sreče.

CM: /Ne prejemam nič od tega, verjetno tudi ne bi bil upravičen glede na zgoraj povedano/ (CM35).

DM: /Dobim 48€ otroškega dodatka, to je polovica od celotnega zneska, pol dobi bivša partnerka/ (DM83). /Prejemki so zelo pomembni, vsak evro veliko pomeni/ (DM84). /Po plačanih položnicah malo ostane, z denarjem znam "čarati", da uspem preživeti mesec/ (DM85). /Si ne privoščim veliko, grem pa vseeno na kavo/ (DM86).

EM: /Zelo velik. Pomagajo meni in otroku preživeti/ (EM64). /Denar porabiva za šolo/ (EM65), /stanovanje/ (EM66), /hrano/ (EM67) in /položnice/ (EM68). /Pomembno mi je to kar potrebuje otrok, da ima osnovne potrebščine/ (EM69). /Moram pa razmisliti kako bom porabil denar, ne hodim okoli in ne pijem alkohola/ (EM70).

FM: /Nimajo velikega pomena, ker so prejemki zelo majhni/ (FM112). /Imam dobro plačo, pa samo enega otroka/ (FM113). /Vse kar dobim od teh dodatkov, tudi za vrtec ni/ (FM114). /Mogoče za oblačila/ (FM115).

GM: /Nimajo nekega pomena/ (GM86).

HM: /Vse prav pride, ko moraš sam preživljati otroka/ (HM77). /Ni pa to kakšen velik dohodek, res je namenjen samo otroku/ (HM78).

4.3 ZADOVOLJSTVO S PRAVICAMI

AM: /Te pravice so zelo pozitivne in dobre/ (AM16), /kaj drugega ne bi potreboval/ (AM17).

BM: /Želel bi, da bi bila večja enakopravnost pri pravicah. Predvsem pri pravicah, ki se tičejo otrok. Zelo so velike denarne razlike. S tem se potem otroci srečajo v šoli in se primerjajo. Tu se pokaže razlika med revnimi in bogatimi/ (BM40). Želel bi tudi, da bi kdorkoli nas obiskal od sociale. Nikoli niso preverili ali imamo za jesti in piti, ali je kdo zlorabljen, kaj bi potrebovali, kaj bi lahko izboljšali. Nikoli ni bilo kontrole in obiska otrok. Pa tudi če bi bil čisti nepričakovan, bi ga bil vesel. Če bi kdo prišel, bi videl da delam dobro in bi me lahko pohvalil. To pa bi mo pomenilo zagon za naprej, za prihodnost/ (BM41).

DM: /Pri preživnini je velika slabost to, da vsak od naju drug drugemu nakaže 100€, v praksi to pomeni, da nihče nobenemu ne da nič, pri otroku pa sistem pokaže 200€ otrokovih prihodkov, a tega denarja sploh ni, kar potem posledično preseže cenzus in enostarševska družina ostane brez pomoči/ (DM87). /Slabo je tudi to, da se od leta 2012 otroškega dodatka ne more več nakazovati na dva tekoča računa. Če je dobila bivša partnerka nakazan otroški dodatek, ga meni ni nikoli nakazala polovice. Zdaj jo jaz prehitim z oddajo vloge in ji potem tudi nakažem denar/ (DM88). /Glede varstva bi želel, da je brezplačno ali pa vsaj za minimalni znesek, a ne kot prostovoljstvo, varuška mora imeti delo plačano/ (DM89). /Dobro bi bilo tudi, da bi obstajal pravno informativni sistem, da bi starš, ki se znajde v določeni situaciji imel na enem mestu informacije pravnega značaja, informacije o tem, kaj

lahko zdaj naredim/ (DM90). /Za otroka pa bi želel zagovornika, zaščitnika njegovih pravic, ko sta starša v sporu in se ne moreta dogovoriti/ (DM91).

EM: /Denarne pravice niso enakomerno porazdeljene, poznam primere mam, ki imajo večji otroški dodatek, a so finančno na boljšem kot jaz/ (EM71). /Zdaj sam plačam recimo šolo v naravi, želel bi, da bi bile šolske obveznosti plačane od države, da bi lahko vsi otroci šli v šolo v naravi, da nebi bil kdo prikrajšan, ker je potem avtomatsko izločen. Tega pa noben starš noče/ (EM72). Dobro bi bilo, da bi otrok več dobil iz javnega preživninskega sklada/ (EM73). /Želel bi, da bi kdo prišel pogledat kako živiva, da nama ni lahko, ampak tudi to, da ni nasilja, da ni alkohola. Ko je šel otrok v šolo, so bili bolj pozorni, zdaj ne več/ (EM74).

FM: /Pravice so zelo slabe/ (FM116). /Prej, ko je bila pri meni partnerica, sva imela večje dodatke, ker je bila brezposelna in imela še enega otroka/ (FM117). /Meni pa ne pripada skoraj nič/ (FM118). /Poleg tega pa še preživnine ne dobim za otroka, ker nima mama nobenega premoženja in ji ne morejo ničesar vzeti/ (FM119).

GM: /Kot sem rekel že prej, bi morala biti denarna podpora za enostarševske družine večja, saj je bistveno težje živeti le od enega dohodka. Mislim, da v Sloveniji ni dobro poskrbljeno glede tega/ (GM87).

HM: /Jaz niti ne potrebujem več/ (HM79). /Sem pa prepričan, da bi morala država dati večjo denarno podporo takim družinam, saj nekateri svojimi dohodki komaj shajajo, na slabšem pa so seveda otroci, ki niso nič krivi/ (HM80).

8.3 Priloga 2: PRIPISOVANJE POJMOV IN KATEGORIJ

8.3.1 Mame samohranilke

1 Dodelitev otroka v varstvo in vzgojo 1.1 Postopek na CSD			
AŽ1	Porazen	Porazen	Nezadovoljstvo s postopkom – splošno
AŽ2	Delavke brez empatije	Odsotnost empatije	Nezadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca
AŽ3	nesposobne racionalnega razmišljanja	Odsotnost racionalnega razmišljanja	Nezadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca
AŽ4	Bile so res naklonjene očetu, saj je ta imel ogromno časa za konstantne obiske pri njih	Imel več časa	Nezadovoljstvo s postopkom – naklonjenost očetu
AŽ5	jaz pa ne, saj sem bila sama po porodu. Mene so vabili na razgovor 4 tedne po porodu, medtem, ko se obiski do 6. tedna odsvetujejo.	Neupoštevanje potreb starša ob rojstvu otroka	Nezadovoljstvo s postopkom – splošno
AŽ6	Predlagali so mi, naj si mleko, po tem ko sem se s hčerko 2 meseca mučila z dojenjem- večinoma zaradi očetovega ustrahovanja, izčrpam in naj dam flaško očetu, da jo bo on nahranil in bosta vzpostavila odnos.	Vzpostavitev stika med otrokom in očetom na račun mame	Nezadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca
AŽ7	Spoznala sem da se na CSD ne morem obračati v zvezi z zaščito otroka.	Nezaupanje v CSD	Nezadovoljstvo s postopkom – nezaupanje v institucijo
BŽ1	Moj postopek je bil hiter	Hiter	Zadovoljstvo s postopkom – splošno
BŽ2	korekten	Korekten	Zadovoljstvo s postopkom – splošno
BŽ3	odločilen v mojo korist	V korist mame	Zadovoljstvo s postopkom – glede odločitve CSD
BŽ4	Oče otroka se je v vsem strinjal	Strinjanje očeta	Zadovoljstvo s postopkom – sodelovanje staršev
BŽ5	S postopkom sem bila zelo zadovoljna	Zadovoljstvo	Zadovoljstvo s postopkom – splošno
BŽ6	Gospod, ki nas je sprejel je bil pripravljen	Pripravljenost	Zadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca
BŽ7	je imel pred seboj popolno viden razdor družine	Uvid v sliko družine	Zadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca
BŽ8	Jaz sem se že prej pozanimala kako in kaj bo	Predhodno iskanje informacij	Informiranost starša
BŽ9	Otrok je želel ostati pri meni	Sprejeta želja otroka	Zadovoljstvo s postopkom – upoštevanje mnenja otroka
BŽ10	Prednost v tem ne vidim, prej izgubo v vsem	Izguba družine	Nezadovoljstvo s postopkom – splošno
CŽ1	Postopek je bil dober	Dober	Zadovoljstvo s postopkom – splošno

CŽ2	nobenih komplikacij	Ni težav	Zadovoljstvo s postopkom – splošno
CŽ3	Delavka tam ni pokazala ravno zanimanja, da bi mi pomagala s kakšnimi informacijami	Odsotnost informacij	Nezadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca
CŽ4	Oče sploh ni hotel tja na srečanje, saj sva se takoj zmenila, da bo otrok pri meni	Otrok dodeljen mami	Predhoden dogovor staršev
CŽ5	Tam smo se samo dogovorili glede stikov	Dogovor o stikih	Zadovoljstvo s postopkom – urejeni stiki
CŽ6	Tako sem bila kar zadovoljna	Zadovoljstvo	Zadovoljstvo s postopkom – splošno
CŽ7	ker nisem imela komplikacij z očetom	Ni težav	Zadovoljstvo s postopkom – sodelovanje staršev
CŽ8	Smo se na hitro sporazumeli	Hitro	Zadovoljstvo s postopkom – sodelovanje staršev
DŽ1	Z bivšim partnerjem sva se vse dogovorila sama	O vsem	Predhoden dogovor staršev
DŽ2	na CSD-ju so naju le usmerjali	Usmerjanje	Zadovoljstvo s postopkom – splošno
DŽ3	Vse je potekalo brez problemov	Ni težav	Zadovoljstvo s postopkom – splošno
DŽ4	Tako, da sem bila kar zadovoljna	Zadovoljstvo	Zadovoljstvo s postopkom – splošno
EŽ1	Nad delom socialnih delavk na CSD-ju sem bila zelo razočarana	Razočaranje	Nezadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca
EŽ2	Socialna delavka ni pokazala nobenega razumevanja	Odsotnost razumevanja	Nezadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca
EŽ3	Z bivšim partnerjem sva odšla tja, da se nekako zmeniva glede otrok . Sklenila sva, da ne moreva več živeti skupaj in da greva narazen. Tam pa so naju prepričevali, da naj ne obupava in naj se nekako zmeniva, naj vztrajava skupaj	Prepričevanje, naj vztrajata skupaj	Nezadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca
EŽ4	Mene je vse skupaj jezilo, saj so mi vsiljevali svojo voljo	Vsiljevanje volje	Nezadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca
EŽ5	Prepiri so se še okrepili	Krepitev prepirov	Nezadovoljstvo s postopkom – nesodelovanje staršev
EŽ6	napotili so naju na sodišče	Nadaljevanje na sodišču	Nezadovoljstvo s postopkom – ni sporazuma
EŽ7	Na CSD-ju se nisem počutila dobro	Slabo počutje	Nezadovoljstvo s postopkom – negativni občutki
EŽ8	občutek sem imela, da me ne poslušajo	Niso prisluhnili	Nezadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca
EŽ9	me ne poskušajo razumeti	Odsotnost razumevanja	Nezadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca
EŽ10	Tja sva hodila skoraj dve leti	Dve leti	Nezadovoljstvo s postopkom – trajanje postopka
EŽ11	bilo je naporno	Napornost postopka	Nezadovoljstvo s postopkom – splošno

FŽ1	S postopkom na CSD sem bila kar zadovoljna	Zadovoljstvo	Zadovoljstvo s postopkom – splošno
FŽ2	Z bivšim partnerjem sva bila v napetih odnosih, nikakor se nisva mogla sporazumeti, pri kom naj bosta otroka	Ni sporazuma	Nezadovoljstvo s postopkom – nesodelovanje staršev
FŽ3	Socialna delavka naju je poslušala	Poslušanje	Zadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca
FŽ4	mirila situacijo	Miritev situacije	Zadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca
FŽ5	Obrazložila nama je, da morajo biti vsaka naša odločitev v korist otrokoma	Odločitve v korist otroka	Zadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca
FŽ6	Otroka sta bila stara 6 in 9, tako sta tudi sama lahko dala mnenje, kje bi bila raje		Zadovoljstvo s postopkom – upoštevanje mnenja otroka
FŽ7	Ker se je odselil oče, sta želela ostati pri meni	Želela ostati pri mami	Zadovoljstvo s postopkom – upoštevanje mnenja otroka
FŽ8	Tako smo se na koncu dogovorili, da skrbništvo pripade meni	Prišli do dogovora	Zadovoljstvo s postopkom – sklenjen sporazum
FŽ9	Oče se je nekaj časa razburjal in ni hotel takoj podpisati sporazuma	Nezmožnost dogovorov	Nezadovoljstvo s postopkom – nesodelovanje staršev
FŽ10	S pomočjo socialne delavke se je nekako sprijaznil, saj mi je zagotovila, da to ne pomeni, da bo prikrajšan za stike z otrokoma	Dosegla strinjanje očeta	Zadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca
GŽ1	S postopkom na CSD sem bila zadovoljna	Zadovoljstvo	Zadovoljstvo s postopkom – splošno
GŽ2	pristop zaposlenih strokoven	Strokoven pristop	Zadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca
GŽ3	korekten do nas udeležencev	Korekten pristop	Zadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca
GŽ4	Pomanjkljivosti nisem zaznala	Brez pomanjkljivosti	Zadovoljstvo s postopkom – splošno
GŽ5	Na centu za socialno delo sporazum ni bil realiziran, zato se je postopek nadaljeval po sodni poti	Nadaljevanje na sodišču	Nezadovoljstvo s postopkom – ni sporazuma
HŽ1	Gospa na centru je bila zelo prijazna	Prijazna socialna delavka	Zadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca
HŽ2	razumevajoča	Razumevajoča	Zadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca
HŽ3	v mojem primeru se je v postopek vključil še gospod direktor	Sodelovanje direktorja CDS-ja	Zadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca
HŽ4	Problem pri takih postopkih je ta, da so zelo poenoteni za vse	Poenoten postopek	Nezadovoljstvo s postopkom – nefleksibilnost
HŽ5	Kljub vsemu so se strokovnjaki trudili	Trud strokovnjakov	Zadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca
HŽ6	Mislim, da je tako prav, da so starši sporazumni in skupaj odločajo o otrocih	Skupni sporazumi in odločitve med staršema	Zadovoljstvo s postopkom – sodelovanje staršev

HŽ7	če zadeva pride do CSD-ja pomeni, da je stanje zelo resno in da nekateri sporazumi niso možni	Nezmožnost dogovorov	Nezadovoljstvo s postopkom – nesodelovanje staršev
HŽ8	Največja pomanjkljivost je to da je postopek zelo tog	Tog postopek	Nezadovoljstvo s postopkom – nefleksibilnost
1.2 Dejavniki, ki vplivajo na odločitev sodišča			
AŽ8	Menim, da če je otrok majhen, ga večinoma materi. Dejstvo je, da otrok nekje do 5. leta najbolj potrebuje mamo. Zaradi čustvovanja. Ker sam ne zmore predelati čustev in se energijsko poveže z mamo. Mama naj bi vsaj bila ta sočutna, mila, razumevajoča oseba v otrokovem življenju.	Pričakovanje dodelitve majhnega otroka materi	Stereotipi glede vloge spola
BŽ11	Komu dodelijo otroka je pa odvisno od tega, kaj družina počne, ali je prisoten kakšen alkohol, nasilje	(Ne)prisotnost alkohola, nasilja	Odklonska (deviantna) vedenja v družini
BŽ12	korekten odnos med otrokom in staršem	Korektnost odnosa med staršem in otrokom	Odnosi med starši in otrokom
CŽ9	Vse smo se dogovorili na centru, tako da nimam izkušenj s sodiščem.	Ni izkušenj s sodiščem	Postopek zaključen na CSD
DŽ5	Težko komentiram, ker nimam izkušenj s tem	Ni izkušenj s sodiščem	Postopek zaključen na CSD
DŽ6	Verjetno še vedno prevladujejo mame kot glavne skrbnice otrok	Pričakovanje dodelitve majhnega otroka materi	Stereotipi glede vloge spola
EŽ12	V našem primeru sta otroka pripadala meni, saj je bil on po poklicu šofer, tako je bil večino časa na poti	Očeta večino časa ni doma	Delavnik starša
EŽ13	Prav tako je kmalu videl sam, da ne bi zmoget varstva in vzgoje sam	Oče ni zmoget	Zmožnost samostojnega varstva in vzgoje
EŽ14	Po dveh letih sva vložila tožbo, postopek pa ni stekel do konca		Prekinjena tožba
EŽ15	Pred tem sva se odločila, da podpiševa sporazum, da dobim jaz otroka	Podpisan sporazum	Postopek zaključen na CSD
EŽ16	Poslala sva ga na sodišče in stvar je bila zaključena	Podpisan sporazum	Postopek zaključen na CSD
FŽ11	V mojem primeru mislim, da je bila res upoštevana korist otroka		Korist otroka
FŽ12	Mislim, da je glavni dejavnik ta, da se pogleda pri kom bo bolje otroku	Kje je otroku bolje	Korist otroka
FŽ13	Bivši partner se je odselil malo stran in otroka bi tako morala menjati šolo	Ni menjave šole	Korist otroka
FŽ14	Hotela sta ostati doma, tako je bilo upoštevano tudi njuno mnenje	Hotela ostati doma	Upoštevano mnenje otroka
GŽ6	Bistveni dejavnik je vsekakor ta, da se otroci dodelijo tistemu staršu, za katerega sodišče	Potrebe otrok pred potrebami starša	Korist otroka

	presodi, da postavlja potrebe otrok pred svojimi lastnimi potrebami		
GŽ7	Pomembno je tudi, da se ločena partnerja čim prej sprijaznita z nastalo situacijo		Sprejetje ločitve
GŽ8	da v ločitveni postopek ne vpletata lastnih otrok	Med procesom ločitve	Zaščita otroka
GŽ9	da ne vplivata nanje, oziroma da se preko njih z manipuliranjem ne poskušata maščevati eden drugemu	Pred manipulacijo	Zaščita otroka
HŽ9	Žal to, da imaš zelo dobrega odvetnika	Dober odvetnik	Pomoč strokovnjaka
HŽ10	V današnjem času je tako, da tudi če greš na psihološko mnenje, še ne pomeni, da bo prav narejeno in odločeno	Ni pogoj za pravo odločitev	Mnenje psihologa
HŽ11	V mojem primeru je bil postopek zelo subjektiven, v korist bivšega moža (tožitelja)	Naklonjeni možu	Subjektivnost v postopku
HŽ12	S protiangumenti smo obrnili postopek tudi na mojo stran	Sprememba v korist matere	Vpliv argumentov
1.3 Ovire v postopku			
AŽ9	Pomagala mi je edino odvetnica. Hvala Bogu, sem jo lahko plačala.	Možnost plačila	Pomoč – odvetnik
AŽ10	Ovira je bil CSD, ki ni gledal koristi otroka	Ne gleda koristi otroka	Ovira pri postopku – CSD
AŽ11	in tega, da se pri tako majhnem otroku njegove potrebe praktično čez noč spreminjajo in se je nemogoče dogovarjati na tako dolgi rok.	Ne prepoznajo spreminjanje potreb otroka	Ovira pri postopku – CSD
BŽ13	Največ težav sem imela, ko je zbolel otrok ali jaz	Otrok ali starš	Ovira pri postopku – bolezen
BŽ14	Drugače pa težav ni bilo, ker se je oče z vsem popolnoma strinjal	Strinjanje	Odsotnost ovir – sodelovanje staršev
BŽ15	V pomoč sta mi bila tast in tašča. Bila sta res popolna in vedno v pomoč	Tašča in tast	Pomoč – sorodniki
BŽ16	Drugače pa sem bila sama dovolj osveščen	Osveščenost	Odsotnost ovir – informiranost starša
BŽ17	So mi pa v postopku pomagali psihologi s tem, da so mi dali vizitko in bili na voljo, če bi jih potrebovala. Ta preventiva mi je bila v tolažbo	Preventiva	Pomoč – psiholog
CŽ10	Problem se je pojavil pri urejanju preživnine, ker oče nekaj časa ni hotel plačevati	Neplačevanje	Ovira pri postopku – preživnina
CŽ11	Tukaj mi je pomagala odvetnica, ki je vse sama uredila glede tega		Pomoč – odvetnica
DŽ7	Na srečo ni bilo nobenih ovir		Odsotnost ovir
EŽ17	Problemov na sodišču nisva imela, saj sva prekinila s tožbo in podpisala sporazum	Podpis sporazuma	Odsotnost ovir – postopek zaključen na CSD
EŽ18	Problem je bil edino kasneje, ko	Zahteva po preživnini	Ovira pri postopku –

	sem zahtevala, da plačuje preživnino		preživnina
EŽ19	Na sodišču so nato določili razumno višino preživnine in stvar je bila zaključena	Določitev preživnine	Odsotnost ovir
EŽ20	Po tem je šlo vse na bolje, saj smo se vsi pomirili in prenehali so se stalni prepiri	Prenehanje prepиров	Odsotnost ovir
FŽ15	Soočala sem se predvsem s tem, da se s partnerjem nisva morala sporazumevati, ker sva bila v napetih odnosih	Napeti odnosi	Ovira pri postopku – nesodelovanje staršev
FŽ16	Komaj kaj sva komunicirala	Ni sporazumevanja	Ovira pri postopku – nesodelovanje staršev
FŽ17	Na CSD nama je pomagala socialna delavka, ki je bila kot nek mediator	Mediacija	Pomoč – socialna delavka
FŽ18	Mirila nas je	Miritev	Pomoč – socialna delavka
FŽ19	skušala dopovedati, da morava gledati sedaj predvsem na otroka, da ne trpita še bolj	Korist otroka	Pomoč – socialna delavka
GŽ10	Predvsem s tem, da se odtujeni partner ni sprijaznil s samo ločitvijo	Oče ni sprejel ločitve	Ovira pri postopku – nesprejetje ločitve
GŽ11	posledično izgubo družine kot skupnosti, kar je vplivalo na dolgotrajnejši sodni proces	Daljši postopek zaradi izgube družine kot skupnosti	Ovira pri postopku – dolgotrajen postopek
GŽ12	Potrebna je bila pomoč odvetnikov		Pomoč – odvetnik
GŽ13	Veliko koristnih informacij ter podporo sem prejela tudi od ožje družine	Informacije	Pomoč – sorodniki
GŽ14	prijateljev		Pomoč – prijatelji
GŽ15	znancev s podobnimi izkušnjami	S podobnimi izkušnjami	Pomoč – znanci
HŽ13	Ker je biološki oče mojih otrok vedel, da sem sama v Sloveniji, je poskušal na vsak način dokazati, da nisem sposobna mati	Bivši mož dokazoval, da je nesposobna mati	Ovira v postopku – nesodelovanje staršev
HŽ14	Morala sem iti na psihološko testiranje	Za mamo	Ovira v postopku – psihološko testiranje
HŽ15	v svojih tožbah je opisoval mojo družino na negativen način	Bivši mož opisoval njo in njeno družino na negativen način	Ovira v postopku – nesodelovanje staršev
HŽ16	obravnavala je trajala skoraj 4 ure	4 ure	Ovira pri postopku – obravnavo
HŽ17	Moj oče je v tem času prišel iz Srbije in mi je pomagal	Starši	Pomoč – sorodniki
HŽ18	Finančni del sem sama pokrila	Sama financirala stroške	Odsotnost ovir – sama plačala postopek
HŽ19	Veliko podpore sem dobila od mojih prijateljev	Podpora	Pomoč – prijatelji
1.4 Stiki in sodelovanje z drugim staršem			
AŽ12	Hčerka je bila po tem, ko je nekajkrat prespala pri očetu, v življenjski nevarnosti. Takrat sem sprožila vse mogoče postopke ampak nihče ni jemal resno. Še	Mamin občutek življenjske ogroženosti otroka	Ogroženost otroka pri stikih

	vedno mi govorijo, da naj čakamo, da se bo nekaj dejansko zgodilo. Mislim, a ni dovolj, da so ignorirali moje opozarjanje, sedaj bi pa hčerka lahko umrla!		
AŽ13	Če vam po pravici povem, sem sedaj popustila. Enostavno se ne morem več boriti proti vsem.	Popuščanje glede stikov	Ogroženost otroka pri stikih
AŽ14	Ker sem očetu dejansko zagrozila, da v primeru, da se zadnji dogodek ponovi, ne bom odnehala dokler stiki ne bodo ukinjeni, je sedaj trezen 1 mesec	Ob dogodkih, ki predstavljajo tveganje	Grožnje drugemu staršu z ukinitvijo stikov
AŽ15	mu hčerko zaupam za 2 dni na teden	Stiki dva dni na teden	Pogostost stikov
AŽ16	Je pa res, da hčerka od njega pride zelo utrujena, živčna, agresivna.	Negativno vedenje	Ocena koristi stika – otroku niso v korist
AŽ17	Ampak on je njen oče in mislim, da dokler ni konstantno v življenjski nevarnosti, da je bolje da ima stik z njim, kot pa da ga nima. Mislim da so rane, če nimaš stika z očetom lahko mnogo hujše, kot če je oče »bluzič«.	Pozna očeta	Ocena koristi stika – otroku v korist
BŽ18	Stiki z očetom so bili neredni	Neredni stiki z drugim staršem	Pogostost stikov
BŽ19	neresni	Neresni	Ocena stika – neresnost drugega starša
BŽ20	otrok je bil večkrat užaljen in prevaran	Negativna čustva	Ocena koristi stika – otroku niso v korist
BŽ21	Otroku sem situacije olepševala in očeta opravičevala. Vedno sem bila pozorna in sem z igro potopila slabo voljo	Opravičevanje partnerja, ki se ne drži dogovora	Pojasnjevanje težav pri stikih
BŽ22	Bila sem res sama za vse	Neredni stiki z drugim staršem – sam za vse	Pogostost stikov
CŽ12	Hčerka nima ravno rednih stikov z očetom	Neredni stiki z drugim staršem	Pogostost stikov
CŽ13	pri katerih tudi sam ne vztraja	Ni interesa s strani drugega starša	Pogostost stikov
CŽ14	Dogovorjeni smo drugače na 14 dni, za vikend	Stiki na dva tedna po dva dni	Pogostost stikov
CŽ15	Dejansko pa so stiki enkrat na mesec	Manj stikov kot dogovorjeno	Pogostost stikov
CŽ16	pa še takrat sem jaz poleg	Ob stikih	Navzočnost mame
CŽ17	Tako ne sodelujem dosti z njim		Nesodelovanje staršev
DŽ8	Dokler je hčerka še v vrtcu, preživi s svojim očetom 2 dneva v tednu ter 1 vikend v mesecu	Dva dneva v tednu in en vikend v mesecu	Pogostost stikov
DŽ9	Od septembra naprej, ko gre v šolo, bo pa z njim vsak drugi vikend ter eno popoldne na teden	V prihodnosti vsak drug vikend in eno popoldne na teden	Pogostost stikov
EŽ21	Stike imajo kolikor se le da redne	Trud za redne stike	Pogostost stikov
EŽ22	Pri nas ne morejo biti redni, ker je on večino časa na poti	Neredni stiki z drugim staršem	Pogostost stikov
EŽ23	Ko je doma, se stiki izvršijo predvsem na željo otrok	Na željo otrok	Pogostost stikov
EŽ24	njega	Na željo drugega starša	Pogostost stikov
EŽ25	Pri tem nimamo nobenih težav	Ni problemov	Sodelovanje staršev

FŽ20	Otroci imajo z očetom stike vsak drugi vikend in pa enkrat na teden popoldne	Vsak drug vikend in eno popoldne na teden	Pogostost stikov
FŽ21	Z bivšim partnerjem glede dogovarjanja kar dobro sodelujeva	Dogovarjanje glede stikov	Sodelovanje staršev
FŽ22	tako da se včasih tudi sproti prilagajava	Prilagajanje	Sodelovanje staršev
FŽ23	Dobro sodelujeva glede vzgoje otrok	Vzgoja	Sodelovanje staršev
FŽ24	kar se tiče šole	Šola	Sodelovanje staršev
FŽ25	drugih dejavnosti otroka	Dejavnosti otrok	Sodelovanje staršev
GŽ16	Stike je z odločbo določilo Višje sodišče v Ljubljani	Stike določilo Višje sodišče v Ljubljani	Odločitev sodišča o stikih
GŽ17	vsak drugi vikend so otroci pri očetu	Vsak drugi teden	Pogostost stikov
GŽ18	otroci so pri očetu tudi vsak torek, ki sledi vikendu, ko so otroci pri materi	Vsak torek po vikendu, ko so pri mami	Pogostost stikov
GŽ19	otroci preživijo pri obeh starših polovico šolskih počitnic ter praznikov	Počitnice in praznike si starša razdelita na polovico	Pogostost stikov
GŽ20	v času poletnih počitnic otroci preživijo pri očetu neprekinjeno 14 dni v enem mesecu počitnic in 7 dni v drugem mesecu počitnic	14 dni neprekinjeno med počitnicami v enem mesecu in 7 dni v drugem	Pogostost stikov
GŽ21	Z bivšim partnerjem sodelujeva korektno	Korektno sodelovanje	Sodelovanje staršev
HŽ20	Otroci imajo enkrat na teden popoldne, do 19 ure po šoli stik z očetom	Stik enkrat tedensko po šoli do 19 ure	Pogostost stikov
HŽ21	vsak drug vikend pri bivšem možu prespijo	Vsak drugi vikend prespijo pri drugem staršu	Pogostost stikov
HŽ22	Ne sodelujem z njim		Nesodelovanje staršev
HŽ23	vsak sms, e-mail je bilo obtoževanje. Zelo težko mi je bilo vse to brati, zato mu nisem več odgovarjala. S časom mi je nehal pisati in me žaliti	Obtoževanje, žaljenje po telefonu in elektronski pošti	Nesodelovanje staršev
HŽ24	Trenutno se samo zmenimo o uri prevzema otrok	Samo glede ure prevzema otrok	Sodelovanje staršev
2 Položaj enostarševskih družin v družbi 2.1 Sprejetost v okolju			
AŽ18	Nekateri se vedejo do naju pomilujoče	pomilovanje	Nesprejetost v okolju
AŽ19	nekatero ženske dejansko mislijo, da bom napadla njihove partnerje	Konkurenca za druge ženske	Nesprejetost v okolju
AŽ20	nekateri ampak redki pa normalno	Redko	Sprejetost v okolju
BŽ23	V okolju se počutim zelo sprejeta	Zelo	Sprejetost v okolju
BŽ24	uživam v tem kraju	Dobro počutje v kraju	Sprejetost v okolju
CŽ18	Počutim se dobro sprejeto		Sprejetost v okolju
CŽ19	nimam občutka, da bi me kdo gledal drugače	No občutka drugačnosti	Sprejetost v okolju
DŽ10	S tem nimam nobenih težav	Ni težav	Sprejetost v okolju
EŽ26	Kot mati samohranilka se počutim dobro sprejeta v okolju	Dobra	Sprejetost v okolju

EŽ27	Ne opazim, da bi me obravnavali kaj drugače	Ni občutka drugačnosti	Sprejetost v okolju
EŽ28	saj nas je čedalje več	Pogostost enostarševskih družin	Sprejetost v okolju
EŽ29	Problem pa sem opazila v šoli	Opažanje	Nesprejetost v okolju – šola
EŽ30	Otroka včasih prideta z nalogo, da morajo prinesiti sliko družine ali pa jo narisati	Naloge	Nesprejetost v okolju – šola
EŽ31	Učiteljice bi morale poudariti naj narišejo družino kakršno pač imajo. In da ni nič narobe če narišejo še očetovo novo partnerko ali pa mojega novega partnerja	Premalo razumevanja učiteljic	Nesprejetost v okolju – šola
EŽ32	O tem bi morali govoriti več v šoli, da so vse oblike družine normalne	Potreba po normalizaciji družinskih oblik	Nesprejetost v okolju – šola
FŽ26	V svojem okolju se počutimo dobro sprejete	Dobra	Sprejetost v okolju
FŽ27	saj so enostarševske družine že čisto nekaj običajnega	Ni občutka drugačnosti	Sprejetost v okolju
GŽ22	V okolju, kjer živimo sedaj, smo dobro sprejeti in ne čutimo zavračanja	Dobra	Sprejetost v okolju
HŽ25	Naučila sem se živeti sama	Naučila se je živeti sama	Neobremenjenost z okoljem
HŽ26	neobremenjeno z okolico	Ni obremenjena z okolico	Neobremenjenost z okoljem
HŽ27	okolje ima tako ali tako več plati in zgodb, ponavadi je tako, da bolj "pametujejo" o drugih, o sebi zelo redko	Okolje ima svoje zgodbe o drugih	Nesprejetost v okolju
HŽ28	A te zgodbe ne pomagajo pri kvaliteti življenja, zato jih skušam preslišati	Presliši zgodbe okolja	Neobremenjenost z okoljem
2.2 Prednosti in pomanjkljivosti v enostarševskih družinah			
AŽ21	Prilagajaš se samo sam sebi in otroku, ni motečih dejavnikov	Ni potrebno	Prednost – prilagajanje
AŽ22	Nisi razpet med otroka in partnerja.	Odsotna	Prednost – razpetost
AŽ23	Pomanjkljivosti že skoraj več ne vidim.	Ni	Pomanjkljivost – splošno
AŽ24	Slabost je definitivno to, da si za vse sam.	Na enem staršu	Pomanjkljivost – skrb
AŽ25	Za redne stroške	Stroški	Pomanjkljivost – skrb
AŽ26	za vzdrževanje doma	Vzdrževanje	Pomanjkljivost – skrb
AŽ27	za prevoze	Prevozi	Pomanjkljivost – skrb
AŽ28	Pa za vsako dejavnost ali službo ko ni otrok v vrtcu, si moram poiskati varstvo.	Varstvo	Pomanjkljivost – skrb
AŽ29	Dejstvo pa je, da so otroci v enostarševskih družinah mnogo bolj samostojni.	Samostojnost	Prednost – otrok
BŽ25	Prednosti v enostarševski družini ni. Izguba partnerja je zame slabo v vseh življenjskih pogledih	Izgubi starša	Pomanjkljivost – otrok
BŽ26	Otroci so v pomanjkanju ljubezni	Primanjkuje ljubezni	Pomanjkljivost – otrok
BŽ27	Največ težav nastane v njihovi	Težave v puberteti	Pomanjkljivost – otrok

	puberteti. Če nisi kos otrokovim zahtevam in mu ne slediš ter ne obvladaš vsega, si lahko v težavah. Družba in okolje ga posrka in slediti mu je potrebno povsod		
BŽ28	Prednost v moji situaciji je ta, da ga vzgajam in odvrčam ter sodelujem v dobrem in slabem	Ni potrebno	Prednost – prilagajanje
CŽ20	Največjo pomanjkljivost vidim v tem, da se ne morem zaposliti	Se ne more zaposliti	Pomanjkljivost – starš
CŽ21	Otroka dam dopoldne v vrtec, popoldne jo moram imeti sama v varstvu	Varstvo	Pomanjkljivost – skrb
CŽ22	Nočem obremenjevati starše, da bi mi potem kaj očitali, koliko mi morajo pomagati	Noče prositi za pomoč	Pomanjkljivost – skrb
CŽ23	Vse službe, ki bi jih lahko dobila, so več izmenske in bi morala delati tudi popoldne. Tega pa ne morem.	Na voljo le večizmensko delo	Pomanjkljivost – starš
CŽ24	Sedaj se skušam dogovoriti nekje vsaj za polovični delovni čas	Možnost polovičnega delovnega časa	Pomanjkljivost – starš
CŽ25	Tako imam zelo majhen dohodek in si ne moreva privoščiti dosti	nizek dohodek	Pomanjkljivost – finance
CŽ26	preživnine tudi ne dobim veliko	Nizka preživnina	Pomanjkljivost – finance
CŽ27	Prednost je pa v tem, da lahko vzgajam hčerko po svoje	Ni potrebno	Prednost – prilagajanje
DŽ11	Prednost je sigurno ta, da ko nisi z otrokom čisto vsak dan, se mu takrat, ko si, sigurno bolj posvetiš	Se otroku bolj posvetiš	Prednost – kvalitetnejše preživljanje skupnega časa
DŽ12	Tudi to, da imaš več časa zase je prednost	Več časa zase	Prednost – starš
DŽ13	saj se boljše počutiš	Bolje počutje	Prednost – starš
DŽ14	si zaradi tega tudi bolj potrpežljiv	Potrpežljivost	Prednost – starš
DŽ15	imaš več energije	Več energije	Prednost – starš
DŽ16	Pomanjkljivosti se trenutno ne spomnim nobene take, ki bi izstopala	Ni	Pomanjkljivost – splošno
EŽ33	Največja prednost pri tem je, da sem svobodna	Svoboda	Prednost – starš
EŽ34	lahko v miru živim s svojimi otroki	Manj konfliktov	Prednost – mirno življenje
EŽ35	Slabost pa vidim predvsem pri otrocih, ker nimajo poleg sebe stalno očeta	Izgubi starša	Pomanjkljivost – otrok
EŽ36	živijo v razbiti družini	Razbita družina	Pomanjkljivost – otrok
FŽ28	Pomanjkljivost je ta, da otroka živita v razbiti družini, seveda si želita da bi starša ostala skupaj	Razbita družina	Pomanjkljivost – otrok
FŽ29	Problem je tudi finančen, saj domov prihaja samo ena plača	Samo ena plača	Pomanjkljivost – finance
FŽ30	Pa tudi velikokrat se meni podrejo plani, če ne dobim varstva, tako da je kar nekaj odrekanja	Odrekanje	Pomanjkljivost – starš
FŽ31	Prednost je v tem, da otrokom in meni ni treba prenašati konfliktov, ki so bili prej med nama	Manj konfliktov	Prednost – mirno življenje
FŽ32	Živimo po svoje	Po svoje	Prednost – mirno življenje

FŽ33	Jaz pa sem svobodna	Svoboda	Prednost – starš
FŽ34	delam kar si želim	Svoboda	Prednost – starš
FŽ35	Tako sem tudi bolj sproščena	Sproščenost	Prednost – starš
GŽ23	Pomanjkljivost enostarševske družine je predvsem, da otroci nimajo stalno ob sebi obeh bioloških staršev	Izgubi starša	Pomanjkljivost – otrok
GŽ24	zahtevnejša oziroma pomanjkljiva vzgoja	Zahtevnejša vzgoja	Pomanjkljivost – starš
GŽ25	finančna skrb otrok	Finančna skrb	Pomanjkljivost – finance
GŽ26	Prednost je lahko mirnejše življenje ob odsotnosti 'problematičnega' partnerja	Mirnejše življenje zaradi odsotnosti 'problematičnega' partnerja	Prednost – mirno življenje
HŽ29	Če si mati dvema sinovoma, ki nimata moškega vzora, je težje. Zdi se mi, da fantje potrebujejo moški vzor	Ni moškega vzora	Pomanjkljivost – otrok
HŽ30	Trenutno smo v procesu spoznavanja mojega prijatelja, zadovoljna sem, opažam, da fanta postajata samozavestnejša	Spoznavanje novega partnerja – otroka bolj samozavestna	Prednost – otrok
HŽ31	Prednost enostarševske družine vidim v bolj mirnem življenju		Prednost – mirno življenje
HŽ32	brez napetosti, nesoglasij med partnerjema	Ni nesoglasij, napetosti med partnerjema	Prednost – mirno življenje
2.3 Zadovoljstvo z ureditvijo položaja enostarševskih družin			
AŽ30	Mislim, da ni nekih opaznih razlik v primerjavi z dvostarševsko.		Ni razlik glede položaja z dvostarševskimi družinami
AŽ31	Mislim pa, da bi bilo več koristi, če bi CSD bil izvzet pri teh zadevah, zaradi mojih slabih izkušenj.	Potrebno izključiti iz postopka	Nezadovoljstvo – CSD
AŽ32	Neustrezno se mi zdi, da ni kaj več denarne podpore za enostarševske.	Premajhna denarna podpora za enostarševske družine	Nezadovoljstvo – CSD
BŽ29	Mislim, da je dobro poskrbljeno		Zadovoljstvo – splošno
BŽ30	Vse je odvisno od njih, kako se zanimajo in vedo za nudeno pomoč	Samoinformiranje	Pomembnost informiranja
BŽ31	Mislim, da pomanjkljivosti ni		Zadovoljstvo – splošno
CŽ28	Ravno manjši dohodek, ker si sam	Samo en vir dohodka	Nezadovoljstvo – finance
CŽ29	premalo podpore za enostarševske družine	Premalo finančne podpore	Nezadovoljstvo – finance
CŽ30	Pa tudi delovna mesta bi morala biti kaj prilagojena, sploh če imaš majhnega otroka	Neprilagojena majhnim otrokom	Nezadovoljstvo – delovna mesta
CŽ31	Preživnine so majhne, pa čeprav sem na denarni podpori	Premajhne	Nezadovoljstvo – preživnine
CŽ32	Edino to je dobro, da je vrtec dosti cenejši in si lahko vsaj to privoščim	Subvencioniran	Zadovoljstvo – vrtec
DŽ17	Mislim, da je kar dobro urejeno		Zadovoljstvo – splošno
DŽ18	Težavo mogoče vidim pri varstvih v vrtcih, ker imajo različne odpiralne čase in ti včasih ne bi	Različni odpiralni časi vrtcev	Nezadovoljstvo – vrtec

	uspelo priti pravočasno		
EŽ37	Mislim, da imamo čisto premalo pravic	Premalo pravic	Nezadovoljstvo – pravice
EŽ38	premalo finančne podpore	Premalo finančne podpore	Nezadovoljstvo – finance
EŽ39	Tudi preživnine so majhne	Premajhne	Nezadovoljstvo – preživnine
EŽ40	Pa o enostarševskih družinah bi morali več govoriti u šoli, da se otroci ne počutijo prikrajšane, da nečesa nimajo, kar imajo drugi	Normalizacija družinskih oblik	Predlog – osveščanje otrok v šoli
EŽ41	Vse starše, mislim, bi morali napotiti k psihologu ali svetovalcu, da jim svetuje, kako vzgajati otroke ločenih staršev	Glede vzgoje otrok ločenih staršev	Predlog – osveščanje staršev
EŽ42	Meni je to zelo pomagalo in o tem teh zadevah se lahko vedno pogovorim odprto z otrokoma	Glede vzgoje otrok ločenih staršev	Zadovoljstvo – razpoložljivost svetovanja
EŽ43	Mislim, da se morajo CSD-ji malo bolj izobraziti glede tega, kako delati s takimi družinami	Potrebna boljša izobrazba delavcev	Nezadovoljstvo – CSD
EŽ44	upoštevati stisko družine	Upoštevanje stiske	Nezadovoljstvo – CSD
EŽ45	njihove želje	Upoštevanje želja	Nezadovoljstvo – CSD
FŽ36	Mislim, da je kar dobro urejeno		Zadovoljstvo – splošno
FŽ37	saj smo popolnoma enaki kakor dvostarševske družine	Izenačenost	Ni razlik glede položaja z dvostarševskimi družinami
FŽ38	Moje mnenje je, da bi nas morali še malo bolj finančno podpreti	Premalo finančne podpore	Nezadovoljstvo – finance
FŽ39	včasih preživnina ni ustrezna	Premajhne	Nezadovoljstvo – preživnine
FŽ40	zmeraj so kakšni nepričakovani stroški	Nepričakovani življenjski stroški	Nezadovoljstvo – finance
GŽ27	Ustrezno se mi zdi, da imamo starši na razpolago določene pravice in možnosti: preživnina, možnost urejenih stikov z otroci, otroški dodatek...	Različne pravice	Zadovoljstvo – pravice
GŽ28	Pomanjkljivosti trenutno ne zaznavam	Ni pomanjkljivosti	Zadovoljstvo – splošno
HŽ33	Mislim, da je ustrezno urejeno	Ustrezna urejenost	Zadovoljstvo – splošno
HŽ34	sem mnenja, da se moraš sam s soočiti s situacijo	Soočenje	Prilagoditev na situacijo
HŽ35	urediti svoje življenje kakor najbolj znaš in kakor ti najbolj ustreza	Ureditev življenja po svoji meri	Prilagoditev na situacijo
3 Podporna in socialna mreža enostarševskih družin 3.1 Vrste pomoči			
AŽ33	Varstvo		Varstvo
AŽ34	Pomagajo mi sestre	Sestre	Varstvo – pomoč družine
AŽ35	mami	Mama	Varstvo – pomoč družine
AŽ36	varuška	Varuška	Varstvo – plačana pomoč
AŽ37	vrtec	Vrtec	Varstvo – plačana pomoč
AŽ38	Te pomoči ne morem oceniti. To je toliko vredno, da se ne da povedat.	Veliko	Zadovoljstvo s pomočjo drugih ljudi
BŽ32	Za dela, kar potrebujem pokličem ustrezno osebo in jo izplačam		Delo – plačana pomoč
BŽ33	Z otrokom se veliko pogovarjam,	S sovrstniki	Druženje – otrok

	ga vozim v družbo otrok		
BŽ34	Pogovarjam se z vrstnicam, ki imajo otroke iste starosti	Z drugimi starši	Druženje – starš
BŽ35	Berem knjige in priročnike vzgoje	Branje knjig in priročnikov	Samoizobraževanje
BŽ36	Otrok je bil v vrtcu	Vrtec	Varstvo – plačana pomoč
BŽ37	Sodelovala sem z vzgojiteljico		Pomoč strokovnjakov – vzgojiteljica
BŽ38	logopedinjo		Pomoč strokovnjakov – logopedinja
BŽ39	učiteljem		Pomoč strokovnjakov – učitelj
BŽ40	Pomoč, ki sem jo potrebovala sem vedno dobila in sem zanjo nepredstavljivo hvaležna	Hvaležnost	Zadovoljstvo s pomočjo drugih ljudi
BŽ41	Pri varstvu sta mi pomagala največ tašča in tast	Tašča in tast	Zadovoljstvo s pomočjo drugih ljudi – pomoč družine
CŽ33	Po navadi potrebujem pomoč pri varstvu		Varstvo
CŽ34	Hčerka hodi v vrtec	Vrtec	Varstvo – plačana pomoč
CŽ35	Kdaj jo čuva moja mami	Mama	Varstvo – pomoč družine
CŽ36	sestra	Sestra	Varstvo – pomoč družine
CŽ37	ne dostikrat	Redko	Pogostost pomoči
CŽ38	Ta pomoč mi veliko pomeni	Veliko	Zadovoljstvo s pomočjo drugih ljudi
CŽ39	Starši mi pomagajo tudi s tem, da lahko živim v isti hiši in plačujem le minimalne stroške, včasih pa nič	Starši	Pomoč pri zmanjševanju bivalnih stroškov
DŽ19	Včasih mi pride prav pomoč družine		Varstvo – pomoč družine
DŽ20	prijateljic		Varstvo – pomoč prijateljev
DŽ21	novega partnerja		Varstvo – pomoč partnerja
DŽ22	pri varstvu zaradi moje službe		Varstvo
EŽ46	Pomoč potrebujem pri varstvu		Varstvo
EŽ47	vzgoji		Vzgoja
EŽ48	denarju		Finančna pomoč
EŽ49	Pri vsem tem mi največ pomaga mati bivšega partnerja, otrokova babica	Otrokova babica	Pomoč – pomoč družine
EŽ50	Skoraj ves čas je kupovala oblačila za otroka	Oblačila	Finančna pomoč – pomoč družine
EŽ51	ju vozila na počitnice	Počitnice	Finančna pomoč in varstvo – pomoč družine
EŽ52	Lahko jo pokličem kadarkoli, za varstvo		Varstvo – pomoč družine
EŽ53	za nasvet glede vzgoje	Nasveti	Vzgoja – pomoč družine
EŽ54	Drugače pa vse potrebne informacije dobim na internetu	Internet	Samoizobraževanje
EŽ55	Veliko pa mi pomaga sedanji partner, glede varstva		Varstvo – sedanji partner
EŽ56	vzgoje		Vzgoja – sedanji partner
EŽ57	Na začetku mi je zelo pomagala napotitev pediatrije, da naj grem na Vzgoja otrok ločenih staršev	Informiranje	Pomoč strokovnjakov – zdravnik
EŽ58	Tja sem hodila z otrokoma na delavnice	O vzgoji otrok ločenih staršev	Pomoč strokovnjakov – delavnice
EŽ59	meni pa je svetoval tudi psiholog		Pomoč strokovnjakov –

			psiholog
EŽ60	Prineslo mi je veliko novega znanja	Novo znanje	Pomoč strokovnjakov – delavnice
EŽ61	počutila sem se bolj opremljeno, da vem, kako naprej z otrokoma	Opremljenost	Pomoč strokovnjakov – delavnice
FŽ41	Pomoč potrebujem pri varstvu		Varstvo
FŽ42	pri tem mi največkrat pomaga sestra, na katero sta otroka dosti navezana	Sestra	Varstvo – pomoč družine
FŽ43	Kdaj potrebujem pomoč jaz, za moralno podporo		Moralna podpora
FŽ44	da se s kom pogovorim		Pogovor
FŽ45	Tukaj mi na pomoč priskočijo prijatelji		Pogovor – prijatelji
FŽ46	sestra		Pogovor – sestra
FŽ47	Ta pomoč mi je neprecenljiva	Veliko	Zadovoljstvo s pomočjo drugih ljudi
GŽ29	Finančno pomoč		Finančna pomoč
GŽ30	pomoč pri vzgoji otrok		Vzgoja
GŽ31	Pri ožji družini		Pomoč – ožja družina
GŽ32	občasno pri prijateljih		Pomoč – prijatelji
GŽ33	Pomagajo pri prevzemanju otrok v šoli in vrtcu	Prevzem otrok v šoli in vrtcu	Varstvo
GŽ34	pomagajo pri varstvu otrok doma ob odsotnosti starša		Varstvo
GŽ35	pomagajo ob bolezni		Ob bolezni
GŽ36	pomagajo z izmenjavo oblačil		Izmenjava oblačil
GŽ37	Pomoč ocenjujem kot zelo dobro in potrebno	Dobra in potrebna pomoč	Zadovoljstvo s pomočjo drugih
HŽ36	Največ pomoči potrebujem pri varstvu otrok		Varstvo
HŽ37	Mi je pa velikokrat pomagal moj oče	Oče	Pomoč – družina
HŽ38	Pomoč poiščem tudi pri prijateljih. Dobri prijatelji vedno priskočijo na pomoč		Pomoč – prijatelji
3.2 Potrebe po dodatni pomoči			
AŽ39	Pomoč pri tem, da bi nekdo očeta dejansko nadzoroval, in poskrbel da bi bil clean. Ker ko bo nekaj časa ne zadet, bo šele lahko videl realno sliko.		Nadzor drugega starša
BŽ42	Starše enostarševskih družin bi lahko nagradili z regresom za dopust	Regres za dopust	Večji dohodek
BŽ43	Bolj kot zase bi rekla, da je otrok potreboval in še vedno pogreša moško osebo, moški lik osebe		Potreba otroka po moškem liku osebe
CŽ40	Največ pomoči bi potrebovala pri iskanju službe, ki bi bila le v dopoldanskem času	V dopoldanskem času	Iskanje primerne zaposlitve
CŽ41	tako bi imela tudi večji dohodek		Večji dohodek
CŽ42	Ali pa pomoč pri dodatnem varstvu otroka, da bi se lahko zaposlila	Dodatna	Pomoč pri varstvu otroku
DŽ23	Imam vse kar potrebujem		Ne potrebuje pomoči
EŽ62	Ne potrebujem ničesar več		Ne potrebuje pomoči

FŽ48	Potrebovala bi mogoče malo večji dohodek ali denarno pomoč		Večji dohodek
FŽ49	da bi lahko otrokoma omogočila kaj več. Sedaj moram gledati na vsak strošek in na to, kaj si lahko privoščimo	Da bi lahko omogočala otrokom kaj več	Večji dohodek
GŽ38	Zaenkrat nobene		Ne potrebuje pomoči
HŽ39	Trudim se, da čim manj obremenjujem okolico		Ne želi obremenjevati okolico
4 Informiranost staršev glede pravic enostarševskih družin 4.1 Poznavanje pravic enostarševskih družin			
AŽ40	Nikjer nobenih dodatnih pravic		Nepoznavanje pravic
AŽ41	vsaj informiral me ni nihče o njih		Neinformiranost
BŽ44	Pravico vzgoje in varstva otroka in odločanja v njegovo korist	Dodelitev otroka v varstvo in vzgojo	Poznavanje pravic
BŽ45	Poleg tega sem dobila otroški dodatek	Otroški dodatek	Poznavanje pravic
BŽ46	otrok pa štipendijo	Štipendija	Poznavanje pravic
BŽ47	To, da sva enostarševska družina je pripomoglo k pridobitvi neprofitnega stanovanja	Neprofitno stanovanje	Poznavanje pravic
BŽ48	Največ informacij sem pridobila na socialnih službah	Socialne službe	Vir informacij
CŽ43	Dobila sem večji otroški dodatek	Otroški dodatek	Poznavanje pravic
CŽ44	dodatno subvencioniran vrtec	Dodatno subvencioniran vrtec	Poznavanje pravic
CŽ45	višja denarna socialna pomoč	Višja denarna socialna pomoč	Poznavanje pravic
CŽ46	Vse informacije za te pravice sem dobila na internetu	Internet	Vir informacij
DŽ24	Nikoli se nisem ubadala s tem, težko bi rekla	Ni zanimanja	Nepoznavanje pravic
EŽ63	Glede tega nisem dosti opremljena, nič ne vem		Nepoznavanje pravic
EŽ64	Vem, da mi pripada preživnina	Preživnina	Poznavanje pravic
EŽ65	otroški dodatek se mi ne zdi nič kaj večji	Otroški dodatek – ni veliko večji	Poznavanje pravic
EŽ66	Priznam, da se za to ne zanimam dovolj	Ni zanimanja	Nepoznavanje pravic
EŽ67	Tašča me je letos opomnila, da lahko na CSD dam prošnjo za kurilno olje, kar sem tudi dobila	Tašča	Vir informacij
FŽ50	Glede tega vem le, da mi pripada preživnina	Preživnina	Poznavanje pravic
FŽ51	nekoliko višji otroški dodatek	Otroški dodatek – višji	Poznavanje pravic
FŽ52	Vse informacije sem dobila na internetu	Internet	Vir informacij
FŽ53	sem vprašala na CSD-ju	CSD	Vir informacij
GŽ39	Pravico dodelitve otrok materi	Dodelitve otrok materi	Poznavanje pravic
GŽ40	pravico do preživnine	preživnina	Poznavanje pravic
GŽ41	Največ informacij sem pridobila od CSD	CSD	Vir informacij
GŽ42	odvetnikov	Odvetniki	Vir informacij
GŽ43	prijateljev	Prijatelji	Vir informacij
HŽ40	Na Centru za socialno delo	CSD	Vir informacij
4.2 Pomen prejemkov			

AŽ42	Velik, ogromno mi pomagajo.		Velik pomen prejemkov
AŽ43	Menim pa da bi za dejanske samohranilke in samohranilce, lahko bili nekoliko višji.		Potreba po večjih prejemkih
AŽ44	Vsi vemo, da preživnine v večini primerov niso niti približek reali.	Neurejenost preživnin	Nezadovoljstvo
BŽ49	Denarni prejemki so zelo dobrodošli		Zadovoljstvo s prejemki
BŽ50	Še dobro da obstajajo, ker nekateri si nebi upali prositi za njih in bi bili posledično še v slabšem finančnem stanju	Pomoč k boljšemu finančnemu položaju	Zadovoljstvo s prejemki
CŽ47	Veliko mi pomenijo, ker drugega dohodka sploh nimam		Velik pomen prejemkov
CŽ48	Z njimi preživljam sebe in pa otroka	Preživljanje družine	Velik pomen prejemkov
DŽ25	Me zelo veseli, da država vsaj malo pomaga, zmeraj prav pride		Zadovoljstvo s prejemki
EŽ68	Te pravice mi pomenijo zelo malo		Majhen pomen prejemkov
EŽ69	Najbolj prav mi pride preživnina, ki se je sedaj še malo zvečala	Večja	Zadovoljstvo – preživnina
EŽ70	Tako lahko živimo kolikor toliko dobro, brez večjih stisk	Omogoča preživetje	Zadovoljstvo – preživnina
FŽ54	Vsi prejemki mi pridejo zelo prav		Zadovoljstvo s prejemki
FŽ55	Otroški dodatek porabim predvsem za nakup oblačil	Oblačila	Pomen otroškega dodatka
FŽ56	šolskih zadev	Šolske potrebščine	Pomen otroškega dodatka
FŽ57	Preživnina pa mi pride prav pri pokrivanju stroškov	Pokrivanje stroškov	Pomen preživnine
GŽ44	Ta del prejemkov predstavlja zelo pomemben vir dohodkov za osnovno preživljanje enostarševske družine	Dohodki kot vir za osnovno preživljanje	Velik pomen prejemkov
HŽ41	V današnjem času, ko se potrebe otrok povečujejo, vsak evro pride zelo prav. Prejemki omogočajo, da imajo otroci čim bolj kvalitetno življenje	Omogočanje bolj kvalitetnega življenja otrok	Velik pomen prejemkov
4.3 Zadovoljstvo s pravicami			
AŽ45	vrtec bi lahko bil cenejši	Drag	Nezadovoljstvo –vrtec
AŽ46	Meni so pri 1000€ plače, naračunali 250€ vrtca + malico. Lahko si predstavljate, da sem ob plačilu najemnine in vrtca in tekočih položnic, otroka komaj preživela.	Veliki	Nezadovoljstvo –stroški
BŽ51	Pravice naj ostanejo in naj vse ostane tako kot je		Zadovoljstvo s pravicami
BŽ52	Želela bi le, da bi mame samohranilke peljali na dopust, kjer bi se družile	Plačan dopust mater samohranilk	Predlog
CŽ49	Mislim, da imamo glede tega kar nekaj pravic		Zadovoljstvo s pravicami
CŽ50	seveda bi si želela večje podpore	Večja denarna podpora	Želja
CŽ51	Ali pa vsaj razumevanje delodajalcev, da ne morem delati	Prilagojen delavnik	Želja

	več izmen, vseeno pa si želim zaposlitve		
DŽ26	Želela bi si višji otroški dodatek	Večji otroški dodatek	Želja
EŽ71	Mislim, da so te pravice čisto premajhne, tako, da nisem ravno zadovoljna		Nezadovoljstvo s pravicami
FŽ58	Pravice so kar v redu		Zadovoljstvo s pravicami
FŽ59	Želim si, da bi lahko privoščila otrokoma kaj več, kakšne počitnice več	Počitnice	Želja
FŽ60	kakšno obšolsko dejavnost	Obšolske dejavnosti	Želja
FŽ61	Tukaj bi država lahko dajala več podpore	Večja podpora države – za dejavnosti otrok	Predlog
GŽ45	Pravice, ki jih omogočajo zakoni, ocenjujem za ustrezne		Zadovoljstvo s pravicami
HŽ42	Mogoče eno lahko izpostavim, in sicer plačano vsako šolo v naravi	Plačana šola v naravi	Predlog
HŽ43	plačano šolo smučanja	Plačana šola smučanja	Predlog
HŽ44	dejavnost, ki se jih otroci udeležijo preko šole	Plačane šolske dejavnosti	Predlog

8.3.2 Očetje samohranilci

OZNAKA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA
1 Dodelitev otroka v varstvo in vzgojo 1.1 Postopek na CSD			
AM1	Sem vdovec. Postopka ni bilo	Oče vdovec	Ni bilo postopka
BM1	Nisem se srečal s tem postopkom, ker je žena umrla in sem avtomatsko dobil otroka v varstvo in vzgojo	Edina oseba za varstvo in skrb otroka	Ni bilo postopka
CM1	Drugi starš se ne strinja s formalizacijo sporazuma glede dodelitve otroka v varstvo in vzgojo, tako da za enkrat varstvo in vzgoja potekata na podlagi neformalnega dogovora med obema staršema	Neformalni dogovor o varstvu in vzgoji otroka	Postopek je v teku
DM1	Postopek je bil težek	Težek	Nezadovoljstvo s postopkom – splošno
DM2	Sodišče, CSD, ves sistem je bil usmerjen v "mama"	Usmerjenost sistema v prid mame	Nezadovoljstvo s postopkom – naklonjenost mami
DM3	V celotnem postopku sem se moral boriti proti temu. Partnerka in socialna delavka sta me stisnili "v kot". Bil sem sam proti njima	Borba proti sistemu	Nezadovoljstvo s postopkom – naklonjenost mami
DM4	približno leto pred tem dobronamerno podpisal izjavo na CSD, kot da sva z bivšo partnerko šla narazen in da je otrok pri njej v varstvu in vzgoji, zato da ona nebi ostala brez dohodkov, saj je izgubila pravico do štipendije. Kot mati samohranilka je zaradi izjave dobila višji otroški dodatek in denarno socialno pomoč. Takšnih izjav zdaj ni več, ker se to ureja na sodišču. Ko sem tej isti socialni delavki vpričo bivše partnerke povedal, kako sva jo prinesla okoli zaradi dohodkov, je le-ta mrtvo hladno izjavila:	Hladnost	Nezadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca

	»Boste pa sedaj res plačevali!«		
DM5	Zaradi te izjave me je bivša partnerka nenehno imela "v šahu". Ko je izvedela, da želim otroka pri sebi, mi je grozila, klicala policijo in me celo tožila – podala tožbo za zaupanje v varstvo in vzgojo, stike in preživnino (s čemer je sama potrdila neveljavnost izjave)	Grozila s policijo in podala tožbo	Nezadovoljstvo s postopkom – grožnje in obtožbe drugega starša
DM6	Odvetnik mi je pomagal odgovoriti na to tožbo	Pomagal pri tožbi	Pomoč strokovnjakov - odvetnik
DM7	Najbolj sem se bal obsodbe spolne zlorabe, to je največji strah vseh očetov	Strah pred obtožbo spolne zlorabe	Nezadovoljstvo s postopkom – negativni občutki
DM8	Povsem nezadovoljen sem bil s postopkom		Nezadovoljstvo s postopkom - splošno
DM9	Prepričevali so me, da je za otroka dobro, da ima en dom, kar je po njihovo pomenilo, da otrok živi pri mami, oče pa ga obiskuje	Prepričevanje, da je za otroka dobro, da živi pri mami	Nezadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca
DM10	Mislil sem, da imajo prav, saj so le strokovnjaki	Verjel v strokovnost strokovnjakov	Nezadovoljstvo s postopkom – nezaupanje v institucijo
DM11	bil sem premalo informiran	Ni informacij	Nezadovoljstvo s postopkom – splošno
DM12	Socialna delavka je bila na strani mame	Na strani mame	Nezadovoljstvo s postopkom – naklonjenost mami
DM13	Ker se glede stikov nisva morala dogovoriti, naju je socialna delavka napotila na sodišče	Nadaljevanje na sodišču	Nezadovoljstvo s postopkom – ni sporazuma
DM14	Sodišča sem se vedno bal, ker sem vedel, da so vedno na strani mame, ne glede na to, kako popoln starš sem, sem pač napačnega spola	Strah, da je slab oče	Nezadovoljstvo s postopkom – negativni občutki
DM15	V postopku sem se počutil slabo	Slabo počutje	Nezadovoljstvo s postopkom – negativni občutki
DM16	zapostavljeno	Zapostavljenost	Nezadovoljstvo s postopkom – negativni občutki
DM17	vse je bilo na strani matere	Na strani mame	Nezadovoljstvo s postopkom – naklonjenost mami
DM18	Ob izjavi, da če se ugotovi, da sta za otroka dobra oba starša, se otrok dodeli materi, sem se počutil razčlovečenega	Razčlovečenost	Nezadovoljstvo s postopkom – negativni občutki
DM19	Na sodišče sem podal dokaze o zanemarjanju s strani mame (slike), sodnica je odvrnila, da to ni nič takega, da se zgodi	Pristranskost sodnice	Nezadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca
DM20	V kolikor bi sam naredil isto, bi se lahko od otroka poslovil. Sam sem moral biti brezmadežen, nisem si smel privoščiti nobene napake	Strožja obravnava očeta	Nezadovoljstvo s postopkom – naklonjenost mami
DM21	nisem bil enakovreden materi	Neenakovrednost materi	Nezadovoljstvo s postopkom – naklonjenost mami
DM22	Nenehno sem se moral dokazovati, da sem dober oče	Nenehno dokazovanje	Nezadovoljstvo s postopkom – naklonjenost mami

EM1	Bivša je odšla		Odhod partnerke
EM2	Iz CSD ja so poslali, da se dogovorimo glede otroka	Povabilo s CSD	Zadovoljstvo s postopkom – splošno
EM3	Tudi sam sem hotel dogovora, a se ona ni odzvala, ni prišla na CSD	Partnerka se ni odzvala vabilu	Nezadovoljstvo s postopkom – nesodelovanje staršev
EM4	CSD je obljubil, da bodo uredili papirje	Obljuba CSD, da bo uredil dokumentacijo	Zadovoljstvo s postopkom – splošno
EM5	Ker nismo mogli doseči dogovora, smo šli na sodišče	Nadaljevanje na sodišču	Nezadovoljstvo s postopkom – ni sporazuma
EM6	Otrok je dodelil meni	V korist očeta	Zadovoljstvo s postopkom – glede odločitve sodišča
EM7	ona pa naj bi mi pomagala in plačevala preživnino	Pomoč partnerke in plačevanje preživnine	Zadovoljstvo s postopkom – glede odločitve sodišča
EM8	Želela je obiskovati otroka na tri mesece, kar je bilo meni premalo	Obiski otroka na tri mesece	Nezadovoljstvo s postopkom – glede odločitve sodišča
EM9	sam sem želel na vsaj dva tedna	Želja po več obiskov mame	Nezadovoljstvo s postopkom – glede odločitve sodišča
EM10	Ničesar se ni držala. Zdaj že osem let ne plačuje preživnine	Neplačevanje preživnine	Nezadovoljstvo s postopkom – nesodelovanje staršev
EM11	Kakšen je postopek, je odvisno od osebe, ki ga vodi		Postopek odvisen od strokovnjaka
EM12	Na enem CSD-ju so mi otroka želeli vzeti	CSD želel vzeti otroka	Nezadovoljstvo s postopkom - ukrepanje institucij
EM13	Na sodišču je bil postopek v redu	Na sodišču bil postopek v redu	Zadovoljstvo s postopkom – splošno
EM14	Slabo se mi pa zdi, ker bivša ni želela sodelovati		Nezadovoljstvo s postopkom – nesodelovanje staršev
EM15	Sodišče pa pravi, da ji ne morejo nič, da imajo zavezane roke	Ni ukrepanja sodišča	Nezadovoljstvo s postopkom – ukrepanje institucij
FM1	Z bivšo partnerico sva se na začetku dogovorila, da hčerka ostane pri meni. Ona je imela že od prej enega sina in takrat je bila že noseča s tretjim otrokom, spet z drugim moškim. Tako se je strinjala, da otroka prepusti meni v varstvo in vzgojo	Na začetku	Zadovoljstvo s postopkom – sodelovanje staršev
FM2	Problem je nastal, ko se je partnerica premislila in je zahtevala otroka ter se ni več držala dogovorjenega	Mama zahtevala otroka zase	Nezadovoljstvo s postopkom – nesodelovanje staršev
FM3	CSD naju je povabil na srečanje, da bi se dogovorili kako naprej	Povabilo s CSD	Zadovoljstvo s postopkom – splošno
FM4	Mama ni hotela več sodelovati, hčerko je hotela zase	Mama zahtevala otroka zase	Nezadovoljstvo s postopkom – nesodelovanje staršev
FM5	Tako so nas poslali kar naprej na sodišče	Nadaljevanje na sodišču	Nezadovoljstvo s postopkom – ni sporazuma
FM6	sam nisem hotel popustiti, ker sem vedel, da je bolje za otroka, da ostane pri meni	Boj za otroka	Nezadovoljstvo s postopkom –

			nesodelovanje staršev
FM7	S postopkom na CSDju nisem bil nikoli zadovoljen		Nezadovoljstvo s postopkom – splošno
FM8	Problemi so nastali, ko mi mama po obiskih ni hotela predati otroka	Preprečevanje stikov	Nezadovoljstvo s postopkom – nesodelovanje staršev
FM9	ščuvala ga je proti meni in mojim staršem	Ščuvanje otroka	Nezadovoljstvo s postopkom – nesodelovanje staršev
FM10	začela je nagajati	Nagajanje	Nezadovoljstvo s postopkom – nesodelovanje staršev
FM11	To sem tudi povedal CSD-ju, vendar so rekli, da nimajo nikakršnih pristojnosti na tem področju in da moramo kar na sodišče, da se ta zadeva uredi	Nadaljevanje na sodišču	Nezadovoljstvo s postopkom – ni sporazuma
FM12	Čprav je sedaj sodno vse urejeno in imam jaz skrbništvo, so še vedno problemi	Problemi	Nesodelovanje staršev po zaključku postopka
FM13	Od CSD bi pričakoval, da bi lahko malo bolj ukrepala	Ni ukrepanja CSD-ja	Nezadovoljstvo s postopkom – ukrepanje institucij
FM14	Na primer, hčerka je zmedena, saj ne ve kako naj se obnaša do vseh vpletenih	Zmeden otrok	Nesodelovanje staršev po zaključku postopka - posledice za otroka
FM15	Ker jo pri mami ščuvajo, ne ve če se lahko družī z mojimi starši in s sestro	Stiki z drugimi slabijo	Nesodelovanje staršev po zaključku postopka - posledice za otroka
FM16	Tudi v vrtcu smo imeli težave, saj je včasih mama sploh ne gre iskati	Se ne drži dogovorjenega	Nesodelovanje staršev po zaključku postopka
FM17	CSD bi moral sklicati sestanek, da se materi razloži, da s takim obnašanjem ne škodi samo meni, ampak tudi otroku. Da bi se malo zamislila	Odsotnost svetovanja drugemu staršu	Nezadovoljstvo s postopkom – ukrepanje CSD
GM1	Takoj ko sem se pričel zavedati, da bom imel probleme glede stikov z otroki, sem odšel na CSD po prve informacije	CSD	Zadovoljstvo s postopkom – vir informacij
GM2	Mamica mi kar naenkrat ni hotela več dati otrok in sem pričel ukrepati	Preprečevanje stikov	Nezadovoljstvo s postopkom – nesodelovanje staršev
GM3	Tam so mi vse povedali in svetovali	Svetovanje	Zadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca
GM4	Poudarili so, da je najbolje, da se vse rešuje na miren način in da se ne smem razburjati, ker bi tako škodil le sebi in otrokoma	Miritev situacije	Zadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca
GM5	Na centru sem povedal mamici, da se bom boril za otroka	Boj za otroka	Nezadovoljstvo s postopkom – nesodelovanje staršev
GM6	je starejša hčerka izrazila željo, da ostane pri meni	Želela ostati pri očetu	Zadovoljstvo s postopkom – upoštevanje mnenja otroka
GM7	Mamica ni dovolila, da greta otroka na zaslišanje na center, tukaj center ni mogel nič narediti	Mama ni dovolila zaslišanja otrok	Nezadovoljstvo s postopkom – nesodelovanje staršev
GM8	Prijavila me je tudi policiji, da zlorabljam otroka	Prijava zlorabe	Nezadovoljstvo s postopkom – grožnje in obtožbe drugega starša

GM9	To sem izkoristil in otroka sam peljal vsaj tja na zaslišanje, ker drugače ne bi dovolila	Zaslišanje otrok na policiji	Nezadovoljstvo s postopkom – grožnje in obtožbe drugega starša
GM10	Pri celem postopku je najbolj nagajala ravno mamica	Nagajanje	Nezadovoljstvo s postopkom – nesodelovanje staršev
GM11	Center je med postopkom tudi šel pogledat bivanjske pogoje k obema, če je vse ustrezno za razvoj otrok	Pregled bivanjskih pogojev	Zadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca
GM12	Na centru so se mi zdeli zelo profesionalni	Profesionalnost	Zadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca
GM13	nepristranski	Nepristranskost	Zadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca
GM14	Zelo so se zavzeli za primer	Zavzetost	Zadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca
GM15	skušali na vse načine pomagati, kolikor so le lahko	Skušali pomagati	Zadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca
GM16	Bil sem zelo zadovoljen z našim sodelovanjem	Dobro sodelovanje	Zadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca
GM17	Problem se je pojavil, ker mamica ni hotela sodelovati		Nezadovoljstvo s postopkom – nesodelovanje staršev
GM18	Socialna delavka mi je pomagala tudi pri urejanju denarnih zadev	Pomoč pri denarnih zadevah	Zadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca
GM19	dajala mi je informacije	Informiranje	Zadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca
GM20	me usmerjala	Usmerjanje	Zadovoljstvo s postopkom – z delom strokovnega delavca
HM1	Med celotnim procesom sem imel kar veliko stika s centri za socialno delo, kar na treh različnih	Veliko	Pogostost stikov s CSD
HM2	V začetku sva se lepo zmenila, da otrok ostane pri njej, jaz pa imam z njim stike za vikende. To je trajalo kako leto, oba sva se držala dogovorjenega	Na začetku skrbništvo mami	Zadovoljstvo s postopkom – sodelovanje staršev
HM3	Problem je nastal, ko sem enkrat prišel iskat otroka v vrtec, saj ga mama ni mogla priti iskati. Odpeljal sem ga k sebi, saj se ona ni niti javljala na telefon. Kar naenkrat je prekinila stike, zvedeli smo, da je znova noseča	Nezmožnost dogovorov	Nezadovoljstvo s postopkom – nesodelovanje staršev
HM4	Bil sem v veliki dilemi, kaj naj naredim. Za 14 dni sem si moral vzeti dopust, saj nisem imel kam dati otroka	Nepričakovano otrok k očetu	Nezadovoljstvo s postopkom – nesodelovanje staršev
HM5	Poleg tega sem se bal imeti otroka ves ta čas pri sebi doma, saj nisem imel skrbništva in sem tako kršil dogovor o stikih	Mama otroka prepustila očetu	Nezadovoljstvo s postopkom – kršenje dogovora o varstvu in vzgoji
HM6	Tako sem se obrnil na center za socialno delo v svojem kraju, kjer mi niti niso znali svetovati	Niso znali svetovati	Nezadovoljstvo s postopkom – splošno

HM7	Poskušali smo skupaj vzpostaviti stik z materjo, ampak nam to ni uspelo pol leta	Mama prekinila stike	Nezadovoljstvo s postopkom – nesodelovanje staršev
HM8	Takrat so mi dali začasno skrbništvo za otroka, dokler se stvari formalno ne uredijo		Urejanje začasnega skrbništva
HM9	S tretjim centrom pa sem sodeloval, ko sem se odločil, da zahtevam popolno skrbništvo, saj otrok niti ni imel stika z materjo	Boj za otroka	Nezadovoljstvo s postopkom – nesodelovanje partnerja
HM10	Ko je mati za to izvedela, je zahtevala nazaj otroka in mogli smo na sodišče	Mama zahtevala otroka zase	Nezadovoljstvo s postopkom – nesodelovanje partnerja
HM11	Z enim centrom sem bil zadovoljen, saj so videli realno situacijo, da je mati zapustila otroka	Uvid v realno situacijo	Zadovoljstvo s postopkom – splošno
HM12	Tukaj so opravili kar nekaj razgovorov tudi z otrokom. Upoštevali so njegovo mnenje	Razgovori z otrokom	Zadovoljstvo s postopkom – upoštevanje mnenja otroka
HM13	Sin se je tam počutil dobro, saj so pogovor z njim opravili med igranjem in se je lahko odprl in povedal pri kom hoče živeti	Varno okolje za izražanje mnenja	Zadovoljstvo s postopkom – upoštevanje mnenja otroka
HM14	Tukaj pa niti niso znali mi dati vseh informacij	Ni informacij	Nezadovoljstvo s postopkom – splošno
HM15	Nekaj časa so bili na mamini strani, češ da sem onemogočal stike med otrokom in njo	Na strani mame	Nezadovoljstvo s postopkom – naklonjenost mami
HM16	Niso mi znali svetovati, kako naj se borim za skrbništvo	Niso znali svetovati	Nezadovoljstvo s postopkom – splošno
HM17	Velika pomanjkljivost je, da je ves proces tako dolg	Dolgotrajen postopek	Nezadovoljstvo s postopkom – splošno
HM18	kar nekaj časa nisem imel skrbništva, otrok pa je živel pri meni	Otrok brez živi pri očetu, ki nima skrbništva	Nezadovoljstvo s postopkom – kršenje dogovora o varstvu in vzgoji
HM19	Mislim, da se niso dovolj potrudili vzpostaviti kontakta z mamo, ki je kar naenkrat prekinila stike z otrokom	Mama prekinila stike	Nezadovoljstvo s postopkom – nesodelovanje staršev
HM20	ga prepustila meni, ki sem bil popolnoma nepripravljen	Nepričakovano otrok k očetu	Nezadovoljstvo s postopkom – nesodelovanje staršev
1.2 Dejavniki, ki vplivajo na odločitev sodišča			
DM23	Najbolj stereotipi. Pač otrok »po naravi« spada k materi	Otrok po naravi spada k materi	Stereotipi glede vloge spola
EM16	Otroka dodelijo tistemu staršu, ki je boljši, ki skrbi zanj. Vedno sem skrbel ta njega, prišel sem iz službe, šel iskati otroka v vrtec, šolo, perem, kuham	Dodelitev staršu ki, skrbi za otroka	Skrb za otroka
EM17	Bivša ni želela skrbeti zanj, raje je pila s prijateljicami. Na sodišču so odločali tudi papirji, na katerih to piše in izjave njenih prijateljic, ki so se potegnile zame	Izjave prijateljic od partnerke – bile na očetovi strani	Izjave drugih oseb
FM18	V mojem primeru mama ni imela veliko pogojev, da dobi skrbništvo, ker se je že pred tem odločila, da otroka pusti meni	Na začetku odločitev, da prepusti otroka očetu	Sporazum staršev

FM19	Prav tako ima enega otroka od prej		Otroci iz drugih razmerij
FM20	Ko sva midva dobila hčerko, tudi zanjo ni dobro skrbela, sem moral velikokrat sam skrbeti zanjo	Velikokrat sam skrbel za otroka	Skrb za otroka
FM21	Ko je bila stara dva meseca, me je že prevarala in zanosila z drugim moškim	Prevara in nov otrok	Otroci iz drugih razmerij
FM22	Imel sem veliko prič, ki so lahko povedale, da bi bilo za otroka najbolje, da ostane pri meni	Priče	Izjave drugih oseb
FM23	Postopoma je sama odnehala z zahtevo, da otrok ostane pri njej	Postopoma odstopila od zahteve	Sporazum staršev
GM21	Pri našem primeru je bilo tako, da mamica ni dobro sodelovala niti na centru	S CSD-jem	Nesodelovanje drugega starša
GM22	niti s sodiščem	S sodiščem	Nesodelovanje drugega starša
GM23	Kmalu so opazili, da mi hoče nagajati	Nagajanje	Nesodelovanje drugega starša
GM24	onemogočati stike z otroki	Onemogočanje stikov	Nesodelovanje drugega starša
GM25	Zelo mi je pomagalo, da sem ves čas zbiral dokaze, kako slabo skrbi za otroka	O slabi skrbi za otroka	Zbiranje dokazov
GM26	Pričalo je tudi kar nekaj strokovnjakinj iz različnih področij	Strokovnjaki	Izjave drugih oseb
GM27	družinski člani	Družina	Izjave drugih oseb
GM28	prijatelji	Prijatelji	Izjave drugih oseb
GM29	Pričala je učiteljica iz šole	Učiteljica	Izjave drugih oseb
GM30	zdravnica	Zdravnik	Izjave drugih oseb
GM31	vzgojiteljica iz vrtca	Vzgojiteljica	Izjave drugih oseb
GM32	Vsi so najbolje poznali mene, saj mamice nikoli ni bilo v vrtec ali šolo, ker se ni zanimala za otroka	Ni zanimanja za otroka	Skrb za otroka
GM33	Vse zadeve sem urejal že prej sam	Urejal sam že prej	Skrb za otroka
GM34	Vedele so, da dobro skrbim za otroka in da se z njima ukvarjam	Ukvarjanje z otrokom	Skrb za otroka
GM35	Upoštevali pa so tudi mnenje otrok, saj sta hoteli ostati pri meni	Ostati pri očetu	Upoštevanje mnenja otroka
GM36	Odvetnik mi je na začetku sodelovanja svetoval naj si vsako stvar, kar se dogaja, zapisujem, saj tudi to upoštevajo na sodišč	Zapisovanje dogajanja	Zbiranje dokazov
GM37	Tako vidijo, da se res trudiš za svoje otroke	Trud za otroka	Skrb za otroka
GM38	Na sodišču ji niso veliko verjeli, saj me je obtožila zlorabe, stike pa mi vseeno pustila	Lažne obtožbe o zlorabi otrok	Nesodelovanje drugega starša
GM39	Še sama je kasneje sčasoma opustila stike z otrokoma	Sčasoma	Opustitev stikov z otrokom
HM21	Tukaj je bil glavni dejavnik ta, da je mama iznenada zapustila otroka in ga prepustila meni	Prepustila ga očetu	Opustitev stikov z otrokom
HM22	Kasneje se je nekaj opravičevala, da je bila takrat v stiski	Opravičevanje	Opustitev stikov z otrokom
HM23	Potem pa še ni hodila na dogovorjena srečanja na CSD	S CSD-jem	Nesodelovanje drugega starša
HM24	ali pa na obravnave na sodiščih	S sodiščem	Nesodelovanje drugega starša
HM25	Videli so, da je neresna in da nima velikega interesa obdržati skrbništva	Neresnost	Nesodelovanje drugega starša
HM26	Prav tako so videli, da bi ovirala stike med otrokom in mano	Onemogočanje stikov	Nesodelovanje drugega starša
HM27	Upoštevali so tudi mnenje otroka, ki je želel	Izrazil željo	Upoštevanje mnenja

	biti pri meni in se pri dveh letih skoraj več ni spomnil matere, ker je toliko časa ni videl		otroka
HM28	Veliko pa so pomagali tudi razni dokazi		Zbiranje dokazov
HM29	pričanja vzgojiteljic	Vzgojiteljica	Izjave drugih oseb
HM30	zdravnikov	Zdravnik	Izjave drugih oseb
HM31	mojih domačih	Družina	Izjave drugih oseb
1.3 Ovire v postopku			
DM24	Sam sem želel zadeve reševati preko mediacije, zunaj sodišča, vendar se bivša partnerka ni odzvala	Partnerka ni želela na mediacijo	Ovira pri postopku – nesodelovanje staršev
DM25	Postopek je bil zame zelo travmatska izkušnja	Travmatska izkušnja	Občutki
DM26	trajala dve leti	Dve leti	Ovira pri postopku – dolgotrajni postopek
DM27	Največ sem si pomagal sam		Pomoč - samopomoč
DM28	V pomoč so mi bile ločene mame, ki so skrbele za otroke. Imeli smo isto izkušnjo, samo spolne vloge so bile zamenjane	S podobnimi izkušnjami	Pomoč - znanci
DM29	Srečal sem tudi očete, vendar sem se z njimi težje ujel, oni so bili bolj "militantni", kar čisto razumem, sam pa sem želel težave reševati na miren način	Nepovezanost z očeti samohranilci	Želja po mirni rešitvi
DM30	V vrtcu sem tudi čutil podporo	Podpora	Pomoč - vrtec
DM31	v šoli manj. Imel pa sem občutek, da ko so drugi starši izvedeli da sem sam, so se od mene umaknili, izolirali	V šoli so se drugi starši umaknili od njega	Pomoč - odsotnost podpore
DM32	Izjeme pa so bili ločeni starši	S podobnimi izkušnjami	Pomoč - znanci
DM33	pomagal moj duhovni učitelj		Pomoč – duhovni učitelj
DM34	Spomnim se, ko sem bil dan pred prvo sodno obravnavo tako živčen, da sem mislil, da mi bo srce skočilo iz prsi. Z navadno britvico se nisem bil sposoben obriti, ker bi se ves porezal	Živčnost	Občutki
DM35	živčen zaradi obravnave. Ta strah lahko primerjam s strahom kot ga čutijo vojaki, ko grejo v boj z 10x močnejšim sovražnikom, ko vedo, da grejo v smrt, da nihče ne preživi. Vedel sem, da na sodišču nimam šans, ker sem napačnega spola. In vedel sem, da mi hči lahko vzamejo in nabijejo obilno preživnino. Bivša bi me dobila v klešče in nad mano izživila svoje frustracije zaradi svojega očeta	Strah sodišča, ker je napačnega spola	Občutki
DM36	Moj učitelj me je slišal, me pogledal s svojimi globokimi, sočutnimi očmi in mi položil dlan na nadlaket ter rekel le: "Relax!". V trenutku sem se umiril. Na sodišču med obravnavo sem se nekajkrat spomnil na ta dogodek in dobil moč za soočanje s pristranskim sodiščem in sistemom	Pomiritev in pridobitev moči	Pomoč – duhovni učitelj
DM37	Bil sem kriv samo zato, ker sem bil moški	Kriv, ker je moški	Ovira pri postopku – sistem na mamini strani
DM38	Še sedaj, po 10-ih letih mi je hudo zaradi	Težki občutki ob	Občutki

	izkušnje krivice	spominu na postopek	
EM18	Največja ovira je bila nesodelovanje s strani matere otroka. Bili smo dogovorjeni za sestanek, nje ni bilo	Mati se ni držala dogovorov	Ovira pri postopku - nesodelovanje staršev
EM19	Največ sem si pomagal sam		Samopomoč
EM20	socialne delavke na CSD-ju		Pomoč – socialna delavka
FM24	Soočal sem se predvsem z nagajanjem	Nagajanje	Ovira pri postopku - nesodelovanje staršev
FM25	tožbami proti meni, ki so prišle s strani mame moje hčerke	Tožba	Ovira pri postopku - nesodelovanje staršev
FM26	Obtoževala me je, da sem pijanec, da sem psihično bolan in tako naprej	Obtoževanje	Ovira pri postopku - nesodelovanje staršev
FM27	Se vedno imam težave, ker mi ne plačuje preživnine	Neplačevanje	Ovira pri postopku - preživnina
FM28	Je brezposelna in nima nobenega premoženja, tako ji ni treba ničesar plačevati	Neplačevanje	Ovira pri postopku - preživnina
FM29	Vse moram plačevati sam	Vse plačuje sam	Ovira pri postopku - stroški
FM30	Pri vsem tem mi je najbolj pomagal prijatelj, ki je bil v podobni situaciji	S podobnimi izkušnjami	Pomoč - prijatelji
FM31	Seznanil me je z vsemi informacijami, kaj vse lahko naredim in na koga vse se lahko obrnem	Informacije o virih pomoči	Pomoč - prijatelji
FM32	Povedal mi je za vse pravice	Informacije o pravicah	Pomoč - prijatelji
FM33	kako moram odreagirati na obtožbe	Informacije o tožbah	Pomoč - prijatelji
FM34	Tako ostajam kolikor se le da miren v takih situacijah		Želja po mirni rešitvi
FM35	Skušam razumeti tudi hčerino mamo, saj se mi ne zdi popolnoma psihično zdrava	Skuša se razumeti z mamo	Želja po mirni rešitvi
FM36	Našel sem tudi dobro odvetnico, s katero se lahko pogovorim in posvetujem o vsem	Nudi tudi pogovor	Pomoč - odvetnik
FM37	Psihično podporo pa mi nudijo tudi doma	Starši	Pomoč - sorodniki
FM38	starši	Starši	Pomoč - sorodniki
FM39	sestra	Sestra	Pomoč - sorodniki
FM40	Pri tem mi je najbolj pomagala sestra. Z mano gre na sodišče in na policijo, če je potrebno kaj urediti	Spremljanje na sodišču, policiji	Pomoč - sorodniki
GM40	Največje probleme sem imel z mamico, ker nikakor ni hotela sodelovati	Mama ni hotela sodelovati	Ovira pri postopku - nesodelovanje staršev
GM41	Poleg tega me je prijavila za spolno zlorabo hčerk in sem imel opravka še s policijo	Obtoževanje	Ovira pri postopku - nesodelovanje staršev
GM42	Najela je tudi pedopsihiatrinjo, da je pričala, da jima bo bolje pri mamici	Najem priče	Ovira pri postopku - nesodelovanje staršev
GM43	Postopek se je vlekel dolgo		Ovira pri postopku – dolgotrajni postopek
GM44	Poleg tega je na začetku sodni izvedenec hotel ločiti hčerke, da bi bila ena pri mamici	Hoteli ločiti otroke	Ovira pri postopku – odločitev sodišča
GM45	Takoj sem se pritožil	Pritožba	Ovira pri postopku – odločitev sodišča
GM46	Dobil sem veliko koristnih informacij s centra	Na CSD	Pomoč – socialna delavka
GM47	Ves čas so me mirili in mi svetovali, da naj vse rešujem po mirni poti in da resnica vedno pride na dan	Miritev	Pomoč – socialna delavka
GM48	Tako so na koncu vse verjeli meni, ker se je	Mamo ujeli na lažeh	Odsotnost ovir – glede

	mamica sama ujela v laži		odločitve sodišča
GM49	Pomagal mi je tudi odvetnik, s svojimi nasveti	Z nasveti	Pomoč - odvetnik
HM32	Največja ovira je dolgotrajnost postopka		Ovira pri postopku – dolgotrajni postopek
HM33	stroški obravnave	Obravnave	Ovira pri postopku - stroški
HM34	Morali smo na kar štiri obravnave, preden se je rešilo	Štiri obravnave	Ovira pri postopku – dolgotrajni postopek
HM35	Enkrat me je sodnica morala odsloviti iz dvorane, saj sem se močno razburil, ker je mama lagala in mi sodnica ni verjela, ker je bila na začetku na njeni strani	Razburjenost	Ovira pri postopku – sistem na mamini strani
HM36	Največ mi je pomagala odvetnica, saj me je mirila, da je primer na moji strani in da se ne smem razburjati, da si s tem samo škodim	Miritev	Pomoč - odvetnik
HM37	Dobro mi je svetovala	Z nasveti	Pomoč - odvetnik
HM38	me spodbujala, da izberem čim več dokazov, ki bi kazali na to, da bo otroku bolje pri meni	Spodbuda za zbiranje dokazov	Pomoč - odvetnik
HM39	Drug problem se je pojavil pri preživnini, saj sem jo na začetku plačeval jaz, potem pa je to morala ona. Tukaj sem se moral tudi boriti, da sem sploh kaj dobil, saj ni hotela plačevati	Borba	Ovira pri postopku - preživnina
1.4 Stiki in sodelovanje z drugim staršem			
CM2	Njena hčerka, danes je stara 12 let in pol, tako mene šteje za svojega očeta, jaz pa njo za svojo hčerko, je pa nikoli nisem posvojil, saj je nekdanja partnerka ocenila, da hčerka potrebuje pokojnino po svojem biološkem očetu. Hkrati imam z nekdanjo partnerko tudi »biološko« hčerko	Stik z biološko in nebiološko hčerko	Ocena koristi stika – otroku v korist
CM3	Glede na to, da za enkrat z nekdanjo partnerko nisva formalizirala varstva in vzgoje otrok	Varstvo in vzgoja še nista formalizirana	Odsotnost formaliziranih stikov
CM4	otroke imava vsak polovico časa, enako med počitnicami, gre torej za nekakšno skupno skrbništvo	Vsak starš polovico časa	Pogostost stikov
CM5	Starejša hčerka dobiva pokojnino po svojem očetu, to pokojnino »upravlja« njena zakonita zastopnica – torej njena mama oziroma moja nekdanja partnerka	Oče nima vpliva na določene finance	Upravljanje skupnih financ
CM6	Glede finančne plati se je posledično precej težko sporazumeti. Sam sem predlagal, da se od skupnih stroškov za oba otroke odšteje pokojnina in da se preostanek skupnih stroškov deli z dva; strogo pravno gledano bi bil sam dolžan prispevati za starejšo hčerko, ko je pri meni, saj njena mati že dobiva omenjeno pokojnino v višini preživnine; za mlajšo hčerko pa bi bil dolžan pokriti polovico skupnih stroškov; sedaj prispevam večino stroškov za mlajšo hčerko, režim glede financ pa glede na navedeno ni stabilen in se je že večkrat spremenil; nekdanja partnerka ima sicer višje dohodke kot jaz, v gospodinjstvu ima tudi dve plači, sam imam eno	Težko se sporazumeti glede finančne plati	Nesodelovanje staršev

CM7	Kot nekdanji partner nimam formalne vezi s starejšo hčerko, ki ni moj biološki otrok, niti posvojenka, po veljavni zakonodaji sem upravičen le do stikov z njo	Neupravičenost do stikov z nebiološko hčerjo	Zakonodaja
CM8	ob morebitni zaostitvi odnosov z nekdanjo partnerko imel skupno skrbništvo nad biološko hčerko, s starejšo hčerko pa le stike	Strah, da bi bivša partnerka odvzela skupno skrbništvo	Nesodelovanje staršev
CM9	Obe hčerki tudi druga drugo dojemata kot sestri, tako da bi takšna različna ureditev za vsako od hčerk tudi njima povzročila precejšnjo škodo	Sestri navezani druga na drugo	Ocena koristi stika – otroku v korist
CM10	Glede na navedeno se nekako moram prilagajati željam nekdanje partnerke, sicer obstaja z njene strani že večkrat omenjena možnost, da starejše hčerke sicer ne bo pustila k meni	Po dogovoru	Pogostost stikov
CM11	Na dolgi rok bi želel zato varstvo in vzgojo formalizirati	Želja po formalizaciji varstva in vzgoje	Odsotnost formaliziranih stikov
CM12	upam, da bodo upoštevali voljo starejše hčerke, ki je sicer precej navezana na mamo, hkrati pa se dobro počuti tudi pri meni	Želja, da upoštevajo voljo nebiološke hčere	Želena ureditev stikov
DM39	Otroku je bilo lepo in dobro pri obeh. Ločitev je dobro sprejela. Naenkrat pa ni več želela biti pri mami ampak pri meni. Za njeno odločitvijo sem trdno stal, bil sem močen zaradi njene želje	Otroku se dobro počuti pri obeh starših	Ocena koristi stika – otroku v korist
DM40	Nisem je nagovarjal proti materi, ravno nasprotno, hkrati pa nisem strl njenega odpora	Želja, da ima otrok stik z drugim staršem	Ocena koristi stika – otroku v korist
DM41	Ta hčerina želja mi je bila vir moči, da sem se boril zanjo na sodišču	Hčerina želja	Vir moči
DM42	Najlažje je, če se vse razdeli na pol, tako finančne zadeve	Vsak starš polovico financ	Deljenje varstva in vzgoje
DM43	kot stiki z otrokom. Hči je en teden pri mami, en teden pri meni. Karkoli drugega ne gre	Stiki z otrokom vsak starš polovico	Deljenje varstva in vzgoje
DM44	Trikrat se je zgodilo, da je v sedmih letih »pozabila« pripeljati otroka k meni. Dal sem pogoj, da ga do določene ure pripelje, drugače grem na policijo. In vsakič sem moral na policijo	Da je otroka pripeljala nazaj k očetu	Pomoč policije
DM45	Stike z mamo imava preko e-mailov	Preko e-mailov	Sodelovanje staršev
DM46	Se je pa zgodilo, da enkrat nisem prejel maila z njenimi predlogi glede počitnic – čisto tehnične težave. Iz tega je nastala huda drama, ker je brez moje vednosti, kaj šele soglasja odpeljala otroka na počitnice. Končalo se je s prijavo na policijo. Od takrat preveri, oziroma pošlje sms, da mi je poslala mail	Motnje v komunikaciji	Nesodelovanje staršev
DM47	Zdi se mi, da se me izogiba, kar ni dobro. Saj ima mojo telefonsko in me lahko pokliče	Izogibanje	Nesodelovanje staršev
DM48	Jaz sem jo že pred nekaj leti nehal klicati, ker se mi ni javila niti poklicala nazaj	Nič več se ne kličeta po telefonu	Nesodelovanje staršev
EM21	Otrok nima stikov z materjo, ker jih ona ne želi	Opustitev stikov	Pogostost stikov
EM22	Tudi sam z njo nimam stikov, ker se izmika. Spremenila je telefonsko številko	Nima stika	Nesodelovanje staršev
EM23	Včasih je poklicala ob petkih, zdaj nič več	Včasih je poklicala,	Nesodelovanje staršev

		zdaj ne več	
FM41	Hčerka je pri mami vsak dan med tednom od 3h do 6h, po dogovoru tudi kakšno soboto	Vsak dan po 3 ure med tednom in kakšno soboto	Pogostost stikov
FM42	Sodelovanje z bivšo partnerico je porazno	Porazno	Nesodelovanje staršev
FM43	Ves čas mi nagaja in me toži za razne zadeve	Nagajanje	Nesodelovanje staršev
FM44	skuša mi vzeti hčerko	Skuša vzeti hčerko	Nesodelovanje staršev
FM45	Prav tako je problem, ker ne upošteva dogovora glede obiskov	Ne upošteva dogovora o stikih	Nesodelovanje staršev
FM46	mi noče vrniti hčerke po koncu obiska	Ne upošteva dogovora o stikih	Nesodelovanje staršev
FM47	Najbolj me boli to, ker ne pomisli, da s tem zelo škodi svojemu otroku	Škoduje otroku	Nesodelovanje staršev
FM48	Tako si samo pošiljava sporočila, ko se dogovarjava za obiske	Dogovarjanje glede stikov	Sodelovanje staršev
FM49	Velikokrat pa dobim tudi grozilna sporočila, kako mi bo vzela otroka	Grožnje o odvzemu otroka	Nesodelovanje staršev
FM50	Sam skušam ostati vljuden in miren	Se trudi	Sodelovanje staršev
FM51	hočem da se enkrat vsaj nekaj dogovorimo in da upoštevamo potem to	Želja po upoštevanju dogovorov	Sodelovanje staršev
GM50	Na začetku sta imele stike z mamico vsak drug vikend, torej soboto in nedeljo	Na začetku vsak drug vikend	Pogostost stikov
GM51	Tudi te stike sem že hotel omejiti, ker mi ni plačevala preživitnine	Skušal omejiti zaradi neplačevanja preživitnine	Pogostost stikov
GM52	je samo nagajala	Nagajanje	Nesodelovanje staršev
GM53	Glede tega sem jo tudi tožil in dobil nazaj, kar mi je bila dolžna	Tožba za preživitnino	Nesodelovanje staršev
GM54	Mamica je kasneje sama opustila stike, ni se več zanimala za hčerke	Opustitev stikov	Pogostost stikov
GM55	Tako, da sedaj sploh nimajo več stikov	Opustitev stikov	Pogostost stikov
GM56	med nami ni nobenega sodelovanja več	Ni stika	Nesodelovanje staršev
HM40	Dogovorili smo se na vsake 14 dni, od petka do nedelje	Vsak drugi vikend	Pogostost stikov
HM41	Nekaj časa se je teh stikov držala, potem spet ne	Neredni stiki z drugim staršem	Pogostost stikov
HM42	Stiki so sedaj nekako redni	Neredni stiki z drugim staršem	Pogostost stikov
HM43	ne držimo se jih čisto točno, se sproti dogovarjamo	Po dogovoru	Pogostost stikov
HM44	Sedaj sva se z mamo pomirila in se lahko normalno dogovarjava glede stikov	Dogovarjanje glede stikov	Sodelovanje staršev
HM45	s tem nimava problemov za enkrat	Ni problemov	Sodelovanje staršev
2 Položaj enostarševskih družin v družbi 2.1 Sprejetost v okolju			
AM2	Počutim se dobro sprejeto, normalno	Dobra	Sprejetost v okolju
BM2	Počutim se zelo sprejeto. Okolica nas je zelo lepo sprejela	Zelo	Sprejetost v okolju
BM3	Sam pravim, da toliko kolikor daješ, toliko tudi dobiš od drugih nazaj	Kolikor daš, toliko dobiš	Sprejetost v okolju
BM4	Po smrti žene sem dobil veliko podpore	Veliko podpore po smrti žene	Sprejetost v okolju
BM5	sosedje so mi bili vedno v pomoč, ko sem jih potreboval	Sosedje vedno v pomoč	Sprejetost v okolju
CM13	Brez kakšnih večjih težav	Ni težav	Sprejetost v okolju
CM14	za enkrat je vse ok	Dobra	Sprejetost v okolju

CM15	Časi so se precej spremenili, danes je veliko razvezanih, odraslih brez otrok, ponovno zvezanih, zato tudi okolica drugače gleda na to	Pogostost enostarševskih družin	Sprejetost v okolju
DM49	Zdaj se počutim zelo sprejet	Zelo	Sprejetost v okolju
DM50	Sem odprt človek, zato me ljudje tudi sprejmejo	Ljudje sprejmejo odprto osebo	Sprejetost v okolju
EM24	Tu poznam ljudi	Znanstva	Sprejetost v okolju
EM25	sem navajen		Navajenost na okolje
EM26	Drugam nebi šel živeti. Nočem spet začenjati znova	Ne želi začenjati znova	Navajenost na okolje
EM27	Pomembno mi je, da se otrok počuti dobro	Da se otrok počuti dobro	Želja po dobrem okolju
EM28	Me je pa včasih sram pred socialnimi delavkami, predvsem zaradi prostorske stiske	Sram pred socialnimi delavkami zaradi prostorske stiske	Nesprejetost v okolju
FM52	Počutim se popolnoma sprejetega	Zelo	Sprejetost v okolju
FM53	Celotna vas je na moji strani in me podpirajo, ker poznajo situacijo	Podpora	Sprejetost v okolju
FM54	Problem je v tem, ker se je bivša partnerica preselila k mojemu sosеду, s katerim ima zdaj že druga dva otroke. Tako se vidavamo vsakodnevno in mi nagajajo	Zaradi bližine drugega starša	Stresno okolje
FM55	Vse skupaj je zelo stresno. Bilo bi lažje, če ne bi živeli tako blizu	Zaradi bližine drugega starša	Stresno okolje
GM57	Mi smo se počutili čisto dobro sprejeti	Dobra	Sprejetost v okolju
GM58	Vsi so me razumeli	Razumevanje	Sprejetost v okolju
GM59	bili pripravljeni pomagati	Podpora	Sprejetost v okolju
GM60	Tudi v službi so bili razumevajoči	Razumevanje	Sprejetost v okolju – na delovnem mestu
GM61	so se zelo dobro prilagajali, kadar sem moral kdaj prej domov zaradi otrok	Prilagajanje	Sprejetost v okolju – na delovnem mestu
HM46	Jaz se počutim čisto sprejetega	Dobra	Sprejetost v okolju
HM47	V vasi vsi poznajo mojo situacijo	Poznavanje situacije	Sprejetost v okolju
HM48	me pri tem podpirajo	Podpora	Sprejetost v okolju
2.2 Prednosti in pomanjkljivosti v enostarševskih družinah			
AM3	Smo bolj povezani to je prednost	Večja	Prednost – povezanost
AM4	časa je pa manj za druženje	Manj časa za druženje	Pomanjkljivost – čas
BM6	Plus vidim v tem, da kamor koli ko greš in rečeš da si vdovec, te veliko lepše sprejmejo. Je lepša beseda kot ločenec	Vdovec lepše sprejet	Prednost – položaj v družbi
BM7	Ločenec zveni za moje pojme bolj negativno	Ločenec ima negativen prizvok	Pomanjkljivost – položaj v družbi
BM8	Pri ločitvi sta oba starša kriva, če si vdov pa nisi kriv, nisi nič naredil narobe	Ni krivde	Prednost – položaj v družbi
BM9	Pri ločenih starših ne nastradajo oni, ampak otroci	Otroci so na slabšem	Pomanjkljivost – otrok
BM10	Minus vidim v tem, da otroci za normalen razvoj rabijo oba starša, torej v enostarševski družini en manjka. Najtežje za celo družino je ob praznovanjih, slavnih, dopustu. Takrat se začuti, da nekdo manjka	Izgubi starša	Pomanjkljivost – otrok
BM11	Pridejo tudi vprašanja zakaj se je to zgodilo ravno nam. Ampak to vprašanje ni postavlja težav, okoli tega se je vse mirno	Ni	Pomanjkljivost – splošno

	odvijalo		
CM16	Prednost je gotovo to, da sam odgovarjaš za vzgojo v svojem gospodinjstvu, kar pomeni, da tudi otroci bolj jasno vedo, kaj lahko pričakujejo	Sam odgovoren za vzgojo	Prednost – skrb
CM17	Slabost je predvsem v tem, da je zelo težko voditi tričlansko gospodinjstvo, ki ima le eno odraslo osebo, sam sem ob službi precej dejaven še v civilni družbi, tako da mi redno zmanjkuje časa za vse	Težko voditi tričlansko gospodinjstvo	Pomanjkljivost – starš
CM18	Tudi finančno je tričlanska družina z eno plačo velik zalogaj, zlasti, če najema stanovanje, in če imata otroka svojo sobo, gre torej za razmeroma večje stanovanje, v katerem pa polovico časa živi le ena oseba	Velik strošek na odraslo osebo	Pomanjkljivost – finance
DM51	Minus je finančna obremenitev	Finančna skrb	Pomanjkljivost – finance
DM52	pomanjkanje časa, to mislim na račun časa zase. Vedno dam na prvo mesto otroka, službo, študij, sebe pa na konec	Pomanjkanje časa zase	Pomanjkljivost – starš
DM53	Slabost je tudi stigmatizacija, čeprav tega ni več toliko, tega je bilo včasih več. Ko so me ljudje spoznali kot osebo, so me sprejeli medse	Stigmatizacija	Pomanjkljivost – položaj v družbi
DM54	Kot slabost lahko še navedem varstvo	Varstvo	Pomanjkljivost – skrb
DM55	Kot pozitivno vidim to, da otrok postane bolj odgovoren	Odgovoren	Prednost – otrok
DM56	samostojen	Samostojnost	Prednost – otrok
DM57	tudi sam sem postal bolj močen	Bolj močen	Prednost – starš
DM58	ko pride nek izziv, se ga ne ustrašim, ampak vanj »ugriznem« in naredim, kar je treba	Se ne ustraši izziva	Prednost – starš
DM59	Ne jočem, ampak grem naprej. Človek postane bolj žilav, zunaj trd, a notri še vedno mehak	Bolj močen	Prednost – starš
EM29	Slabost je to, da otrok nima drugega starša. Opazim, da mu to manjka	Izgubi starša	Pomanjkljivost – otrok
EM30	Manj je denarja, položnic pa veliko. Pozimi so stroški večji. Vse finance padejo name	Finance na enem staršu	Pomanjkljivost – finance
EM31	Kot plus vidim to, da sva z otrokom bolj povezana	Večja	Prednost – povezanost
EM32	Zdi se mi, da je več pritiskov name, psihičnih pritiskov, iz različnih strani, veliko obveznosti imam, za vse sem sam	Več pritiskov na enega starša	Pomanjkljivost – položaj v družbi
FM56	Zame je prednost v tem, da raje živim sam in vzgajam sam hčerko, ker tega ne bi zmoget z bivšo partnerico	Ni potrebno	Prednost - prilagajanje
FM57	Sedaj ni več krega v hiši, imava neki mir	Manj konfliktov	Prednost – mirno življenje
FM58	Tudi s starši se sedaj bolje razumem, odkar ni več partnerice	S starši	Prednost – povezanost
FM59	Veliko več časa preživim sam z otrokom in takrat se imava super	Več časa z otrokom	Prednost – kvalitetnejše preživljanje skupnega časa
FM60	Pomanjkljivost v naši situaciji je, da se situacija kar še noče umiriti, še vedno so neke spletko in nagajanje	Nagajanje	Pomanjkljivost – nesodelovanje drugega starša
FM61	Tako ne živimo še v miru	Ni miru	Pomanjkljivost – nesodelovanje drugega

			starša
FM62	Drugi problem je moja služba, saj jo končam šele ob 5h, tako imam le malo časa za svojega otroka	Ni časa zaradi delovnika	Pomanjkljivost – čas
FM63	Otrokova mama pa nasprotuje, da bi več časa preživela hčerka pri mojih starših	Mama nasprotuje varstvu starih staršev	Pomanjkljivost – skrb
FM64	Tako me mora vsak dan čakati do 6h, da jo poberem	Ni časa zaradi delovnika	Pomanjkljivost – čas
FM65	Prav tako je problem denar, saj ne dobivam nobene preživnine	Ni preživnine	Pomanjkljivost – finance
FM66	tudi državna podpora je slaba	Premalo denarne podpore	Pomanjkljivost – finance
FM67	V celi hiši imamo glavni dohodek od moje službe	Nizek dohodek	Pomanjkljivost – finance
FM68	Doma je mama, ki skrbi za nepokretnega očeta	Skrb za bolnega očeta	Pomanjkljivost – finance
FM69	Imamo pa tudi majhno kmetijo. Tako je veliko dela, za vse pa si sam	Skrb za kmetijo	Pomanjkljivost – finance
GM62	Največjo pomanjkljivost vidim v pomanjkanju denarnih sredstev, to je velik hendikep enostarševskih družin	Nizek dohodek	Pomanjkljivost – finance
GM63	Po navadi ima družina dve plači oziroma dohodka, potem pa si naenkrat kar sam	Samo ena plača	Pomanjkljivost – finance
GM64	Drugi problem sem videl v tem, da mama ni hotela sodelovati		Pomanjkljivost – nesodelovanje drugega starša
GM65	Kasneje pa je že sama pričela zavračati stike s hčerkama	Zavračanje stikov	Pomanjkljivost – nesodelovanje drugega starša
GM66	te so bile zaradi tega dostikrat žalostne in se počutile neželene	Negativna čustva	Pomanjkljivost – otrok
GM67	Prednost enostarševske družine je v tem, da sem ju lahko vzgajal po svoje in mi pri tem noben ni predstavljal ovire	Ni potrebno	Prednost - prilagajanje
GM68	Če bi recimo imel partnerico bi se moral prilagajati tudi njej	Ni potrebno	Prednost - prilagajanje
GM69	če pa bi z mamico imela deljeno skrbništvo, bi moral upoštevati tudi njene želje glede vzgoje	Ni potrebno	Prednost - prilagajanje
HM49	Največjo pomanjkljivost vidim v tem, da si za vse sam	Za vse sam	Pomanjkljivost – starš
HM50	Včasih ne morem delati v svojem poslu, saj moram poskrbeti za otroka	Ni časa za posel	Pomanjkljivost – starš
HM51	Včasih otrok tudi pogreša mamo	Pogreša drugega starša	Pomanjkljivost – otrok
HM52	me sprašuje razna vprašanja, jaz pa mu moram situacijo olepševati in mu nočem kar povedati, da ga je mama nekako zapustila	Nerazumevanje otroka, olepševanje situacije	Pomanjkljivost – otrok
HM53	Prednost je, da nisem ves čas v konfliktu z mamo in da otroku tega ni treba prenašati	Manj konfliktov	Prednost – mirno življenje
HM54	Vzgajam ga po svoje	Ni potrebno	Prednost - prilagajanje
HM55	preživljam z njim čas, kakor nama odgovarja		Prednost – kvalitetnejše preživljanje skupnega časa
2.3 Zadovoljstvo z ureditvijo položaja enostarševskih družin			

AM5	Jaz mislim, da je dobro urejeno	Ustrezna urejenost	Zadovoljstvo – splošno
AM6	Nikoli nisem čutil, da bi nam kaj manjkalo	Nič ne manjka	Zadovoljstvo – splošno
AM7	naučiš se biti pri kateri stvari bolj skromen	Naučena skromnost	Zadovoljstvo – splošno
BM12	Ko rečeš, da si, vdovec prideš "bolje čez". Kamorkoli sem prišel, so me sprejeli	Sprejemanje vdovstva	Zadovoljstvo – splošno
BM13	Nikoli nisem užival alkohola, nisem propadel kot oseba	Odsotnost odvisnosti	Zadovoljstvo – splošno
BM14	Otroci imajo vse	Nič ne manjka	Zadovoljstvo – splošno
BM15	Imel sem srečo, vedno, ko sem potreboval pomoč, sem bil uslišan, pomoč sem vedno dobil	Vedno dobil pomoč	Zadovoljstvo – pomoč
CM19	Za enkrat še nisem uspel formalizirati varstva in vzgoje otrok	Varstvo in vzgoja otrok še nista formalizirana	Nezadovoljstvo – postopek
CM20	Od prijateljev in znancev sicer slišim, da takšnih primerov ni malo, tako da upoštevajoč število zunajzakonskih skupnosti uradne statistike verjetno ne odražajo realnega števila enostarševskih družin	Veliko primerov, ki še niso rešeni	Nezadovoljstvo – postopek
CM21	Moški iz enostarševskih družin tudi pravijo, da je očetu razmeroma težko formalno dobiti skupno skrbništvo	Očetje težko dobijo skrbništvo	Nezadovoljstvo – prednost mamam
CM22	spol sam po sebi ne predstavlja nobene vnaprejšnje garancije za dobro ali slabo starševstvo	Spol ne vpliva na dobro/ slabo starševstvo	Nezadovoljstvo – prednost mamam
CM23	družba tradicionalno bolj naklonjena mamam	Pogled družbe	Nezadovoljstvo – prednost mamam
DM60	Dobro je, da imamo otroški dodatek	Otroški dodatek	Zadovoljstvo – pravice
DM61	čeprav je bil včasih (pred 2012) boljše urejen, ker ga je CSD lahko nakazoval na dva bančna računa	Nakazovanje otroškega dodatka na dva računa	Predlog – deljenje pravic
DM62	Prejšnje podjetje, kjer sem delal, je imel certifikat družinam prijazno podjetje, zato sem lahko kdaj zamudil ali šel prej od dela. Ni bilo problema če sem rekel, da moram iti, ker moram po otroka v vrtec	Družinam prijazno podjetje	Zadovoljstvo – pravice
DM63	Kot negativno vidim miselnost, da otrok pripada mami	Pogled družbe	Nezadovoljstvo – prednost mamam
DM64	Največja slabost pa je lažna kazenska ovadba za spolno zlorabo, ki jo lahko poda mama z namenom odrezati očeta od otroka	Lažna kazenska ovadba za spolno zlorabo	Nezadovoljstvo – izkoriščanje pravic
EM33	Upravni postopki so včasih preveč zakomplicirani. Kot primer, potekel je potni list otroka za Bosno, sem šel na CSD, ki me je poslal na upravno enoto, po 14 dneh še kar nisem dobil, šel sem spet na CSD, tam so mi rekli, da lahko potni list dvigne mama, čeprav so vedeli, da je otrok pri meni, zato sem šel na sodišče	Zakomplicirani postopki	Nezadovoljstvo – postopek
EM34	Preveč so usmerjeni v otrok - mama		Nezadovoljstvo – prednost mamam
FM70	Mislim, da ni dobro urejeno	Ni urejeno	Nezadovoljstvo – splošno
FM71	Mogoče za mame, za očete ne		Nezadovoljstvo –

			prednost mamam
FM72	Vsi organi se izogibajo težavam, da pač ne morejo nič urediti	Izogibajo se težavam	Nezadovoljstvo - institucije
FM73	Sodišče nekaj določi, pa se tega nihče ne drži	Neupoštevanje določil	Nezadovoljstvo - institucije
FM74	sankcij pa ni	Ni sankcij	Nezadovoljstvo - institucije
FM75	Tako smo ves čas po sodiščih, nič pa se ne premakne ali uredi	Se nič ne uredi	Nezadovoljstvo - institucije
FM76	Veliko denarja sem že zmetal za odvetnike, pa nič	Velik strošek	Nezadovoljstvo - institucije
FM77	Ker mama nima nobenih dohodkov, ne dobim ničesar od nje za otroka	Se ne plačuje	Nezadovoljstvo - preživnine
FM78	Tukaj bi se moralo nekaj urediti	Potreba po ureditvi	Nezadovoljstvo - preživnine
GM70	Pri nas ni dobro urejeno glede preživnin, tukaj je veliko problemov, ker se kar ne plačujejo	Se ne plačuje	Nezadovoljstvo - preživnine
GM71	Družine bi morale imeti nekako enak standard, ne glede na to ali je v njej en starš ali dva	Pravica do enakega standarda	Nezadovoljstvo – finance
GM72	Otrok ima pravico, da ga preskrbujeta oba starša, tako si lahko tudi več privoščita	Pravica otroka, da ga preskrbujeta oba starša	Nezadovoljstvo – finance
GM73	Saj nam ni manjkalo veliko, vendar sem bil pa vedno v skrbih kako razporediti dohodek	Težko razporejanje dohodka	Nezadovoljstvo – finance
GM74	Če bi se preživnina redno plačevala, bi mi bilo lažje in bi hčerkama lahko privoščil več	Neredne	Nezadovoljstvo - preživnine
HM56	Pomanjkljivost vidim v preživninah, ker so prenizke	Premajhne	Nezadovoljstvo - preživnina
HM57	v mojem primeru neredne	Neredne	Nezadovoljstvo - preživnine
HM58	mislim, da bi morale enostarševske družine dobivati kakšen dodatek več, ker kakšen dan ne morem delati in služiti, ker imam obveznosti zaradi otroka in moram sam poskrbeti za vse in pride do izpada dohodka	Premalo finančne podpore	Nezadovoljstvo – finance
3 Podporna in socialna mreža enostarševskih družin 3.1 Vrste pomoči			
AM8	Pomoč sem rabil predvsem pri hišnih opravilih	Hišna opravila	Pomoč – gospodinjska opravila
AM9	Pri svojih starših sem dobil največ pomoči, saj živimo v skupnem gospodinjstvu	Starši	Pomoč – ožja družina
AM10	Pomagala je moja mama pri hišnih opravilih	Mama	Pomoč – gospodinjska opravila
AM11	kakšen drug sorodnik (teta) s pogovorom glede vzgoje	Pogovor	Vzgoja – pomoč družine
BM16	Mogoče pri kuhanju	Kuhanje	Pomoč – gospodinjska opravila
BM17	pospravljanju	Pospravljanje	Pomoč – gospodinjska opravila
BM18	otroka sta morala več pomagati, kot bi sicer. Punci sta prevzeli dela znotraj hiše	Otroci	Pomoč – gospodinjska opravila
BM19	Vsaka šola nekaj stane, veliko smo se naučili drug od drugega	Učenje drug od drugega	Medsebojna pomoč
BM20	Največ sem se naučil od tašče	Tašča	Pomoč – ožja družina
BM21	mojih staršev, predvsem mamine vzgoje	Mamina vzgoja	Vzgoja – pomoč

			družine
BM22	Vzgoja je šla iz roda v rod, da se otroka nauči ubogat in delat. Pri naši hiši se je vedno delalo, vedno smo videli delo, pa tudi če čisto majhno, osnovno delo, kot je pometanje	Vsak družinski član	Pomoč – gospodinjska opravila
BM23	Velikokrat gledam in poslušam po radiu in televizijo kakšne poučne oddaje, o vzgoji otrok. Veliko sem se preko tega naučil in se še vedno učim	Izobraževanje o vzgoji preko radia in televizije	Samoizobraževanje – radio, televizija
BM24	Pomoč sem dobil tudi pri sosedih		Pomoč – sosedge
BM25	največ pa je pomagala tašča, oziroma rejnica od žene, bila je najboljša	Tašča	Pomoč – ožja družina
BM26	pomagala pri varstvu	Otrokova babica	Varstvo – pomoč družine
BM27	opravilih	Tašča	Opravila
BM28	kar je zame pomenilo, da sem lahko neovirano hodil v službo	Lahko neovirano hodil v službo	Zadovoljstvo s pomočjo drugih ljudi
BM29	V pomoč so bile tudi vzgojiteljice		Pomoč strokovnjakov – vzgojiteljica
BM30	psihologi v šolah	V šoli	Pomoč strokovnjakov – psiholog
CM24	Poskušam biti čim bolj samostojen		Želja po samostojnosti
CM25	občasno potrebujem varstvo		Varstvo
CM26	zahtevno je tudi vzdrževanje stanovanja		Vzdrževanje stanovanja
CM27	Varstvo poiščem pri svojih starših	Starši	Varstvo – pomoč družine
CM28	starših nekdane partnerke – z obojimi se dobro razumemo in mi z veseljem priskočijo na pomoč	Tašča, tast	Pomoč – ožja družina
CM29	Pri pomoči se stari starši zelo potrudijo, je pa pri starih starših kot varuškah na splošno morda neka posebnost, to je, da so praviloma »zaljubljeni« v vnukinje, kar posredno pomeni, da jih postavljajo v center pozornosti, posledično niso zadosti konsistentni pri vzgoji, večkrat jim popustijo ipd.	Varuške in stari starši pri vzgoji popuščajo	Varstvo
CM30	Sam sicer menim, da je vsakdo, ki varuje otroka, dolžan vedno ravnati tako, da skrbi za največjo korist otroka (tudi za ceno nepriljubljenosti pri otroku) in da je tudi dolžan spoštovati vrednote staršev, ki so mu otroka zaupali v varstvo – da torej varstvo izvaja nekako v imenu staršev – kolikor je tu preveliko razhajanje, torej med vrednotami staršev in starih staršev, imajo potem starši težave pri vzgoji, saj znajo otroci zelo dobro izkoristiti različno stopnjo strogosti in drugačnost vrednot v posameznih gospodinjstvih – še toliko bolj to velja za enostarševske družine	Želi, da otroke drugi vzgajajo tako, kot jih on	Varstvo
DM65	Varstvo otroka		Varstvo
DM66	podporo nekoga, na primer pri postavljanju mej. Ni nekoga, ki bi bil ob meni, kot »soborec«, sostarš	Soborec, sostarš	Pomoč – oseba
DM67	Glede varstva pri drugih ločenih mamah	Nasveti	Varstvo – pomoč ločenih mam

DM68	občasno pri varuški, dokler je bil otrok majhen	Varuška	Varstvo – plačana pomoč
DM69	Drugače pa se posvetujem pri prijateljih	Nasveti	Pomoč – prijatelji
DM70	znancih, ki so strokovnjaki s področja vzgoje	Znanci, s področja vzgoje	Pomoč – znanci
DM71	Tudi študij mi veliko pomaga pri tem		Pomoč – študij
DM72	Največ sem bil sam, tako da sem si sam pomagal		Samopomoč
DM73	Mi je pa bilo v pomoč druženje z drugimi mamami, da smo malo "pojamrali" drug drugemu in si pomagali z varstvom	Druženje, pogovori	Pomoč – ločene mame
EM35	Prav bi prišla pomoč pri varstvu otroka		
EM36	gospodinjskih opravilih	Gospodinjska opravila	Vzdrževanje gospodinjstva
EM37	spremljanju otroka v šolo in nazaj	Spremljanje otrok v šolo in nazaj	Pomoč pri varstvu otroka
EM38	Potreboval bi nekoga, da bi se delo in skrb porazdelila	Razdelitev dela in skrbi	Pomoč – oseba
EM39	Včasih mi je zelo pomagala sestra, zdaj se je odselila	V preteklosti pomoč sestre	Pomoč – ožja družina
EM40	Imam nekaj prijateljic, ki mi pomagajo		Pomoč – prijatelji
EM41	Brat je v Nemčiji in včasih pošlje obutev in obleke	Brat pošlje obutev in obleke	Pomoč – ožja družina
EM42	Občasno mi pomagajo starši v Bosni	Starši	Pomoč - ožja družina
EM43	Pomaga mi tudi študentka iz Fakultete za socialno delo		Pomoč – študentka FSD
EM44	socialne delavke na CSD-ju		Pomoč strokovnjakov – socialna delavka
EM45	Pomagajo mi pri pravicah	Pravice	Pomoč strokovnjakov – socialna delavka
EM46	različnih informacijah	Informacije	Pomoč strokovnjakov – socialna delavka
EM47	iskanju stanovanja in službe	Iskanje stanovanja, službe	Pomoč strokovnjakov – socialna delavka
EM48	Pomagal mi je tudi brezplačni odvetnik	Brezplačni	Pomoč strokovnjakov - odvetnik
EM49	Pomoč dobim tudi na Rdečem Križu	Rdeči Križ	Pomoč – organizacija
EM50	MISS-u	MISS	Pomoč – organizacija
EM51	delavke, ki mi prisluhnejo in pomagajo pri kakšnim materialnih dobrinah	Materialne dobrine	Pomoč – organizacija
EM52	dobim hrano	Hrana	Pomoč – organizacija
EM53	kakšne nasvete	Nasveti	Pomoč – strokovnjaki
EM54	Največ sem si pomagal sam		Samopomoč
FM79	Včasih potrebujem pomoč pri varstvu otroka, če imam kakšne druge obveznosti	Včasih	Varstvo
FM80	Pomoč poiščem pri sestri	Sestra	Varstvo – pomoč družine
FM81	Ima tudi sama otroke in hčerka je navezana na njih	Sestra	Varstvo – pomoč družine
FM82	Mama mi pri tem ne more pomagati, ker skrbi za očeta, ki ne more iz postelje, ker ga je kap	Mama ne more zaradi bolezni očeta	Varstvo – pomoč družine
FM83	Sam potrebujem predvsem čustveno in moralno podporo		Moralna podpora
FM84	Kdaj potrebujem tudi kakšen nasvet pri sodnih postopkih	Glede sodnih postopkov	Informacije in nasveti
FM85	pri tožbah	Pri tožbah	Informacije in nasveti
FM86	na policiji		Pomoč - policija
FM87	Tako pomoč dobim od dobrih prijateljev		Pomoč - prijatelji

FM88	od staršev	Starši	Pomoč – ožja družina
FM89	od sestre	Sestra	Pomoč - sestra
FM90	Pa tudi moja odvetnica mi je veliko v pomoč		Pomoč strokovnjakov - odvetnik
FM91	Daje mi potrebne informacije	Daje informacije	Pomoč strokovnjakov - odvetnik
FM92	me vodi skozi postopke	Vodi skozi postopke	Pomoč strokovnjakov - odvetnik
FM93	Eden od prijateljev, ki je imel podobno situacijo, mi svetuje glede postopkov	Imel podobno situacijo	Pomoč - prijatelji
FM94	z nasveti kako skozi težke situacije	Nasveti	Pomoč - prijatelji
FM95	Veliko podporo in pomoč pa mi dajejo tudi v vrtcu	Podpora	Pomoč - vrtec
FM96	Tam so zelo prilagodljivi	Prilagodljivost	Pomoč - vrtec
FM97	poznajo celo situacijo	Poznavanje situacije	Pomoč - vrtec
FM98	skušajo pomagati	Skušajo pomagati	Pomoč - vrtec
FM99	Če mama ne pride po otroka, pokličejo mene	Glede prevzema otroka iz vrtca	Pomoč - vrtec
FM100	potem skušajo na pravi način razložiti otroku, da jo danes pride iskat oče, da ni preveč stresno za otroka	Pomoč pri razumevanju otroka	Pomoč - vrtec
FM101	Če organizirajo kakšen izlet ali dogodek, takoj obvestijo mene, da ne grejo informacije slučajno mimo mene	Dobro obveščanje	Pomoč - vrtec
GM75	Nisem potreboval in ne potrebujem nobene pomoči		Ne potrebuje pomoči
GM76	Vse sem kar sam urejal. Na začetku sem potreboval samo pomoč z informacijami. Te sem našel na centru, s katerim sem bil zelo zadovoljen	Informacije	Pomoč – socialna delavka
GM77	Tudi na šoli so mi dosti znali pomagati z nasveti	Nasveti	Pomoč - šola
GM78	Drugače pa sedaj že vse najdeš na internetu, na raznih forumih	Informacije	Pomoč - internet
GM79	Za varstvo si pomagam s plačanim varstvom		Varstvo – plačana pomoč
H59	Varstvo		Varstvo
HM60	prevoz		Prevoz
HM61	Sedaj imam kratek čas novo partnerico in mi tudi ona največ pomaga pri varstvu		Varstvo – sedanji partner
HM62	Drugače pa tudi moji starši	Starši	Varstvo – pomoč družine
HM63	starši sinove mame	Tašča, tast	Varstvo – pomoč družine
HM64	Otrok drugače hodi v vrtec	Vrtec	Varstvo – plačana pomoč
HM65	Glede informacij o dodelitvi skrbništva in med samim postopkom mi je največ pomagala odvetnica	Daje informacije	Pomoč strokovnjakov - odvetnik
HM66	partnerka od mojega očeta	Partnerka očeta	Pomoč – ožja družina
HM67	Največ mi pomeni pomoč moje družine, ker mi vedno priskočijo na pomoč	Veliko	Zadovoljstvo s pomočjo drugih ljudi
HM68	jim ni nikoli problem. Z veseljem pazijo na otroka	Ni problema	Zadovoljstvo s pomočjo drugih ljudi
3.2 Potrebe po dodatni pomoči			
AM12	Druge pomoči ne rabim		Ne potrebuje pomoči

BM31	Vedno sem imel dovolj pomoči	Vedno imel dovolj pomoči	Ne potrebuje pomoči
BM32	včasih sem se odrekal določenim stvarim, kar pa ni bilo prav		Odrekanje
BM33	Več pomoči nisem potreboval in jo tudi ne potrebujem		Ne potrebuje pomoči
CM31	nekoliko težko vzdrževati gospodinjstvo, sam imam sicer nadpovprečno plačo, pa kljub temu živim iz meseca v meseca	Težko, a se znajde	Vzdrževanje gospodinjstva
CM32	Tudi redno čiščenje gospodinjstva je dosti naporno, ob ostalih obveznostih	Naporno čiščenje	Vzdrževanje gospodinjstva
DM74	Prijateljsko skupino. Da lahko človek enostavno samo pride na obisk. Ljudi, na katere se lahko zanesesh in da imajo čas	Da se lahko zanesesh na nekoga	Prijateljska skupina
DM75	Če na primer zbolíš, da te lahko nekdo pelje k zdravniku ali ti pomagajo pri varstvu	Pomoč ob bolezni, pri varstvu	Prijateljska skupina
DM76	Socialnega delavca, delavko, ki bi prihajal/a na dom, ki bi deloval/a v smeri izboljšanja odnosa med ločenima in skreganima staršema in bi bil/a pri tem delu nepristran/s ter empatičen/na z mislijo na korist vseh vpletenih	Nepristranskost, mediator	Socialni delavec
DM77	podporno skupino ali skupino za samopomoč za očete. Lahko mešano, to bi bilo še bolje, vendar pod pogojem, da je predstavništvo po spolu izenačeno, v nobenem primeru ne smejo prevladovati ženske. In drugi pogoj: da ima skupina kompetentnega vodjo, da skupina išče konstruktivne rešitve in se izogiba jamranju, militantnosti in sovražnosti do bivših partnerjev	Konkretno delo na konstruktivnih rešitvah	Skupina za samopomoč
EM55	Vsaka pomoč je dobrodošla	Vsaka pomoč dobrodošla	Pomoč – splošno
EM56	Potreboval bi osebo, ki bi pazila na otroka		Pomoč pri varstvu otroka
EM57	Nekoga, ki bi mu zaupal in bi mi pomagal pri tem, kam zdaj, kako naprej	Pomoč pri usmerjanju kako naprej	Pomoč – oseba
FM102	Sedaj bi potreboval pomoč na CSDju, da bi skušali materi s pogovorom razložiti, da s svojim obnašanjem škodi otroku	Svetovanje drugemu staršu	Socialni delavec
FM103	Morala bi prenehati s tožbami in nagajanjem	Svetovanje drugemu staršu	Socialni delavec
FM104	Razmišljam tudi o tem, da bi zamenjal službo, saj tako ne bo šlo več dolgo	Da se lahko posveti otroku	Iskanje primerne zaposlitve
FM105	Skrbi me, kako bo, ko bo šla v šolo. Pri mami se ne bo mogla učiti, ker ni nobenega reda. Sam pa zaradi delavnika nimam zadosti časa	Prilagojen delovni čas	Iskanje primerne zaposlitve
GM80	Ne potrebujem nobene pomoči		Ne potrebuje pomoči
HM69	Ne potrebujem nič		Ne potrebuje pomoči
4 Informiranost staršev glede pravic enostarševskih družin 4.1 Poznavanje pravic enostarševskih družin			
AM13	Dobil sem pravico do otroškega dodatka	Otroški dodatek	Poznavanje pravic
AM14	Informacije sem dobil na Centru za socialno delo	CSD	Vir informacij

BM34	Denarnih pravic nisem nikoli koristil	Ni koristil	Denarne pravice
BM35	Šli pa smo dvakrat brezplačno na morje		Brezplačni dopust na morju
BM36	Veliko so pomagali v šoli	Šola	Vir informacij
BM37	vzgojitelji so povedali marsikateri dober nasvet, ki sem ga izkoristil, predal naprej puncam	Vzgojitelji	Vir informacij
CM33	Za enkrat nisem pridobil nobenih pravic		Brez pravic
CM34	Verjetno ne spadam več niti pod mlade družine niti pod družine z minimalno ali zelo nizko plačo in kot tak verjetno padem skozi obstoječe socialne mreže	Ne dosega kriterijev za pridobitev pravic	Brez pravic
DM78	Otroški dodatek	Otroški dodatek	Poznavanje pravic
DM79	neprofitno stanovanje. Kot mlada družina sva dobila 100 točk. Ravno sva ujela razpis, če bi morala čakati še eno leto, bi bila hči že prestara da bi lahko kandidirala kot mlada družina	Neprofitno stanovanje	Poznavanje pravic
DM80	Veliko informacij sem pridobil pri ločenih mamah	Ločene mame	Vir informacij
DM81	če sem se želel bolj pozanimati o njih, pa sem iskal po internetu	Internet	Vir informacij
DM82	Pri firmi, pri kateri sem bil včasih zaposlen je imela naziv delavcem prijazno podjetje, zato sem lahko kdaj zamudil ali prej odšel iz dela	Družini prijazno podjetje	Poznavanje pravic
EM58	Dobim 50€ preživnine iz javnega preživninskega sklada, kar je meni premalo	Preživnina	Poznavanje pravic
EM59	Poleg tega dobim otroškega dodatka 114€	Otroški dodatek	Poznavanje pravic
EM60	Imam tudi denarno socialno pomoč	Višja denarna socialna pomoč	Poznavanje pravic
EM61	Vložil sem vlogo za neprofitno stanovanje, upam, da dobim večje stanovanje	Neprofitno stanovanje	Poznavanje pravic
EM62	Vključena sva v Botrstvo, otrok dobi 30€ mesečno	Pomoč Botrstvo	Poznavanje pravic
EM63	Drugače pa za kakšne druge pravice ne vem, nekateri pravijo, da jih imam, nekateri, da jih nimam		Nepoznavanje pravic
FM106	Nisem dobil kaj veliko pravic		Nepoznavanje pravic
FM107	Vem samo, da je otrok pri meni in da jaz odločam o varstvu in vzgoji	Dodelitev otroka v varstvo in vzgojo	Poznavanje pravic
FM108	Glede denarnih prejemkov nisem dobil veliko od države	Ni veliko	Poznavanje pravic
FM109	Največ informacij sem dobil od prijatelja, ki je bil v podobni situaciji	Prijatelji	Vir informacij
FM110	od odvetnice	Odvetniki	Vir informacij
FM111	Nekaj tudi od policije	Policija	Vir informacij
GM81	Dobil sem večji otroški dodatek	Otroški dodatek - višji	Poznavanje pravic
GM82	Na centru so mi pomagali, da sem dekletoma priskrbel tudi štipendije	Štipendija	Poznavanje pravic
GM83	Največ informacij sem dobil na centru	CSD	Vir informacij
GM84	od odvetnika	Odvetniki	Vir informacij
GM85	na forumih	Forumi	Vir informacij
HM70	Največ informacij sem dobil od partnerke svojega očeta	Partnerka od očeta	Vir informacij
HM71	od odvetnice	Odvetniki	Vir informacij
HM72	Bil sem kar razočaran, da te s takimi informacijami ne skrbi CSD	Razočaranje	Ni informacij na CSD

HM73	Vse se moraš pozanimati sam, pa sploh ne veš, kaj vse ti pripada	Ne veš kaj ti pripada	Ni informacij na CSD
HM74	Imam pa večji otroški dodatek	Otroški dodatek višji	Poznavanje pravic
HM75	cenejši vrtec	Dodatno subvencioniran vrtec	Poznavanje pravic
HM76	preživnino	Preživnina	Poznavanje pravic
4.2 Pomen prejemkov			
AM15	Taki prejemki pridejo zelo prav sploh enostarševskim družinam, kjer so prihodki omejeni na enega starša		Velik pomen prejemkov
BM38	Otroka sta imela pokojnine, vsaka po 250€, ki sta jih porabili za šolo	Za šolo	Poraba prejemkov
BM39	Svetovali so mi, naj pokojnino zamenjamo za štipendijo in doklade, da bi tako dobili več denarja. Sam nisem želel tega, nisem bil pohlepen. Vzel sem to, kar je država dala od mame, čeprav smo dobili manj denarja	Nasvet strokovnjakov da pokojnino zamenja za štipendijo	Pokojnina po ženi
CM35	Ne prejemam nič od tega, verjetno tudi ne bi bil upravičen glede na zgoraj povedano	Ni upravičen do prejemkov	Nezadovoljstvo
DM83	Dobim 48€ otroškega dodatka, to je polovica od celotnega zneska, pol dobi bivša partnerka	Dobi polovico otroškega dodatka	Razdelitev prejemkov
DM84	Prejemki so zelo pomembni, vsak evro veliko pomeni		Velik pomen prejemkov
DM85	Po plačanih položnicah malo ostane, z denarjem znam "čarati", da uspem preživeti mesec	Iznajdljivost kako preživeti skozi mesec	Velik pomen prejemkov
DM86	Si ne privoščim veliko, grem pa vseeno na kavo	Skromno življenje, a si privošči kavo	Velik pomen prejemkov
EM64	Zelo velik. Pomagajo meni in otroku preživeti	Preživetje	Velik pomen prejemkov
EM65	Denar porabiva za šolo	Za šolo	Poraba prejemkov
EM66	stanovanje	Stanovanje	Poraba prejemkov
EM67	hrano	Hrana	Poraba prejemkov
EM68	položnice	Položnice	Poraba prejemkov
EM69	Pomembno mi je to kar potrebuje otrok, da ima osnovne potrebščine	Osnovne potrebščine otroka	Poraba prejemkov
EM70	Moram pa razmisliti kako bom porabil denar, ne hodim okoli in ne pijem alkohola	Razmislek o porabi	Poraba prejemkov
FM112	Nimajo velikega pomena, ker so prejemki zelo majhni	Premajhni	Majhen pomen prejemkov
FM113	Imam dobro plačo, pa samo enega otroka		Visok osebni dohodek
FM114	Vse kar dobim od teh dodatkov, tudi za vrtec ni	Ni dovolj za vrtec	Nezadovoljstvo
FM115	Mogoče za oblačila	Oblučila	Poraba prejemkov
GM86	Nimajo nekega pomena		Nimajo pomena
HM77	Vse prav pride, ko moraš sam preživljati otroka	Vse pride prav	Zadovoljstvo s prejemki
HM78	Ni pa to kakšen velik dohodek, res je namenjen samo otroku	Za otroka	Poraba prejemkov
4.3 Zadovoljstvo s pravicami			
AM16	Te pravice so zelo pozitivne in dobre	Pozitivne in dobre	Zadovoljstvo s pravicami
AM17	kaj drugega ne bi potreboval	Ni potrebe po drugih pravicah	Zadovoljstvo s pravicami

BM40	Želel bi, da bi bila večja enakopravnost pri pravicah. Predvsem pri pravicah, ki se tičejo otrok. Zelo so velike denarne razlike. S tem se potem otroci srečajo v šoli in se primerjajo. Tu se pokaže razlika med revnimi in bogatimi	Večja enakopravnost pri pravicah	Želja
BM41	Želel bi tudi, da bi kdorkoli nas obiskal od sociale. Nikoli niso preverili ali imamo za jesti in piti, ali je kdo zlorabljen, kaj bi potrebovali, kaj bi lahko izboljšali. Nikoli ni bilo kontrole in obiska otrok. Pa tudi če bi bil čisti nepričakovan, bi ga bil vesel. Če bi kdo prišel, bi videl da delam dobro in bi me lahko pohvalil. To pa bi mo pomenilo zagon za naprej, za prihodnost	Obisk strokovne osebe	Želja
DM87	Pri preživnini je velika slabost to, da vsak od naju drug drugemu nakaže 100€, v praksi to pomeni, da nihče nobenemu ne da nič, pri otroku pa sistem pokaže 200€ otrokovih prihodkov, a tega denarja sploh ni, kar potem posledično preseže cenzus in enostarševska družina ostane brez pomoči	Otroški dodatek	Nezadovoljstvo
DM88	Slabo je tudi to, da se od leta 2012 otroškega dodatka ne more več nakazovati na dva tekoča računa. Če je dobila bivša partnerka nakazan otroški dodatek, ga meni ni nikoli nakazala polovice. Zdaj jo jaz prehitim z oddajo vloge in ji potem tudi nakažem denar	Nakazovanje otroškega dodatka na dva računa	Želja
DM89	Glede varstva bi želel, da je brezplačno ali pa vsaj za minimalni znesek, a ne kot prostovoljstvo, varuška mora imeti delo plačano	Cenejše varstvo	Predlog
DM90	Dobro bi bilo tudi, da bi obstajal pravno informativni sistem, da bi starš, ki se znajde v določeni situaciji imel na enem mestu informacije pravnega značaja, informacije o tem, kaj lahko zdaj naredim	Pravno informativni sistem	Predlog
DM91	Za otroka pa bi želel zagovornika, zaščitnika njegovih pravic, ko sta starša v sporu in se ne moreta dogovoriti	Zagovornik otroka	Želja
EM71	Denarne pravice niso enakomerno porazdeljene, poznam primere mam, ki imajo večji otroški dodatek, a so finančno na boljšem kot jaz	Neenakomerna denarna porazdelitev pravic	Nezadovoljstvo
EM72	Zdaj sam plačam recimo šolo v naravi, želel bi, da bi bile šolske obveznosti plačane od države, da bi lahko vsi otroci šli v šolo v naravi, da nebi bil kdo prikrajšan, ker je potem avtomatsko izločen. Tega pa noben starš noče	Plačana šola v naravi	Želja
EM73	Dobro bi bilo, da bi otrok več dobil iz javnega preživninskega sklada	Večja denarna podpora	Želja
EM74	Želel bi, da bi kdo prišel pogledat kako živiva, da nama ni lahko, ampak tudi to, da ni nasilja, da ni alkohola. Ko je šel otrok v šolo, so bili bolj pozorni, zdaj ne več	Obisk strokovne osebe	Želja
FM116	Pravice so zelo slabe	Slabe pravice	Nezadovoljstvo
FM117	Prej, ko je bila pri meni partnerica, sva imela večje dodatke, ker je bila brezposelna	Otroški dodatek	Nezadovoljstvo

	in imela še enega otroka		
FM118	Meni pa ne pripada skoraj nič	Ne pripada veliko	Nezadovoljstvo
FM119	Poleg tega pa še preživnine ne dobim za otroka, ker nima mama nobenega premoženja in ji ne morejo ničesar vzeti	Neurejenost preživnin	Nezadovoljstvo
GM87	Kot sem rekel že prej, bi morala biti denarna podpora za enostarševske družine večja, saj je bistveno težje živeti le od enega dohodka. Mislim, da v Sloveniji ni dobro poskrbljeno glede tega	Večja denarna podpora	Želja
HM79	Jaz niti ne potrebujem več	Ne potrebuje več	Zadovoljstvo s pravicami
HM80	Sem pa prepričan, da bi morala država dati večjo denarno podporo takim družinam, saj nekateri svojimi dohodki komaj shajajo, na slabšem pa so seveda otroci, ki niso nič krivi	Večja denarna podpora	Želja

8.4 Priloga 3: OSNO KODIRANJE

9. Dodelitev otroka v varstvo in vzgojo

9.2 Postopek na CSD

a) Nezadovoljstvo s postopkom

- Splošno (DM8, FM7)
 - Porazen (AŽ1)
 - Težek (DM1)
 - Dolgotrajen postopek (HM17)
 - Napornost postopka (EŽ11)
 - Niso znali svetovati (HM6, HM16)
 - Ni informacij (HM14, DM11)
 - Neupoštevanje potreb starša ob rojstvu otroka (AŽ5)
 - Izguba družine (BŽ10)
- Z delom strokovnega delavca
 - Odsotnost empatije (AŽ2)
 - Odsotnost racionalnega razmišljanja (AŽ3)
 - Odsotnost informacij (CŽ3)
 - Odsotnost razumevanja (EŽ2, EŽ9)
 - Razočaranje (EŽ1)
 - Prepričevanje, naj vztrajata skupaj (EŽ3)
 - Prepričevanje, da je za otroka dobro, da živi pri mami (DM9)
 - Vsiljevanje volje (EŽ4)
 - Niso prisluhnili (EŽ8)
 - Hladnost (DM4)
 - Pristranskost sodnice (DM19)
 - Vzpostavitev stika med otrokom in očetom na račun mame (AŽ6)
- Ukrepanje institucij
 - Ni ukrepanja sodišča (EM15)
 - Ni ukrepanja CSD- ja (FM13)
 - Odsotnost svetovanja drugemu staršu (FM17)
 - CSD želel vzeti otroka (EM12)
- Naklonjenost očetu
 - Imel več časa (AŽ4)
- Naklonjenost mami
 - Usmerjenost sistema v prid mame (DM2)
 - Borba proti sistemu (DM3)
 - Na strani mame (DM12, DM17, HM15)
 - Strožja obravnava očeta (DM20)
 - Neenakovrednost materi (DM21)
 - Nenehno dokazovanje (DM22)
- Nezaupanje v institucijo
 - Nezaupanje v CSD (AŽ7)
 - Verjel v strokovnost strokovnjakov (DM10)
- Glede odločitve sodišča
 - Obiski otroka na tri mesece (EM8)
 - Želja po več obiskih mame (EM9)
- Nesodelovanje staršev (EM14, GM17)
 - Krepitev preprirov (EŽ5)
 - Ni sporazuma (FŽ2)
 - Nezmožnost dogovorov (HŽ7, HM3, FŽ9)
 - Partnerka se ni odzvala vabilu (EM3)
 - Neplačevanje preživnine (EM10)
 - Mama zahtevala otroka zase (FM2, FM4, HM10)
 - Preprečevanje stikov (FM8, GM2)
 - Ščuvanje otroka (FM9)
 - Nagajanje (FM10, GM10)
 - Boj za otroka (FM6, GM5, HM9)

- Mama ni dovolila zaslišanja otrok (GM7)
- Nepričakovano otrok k očetu (HM4, HM20)
- Mama prekinila stike (HM7, HM19)
- Grožnje in obtožbe drugega starša
 - Grozila s policijo in podala tožbo (DM5)
 - Prijava zlorabe (GM8)
 - Zaslišanj otrok na policiji (GM9)
- Ni sporazuma
 - Nadaljevanje na sodišču (EŽ6, GŽ5, DM13, EM5, FM5, FM11)
- Kršenje dogovora o varstvu in vzgoji
 - Mama otroka prepustila očetu (HM5)
 - Otrok brez živi pri očetu, ki nima skrbništva (HM18)
- Trajanje postopka
 - Dve leti (EŽ10)
- Nefleksibilnost
 - Poenoten postopek (HŽ4)
 - Tog postopek (HŽ8)
- Negativni občutki
 - Strah pred obtožbo spolne zlorabe (DM7)
 - Strah, da je slab oče (DM14)
 - Slabo počutje (EŽ7, DM15)
 - Zapostavljenost (DM16)
 - Razčlovečenost (DM18)

b) Zadovoljstvo s postopkom

- Splošno
 - Zadovoljstvo (BŽ5, CŽ6, DŽ4, FŽ1, GŽ1)
 - Hiter (BŽ1)
 - Korekten (BŽ2)
 - Dober (CŽ1)
 - Ni težav (CŽ2, CŽ7, DŽ3)
 - Usmerjanje (DŽ2)
 - Brez pomanjkljivosti (GŽ4)
 - Obljuba CSD, da bo uredil dokumentacijo (EM4)
 - Na sodišču bil postopek v redu (EM13)
 - Povabilo s CSD (FM3, EM2)
 - Uvid v realno situacijo (HM11)
- Glede odločitve CSD
 - V korist mame (BŽ3)
- Glede odločitve sodišča
 - V korist očeta (EM6)
 - Pomoč partnerke in plačevanje preživnine (EM7)
- Sodelovanje staršev
 - Strinjanje očeta (BŽ4)
 - Hitro (CŽ8)
 - Skupni sporazumi in odločitve med staršema (HŽ6)
 - Na začetku (FM1)
 - Na začetku skrbništvo mami (HM2)
- Z delom strokovnega delavca
 - Pripravljenost (BŽ6)
 - Uvid v sliko družine (BŽ7)
 - Poslušanje (FŽ3)
 - Miritev situacije (FŽ4, GM4)
 - Odločitve v korist otroka (FŽ5)
 - Dosegla strinjanje očeta (FŽ10)
 - Strokoven pristop (GŽ2)
 - Korekten pristop (GŽ3)
 - Prijazna socialna delavka (HŽ1)
 - Razumevajoča (HŽ2)

- Sodelovanje direktorja CSD-ja (HŽ3)
- Trud strokovnjakov (HŽ5)
- Svetovanje (GM3)
- Pregled bivanjskih pogojev (GM11)
- Profesionalnost (GM12)
- Nepristranskost (GM13)
- Zavzetost (GM14)
- Skušali pomagati (GM15)
- Dobro sodelovanje (GM16)
- Informiranje (GM19)
- Usmerjanje (GM20)
- Pomoč pri denarnih zadevah (GM18)
- Upoštevanje mnenja otroka (FŽ6)
 - Sprejeta želja otroka (BŽ9)
 - Želela ostati pri mami (FŽ7)
 - Želela ostati pri očetu (GM6)
 - Razgovori z otrokom (HM12)
 - Varno okolje za izražanje mnenja (HM13)
- Urejeni stiki
 - Dogovor o stikih (CŽ5)
- Sklenjen sporazum
 - Prišli do dogovora (FŽ8)
- Vir informacij
 - CSD (GM1)

c) Informiranost starša

- Predhodno iskanje informacij (BŽ8)

d) Predhoden dogovor staršev

- Otrok dodeljen mami (CŽ4)
- O vsem (DŽ1)

e) Ni bilo postopka (AM1)

f) Postopek je v teku (BM1)

g) Odhod partnerke (EM1)

h) Postopek odvisen od strokovnjaka (EM11)

i) Nesodelovanje staršev po zaključku postopka

- Problemi (FM12)
- Posledice za otroka
- Zmeden otrok (FM14)
- Stiki z drugimi slabijo (FM15)
- Se ne drži dogovorjenega (FM16)

j) Pogostost stikov s CSD

- Veliko (HM1)

k) Urejanje začasnega skrbništva (HM8)

9.3 Dejavniki, ki vplivajo na odločitev sodišča

a) Dejavniki vezani na starše

- Stereotipi glede vloge spola
 - Pričakovanje dodelitve majhnega otroka materi (AŽ8, DŽ6)
 - Otrok po naravi spada k materi (DM23)
- Odklonska (deviantna) vedenja v družini

- (Ne)prisotnost alkohola, nasilja (BŽ11)
 - Delavnik starša
 - Očeta večino časa ni doma (EŽ12)
 - Zmožnost samostojnega varstva in vzgoje
 - Oče ni zmogel (EŽ13)
 - Skrb za otroka
 - Dodelitev staršu ki, skrbi za otroka (EM16)
 - Velikokrat sam skrbel za otroka (FM20)
 - Ni zanimanja za otroka (GM32)
 - Urejal sam že prej (GM33)
 - Ukvarjanje z otrokom (GM34)
 - Trud za otroka (GM37)
 - Opustitev stikov z otrokom
 - Sčasoma (GM39)
 - Prepustila ga očetu (HM21)
 - Opravičevanje (HM22)
 - Izjave drugih oseb
 - Izjave prijateljic od partnerke – bile na očetovi strani (EM17)
 - Priče (FM22)
 - Strokovnjaki (GM26)
 - Družina (GM27, HM31)
 - Prijatelji (GM28)
 - Učiteljica (GM29)
 - Zdravnik (GM30, HM30)
 - Vzgojiteljica (GM31, HM29)
 - Sporazum staršev
 - Na začetku odločitev, da prepusti otroka očetu (FM18)
 - Postopoma odstopila od zahteve (FM23)
 - Otroci iz drugih razmerij (FM19)
 - Prevara in nov otrok (FM21)
 - Nesodelovanje drugega starša
 - S CSD-jem (GM21, HM23)
 - S sodiščem (GM22, HM24)
 - Nagajanje (GM23)
 - Onemogočanje stikov (GM24, HM26)
 - Lažne obtožbe o zlorabi otrok (GM38)
 - Neresnost (HM25)
 - Zbiranje dokazov (HM28)
 - O slabi skrbi za otroka (GM25)
 - Zapisovanje dogajanja (GM36)
 - Sprejetje ločitve (GŽ7)
- b) Dejavniki vezani na otroke
- Odnosi med starši in otrokom
 - Korektnost odnosa med staršem in otrokom (BŽ12)
 - Korist otroka (FŽ11)
 - Kaj je otroku bolje (FŽ12)
 - Ni menjave šole (FŽ13)
 - Potrebe otrok pred potrebami starša (GŽ6)
 - Upoštevano mnenje otroka
 - Hotela ostati doma (FŽ14)
 - Ostati pri očetu (GM35)
 - Izrazil željo (HM27)
 - Zaščita otroka
 - Med procesom ločitve (GŽ8)
 - Pred manipulacijo (GŽ9)
- c) Dejavniki vezani na strokovnjake
- Postopek zaključen na CSD

- Ni izkušenj s sodiščem (CŽ9, DŽ5)
- Podpisan sporazum (EŽ15, EŽ16)
- Prekinjena tožba (EŽ14)
- Pomoč strokovnjaka
 - Dober odvetnik (HŽ9)
- Mnenje psihologa
 - Ni pogoj za pravo odločitev (HŽ10)
- Subjektivnost v postopku
 - Naklonjeni možu (HŽ11)
- Vpliv argumentov
 - Sprememba v korist matere (HŽ12)

9.4 Ovire v postopku

- a) Ovira pri postopku
- CSD
 - Ne gleda koristi otroka (AŽ10)
 - Ne prepoznajo spreminjanje potreb otroka (AŽ11)
 - Bolezen
 - Otroci ali starši (BŽ13)
 - Preživnina
 - Neplačevanje (CŽ10, FM27, FM28)
 - Zahteva po preživnini (EŽ18)
 - Borba (HM39)
 - Nesodelovanje staršev
 - Napeti odnosi (FŽ15)
 - Ni sporazumevanja (FŽ16)
 - Bivši mož dokazoval, da je nesposobna mati (HŽ13)
 - Bivši mož opisoval njo in njeno družino na negativen način (HŽ15)
 - Partnerka ni želela na mediacijo (DM24)
 - Mati se ni držala dogovorov (EM18)
 - Nagajanje (FM24)
 - Tožba (FM25)
 - Obtoževanje (FM26, GM41)
 - Mama ni hotela sodelovati (GM40)
 - Najem priče (GM42)
 - Nesprejetje ločitve
 - Oče ni sprejel ločitve (GŽ10)
 - Dolgotrajen postopek (GM43, HM32, HM34)
 - Daljši postopek zaradi izgube družine kot skupnosti (GŽ11)
 - Dve leti (DM26)
 - Obravnava
 - 4 ure (HŽ16)
 - Psihološko testiranje
 - Za mamo (HŽ14)
 - Sistem na mamini strani
 - Kriv, ker je možki (DM37)
 - Razburjenost (HM35)
 - Stroški
 - Vse plačuje sam (FM29)
 - Obravnave (HM33)
 - Odločitev sodišča
 - Hoteli ločiti otroke (GM44)
 - Pritožba (GM45)
- b) Odsotnost ovir (DŽ7)
- Sodelovanje staršev
 - Strinjanje (BŽ14)
 - Informiranost starša

- Osveščenost (BŽ16)
- Določitev preživnine (EŽ19)
- Prenehanje preprirov (EŽ20)
- Postopek zaključen na CSD
 - Podpis sporazuma (EŽ17)
- Sama plačala postopek
 - Sama financirala stroške (HŽ18)
- Glede odločitve sodišča
 - Mamo ujeli na lažeh (GM48)

c) Pomoč

- Odvetnik (CŽ11, GŽ12)
 - Možnost plačila (AŽ9)
 - Nudi tudi pogovor (FM36)
 - Z nasveti (GM49, HM37)
 - Miritiv (HM36)
 - Spodbuda za zbiranje dokazov (HM38)
- Psiholog
 - Preventiva (BŽ17)
- Socialna delavka (EM20)
 - Mediacija (FŽ17)
 - Miritiv (FŽ18, GM47)
 - Korist otroka (FŽ19)
 - Na CSD (GM46)
- Sorodniki
 - Tati in tašča (BŽ15)
 - Starši (HŽ17, FM37, FM38)
 - Sestra (FM39)
 - Spremlstvo na sodišču, policiji (FM40)
 - Informacije (GŽ13)
- Prijatelji (GŽ14)
 - S podobnimi izkušnjami (FM30)
 - Podpora (HŽ19)
 - Informacije o virih pomoči (FM31)
 - Informacije o pravicah (FM32)
 - Informacije o tožbah (FM33)
- Znanci
 - S podobnimi izkušnjami (GŽ15, DM28, DM32)
- Vrtec
 - Podpora (DM30)
- Duhovni učitelj (DM33)
 - Pomiritiv in pridobitev moči (DM36)
- Samopomoč (DM27, EM19)
- Odsotnost podpore
 - V šoli so se drugi starši umaknili od njega (DM31)

d) Občutki

- Travmatska izkušnja (DM25)
- Živčnost (DM34)
- Strah sodišča, ker je napačnega spola (DM35)
- Težki občutki ob spominu na postopek (DM38)

e) Želja po mirni rešitvi

- Nepovezanost z očeti samohranilci (DM29)
- Skuša se razumeti z mamo (FM35)

9.5 Stiki in sodelovanje z drugim staršem

- Pogostost stikov
 - Stiki dva dni na teden (AŽ15)

- Stiki na dva tedna po dva dni (CŽ14)
 - Dva dneva v tednu in en vikend v mesecu (DŽ8)
 - Vsak drug vikend in eno popoldne na teden (DŽ9, FŽ20)
 - Vsak drugi teden (GŽ17, HM40)
 - Vsak torek po vikendu, ko so pri mami (GŽ18)
 - Počitnice in praznike si starša razdelita na polovico (GŽ19)
 - 14 dni neprekinjeno med počitnicami v enem mesecu in 7 dni v drugem (GŽ20)
 - Stik enkrat tedensko po šoli do 19 ure (HŽ20)
 - Vsak dan po 3 ure med tednom in kakšno soboto (FM41)
 - Vsak drugi vikend prespijo pri drugem staršu (HŽ21)
 - Na začetku vsak drug vikend (GM50)
 - Vsak starš polovico časa (CM4)
 - Manj stikov kot dogovorjeno (CŽ15)
 - Neredni stiki z drugim staršem (BŽ18, CŽ12, HM41, HM42, EŽ22)
 - sam za vse (BŽ22)
 - Ni interesa s strani drugega starša (CŽ13)
 - Trud za redne stike (EŽ21)
 - Opustitev stikov (EM21, GM54, GM55)
 - Na željo otrok (EŽ23)
 - Na željo starša (EŽ24)
 - Skušal omejiti zaradi neplačevanja preživnine (GM51)
 - Po dogovoru (HM43, CM10)
 - V prihodnosti vsak drug vikend in eno popoldne na teden
- Ocena koristi stika
 - Otroku niso v korist
 - Negativno vedenje (AŽ16)
 - Negativna čustva (BŽ20)
 - Otroku v korist
 - Pozna očeta (AŽ17)
 - Stik z biološko in nebiološko hčerko (CM2)
 - Sestri navezani druga na drugo (CM9)
 - Otroku se dobro počuti pri obeh starših (DM39)
 - Želja, da ima otrok stik z drugim staršem (DM40)
 - Nesodelovanje staršev (CŽ17, HŽ22)
 - Obtoževanje, žaljenje po telefonu in elektronski pošti (HŽ23)
 - Težko se sporazumeti glede finančne plati (CM6)
 - Strah, da bi bivša partnerka odvezla skupno skrbništvo (CM8)
 - Motnje v komunikaciji (DM46)
 - Izogibanje (DM47)
 - Nič več se ne kličeta po telefonu (DM48)
 - Nima stika (EM22, GM56)
 - Včasih je poklicala, zdaj ne več (EM23)
 - Porazno (FM42)
 - Nagajanje (FM43, GM52)
 - Skuša vzeti hčerko (FM44)
 - Ne upošteva dogovora o stikih (FM45, FM46)
 - Škoduje otroku (FM47)
 - Grožnje o odvzemu otroka (FM49)
 - Tožba za preživnino (GM53)
 - Sodelovanje staršev
 - Ni problemov (EŽ25, HM45)
 - Dogovarjanje glede stikov (FŽ21, FM48, HM44)
 - Prilagajanje (FŽ22)
 - Vzgoja (FŽ23)
 - Šola (FŽ24)
 - Dejavnosti otrok (FŽ25)
 - Korektno sodelovanje (GŽ21)
 - Samo glede ure prevzema otrok (HŽ24)

- Preko e-mailov (DM45)
- Se trudi (FM50)
- Želja po upoštevanju dogovorov (FM51)
- Deljenje varstva in vzgoje
 - Vsak starš polovico financ (DM42)
 - Stiki z otrokom vsak starš polovico (DM43)
- Ocena stika
 - Neresnost drugega starša
 - Neresni (BŽ19)
- Pojasnjevanje težav pri stikih
 - Opravičevanje partnerja, ki se ne drži dogovora (BŽ21)
- Navzočnost mame
 - Ob stikih (CŽ16)
- Odločitev sodišča o stikih
 - Stike določilo Višje sodišče v Ljubljani (GŽ16)
- Odsotnost formaliziranih stikov
 - Varstvo in vzgoja še nista formalizirana (CM3)
 - Želja po formalizaciji varstva in vzgoje (CM11)
- Upravljanje skupnih financ
 - Oče nima vpliva na določene finance (CM5)
- Zakonodaja
 - Neupravičenost do stikov z nebiološko hčerjo (CM7)
- Zelena ureditev stikov
 - Želja, da upoštevajo voljo nebiološke hčere (CM12)
- Vir moči
 - Hčerina želja
- Pomoč policije
 - Da je otroka pripeljala nazaj k očetu (DM44)
- Ogroženost otroka pri stikih
 - Mamin občutek življenjske ogroženosti otroka (AŽ12)
 - Popuščanje glede stikov (AŽ13)
- Grožnje drugemu staršu z ukinitvijo stikov
 - Ob dogodkih, ki predstavljajo tveganje (AŽ14)

10. Položaj enostarševskih družin v družbi

10.2 Sprejetost v okolju

- Nesprejetost v okolju
 - Pomilovanje (AŽ18)
 - Konkurenca za druge ženske (AŽ19)
 - Okolje ima svoje zgođe o drugih (HŽ27)
 - Sram pred socialnimi delavkami zaradi prostorske stiske (EM28)
 - Šola
 - Opažanje (EŽ29)
 - Naloge (EŽ30)
 - Premalo razumevanja učiteljic (EŽ30)
 - Potreba po normalizaciji družinskih oblik (EŽ32)
- Sprejetost v okolju (CŽ18)
 - Redko (AŽ20)
 - Zelo (BŽ23, BM2, DM49, FM52)
 - Dobro počutje v kraju (BŽ24)
 - Ni občutka drugačnosti (CŽ19, EŽ27, FŽ27)
 - Ni težav (DŽ10, CM13)
 - Dobra (EŽ26, FŽ26, GŽ22, AM2, CM14, GM57, GM46)
 - Pogostost enostarševskih družin (EŽ28, CM15)
 - Kolikor daš, toliko dobiš (BM3)
 - Veliko podpore po smrti žene (BM4)
 - Sosedje vedno v pomoč (BM5)
 - Ljudje sprejmejo odprto osebo (DM50)
 - Znanstva (EM24)

- Podpora (FM53, GM59, HM48)
- Razumevanje (GM58, GM60)
- Poznavanje situacije (HM47)
- Na delovnem mestu
 - o Prilagajanje (GM61)
- Neobremenjenost z okoljem
 - Naučila se je živeti sama (HŽ25)
 - Ni obremenjena z okolico (HŽ26)
 - Presliži zgodbe okolja (HŽ28)
- Navajenost na okolje (EM25)
 - Ne želi začenjati znova (EM26)
- Želja po dobrem okolju
 - Da se otrok počuti dobro (EM27)
- Stresno okolje
 - Zaradi bližine drugega starša (FM54, FM55)

10.3 Prednosti in pomanjkljivosti v enostarševskih družinah

a) Prednost

- Prilagajanje
 - Ni potrebno (AŽ21, BŽ28, CŽ27, FM56, GM67, GM68, GM69, HM54)
- Razpetost
 - Odsotna (AŽ22)
- Otrok
 - Samostojnost (AŽ29, DM56)
 - Spoznavanje novega partnerja – otroka bolj samozavestna (HŽ30)
 - Odgovoren (DM55)
- Starš
 - Več časa zase (DŽ12)
 - Boljše počutje (DŽ13)
 - Potrpežljivost (DŽ14)
 - Več energije (DŽ15)
 - Svoboda (EŽ33, FŽ33, FŽ34)
 - Sproščenost (FŽ35)
 - Bolj močen (DM57, DM59)
 - Se ne ustraši izziva (DM58)
- Mirno življenje (HŽ31)
 - Manj konfliktov (EŽ34, FŽ31, FM57, HM53)
 - Po svoje (FŽ32)
 - Odsotnost 'problematičnega' partnerja (GŽ26)
 - Ni nesoglasij, napetosti med partnerjema (HŽ32)
- Kvalitetnejše preživljanje skupnega časa (HM55)
 - Se otroku bolj posvetiš (DŽ11)
 - Več časa z otrokom (FM59)
- Povezanost
 - Večja (AM3, EM31)
 - S starši (FM58)
- Položaj v družbi
 - Vdovec lepše sprejet (BM6)
 - Ni krivde (BM8)
- Skrb
 - Sam odgovoren za vzgojo (CM16)

b) Pomanjkljivost

- Splošno
 - Ni (AŽ23, DŽ16, BM11)
- Skrb
 - Na enem staršu (AŽ24)
 - Stroški (AŽ25)

- Vzdrževanje (AŽ26)
- Prevozi (AŽ27)
- Varstvo (CŽ21, DM54, AŽ28)
- Noče prositi za pomoč (CŽ22)
- Mama nasprotuje varstvu starih staršev (FM63)
- Otrok
 - Izgubi starša (BŽ25, EŽ35, GŽ23, BM10, EM29)
 - Primanjkuje ljubezni (BŽ26)
 - Težave v puberteti (BŽ27)
 - Razbita družina (EŽ36, FŽ28)
 - Ni moškega vzora (HŽ29)
 - Otroci so na slabšem (BM9)
 - Negativna čustva (GM66)
 - Pogreša drugega starša (HM51)
 - Nerazumevanje otroka, olepševanje situacije (HM52)
- Starš
 - Se ne more zaposliti (CŽ20)
 - Na voljo le večizmensko delo (CŽ23)
 - Možnost polovičnega delovnega časa (CŽ24)
 - Odrekanje (FŽ30)
 - Zahtevna vzgoja (GŽ24)
 - Težko voditi tričlansko gospodinjstvo (CM17)
 - Pomanjkanje časa zase (DM52)
 - Za vse sam (HM49)
 - Ni časa za posel (HM50)
- Finance
 - Finančna skrb (GŽ25, DM51)
 - Finance na enem staršu (EM30)
 - Nizek dohodek (CŽ25, FM67, GM62)
 - Samo ena plača (FŽ29, GM63)
 - Velik strošek na odraslo osebo (CM18)
 - Nizka preživnina (CŽ26)
 - Ni preživnine (FM65)
 - Premalo denarne podpore (FM66)
 - Skrb za bolnega očeta (FM68)
 - Skrb za kmetijo (FM69)
- Čas
 - Manj časa za druženje (AM4)
 - Ni časa zaradi delovnika (FM62, FM64)
- Položaj v družbi
 - Ločenec ima negativen prizvok (BM7)
 - Stigmatizacija (DM53)
 - Več pritiskov na enega starša (EM32)
- Nesodelovanje drugega starša (GM64)
 - Nagajanje (FM60)
 - Ni miru (FM61)
 - Zavračanje stikov (GM65)

10.4 Zadovoljstvo z ureditvijo položaja enostarševskih družin

a) Zadovoljstvo

- Splošno (BŽ29, DŽ17, FŽ36)
 - Ni pomanjkljivosti (BŽ31, GŽ28)
 - Ustrezna urejenost (HŽ33, AM5)
 - Nič ne manjka (AM6, BM14)
 - Naučena skromnost (AM7)
 - Sprejemanje vdovstva (BM12)
 - Odsotnost odvisnosti (BM13)
- Vrtec
 - Subvencioniran (CŽ32)

- Razpoložljivost svetovanja
 - Glede vzgoje otrok ločenih staršev (EŽ42)
- Pravice
 - Različne pravice (GŽ27)
 - Otroški dodatek (DM60)
 - Družinam prijazno podjetje (DM62)
- Pomoč
 - Vedno dobil pomoč (BM15)

b) Nezadovoljstvo

- Splošno
 - Ni urejeno (FM70)
- Institucije
 - Izogibajo se težavam (FM72)
 - Neupoštevanje določil (FM73)
 - Ni sankcij (FM74)
 - Se nič ne uredi (FM75)
 - Velik strošek (FM76)
- CSD
 - Potrebno izključiti iz postopka (AŽ31)
 - Premajhna denarna podpora za enostarševske družine (AŽ32)
 - Potrebna boljša izobrazba delavcev (EŽ43)
 - Upoštevanje stiske (EŽ44)
 - Upoštevanje želja (EŽ45)
- Finance
 - Samo en vir dohodka (CŽ28)
 - Premalo finančne podpore (CŽ29, EŽ38, FŽ38, HM58)
 - Nepričakovani življenjski stroški (FŽ40)
 - Pravica do enakega standarda (GM71)
 - Pravica otroka, da ga preskrbujeta oba starša (GM72)
 - Težko razporejanje dohodka (GM73)
- Delovna mesta
 - Neprilagojena majhnim otrokom (CŽ30)
- Preživnine
 - Premajhne (CŽ31, EŽ39, FŽ39, HM56)
 - Se ne plačuje (FM77, GM70)
 - Potreba po ureditvi (FM78)
 - Neredne (GM74, HM57)
- Vrtec
 - Različni odpiralni časi vrtcev (DŽ18)
- Pravice
 - Premalo pravic (EŽ37)
- Postopek
 - Varstvo in vzgoja otrok še nista formalizirana (CM19)
 - Veliko primerov, ki še niso rešeni (CM20)
 - Zakomplicirani postopki (EM33)
- Prednost mamam (EM34, FM71)
 - Očetje težko dobijo skrbništvo (CM21)
 - Spol ne vpliva na dobro/ slabo starševstvo (CM22)
 - Pogled družbe (CM23, DM63)
- Izkoriščanje pravic
 - Lažna kazenska ovadba za spolno zlorabo (DM64)

c) Predlog

- Osveščanje otrok v šoli
 - Normalizacija družinskih oblik (EŽ40)
- Osveščanje staršev
 - Glede vzgoje otrok ločenih staršev (EŽ41)
- Deljenje pravic

- Nakazovanje otroškega dodatka na dva računa (DM61)

d) Ostalo

- Pomembnost informiranja
 - Samoinformiranje (BŽ30)
- Prilagoditev na situacijo
 - Soočenje (HŽ34)
 - Ureditev življenja po svoji meri (HŽ35)
- Ni razlik glede položaja z dvostarševskimi družinami (AŽ30)
 - Izenačenost (FŽ37)

11. Podporna in socialna mreža enostarševskih družin

11.2 Vrste pomoči

a) Varstvo (AŽ33, CŽ33, DŽ22, EŽ46, FŽ41, GŽ30, GŽ34, HŽ36, CM25, DM65, HM59)

- Prevzem otrok v šoli in vrtcu (GŽ33)
- Pomoč družine (DŽ19, EŽ52)
 - Sestre (AŽ34, CŽ36, FŽ42, FM80, FM81)
 - Mama (AŽ35, CŽ35)
 - Otrokova babica (EŽ49, BM26)
 - Starši (CM27, HM62)
 - Mama ne more zaradi bolezni očeta (FM82)
 - Tašča, tast (HM63)
- Plačana pomoč (GM79)
 - Varuška (AŽ36, DM68)
 - Vrtec (AŽ37, BŽ36, CŽ34, HM64)
- Pomoč prijateljev (DŽ20)
- Sedanji partner (DŽ21, EŽ55, EŽ56, HM61)
- Pomoč ločenih mam
 - Nasveti (DM67)
- Varuške in stari starši pri vzgoji popuščajo (CM29)
- Želi, da otroke drugi vzgajajo tako, kot jih on (CM30)
- Včasih (FM79)

b) Delo

- Plačana pomoč (AŽ32)

c) Druženje

- Otrok
 - S sovrstniki (BŽ33)
- Starš
 - Z drugimi starši (BŽ34)

d) Samoizobraževanje

- Branje knjig in priročnikov (BŽ35)
- Internet (EŽ54)
- Izobraževanje o vzgoji preko radia in televizije (BM23)

e) Vzgoja (EŽ47)

- Pomoč družine
 - Nasveti (EŽ53)
 - Pogovor (AM11)
 - Mamina vzgoja (BM21)

f) Pomoč strokovnjakov

- Vzgojiteljica (BŽ37, BM29)
- Logopedinja (BŽ38)
- Učitelj (BŽ39)
- Zdravnik

- Informiranje (EŽ57)
 - Delavnice
 - O vzgoji otrok ločenih staršev (EŽ58)
 - Novo znanje (EŽ60)
 - Opremljenost (EŽ61)
 - Psiholog (EŽ59)
 - V šoli (BM30)
 - Socialna delavka (EM44)
 - Pravice (EM45)
 - Informacije (EM46)
 - Iskanje stanovanja, službe (EM47)
 - Informacije (GM76)
 - Odvetnik (FM90)
 - Brezplačni (EM48)
 - Daje informacije (FM91, HM65)
 - Vodi skozi postopke (FM92)
 - Pomagal pri tožbi (DM6)
- g) Pomoč (ostalo)
- Ožja družina (GŽ31)
 - Oče (HŽ37)
 - Starši (AM9, EM42, FM88)
 - Tašča (BM20, BM25)
 - Tašča, tast (CM28)
 - V preteklosti pomoč sestre (EM39)
 - Brat pošlje obutev in obleke (EM41)
 - Sestra (FM89)
 - Partnerka očeta (HM66)
 - Prijatelji (GŽ32, HŽ38, EM40, FM87)
 - Nasveti (DM69)
 - Imel podobno situacijo (FM93)
 - Nasveti (FM94)
 - Sosedje (BM24)
 - Znanci
 - Znanci, s področja vzgoje (DM70)
 - Vrtec
 - Podpora (FM95)
 - Prilagodljivost (FM96)
 - Poznavanje situacije (FM97)
 - Skušajo pomagati (FM98)
 - Glede prevzema otroka iz vrtca (FM99)
 - Pomoč pri razumevanju otroka (FM100)
 - Dobro obveščanje (FM101)
 - Šola
 - Nasveti (GM77)
 - Internet
 - Informacije (GM78)
 - Ločene mame
 - Druženje, pogovori (DM73)
 - Policija (FM86)
 - Študentka FSD (EM43)
 - Organizacija
 - Rdeči Križ (EM49)
 - MISS (EM50)
 - Materialne dobrine (EM51)
 - Hrana (EM52)
 - Nasveti (EM53)
 - Pomoč pri zmanjševanju bivalnih stroškov

- Starši (CŽ39)
 - Finančna pomoč (EŽ48, GŽ29)
 - Finančna pomoč – pomoč družine
 - Oblačila (EŽ50)
 - Finančna pomoč in varstvo – pomoč družine
 - Počitnice (EŽ51)
 - Gospodinjska opravila
 - Hišna opravila (AM8)
 - Mama (AM10)
 - Kuhanje (BM16)
 - Pospravljanje (BM17)
 - Otroci (BM18)
 - Vsak družinski član (BM22)
 - Moralna podpora (FŽ43, FM83)
 - Prevoz (HM60)
 - Študij (DM71)
 - Pogovor (FŽ44)
 - Prijatelji (FŽ45)
 - Sestra (FŽ46)
 - Opravila
 - Tašča (BM27)
 - Izmenjava oblačil (GŽ36)
 - Vzdrževanje stanovanja (CM26)
 - Informacije in nasveti
 - Glede sodnih postopkov (FM84)
 - Pri tožbah (FM85)
 - Medsebojna pomoč
 - Učenje drug od drugega (BM19)
 - Samopomoč (DM72, EM54)
 - Želja po samostojnosti (CM24)
 - Ob bolezni (GŽ35)
 - Pogostost pomoči
 - Redko (CŽ37)
- h) Zadovoljstvo s pomočjo drugih ljudi
- Splošno
 - Veliko (AŽ38, CŽ38, FŽ47, HM67)
 - Hvaležnost (BŽ40)
 - Dobra in potrebna pomoč (GŽ37)
 - Pomoč družine
 - Tašča in tast (BŽ41)
 - Lahko neovirano hodil v službo (BM28)
 - Ni problema (HM68)
- i) Ne potrebuje pomoči (GM75)

11.3 Potrebe po dodatni pomoči

- Pomoč
 - Splošno
 - Vsaka pomoč dobrodošla (EM55)
 - Oseba
 - Pomoč pri usmerjanju kako naprej (EM57)
 - Soborec, sostarš (DM66)
 - Razdelitev dela in skrbi (EM38)
 - Pri varstvu otroka (EM56, EM35)
 - Dodatna (CŽ42)
 - Spremljanje otrok v šolo in nazaj (EM37)
- Nadzor drugega starša (AŽ39)

- Večji dohodek (CŽ41, FŽ48)
 - Regres za dopust (BŽ42)
 - Da bi lahko omogočila otrokom kaj več (FŽ49)
- Potreba otroka po moškem liku osebe (BŽ43)
- Iskanje primerne zaposlitve
 - V dopoldanskem času (CŽ40)
 - Da se lahko posveti otroku (FM104)
 - Prilagojen delovni čas (FM105)
- Prijateljska skupina
 - Da se lahko zaneseš na nekoga (DM74)
 - Pomoč ob bolezni, pri varstvu (DM75)
- Socialni delavec
 - Nepristranskost, mediator (DM76)
 - Svetovanje drugemu staršu (FM102, FM103)
- Skupina za samopomoč
 - Konkretno delo na konstruktivnih rešitvah (DM77)
- Vzdrževanje gospodinjstva
 - Težko, a se znajde (CM31)
 - Naporno čiščenje (CM31)
 - Gospodinjska opravila (EM36)
- Ne potrebuje pomoči (DŽ23, EŽ62, GŽ38, AM12, BM33, GM80, HM69)
 - Vedno imel dovolj pomoči (BM31)
- Ne želi obremenjevati okolice (HŽ39)
- Odrekanje (BM32)

12. Informiranost staršev glede pravic enostarševskih družin

12.2 Poznavanje pravic enostarševskih družin

- Nepoznavanje pravic (AŽ40, EŽ63, EM63, FM106)
 - Ni zanimanja (DŽ24, EŽ66)
- Neinformiranost (AŽ41)
- Poznavanje pravic
 - Dodelitev otroka v varstvo in vzgojo (BŽ44, FM107)
 - Dodelitve otrok materi (GŽ39)
 - Otroški dodatek (BŽ45, CŽ43, AM13, DM78, EM59)
 - ➔ Ni veliko večji (EŽ65)
 - ➔ Višji (FŽ51, GM81, HM74)
 - Štipendija (BŽ46, GM82)
 - Neprofitno stanovanje (BŽ47, DM79, EM61)
 - Dodatno subvencioniran vrtec (CŽ44, HM75)
 - Višja denarna socialna pomoč (CŽ45, EM60)
 - Preživnina (EŽ64, FŽ50, GŽ40, EM58, HM76)
 - Brezplačni dopust na morju (BM35)
 - Družini prijazno podjetje (DM82)
 - Pomoč Botrstvo (EM62)
 - Ni veliko (FM108)
- Vir informacij
 - Socialne službe (BŽ48)
 - Internet (CŽ46, FŽ52, DM81)
 - Tašča (EŽ67)
 - CSD (FŽ53, GŽ41, HŽ40, AM14, GM83)
 - Odvetniki (GŽ42, FM110, GM84, HM71)
 - Prijatelji (GŽ43, FM109)
 - Šola (BM36)
 - Vzgojitelji (BM37)
 - Ločene mame (DM80)
 - Policija (FM111)
 - Forumi (GM85)
 - Partnerka od očeta (HM70)
- Denarne pravice

- Ni koristil (BM43)
- Brez pravic (CM33)
 - Ne dosega kriterijev za pridobitev pravic (CM34)
- Ni informacij na CSD
 - Razočaranje (HM72)
 - Ne veš kaj ti pripada (HM73)

12.3 Pomen prejemkov

- Velik pomen prejemkov (AŽ42, CŽ47, AM15, DM84)
 - Preživljanje družine (CŽ48)
 - Dohodki kot vir za osnovno preživljanje (GŽ44)
 - Omogočanje bolj kvalitetnega življenja otrok (HŽ41)
 - Iznajdljivost kako preživeti skozi mesec (DM85)
 - Skromno življenje, a si privošči kavo (DM86)
 - Preživetje (EM64)
- Majhen pomen prejemkov (EŽ68)
 - Premajhni (FM112)
- Potreba po večjih prejemkih (AŽ43)
- Nimajo pomena (GM86)
- Poraba prejemkov
 - Za šolo (BM38, EM65)
 - Stanovanje (EM66)
 - Hrana (EM67)
 - Položnice (EM68)
 - Osnovne potrebščine otroka (EM69)
 - Razmislek o porabi (EM70)
 - Oblečila (FM115)
 - Za otroka (HM78)
- Pomen otroškega dodatka
 - Oblečila (FŽ55)
 - Šolske potrebščine (FŽ56)
- Pomen preživitve
 - Pokrivanje stroškov (FŽ57)
- Nezadovoljstvo
 - Neurejenost preživnin (AŽ44)
 - Ni upravičen do prejemkov (CM35)
 - Ni dovolj za vrtec (FM114)
- Zadovoljstvo s prejemki (BŽ49, DŽ25, FŽ54)
 - Pomoč k boljšemu finančnemu položaju (BŽ50)
 - Vse pride prav (HM77)
- Zadovoljstvo – preživitve
 - Večja (EŽ69)
 - Omogoča preživetje (EŽ70)
- Pokojnina po ženi
 - Nasvet strokovnjakov da pokojnino zamenja za štipendijo (BM39)
- Razdelitev prejemkov
 - Dobi polovico otroškega dodatka (DM83)
- Visok osebni dohodek (FM113)

12.4 Zadovoljstvo s pravicami

- a) Nezadovoljstvo
 - Vrtec
 - Drag (AŽ45)
 - Stroški
 - Veliki (AŽ46)
 - S pravicami (EŽ71)
 - Otroški dodatek (DM87, FM117)
 - Neenakomerna denarna porazdelitev pravic (EM71)
 - Slabe pravice (FM116)

- Ne pripada veliko (FM118)
 - Neurejenost preživnin (FM119)
- b) Zadovoljstvo s pravicami (BŽ51, CŽ49, FŽ58, GŽ45)
- Pozitivne in dobre (AM16)
 - Ni potrebe po drugih pravicah (AM17)
 - Ne potrebuje več (HM79)
- c) Predlogi
- Plačan dopust mater samohranilk (BŽ52)
 - Večja podpora države – za dejavnosti otrok (FŽ61)
 - Plačana šola v naravi (HŽ42, EM72)
 - Plačana šola smučanja (HŽ43)
 - Plačane šolske dejavnosti (HŽ44)
 - Cenejše varstvo (DM89)
 - Pravno informativni sistem (DM90)
- d) Želja
- Večja denarna podpora (CŽ50, EM73, GM87, HM80)
 - Prilagojen delavnik (CŽ51)
 - Večji otroški dodatek (DŽ26)
 - Počitnice (FŽ59)
 - Obšolske dejavnosti (FŽ60)
 - Večja enakopravnost pri pravicah (BM40)
 - Obisk strokovne osebe (BM41, EM74)
 - Nakazovanje otroškega dodatka na dva računa (DM88)
 - Zagovornik otroka (DM91)

12.5 Priloga 4: ODNOSNO KODIRANJE

Očetje → večje nezadovoljstvo s postopkom zaradi stereotipov mama:otrok → menijo, da imajo mame prednost v postopku → vložili več truda v postopek → imeli več negativnih občutkov med postopkom

Očetje → dejavniki, vezani na starše vplivajo na odločitev o dodelitvi otroka

Mame → dejavniki, vezani na otroke in strokovnjake vplivajo na odločitev o dodelitvi otroka

Očetje → več nesodelovanja med starši (z mamine strani) → več groženj z odvzemom otroka

Mame → večja odsotnost ovir pri postopku

Očetje → manj zadovoljstva s stiki med otrokom in mamo (izogibanje, manj stikov, neupoštevanje dogovorov o stikih)

Očetje → dobijo več pomoči (vrtec, šola, družina) → potrebujejo več pomoči zase in za otroka (prijatelj, oseba)

Očetje → več pomoči pri gospodinjskih opravilih

Očetje → poiskali več vrst pomoči, tudi izven družinskega kroga (vrtec, šola, strokovnjaki, organizacije).

Mame → potrebujejo več finančne pomoči

Očetje → večja sprejetost v okolju → Očetje vdovci → bolje sprejeti v družbi kakor ločenci

Mame → več prednosti enostarševske družine, predvsem zase (več časa zase, energija, svobodne, sproščene).

Očetje → postali bolj močni, se ne bojijo izzivov

Očetje → večjo povezanost z otrokom sedaj

Mame → več minusov: otroci dobijo premalo ljubezni, manjka moški vzor, razbita družina

Očetje → opažajo negativna čustva otroka, olepševati morajo situacijo, tolažiti otroka

Mame → ne morejo najti zaposlitve zaradi samohranilstva

Očetje → več pomanjkljivosti kakor mame (stigmatizacija, pomanjkanje časa zase za druženje)

Očetje → večje zadovoljstvo z delom CSD-ja kakor mame

Očetje → našteli več virov informacij o pravicah

Mame → bolj zadovoljne s pravicami kakor očetje